

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียง
การพัฒนาสังคมและ สุขภาวะ จังหวัดยโสธร

โดย ค.ต.สุรศักดิ์ ไชยรักษ์ และคณะ

31 ตุลาคม 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาสังคม
และ สุขภาวะ จังหวัดยโสธร

คณะผู้วิจัย

1.ค.ต.สุรศักดิ์	ไชยรักษ์
2.นางธนกร	การินทร์
3.นายฐาปนพงศ์	เรืองไชย
4.นางวณิชฐา	ธงไชย
5.นายประภาส	ชมปากเกลี้ยง
6.นายชัยวัฒน์	โยธายุทธ
7. นายเมธาสิทธิ์	มาตขาว
8. นายทองอินทร์	กายศรี
9.นายบัวสอน	มาสขาว
10. นายบุญคุ้ม	ชายทวีป
11.นางยุวรี	ไชยรักษ์
12.นางวิไล	สราญรมย์
13.นางสาวพัชราภรณ์	ชาติพุทธรพงศ์
14.ว่าที่ร.ต.หญิงวรรณญา	พวงพลอย
15.นางสาวพัชนี	เพียรดี

ชุดโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาคความยากจน พัฒนาสังคม
และสุขภาวะ จังหวัดยโสธร

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ ระยะที่ 2 ดำเนินงานระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2553 โดยศูนย์ประสานงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภาคประชาชน สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นการทำงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งพื้นที่ Area Based Collaboration research (ABC) 19 ตำบล ใน 9 อำเภอของจังหวัดยโสธร โดยใช้กิจกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การถอดองค์ความรู้และการประเมินผลแบบเสริมพลัง มาช่วยสนับสนุนภาคีหุ้นส่วนสร้างตำบลเข้มแข็ง มีเป้าหมายให้ชุมชนรู้จักตนเอง คิดวิเคราะห์ปัญหาเป็น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำงานของท้องถิ่นและท้องที่ เกิดการประสานความร่วมมือ จนเกิดรูปธรรมแก้ปัญหาตามบริบทชุมชนแต่ละแห่งและพัฒนาสังคมของตนให้เกิดสุขภาวะอันเหมาะสมได้

คณะทำงาน ได้ดำเนินงานตามกิจกรรมของโครงการนี้ ด้วยสำนึกแห่งการกำเนิดและดำรงชีวิตในชุมชน การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือร่วมพัฒนาชุมชน และในฐานะนักวิชาการ สิ่งที่ดีที่สุดที่คณะทำงานจะทำได้ในการช่วยเหลือคนจนก็คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้สังคมได้รับรู้และเข้าใจ และร่วมมือร่วมใจกันบรรเทาปัญหาในชุมชน นับเป็นความโชคดีที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาฐานราก พร้อมทั้ง สกว. ได้หยิบยื่นโอกาสในการทำความดีนี้ให้ งานของโครงการนี้จึงได้ปรากฏอยู่ในพื้นที่ของสังคมในปัจจุบัน

หวังอย่างยิ่งว่าข้อมูลและบทเรียนการทำงานของโครงการนี้ จะเป็นประกายความคิดให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ในการร่วมมือกันแก้ปัญหาชุมชน ไม่มากก็น้อย

ขอขอบคุณ ประธานโครงการฯ ดด.สุรศักดิ์ ไชยรักษ์ ที่ให้การสนับสนุนการเขียนสรุปวิเคราะห์ครั้งนี้ และกรุณาให้ข้อเสนอแนะที่ดี เอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา

ขอบคุณ คุณธนกร การินทร์ ผู้ประสานงานโครงการฯ ที่ให้ความสะดวกในการรวบรวมข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขรายงานให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณคณะทำงานทุกคน นักวิจัยในชุมชนทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา สนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมือด้านต่างๆ ด้วยดีเสมอมา ทำให้โครงการนี้มีความคล่องตัวสูงพอสมควร

ฝ่ายวิชาการ

31 ตุลาคม 2553

บทคัดย่อ

จังหวัดยโสธร ดำเนินงานตามกิจกรรมในโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ระยะที่ 2 ระหว่าง วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2553 ดำเนินงานครอบคลุม 19 ตำบลใน 9 อำเภอ เป็นการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งพื้นที่ Area Based Collaboration research (ABC) เกิดการจัดการคน จัดการข้อมูลและจัดการความสัมพันธ์ โดยใช้กิจกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การถอดองค์ความรู้และการประเมินผลแบบเสริมพลัง มาช่วยสนับสนุนภาคีหุ้นส่วนสร้างตำบลเข้มแข็ง 19 ตำบล มีเป้าหมายให้ชุมชนรู้จักตนเอง คิดวิเคราะห์ปัญหาเป็น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำงานของท่านของท้องถิ่นและท้องที่ เกิดการประสานความร่วมมือ จนเกิดรูปธรรมแก้ปัญหาตามบริบทชุมชนแต่ละแห่ง และพัฒนาสังคมของตนให้เกิดสุขภาวะอันเหมาะสมได้

ผลการดำเนินงานวิจัยสรุปได้ว่า ครัวเรือนอาสาหมู่ละ 10 ครัวเรือนใน 170 หมู่บ้าน จากพื้นที่เป้าหมาย 212 หมู่บ้าน สามารถบันทึกบัญชีรับจ่ายครัวเรือน ต่อเนื่อง 3-4 เดือน จำนวน 1,600 ครัวเรือนจากเป้าหมาย 2120 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.47 สามารถนำข้อมูลมาบันทึกลงโปรแกรมและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีรับจ่ายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำแผนชุมชนการเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมในวิถีพอเพียง ได้ดำเนินการในรูปแบบการประเมินผลแบบเสริมพลัง รวม 18 เรื่องแยกเป็น 4 ประเภท ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสังคมและสวัสดิการ กลุ่มลดรายจ่าย และกลุ่มส่งเสริมอาชีพซึ่งมีมากที่สุดคือ 13 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 72.22 กระบวนการทำงานได้พัฒนาบทบาทของผู้ประเมิน ได้สร้างสรรค์ปฏิสัมพันธ์ในแนวราบกลุ่มสามารถประเมินตนเองและกำหนดทิศทางที่เป็น “กลยุทธ์การทำงาน” ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งไปได้ทั้งงานจะบรรลุเป้าหมาย ในพื้นที่ 9 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับกิจกรรมถอดองค์ความรู้ในชุมชนตำบลเข้มแข็ง 9 ตำบล(พื้นที่ทั้งโครงการ 19 ตำบล) ได้ถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นเอกสารชุดความรู้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากประสบการณ์และเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับวางแผนปฏิบัติงานโครงการหรือนวัตกรรมการทำงาน โดยการสื่อสารผลการถอดบทเรียนทำได้ 2 รูปแบบคือ การบันทึกบทเรียนและการพัฒนาชุดความรู้ ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคลรวม 27 เรื่องและถอดประสบการณ์ผู้ที่สามารถลด ปลดหนี้ในครัวเรือนได้กว่า 50 กรณี

นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานวิจัย ยังพบอีกว่า “ข้อมูล” เป็นส่วนสำคัญต่อการทำแผนชุมชน โดยเฉพาะ “ข้อมูลบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน” หากมีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมให้ชาวบ้านบันทึกบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนของตน ในเบื้องต้นจะทำให้ได้คิดพิจารณา สามารถบ่งชี้ความขาด ความเกินของตนและครอบครัว นำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างในทางสร้างสรรค์ได้และหากนำข้อมูลมาร่วมกันพิจารณาในภาพชุมชน จะเกิดผลดีต่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง อยู่ที่ว่าได้นำเอาข้อมูลครัวเรือนมาสรุป แลกเปลี่ยนชวนคิดชวนคุยโดยทีมคณะทำงานทุกระดับ แล้วนำข้อมูลทั่ววิเคราะห์ได้ กลับลงสู่เวทีแผนในระดับตำบล เป็นต้น

จากการดำเนินงาน ก่อให้เกิดองค์ความรู้ในด้านความหมาย ความสำคัญ กระบวนการและประโยชน์ในเรื่องบัญชีครัวเรือน เรื่องความยากจน เรื่องการวางแผน เรื่องการจัดการชุมชนทั้งระบบ เรื่องตำบลเข้มแข็ง เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยชุมชนและความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับจังหวัดเช่นความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการด้านข้อมูลระดับท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนว่า ควรรวบรวมและแต่งตั้งคณะทำงานเครือข่ายแกนนำบัญชีครัวเรือนระดับหมู่บ้านตำบลขึ้น นำเสนอข้อมูลบัญชีครัวเรือนในเวทีแผนหมู่บ้าน ตำบล ท้องถิ่นรับแผนชุมชนของชาวบ้านไปบรรจุในแผนท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติและให้นำไปสู่การปฏิบัติ ส่วนการดำเนินงานในระดับหมู่บ้าน ให้ท้องถิ่นช่วยหนุนเสริมขยายให้ครบทุกหมู่บ้านในตำบล แล้วทำหนังสือประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมและทำงานร่วมกันในพื้นที่ และตั้งคณะกรรมการร่วมจากทุกองค์กรในพื้นที่เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง พัฒนากิจกรรมหมู่บ้านอย่างต่อเนื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริมให้เกิดเวทีระดับหมู่บ้าน พร้อมกับรับแผนชุมชนบรรจุในแผนท้องถิ่น และแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

ส่วนข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจน ชุมชนควรมีนโยบายลดความยากจน โดยอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน หาประสิทธิภาพเรื่องความหมายและลักษณะของความยากจน หรือความไม่เท่าเทียมกันในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน ให้ได้มีส่วนร่วมในการคิดและวางยุทธศาสตร์ลดความยากจนที่มีประสิทธิภาพร่วมกันเผยแพร่ยุทธศาสตร์ลดความยากจนเชิญชวนให้ประชาชนกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการและให้คำแนะนำแก่อปท. ในด้านนโยบายเชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการลดความยากจน โดยตั้งคณะทำงานแต่ละพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเรื่องความยากจน กระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ประชาสัมพันธ์ ด้วยการจัดประชุมหารือร่วมกัน และการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ

สำหรับแนวทางการเคลื่อนงานต่อยอดโครงการความร่วมมือฯ จังหวัดยโสธร ให้ยึดเอาประเด็นที่พื้นที่ให้ความสนใจ 4 ประเด็นได้แก่ ประเด็นข้าวอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ วิสาหกิจชุมชน และ ประเด็นพลังงานทางเลือกมาพัฒนาต่อยอด โดยการจัดการดำเนินงานในระดับพื้นที่ควรรวบรวมข้อมูลและจัดกลุ่มพื้นที่ในแต่ละประเด็นไว้ แล้วคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ จัดเวทีเรียนรู้ในเครือข่ายแต่ละประเด็น และเรียนรู้นอกเครือข่ายที่สนใจ สรุปแผนการพัฒนาและเสนอในเวทีแผนชุมชนแต่ละพื้นที่ ประสานท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นนโยบายพัฒนาในพื้นที่ต่อไป ส่วนการประสานงานในระดับนโยบาย ควรรวบรวมข้อมูลด้านพื้นที่ตำบล,กลุ่ม/องค์กร,รายชื่อแกนนำ ครู ก และครู ข แต่ละตำบลหรือบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีกระบวนการทำงานอยู่แล้วในพื้นที่ เสนอผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอและจังหวัด เพื่อประกอบการพัฒนาโครงการในระดับจังหวัด และจัดทำแผนการพัฒนาแยกประเด็นข้าวอินทรีย์ ประเด็นเมล็ดพันธุ์ ประเด็นวิสาหกิจชุมชน และประเด็นพลังงานทางเลือก เสนอ สกว.เพื่อร่วมเป็นพื้นที่วิจัยต่อยอด ต่อไป

สารบัญ

หน้า

คำนำ
สารบัญ
บทคัดย่อ
บทที่

1 บทนำ

- พัฒนาการของโครงการ	1-3
- วัตถุประสงค์การดำเนินงาน	3
- พื้นที่ดำเนินงาน	3
- เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	4
- ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน	4-5
- กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	6

2 ผลการดำเนินงาน

- ผลผลิตและกิจกรรมที่ดำเนินงาน	7
- การสร้างกระบวนการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้	7
- การเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมวิถีพอเพียง	8
- สรุปข้อมูลผลการบันทึกบัญชีครัวเรือน	13-23
- สรุปผลการประเมินแบบเสริมพลัง	24
- การสังเคราะห์องค์ความรู้ จากการถอดบทเรียนชุมชน	25-33

3 กลไกการขับเคลื่อน

- โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนงาน	34-36
- การจัดการโครงสร้างและกลไกการทำงาน	36-39
- ข้อค้นพบที่เกิดขึ้น	40-43

4 องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจน

- ความรู้เรื่องบัญชีครัวเรือน	44-45
- กระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน	45-46
- ข้อค้นพบ	46-48
- ความรู้เรื่องความยากจน	48
- ความรู้เรื่องการวางแผน	49
- การแปรแผนสู่การปฏิบัติ	49
- ความรู้เรื่อง การจัดการชุมชนทั้งระบบ	49
- ความรู้เรื่อง ตำบลเข้มแข็ง	50
- ความรู้เรื่อง การแก้ปัญหาความยากจนโดยชุมชน	50
- ความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับจังหวัด	51-55(ต่อ)

6 สรุปสาระห้

- สรุป อภิปรายผลความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนฯ 56-58
- ข้อเสนอแนะ 58-60

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

1.พัฒนาการของโครงการ

จากการดำเนินงาน “โครงการนำร่องการบูรณาการ การจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจน” โดยความร่วมมือระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.)และศูนย์อำนวยการต่อสู้ปัญหาความยากจน กระทรวงมหาดไทยภายใต้การสนับสนุนของศูนย์อำนวยการต่อสู้ปัญหาความยากจนชาติ(ศตจ.ช.) เพื่อริเริ่มปฏิบัติการค้นหารูปแบบและความรู้ในเรื่องการจัดการเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2548 จนถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2549 ที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดแนวทางบูรณาการที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินการแก้ปัญหาความยากจน ที่มุ่งเน้นการปรับระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกัน ระหว่างปัญหา ความต้องการของชุมชน กับงบประมาณและทรัพยากรของหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการกลไกการประสานงาน และขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการระหว่างภาคชุมชนหรือประชาชน หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันวิชาการ โดยผ่านกระบวนการจัดทำแผน และข้อเสนอภาคประชาชน อาศัยข้อมูลครัวเรือนเป็นฐานกำหนดแนวทางแก้ปัญหาของชุมชน เป็นเครื่องมือในการบูรณาการการบริหารจัดการดังกล่าว

ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช 2550-2551 มีหลายหน่วยงาน อันได้แก่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), กระทรวงมหาดไทย(สำนักงานปลัดกระทรวง,กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.), ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.), และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) ได้สนใจบทเรียนของโครงการนำร่องฯ ตกลงที่จะร่วมมือสนับสนุนต่อยอด ในพื้นที่นำร่องฯเดิมและขยายพื้นที่ใหม่ ในชุด “โครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะในพื้นที่จังหวัด” โดยจังหวัดยโสธรดำเนินงานภายใต้ “โครงการความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาสังคมและสุขภาวะจังหวัดยโสธร” ทั้งนี้จากเดิม 11 ตำบล ขยายผลไปอีก 20 ตำบล รวมทั้งสิ้น 31 ตำบล โดยมีผลความคืบหน้า หลังจากเสร็จสิ้นโครงการทั้ง 2 ระยะดังนี้

1. ในพื้นที่ 11 ตำบลนำร่องเดิม ในหมู่บ้านเหล่านี้มีแผนและข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของตนเอง, เกิดกลไกการปฏิบัติงาน ประสานงานและสนับสนุนแบบบูรณาการทุกระดับ มีทักษะ ประสิทธิภาพ ข้อมูล ความรู้ ทักษะคิดและความสัมพันธ์ที่ดี สิ่งเหล่านี้จะเป็นฐานสำคัญ ในการปฏิบัติการในอนาคต หลายพื้นที่สามารถดำเนินกระบวนการด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง บางพื้นที่ได้พยายามผลักดันข้อเสนอให้เป็นจริง แต่อาจมีข้อจำกัดของชุมชน และบางพื้นที่ยังต้องช่วยเหลือสนับสนุนอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญพบว่ามีการขยายผล สู่ชุมชนอื่น โดยอาศัยบทเรียนของพื้นที่นำร่องเป็นแนวทาง แม้โครงการนำร่องฯ จะเสร็จสิ้นแล้ว แต่โดยภาพรวม ยังคงดำเนินกระบวนการแก้ปัญหา ตามแผนและข้อเสนอภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง อาจจะปรับกระบวนการ ตามเงื่อนไขและบริบทของชุมชนที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นและพลังของประชาชนในท้องถิ่น ที่จะจัดการตนเองนั้น มีอยู่จริง

2. พบว่าใน 20 ตำบลขยาย มีการสร้างกลไกและภาคี โดยจัดรูปแบบโครงสร้างทีมงานและพัฒนากลไกภายใน พัฒนาศักยภาพของนักวิจัยชุมชนต่อเนื่อง ตำบลมีกระบวนการจัดการข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้ มีกลุ่ม “คนอาสา” ในพื้นที่ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ “ผลผลิต” ซึ่งเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มากกว่านั้นคือ กระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งระยะสั้นๆ และระยะยาว ในครัวเรือนที่จัดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย จะสนใจและใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนครัวเรือน ได้ทราบรายละเอียดการใช้จ่าย ทราบปัญหา การใช้จ่ายและมีแนวทางแก้ปัญหาได้ดีกว่า และในกลุ่มนักวิจัยหมู่บ้านได้มองเห็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครัวเรือน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รู้รายได้ รู้รายจ่ายรู้หนี้สินของตนเองและภาพรวมชุมชนนำไปสู่การปลดหนี้มีเงินออม และเป็นแบบอย่างที่ดี

3. นอกจากนั้น ยังมีการจัดการข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้และทำแผนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับภาคีภาคราชการ คือพัฒนาชุมชน ที่สนับสนุนให้ชุมชนเร่งทำแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาให้เกิดสุขภาวะ แก้ปัญหาความยากจน แผนทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ด้านสุขภาพและการเจ็บป่วย ด้านทรัพยากร-สิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง การปกครอง และด้านการศึกษา พัฒนาความรู้ นำไปสู่การบูรณาการงบประมาณองค์กรในท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปกำหนดเป็นนโยบาย แล้วได้อนุมัติงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมชุมชน โดย ร้อยละ 98.97 ของหมู่บ้านขยายได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการตามแผนชุมชนจาก อบต. จำนวน 17.46 ล้านบาทและร้อยละ100 ของ11 ตำบล นำร่อง ได้รับงบประมาณ 8,750,000 บาทจากงบ พพพ.

4. จากเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมา ผลการระดมสมองในประเด็น “สิ่งที่อยากทำต่อเนื่องของพื้นที่” สรุปได้ว่า อยากพัฒนาคนทั้งด้านอาชีพ การศึกษา อยากให้มีการอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น (แนวคิด และกระบวนการปลูกฝัง และการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม) มีการถ่ายทอดเพื่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาคน การอนุรักษ์ สาธารณประโยชน์ (ดิน, น้ำ และป่า) จัดให้มีสวัสดิการชุมชน แก่ผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการสนับสนุนงานประเพณี และ วัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนด้านสุขภาพอนามัย

จากทุกขั้นตอนการทำงานในโครงการ คณะทำงานได้เรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อนของทีมคณะทำงานทุกระดับ ทีมสามารถเรียนรู้ร่วมกัน ปรับปรุงข้อด้อยและแก้ไขข้อจำกัดของกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน โครงการนี้เป็นการสานต่อจากโครงการนำร่องและโครงการความร่วมมือระยะที่ 1 ซึ่งนับว่าเป็นโครงการที่มีข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคด้านการเก็บข้อมูลครัวเรือนพอสมควร แต่โดยภาพรวมพื้นที่ยังคงดำเนินกระบวนการ แก้ปัญหา ตามแผนและข้อเสนอภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นและพลังของประชาชนในท้องถิ่น ที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเข้มแข็งภายใต้วิถีพอเพียง อีกทั้งเป็นการสานต่อจากบทเรียนร่วมกับเครือข่ายสังคมชุมชน ทั้งกิจกรรมที่โครงการหนุนเสริมกิตติและรวมถึงกิจกรรมที่ภาคีเครือข่ายอื่นดำเนินงานกิตติ มีการเพิกถอนคดี กิจกรรมที่ดี ที่สามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของเครือข่ายได้ เพราะแนวทางตามพระราชดำริเรื่องพอเพียงนั้น เป็นการแก้ไขปัญหาสังคม ด้วยการพัฒนาคนให้มีความรู้ พร้อมเปลี่ยนแปลงไปสู่ฐานการพึ่งพาตนเองเพื่ออนาคตที่ดีกว่า และจากประสบการณ์ทำงานได้พบแนวทางในการดำเนินงานตำบลเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะการใช้กลไกความร่วมมือในระดับชุมชน และการใช้ข้อมูลครัวเรือนในการริเริ่มทำแผนหมู่บ้าน ตำบล จึงพัฒนาโครงการเพื่อดำเนินงานต่อ เพื่อให้เป็นแนวทางศึกษาของตำบลอื่นๆ ในเครือข่ายโดยเสนอขอรับงบประมาณจาก สกว. และมีพื้นที่ตำบลเป้าหมายการทำงาน 19 ตำบล ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ชีวิตชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. มีกลไกเพื่อการพัฒนาสู่ตำบลเข้มแข็ง ที่มีผู้แทนจากทุกหมู่บ้านประกอบเป็นองค์คณะ และมีระบบการบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง ยืนยมนำตนเองได้อย่างยั่งยืน หมายถึง ในตำบลที่เข้มแข็งนั้น มีคณะบุคคลจากทุกหมู่บ้านมาร่วมตัวกันเป็นองค์คณะด้วยจิตอาสาร่วมกันขับเคลื่อนงานพัฒนาตำบลอย่างต่อเนื่อง และสามารถบริหารจัดการคณะทำงานพัฒนาตำบลได้ด้วยตนเองทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว แม้ว่างบประมาณสนับสนุนจากภายนอกจะหมดไป ตามระยะเวลาของโครงการพัฒนาต่างๆ แต่คณะทำงาน ก็สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาตำบลได้ต่อไป โดยไม่หยุดชะงัก

2. สามารถสาน เชื่อมโยง ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ และองค์กรภาคีทั้งในและนอกพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาตำบล หมายถึง กลไกของคณะทำงานพัฒนาตำบลเข้มแข็งนั้น สามารถทำงานร่วมกับทุกฝ่ายได้ เพื่อร่วมกันพัฒนาตำบล โดยไม่ขัดแย้งกับภาคีใดๆทั้งในและนอกพื้นที่ หากบุคคลใดในคณะทำงานเกิดความขัดแย้งใดๆกับบุคคลในกลไกภาคีการพัฒนาอื่นๆก็ต้องสรรหาคณะอื่นไปเชื่อมประสานกับภาคีนั้นๆแทน เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาตำบลหยุดชะงักหรืออยู่ในสภาวะถดถอย อันเนื่องมาจากปัญหาด้านการเมืองท้องถิ่น หรือความขัดแย้งด้วยเหตุใดๆก็ตาม

3. มีการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน และเชื่อถือได้ ในระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล เพื่อใช้สนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและสร้างการเรียนรู้ในทุกระดับ หมายถึง กลไกการพัฒนาตำบลเข้มแข็งมีบุคคลหรือองค์กรภาคีการพัฒนาที่รับผิดชอบด้านการจัดเก็บ การสำรวจ การรวบรวมข้อมูลทุกด้านทั้งพื้นที่ตำบล ทั้ง

ระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล ที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และมีระบบการบันทึก การออกรายงาน การประมวลผล โดยระบบคอมพิวเตอร์ได้ในพื้นที่ตำบลเอง และเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายในตำบลใช้ข้อมูลนี้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในทุกระดับ โดยมีการนำข้อมูลสู่กระบวนการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ข้อมูลเกิดประโยชน์ต่องานพัฒนาอย่างแท้จริง

4. มีแผนแม่บทชุมชนระดับตำบล สามารถนำแผนไปสู่การปฏิบัติได้จริง หมายถึง กลไกการพัฒนาตำบลนั้นได้ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทชุมชนระดับหมู่บ้านและบูรณาการเชื่อมโยงพัฒนาเป็นแผนแม่บทชุมชนระดับตำบล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในตำบลเกิดเป็นแผนชุมชนระดับตำบลที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ และสามารถนำแผนงานภายใต้แผนแม่บทชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้จริง ทั้งในส่วนที่องค์กรชุมชนดำเนินการเองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำ ให้ภาคีการพัฒนาภายนอกทำ หรือการร่วมกันของหลายฝ่าย โดยแผนชุมชนระดับตำบลนั้น มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันทุกปี

5. มีการชักจูง เชื่อมโยง กิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และภาคีสนับสนุน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในตำบล หมายถึง การเชื่อมประสานงานกิจกรรมระหว่างกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน และภาคีทั้งภายใน ภายนอกตำบล เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพของคนส่วนใหญ่ในตำบล นำไปสู่ความมั่นคงและควมมีเสถียรภาพด้านการประกอบอาชีพทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด

6. มีกลไกการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีการพัฒนาที่มีคุณภาพ มีคุณค่าและยั่งยืนในตำบล หมายถึง กลไกการพัฒนาตำบลเข้มแข็ง ต้องเน้นการพัฒนาที่นำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพในทุกด้านของวิถีชีวิตชุมชน คำนึงถึงความยั่งยืนและคุณค่า ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกลไก กลุ่ม องค์กร แผนงานโครงการ และวิธีการจัดการงานในประเด็นเหล่านี้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

7. เกิดกลไกการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นและการเมืองภาคพลเมือง หมายถึงสามารถจัดการกับความขัดแย้ง ความแตกต่างทางความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะ สภาวการณ์หลังการเลือกตั้งท้องถิ่น หรือทุกระดับ ไม่ก่อให้เกิดความแตกความสามัคคีของกลุ่มคนในหมู่บ้านและตำบล

2.วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้ในตำบลที่มีข้อมูลและมีกิจกรรมดำเนินงาน(สกว.)
2. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมในวิถีพอเพียงในชุมชนตำบลที่มีข้อมูลบัญชีครัวเรือน(สกว.)
3. เพื่อสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนในชุมชนตำบลที่ยังไม่มีข้อมูลบัญชีรับจ่าย (จังหวัด)

3.พื้นที่ดำเนินงานโครงการ

จากพื้นที่ 31 ตำบลเดิม ในโครงการที่ผ่านมา ได้คัดเลือกเพื่อดำเนินงานระยะที่ 2 นี้ 19 ตำบล (220 หมู่บ้าน) ได้แก่ ตำบลหนองคู, ตำบลห้องแซง, ตำบลนาโสน, ตำบลคำไผ่,ตำบลไทยเจริญ, ตำบลน้ำคำ,ตำบลไผ่,ตำบลสงยาง, ตำบลศรีฐาน, ตำบลสามัคคี, ตำบลสวาท, ตำบลบึงคำ, ตำบลกำเม็ด, ตำบลกุดชุม,ตำบลสงเปือย, ตำบลนาคำ, ตำบลม่วง, ตำบลดงมะไฟและตำบลนาเวียง

ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ดำเนินงานเพื่อความเหมาะสม โดยเปลี่ยนจากตำบลกุดชุม อำเภอกุดชุม เป็นตำบลค้อวัง อำเภอก้อวัง จึงส่งผลให้พื้นที่ดำเนินงานโครงการทั้ง 19 ตำบลนี้ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 212 หมู่บ้านใน 9 อำเภอของจังหวัดยโสธร

4.เกณฑ์วัดความสำเร็จของกิจกรรมในโครงการ

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัดผลลัพธ์
1. ให้แกนนำเครือข่ายตำบลที่มีข้อมูลครัวเรือนและมีกิจกรรมการดำเนินงานในวิถีพอเพียงจำนวน 9 ตำบล ะละ 10 คน ร่วมกิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน	1. จำนวนแกนนำเครือข่ายละ 10 คนรวม 90 คน เข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้ร้อยละ 80
2. ให้เครือข่ายตำบลที่มีข้อมูลครัวเรือน แต่ยังไม่มิจากิจกรรมการดำเนินงานในวิถีพอเพียงที่เป็นรูปธรรม จำนวน 10 ตำบล ร่วมกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรม ในวิถีพอเพียงในการแก้ปัญหาชุมชนและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน	2. จำนวนเครือข่ายตำบลที่มีข้อมูลครัวเรือน แต่ยังไม่มิจากิจกรรมในวิถีพอเพียง 10 ตำบล ร่วมเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรม แก้ปัญหาชุมชนและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ได้ร้อยละ 50
3. ให้เครือข่ายตำบลที่ยังไม่มีข้อมูลครัวเรือนหรือมีข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน จำนวน 47 ตำบล ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนต่อเนื่อง แล้วพัฒนาสู่แผนชุมชน และเสนอแผนต่อ อปท. เพื่อรับการสนับสนุนกิจกรรมในวิถีพอเพียง	3. จำนวนเครือข่ายตำบลที่ยังไม่มีข้อมูลครัวเรือนสมบูรณ์ 47 ตำบล ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนแล้วพัฒนาสู่แผนชุมชน,เสนอแผนต่ออปท.ได้ ร้อยละ 50 (ดำเนินงานร่วมกับ สนง. พัฒนาชุมชน)

5.ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน

จากประสบการณ์การดำเนินงานในพื้นที่ตำบล และการสรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 เป็นต้นมา ทั้งโครงการนำร่องและโครงการความร่วมมือฯ ระยะที่ 1 พบว่าใน 31 ตำบลที่ดำเนินงานมาแล้วนั้น แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ตามความสมบูรณ์ครบถ้วนและต่อเนื่องของการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนและแบ่งตามความถูกต้องความสมบูรณ์ครบถ้วนของการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมวิเคราะห์ ข้อมูลบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน ที่มีมหาวิทยาลัยมหิดลดูแลอยู่ โดยแบ่งเป็น พื้นที่ที่ได้นำข้อมูลบัญชีครัวเรือนมาใช้ประโยชน์ จนเกิดแผนงานและได้รับการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการพึ่งตนเองมาระยะหนึ่ง และอีกกลุ่มพื้นที่ ที่มีข้อมูลยังไม่ครบถ้วน หรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลอย่างเต็มที่ในการทำแผนชุมชนหรือทำกิจกรรม

เมื่อคณะทำงานจังหวัดได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในโครงการความร่วมมือฯระยะที่2 นี้ จำนวน19 ตำบล โดย 9 ตำบลอยู่ในกลุ่มที่1 และอีก 10 ตำบลอยู่ในกลุ่มที่2 และตำบลส่วนใหญ่ที่เหลืออีก 47 ตำบล มีพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน

ในพื้นที่ 9 ตำบลอันประกอบด้วย ตำบลหนองคู, ตำบลห้วยแซง, ตำบลนาโสน,ตำบลคำไผ่,ตำบลไทยเจริญ, ตำบลน้ำคำ, ตำบลไผ่, ตำบลสงยางและตำบลศรีฐาน ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

ก.สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและถอดองค์ความรู้ในตำบลที่มีกิจกรรม 9 ตำบล

- 1.1 จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการแก่คณะทำงาน 9 ตำบล ะละ 5 คน
- 1.2 กิจกรรมถอดองค์ความรู้ชุมชน
- 1.3 กิจกรรมการสังเคราะห์องค์ความรู้
- 1.4 กิจกรรมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 1.5 จัดเวทีสัมมนาถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นที่ 9 ตำบล

ในพื้นที่ 10 ตำบลอันประกอบด้วย ตำบลสามัคคี,ตำบลสวาท,ตำบลบึงคำ,ตำบลกำเม็ด,ตำบลคำอวัง,ตำบลสงเปือย,ตำบลนาคำ, ตำบลม่วง, ตำบลดงมะไฟและตำบลนาเวียง ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

ข. เสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมวิถีพอเพียงในตำบลที่มีข้อมูลบัญชีครัวเรือน 10 ตำบล

- 2.1 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการแก่คณะทำงาน 10 ตำบล 5 คน
- 2.2 สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือน
- 2.3 เวทีทำแผนหมู่บ้าน ตำบล
- 2.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเป็นรูปธรรม
- 2.5 กิจกรรมถอดองค์ความรู้ชุมชน และการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 2.6 กิจกรรมการสังเคราะห์องค์ความรู้ เขียนเอกสารชุดบทเรียน/องค์ความรู้
- 2.7 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (มีผู้รู้, ชุดความรู้, นักจัดการความรู้และการจัดการ)
- 2.8 จัดเวทีสมมนาถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นที่ 10 ตำบล

ในพื้นที่ 47 ตำบลที่เหลือ พัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธรร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ ร่วมกันสนับสนุนและกระตุ้นการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้จังหวัดยโสธร เป็นพื้นที่ที่มีการทำแผนชุมชนจากข้อมูลบัญชีครัวเรือนครบ 100 % โดยดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ได้แก่

ค. สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือน

- 3.1 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการ
- 3.2 อบรมครู ก(จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล)
- 3.3 อบรมครู ข(จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล)
- 3.4 ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน
- 3.5 เวทีทำแผนหมู่บ้าน ตำบล

จากผลการประชุมภาคีเครือข่ายคณะทำงานระดับจังหวัด สรุปได้ว่า เพื่อให้จังหวัดยโสธร เป็นพื้นที่ที่มีการทำแผนชุมชนจากข้อมูลบัญชีครัวเรือนเต็มพื้นที่ ในปี 2553 ตามเจตนารมณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธรร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ จึงได้สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ 47 ตำบลที่เหลือ โดยดำเนินงาน ดังนี้

1. ทบทวน/แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแผนชุมชนจังหวัด/อำเภอ
2. จัดทำฐานข้อมูลแผนชุมชน
3. ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การขับเคลื่อนแผนชุมชนทุกระดับ
4. จัดทำขั้นตอนและแนวทางการขับเคลื่อนแผนชุมชนระดับอำเภอ
5. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้กระบวนการแผนชุมชน
6. จัดทำ/ปรับปรุงแผนชุมชน
7. คัดเลือกเครือข่าย/ผู้แทนภาคประชาชนติดตามแผนชุมชน
8. บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล
9. ส่งเสริมการสมัครและประเมินมาตรฐานแผน
10. บูรณาการแผนชุมชนในระดับอำเภอและจังหวัด
11. ประสานท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ
12. ติดตาม/ประเมินผล
13. สรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน/ถอดบทเรียน

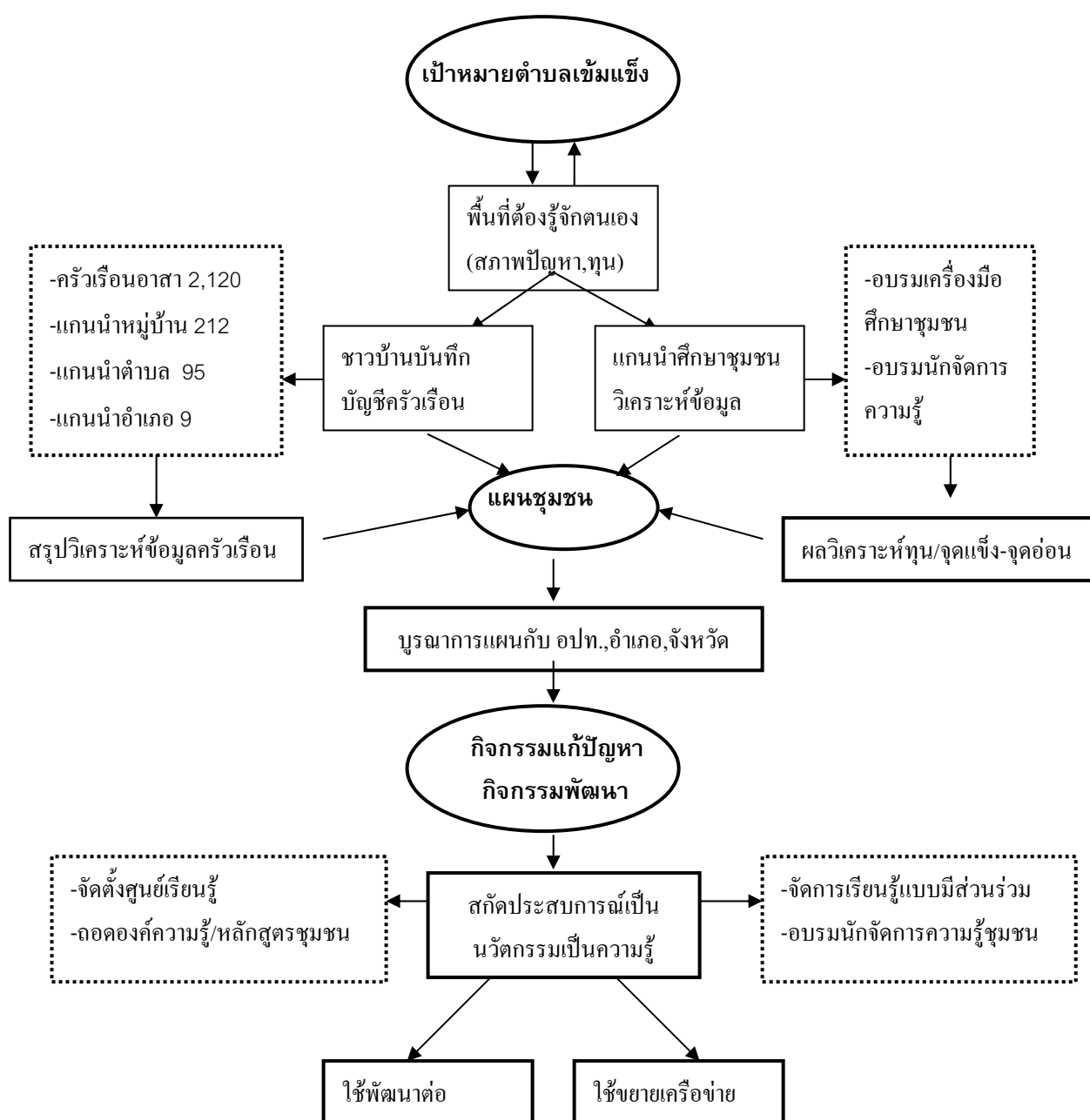
6.กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

สำหรับการทำงานในโครงการ “เสริมสร้างชุมชนตำบลเข้มแข็ง...แห่งหนทางพอเพียงจังหวัดยโสธร” เป็นการทำงานเชื่อมโยงกับโครงการ “ความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาสังคมและสุขภาวะ(ระยะที่ 2)” ของ สกว. ซึ่งเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ เรียกว่า “งาน ABC”

(Area-Based Collaborative Research) นั้น มีมุมมองเป็นภาพใหญ่คือการสร้างตำบลเข้มแข็ง 19 ตำบล

มีเป้าหมายให้ชุมชนรู้จักตนเอง คิดวิเคราะห์ปัญหาเป็น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำงานของท้องถิ่นและท้องที่ เกิดการประสานความร่วมมือ จนเกิดรูปธรรมแก้ปัญหา คณะทำงานจังหวัดยโสธรจึงร่วมกันจัดทำ แผนผังหรือกรอบแนวคิด แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

แผนผังแนวทางการดำเนินงานจังหวัดยโสธร

บทที่ 2

สรุปผลการดำเนินงาน

ผลผลิตและกิจกรรมที่ดำเนินงาน

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนสู่การทำแผนชุมชนเสริมสร้าง พัฒนา กิจกรรมในวิถีพอเพียงพร้อมกับสร้างการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้ของชุมชน โดยใช้วิธีดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ เรียกว่า “งาน ABC” (Area-Based Collaborative Research) นั้น มีมุมมองเป็นภาพใหญ่คือการสร้างตำบลเข้มแข็ง 19 ตำบล มีเป้าหมายให้ชุมชนรู้จักตนเอง คติวิเคราะห์ปัญหาเป็น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำงานของท่านของท้องถิ่นและท้องที่ เกิด การประสานความร่วมมือ จนเกิดรูปธรรมแก้ปัญหาของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนอาสาสมัคร 10 ครัวเรือนใน 170 หมู่บ้าน จากพื้นที่เป้าหมาย 212 หมู่บ้าน สามารถ บันทึกบัญชีครัวเรือน ต่อเนื่อง 3-4 เดือน จำนวน 1,600 ครัวเรือนจากเป้าหมาย 2120 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.47 สามารถนำข้อมูลมาบันทึกลงโปรแกรมและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีครัวเรือนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำแผนชุมชน การ เสริมสร้างและพัฒนา กิจกรรมในวิถีพอเพียง ได้ดำเนินการในรูปแบบการประเมินผลแบบเสริมพลัง รวม 18 เรื่อง แยกเป็น 4 ประเภท ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสังคมและสวัสดิการ กลุ่มลดรายจ่าย และกลุ่มส่งเสริมอาชีพซึ่งมีมากที่สุดคือ 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 72.22 กระบวนการทำงานได้พัฒนาบทบาทของผู้ประเมิน ได้สร้างสรรค์ปฏิสัมพันธ์ในแนวราบ กลุ่มสามารถ ประเมินตนเองและกำหนดทิศทางที่เป็น “กลยุทธ์การทำงาน” ช่วยเพิ่มความเป็นไปได้ที่งานจะบรรลุเป้าหมาย ในพื้นที่ 9 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับกิจกรรมถอดองค์ความรู้ในชุมชนตำบลเข้มแข็ง 9 ตำบล(พื้นที่ทั้งโครงการ 19 ตำบล) ได้ ถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นเอกสารชุดความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากประสบการณ์และเพื่อเป็นฐานข้อมูล สำหรับวางแผนปฏิบัติงานโครงการหรือนวัตกรรมการทำงาน โดยการสื่อสารผลการถอดบทเรียนทำได้ 2 รูปแบบคือ การบันทึก บทเรียนและการพัฒนาชุดความรู้ ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล รวม 27 เรื่อง

ผลสรุปของการทำงาน พบว่า “ข้อมูล” เป็นส่วนสำคัญต่อการทำแผนชุมชน โดยเฉพาะ “ข้อมูลบัญชีรับ-จ่าย ครัวเรือน” หากมีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมให้ชาวบ้านบันทึกบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนของตน ในเบื้องต้นจะทำให้ได้คิด พิจารณา สามารถบ่งชี้ความขาด ความเกินของตนและครอบครัว นำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างในทาง สร้างสรรค์ได้และหากนำข้อมูลมาร่วมกันพิจารณาในภาพชุมชน จะเกิดผลดีต่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการอย่าง แท้จริง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง อยู่ที่ว่าได้นำเอาข้อมูลครัวเรือนมาสรุป แลกเปลี่ยนชวนคิดชวนคุยโดยทีมคณะทำงาน ทุกระดับ แล้วนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ได้กลับลงสู่เวทีแผนในระดับตำบล เป็นต้น

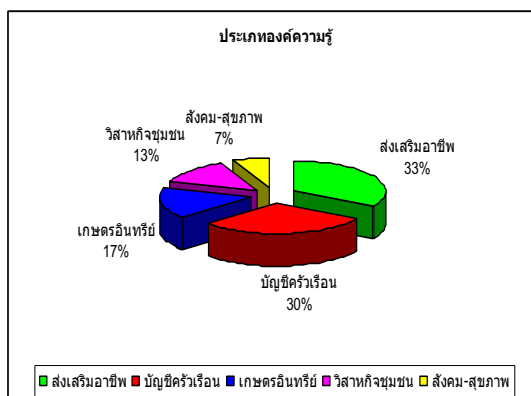
รายละเอียดผลการดำเนินงานวิจัย

การสร้างกระบวนการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้

เริ่มต้นด้วยการประชุมชี้แจง ซึ่งมีผลต่อการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา ความเข้าใจ การยอมรับต่อแนวคิด แนวทาง ขั้นตอนการทำงานและรูปแบบหรือเครื่องมือต่างๆที่คณะทำงานต้องประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับบริบท ของแต่ละชุมชน 9 ตำบลละ 5 คน ในกิจกรรมถอดองค์ความรู้ชุมชน ใช้เวลาดำเนินการ 1 วัน โดยฝ่ายวิชาการคณะทำงาน จังหวัด ลงพื้นที่จัดกิจกรรมการถอดองค์ความรู้ชุมชนและการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยให้ชาวบ้านหรือคนที่เป็นตัวแทน กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมด้านพึ่งตนเอง หรือผู้มีประสบการณ์บันทึกบัญชีครัวเรือน ประมาณตำบลละ 20 คน มารวมกลุ่มกัน กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เกิดการถอดบทเรียนของผู้ที่มีประสบการณ์ดีๆ จนเกิดการถ่ายทอดสู่กันและกัน เป็นการให้ชาวบ้านเรียนรู้กันเองการแลกเปลี่ยนจึงมีความสำคัญมาก แล้วคณะทำงานจึงประมวลผลการถอดองค์ความรู้ สรุป ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความ เติบโตเติมข้อมูลและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจาก พื้นที่เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วเขียนเป็นเอกสารชุดองค์ความรู้เป็นลำดับต่อไป

ผลการดำเนินงาน สรุปประเภทองค์ความรู้ในพื้นที่ 9 ตำบล จำนวน 30 เรื่อง

ลำดับที่	ชื่อองค์ความรู้	จำนวน(เรื่อง)	ร้อยละ
1	ส่งเสริมอาชีพ	10	33.3
2	บัญชีครัวเรือน	9	30
3	เกษตรอินทรีย์	5	16.7
4	วิสาหกิจชุมชน	4	13.3
5	สังคม-สุขภาพ	2	6.7
	รวม	30	100

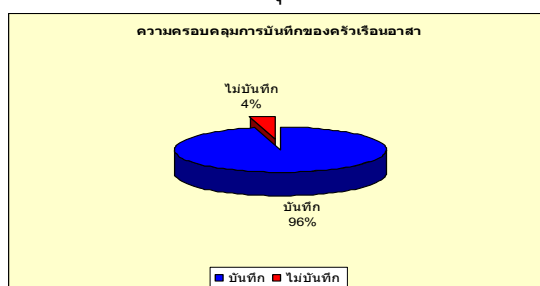
พบว่า องค์ความรู้ด้านส่งเสริมอาชีพพบมากที่สุดถึงร้อยละ 33 และองค์ความรู้ที่มีน้อยที่สุดคือ ด้านสังคมและสุขภาพ หมายถึงชุมชนยังให้ความสำคัญกับเรื่องการทำมาหากิน มากกว่าอย่างอื่น ยังประสบปัญหานี้สินและความยากจนยากจน การเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมวิถีพอเพียงในชุมชน ตำบลเข้มแข็ง

กิจกรรม สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือน

กำหนดให้ครัวเรือนอาสาหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือนทั้ง 19 ตำบล รวม 212 หมู่บ้านจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนต่อเนื่อง 3 เดือน โดยแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้น ผลการดำเนินงานพบว่า มีครัวเรือนอาสาบันทึกได้ร้อยละ 96 ในเดือนแรก ต่อมา เดือนที่ 2-3 พบว่ารายงานการบันทึกน้อยลงมาก การจัดส่งล่าช้า ไม่ครบ ไม่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย จึงระดมปัญหาอุปสรรคสรุปได้ดังนี้

1.ปัญหาระดับหมู่บ้าน คือแกนนำและผู้บันทึกส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ แกนนำหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอธิบายให้ครัวเรือนเข้าใจได้

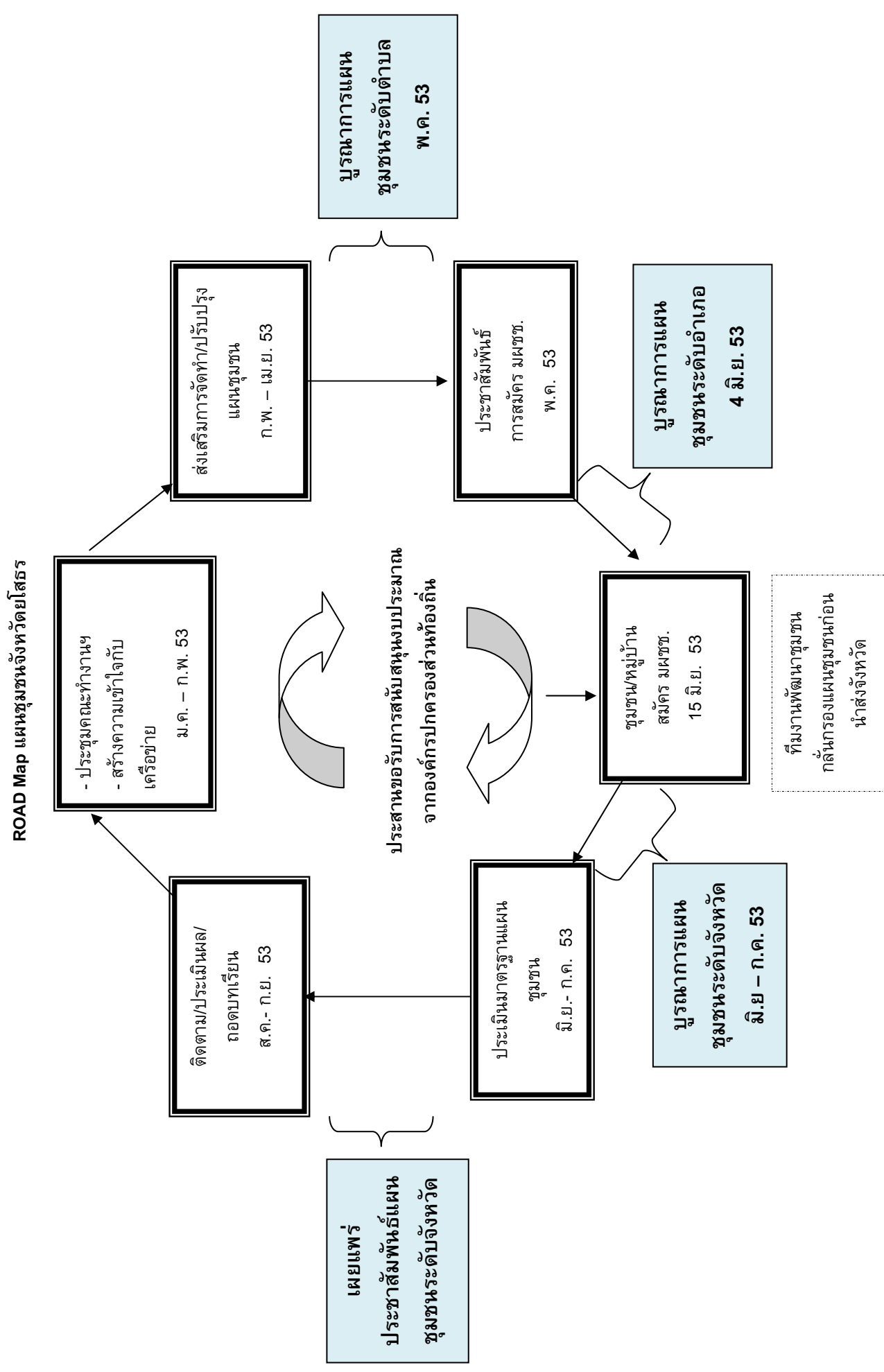
2.ปัญหาระดับตำบล คือแกนนำตำบล 5 คนขาดคุณสมบัติที่พึงประสงค์

จากข้อมูลปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอุปสรรคงานบันทึกบัญชีครัวเรือน ด้วยการพัฒนาศักยภาพคน...เพื่อพัฒนาข้อมูล

ในพจนที่ 47 ตำบลที่เหลือ พัฒนาการชุมชนจึงช่วยโดยโยธธรกร่วมกับเครือช่ายในพจนที่ ๕๕ ที่ ร่วมกันสนนบสนนและกระตุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สนทนตอนและผลกรดำเนนงานตงน

1. กำหนดแผนงานและขั้นตอนร่วมกัน

2. ดำเนินงานตามปฏิบัติการขับเคลื่อนแผนชุมชน จังหวัดยโสธร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

ที่	โครงการ/กิจกรรม	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	งบ ประมาณ	ระยะเวลา ปี 2553											
					ตค	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	กย.	
1.	ทบทวนแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนชุมชนจังหวัดอำนาจ	10 คณะ	จังหวัดอำนาจ	-												
2.	จัดทำฐานข้อมูลแผนชุมชน	885 หมู่บ้าน	-	-												
3.	ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การขับเคลื่อนแผนชุมชน	885 หมู่บ้าน	ทุกระดับ	-												
4.	จัดทำขั้นตอนและแนวทางการขับเคลื่อนแผนชุมชน	1 ชุด	อำนาจ	-												
5.	สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้กระบวนการแผนชุมชน	9 อำเภ	อำนาจ	180,000												
6.	จัดทำปรับปรุงแผนชุมชน	885 หมู่บ้าน 23ชุมชน	หมู่บ้าน/ชุมชน	-												
7.	คัดเลือกเครือข่ายผู้แทนภาคประชาชนติดตามแผนชุมชน	885 หมู่บ้าน 23ชุมชน	หมู่บ้าน/ชุมชน													
8.	บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล	78 แผน	ตำบล	-												
9.	ส่งเสริมการสมัครมาตรฐานแผน	147 ชุมชน	อำนาจ													
10.	ประเมินมาตรฐานแผนชุมชน	147 ชุมชน	อำเภ													
11.	บูรณาการแผนชุมชนระดับอำนาจ	9 แผน	อำเภ													
12.	บูรณาการแผนชุมชนระดับจังหวัด	1 แผน	จังหวัด	159,000												
13.	ประสานท้องถิ่นสนับสนุนฯ	88 อบท	-													
14.	ติดตาม/ประเมินผล	2 ครั้ง	อำเภ/หมู่บ้าน	-												
15.	สรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน/บทเรียน	2 ครั้ง	จังหวัด													

3.ผลการดำเนินงานมีดังนี้

14. ทบทวน/แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแผนชุมชนจังหวัด/อำเภอ 10 คณะ
15. จัดทำฐานข้อมูลแผนชุมชน 885 หมู่บ้าน
16. ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การขับเคลื่อนแผนชุมชนทุกระดับ 885 หมู่บ้าน
17. จัดทำขั้นตอนและแนวทางการขับเคลื่อนแผนชุมชนระดับอำเภอ 1 ชุด
18. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้กระบวนการแผนชุมชน 9 อำเภอ งบประมาณ 180,000 บาท
19. จัดทำ/ปรับปรุงแผนชุมชน 885 หมู่บ้าน 23ชุมชน
20. คัดเลือกเครือข่าย/ผู้แทนภาคประชาชนติดตามแผนชุมชน 885 หมู่บ้าน 23ชุมชน
21. บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล 78 ตำบล
22. ส่งเสริมการสมัครและประเมินมาตรฐานแผน
23. บูรณาการแผนชุมชนในระดับอำเภอและจังหวัด
24. ประสานท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ
25. ติดตาม/ประเมินผล 2 ครั้ง
26. สรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน/ถอดบทเรียน

ผลการดำเนินงานข้อมูลจำนวนแผนชุมชนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแผนชุมชน ปี 2553

(จำนวน 4 ด้าน คะแนนเต็ม 100 คะแนน)

1. ด้าน ก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 20 คะแนน
2. ด้าน ข การมีส่วนร่วม 20 คะแนน
3. ด้าน ค กระบวนการเรียนรู้ 25 คะแนน
4. ด้าน ง การใช้ประโยชน์ 25 คะแนน
5. ด้าน จ รูปเล่ม 10 คะแนน

จำนวน ตัวแทนหมู่บ้านเข้าร่วมประเมินรับรองมาตรฐานแผนชุมชนปี 2553 จำนวน 180 หมู่บ้าน ผ่านการประเมิน 179 หมู่บ้าน คะแนนรวมเฉลี่ย 81.78 คะแนน หมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามแผน จำนวน 173 หมู่บ้าน

กิจกรรมอบรมแกนนำตำบล หมู่บ้าน(ครู ก,ครู ข)

อบรมแกนนำตำบล (ครู ก)

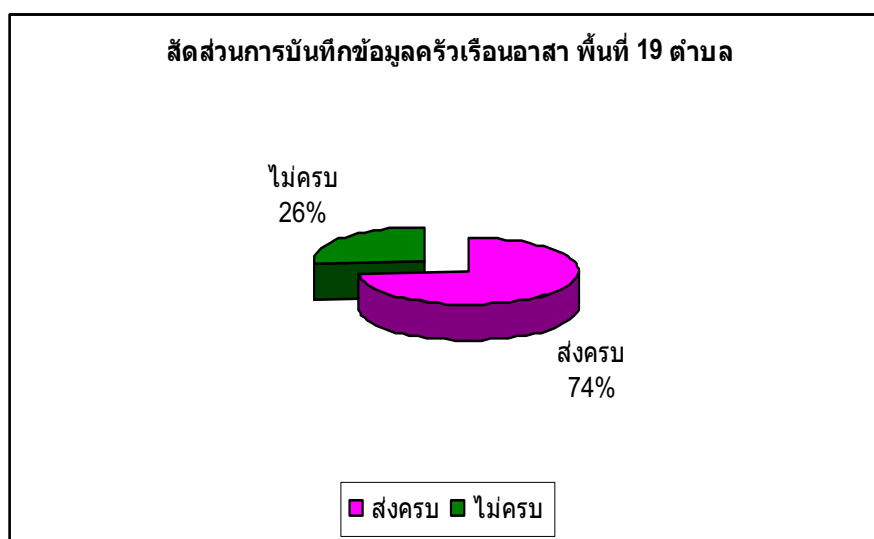
เริ่มต้นด้วยการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของคณะทำงานระดับตำบล โดยสามารถประสานงานกับทุกภาคีได้ จัดเวทีเรียนรู้ได้ จัดการข้อมูลได้ มีผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่นร่วมเป็นคณะทำงาน รวมถึงมีความพร้อมเข้ารับการฝึกอบรมจนครบหลักสูตร ตำบลละ 5 คน สมควรใจและคาดว่าจะมีเวลาเข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีทุกระดับ เพื่อจะได้เรียนรู้ในพื้นที่ ผลการดำเนินงาน มีแกนนำร่วมอบรมทั้งสิ้น 95 คน ในหลักสูตร “วิทยากรกระบวนการระดับตำบล” ผลการประเมินการจัดอบรมพบว่า ตำบลที่ได้คัดเลือกแกนนำที่มีคุณสมบัติครบ 5 คนจำนวน 17 ตำบลคิดเป็นร้อยละ 89.47 และมี 2 ตำบลคิดเป็นร้อยละ 10.52 ที่ไม่มีสมาชิกมาจากท้องถิ่นและท้องถิ่น สาเหตุจากการประสานงานล่าช้าและแกนนำในพื้นที่อยู่ในช่วงการเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 90 มีความรู้เพิ่มขึ้น และร้อยละ 80 มีความมั่นใจมากขึ้นในการทำหน้าที่ช่วยเหลือการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนได้

อบรมแกนนำหมู่บ้าน (ครู ข)

เริ่มด้วยการคัดเลือกแกนนำครัวเรือนอาสาที่ปฏิบัติงานจริงที่มีบุคลิก และทัศนคติที่ดีต่อการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน มีความพร้อมและสมัครใจเข้าอบรม หมู่ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 212 คน จัดอบรมรวม 6 รุ่นๆละ 1 วัน ในหลักสูตร “นักจัดการความรู้” ผลการดำเนินงานพบว่า มีตัวแทนหมู่บ้านเข้าร่วมอบรมครบ โดยเป็นแกนนำบันทึกบัญชีครัวเรือนอยู่แล้ว 180 คน ร้อยละ 84.91 และเป็นแกนนำใหม่จำนวน 32 คน ร้อยละ 15.09 ซึ่งร้อยละ 90 มีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือนมากขึ้น ครัวเรือนอาสาแต่ละครัวเรือน บันทึกรายรับ รายจ่ายในแต่ละวันลงในสมุดหรือในแบบบันทึกที่สนับสนุน เมื่อครบเดือนสรุปและนำข้อมูลร่วมกันวิเคราะห์ระดับหมู่บ้าน และแกนนำครัวเรือนอาสาแต่ละหมู่บ้านนำข้อมูลสรุปร่วมกันกับคณะทำงานตำบล พร้อมกับผู้ประสานอำเภอร่วมเวทีติดตาม/ช่วยเหลือแล้วนำข้อมูลส่งจังหวัดเพื่อให้เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลทุกเดือน เมื่อครบ 3 เดือน ครู ก นัดหมายครัวเรือน อาสาหมู่ละ 10 คน ร่วมเวทีแผนฯในระดับตำบล 1 ครั้ง หลังจากนั้นคัดเลือกแกนนำด้านพึ่งตนเอง 15คน+ครู ก 5 คน ร่วมกิจกรรมประเมินแบบเสริมพลังและเตรียมถอดองค์ความรู้ ตำบล 1 ครั้ง เพื่อให้ฝ่ายวิชาการ สรุปวิเคราะห์องค์ความรู้ แล้วประสาน อบต.และชุมชน ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตำบลต่อไป

การดำเนินงาน เกิดผลงานการบันทึกบัญชีครัวเรือน ของครัวเรือนอาสา ในพื้นที่ 19 ตำบล ครอบคลุมร้อยละ 74 ดังรูป

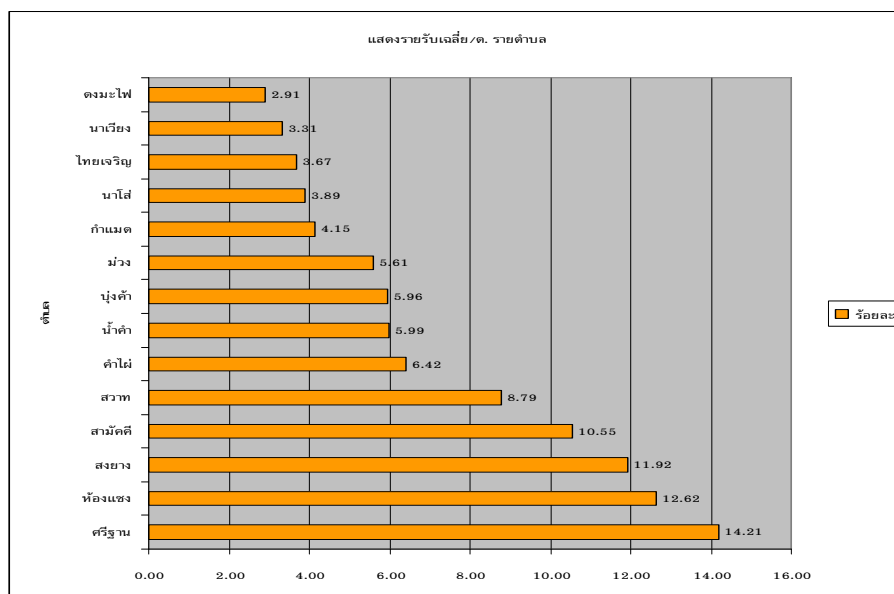
ข้อมูลสรุปผลการบันทึกบัญชีครัวเรือน

จากเป้าหมายการดำเนินงาน 19 ตำบล พบว่าตลอดกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมด้านการบันทึกบัญชีรับจ่ายครัวเรือนนั้น มีพื้นที่ 5 ตำบลที่มีปัญหาอุปสรรคตามบริบทของพื้นที่ ได้แก่บริบทด้านการเมืองท้องถิ่น แก่นนำมีการหาเสียงเลือกตั้งและบริบทของชีวิตเช่นแก่นนำที่ผ่านการอบรมแล้วมีการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานนอกพื้นที่และปัญหาอื่นๆจนไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้ทุกหมู่ในแต่ละตำบลและไม่ต่อเนื่อง ทำให้มีข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมจนสามารถเป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูลได้ คณะทำงานจึงได้เลือกพื้นที่ 14 ตำบลในการนำเสนอสรุปข้อมูลบัญชีรับจ่ายครัวเรือนดังกล่าว ดังรายละเอียดดังนี้

สรุปข้อมูลรายรับ แยกรายตำบล จากพื้นที่ 14 ตำบล(ข้อมูล 3 เดือน)

ลำดับที่	ชื่อตำบล	เฉลี่ยภาพรวมรายรับ(บาท/ค.)	ร้อยละ
1	ศรีฐาน	287,438.78	14.21
2	ห้องแซง	255,167.25	12.62
3	สงยาง	241,052.69	11.92
4	สามัคคี	213,421.79	10.55
5	สวาท	177,715.61	8.79
6	คำไผ่	129,900.50	6.42
7	น้ำคำ	120,988.36	5.99
8	บึงคำ	120,553.45	5.96
9	ม่วง	113,516.92	5.61
10	กำแมด	83,917.23	4.15
11	นาโสี	78,575.67	3.89
12	ไทยเจริญ	74,182.25	3.67
13	นาเวียง	66,840.62	3.31
14	ดงมะไฟ	58,911.08	2.91
รวม		2,022,182.20	100

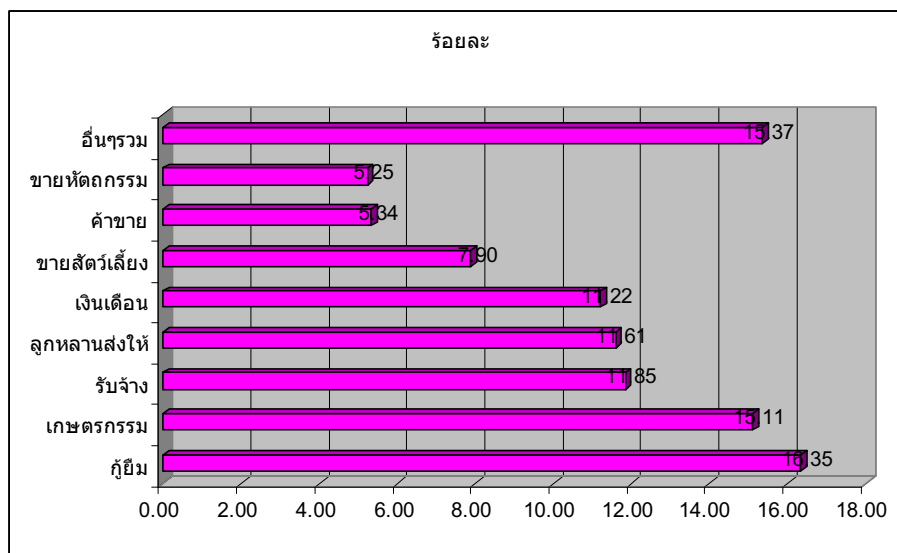
แสดงรายรับเฉลี่ย แยกรายตำบล

สรุปข้อมูลรายรับแยกประเภท ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ลำดับที่	ประเภทรายรับ	จำนวนรับเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ขายผลผลิตจากทำนา/ไร่	305,549.47	15.11
2	ขายสัตว์เลี้ยง/ผลผลิต	161,639.10	7.90
3	ขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรม	106,248.05	5.25
4	ค้าขาย ขายอาหาร	107,936.84	5.34
5	ขายพืช/สัตว์ธรรมชาติ/ขยะ	33,839.32	1.68
6	ค่าจ้างทำงาน/ให้บริการ	239,692.91	11.85
7	เงินเดือนเบี้ยเลี้ยง ค่าคอมฯ	226,970.41	11.22
8	เงินสงเคราะห์/สวัสดิการ	46,368.46	2.31
9	ขาย/เช่าที่ดิน บ้าน รถ	47,457.92	2.35
10	รับดอกเบี้ย/เงินปันผล	62,461.56	3.12
11	รับจากเสี่ยงโชค	57,793.99	2.87
12	รับจากกู้ยืม ขอยืม	330,552.03	16.35
13	ลูกหลาน/ญาติส่งมาให้	234,685.05	11.61
14	รับเงินช่วยงาน(สินสอด)	10,928.36	0.55
15	ลาภลอยกรณีพิเศษ	50,058.78	2.49
	รวม	2,022,182.25	100

รูปที่ 4 แสดงรายรับเฉลี่ย 8 อันดับแรก ภาพรวมจังหวัดยโสธร

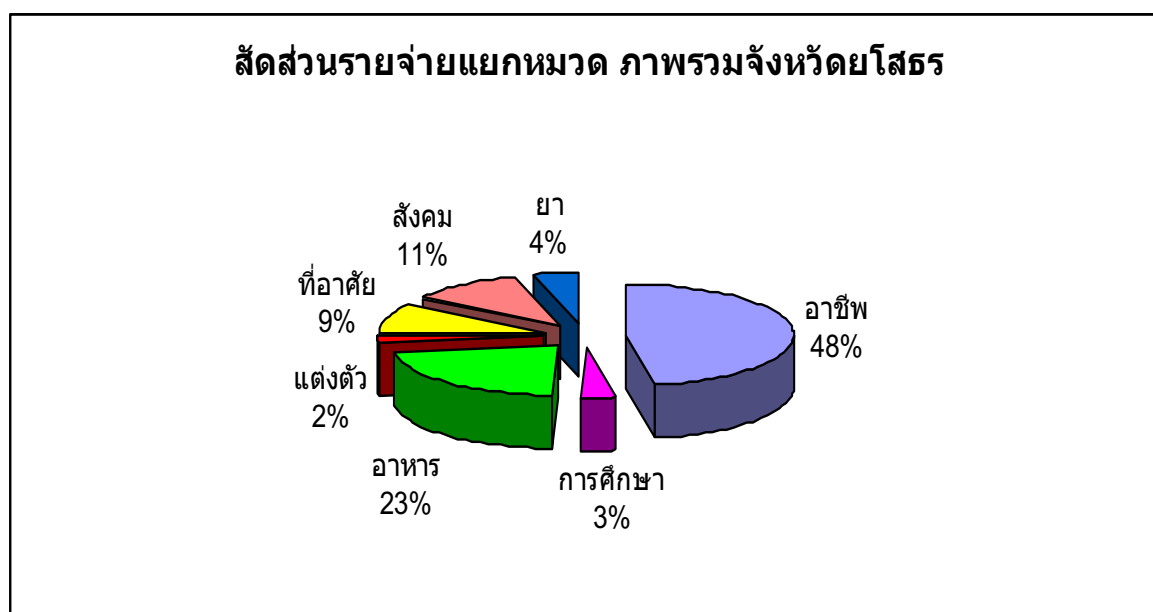

จากตารางและกราฟ พบว่ารายรับสูงสุดมาจากการกู้ยืมร้อยละ 18 รองลงมาคือรับจากการขายผลผลิตทางการเกษตรร้อยละ 15.11 และรายรับน้อยที่สุดมาจากการเงินช่วยงานคือร้อยละ 0.5

สรุปข้อมูลหมวดรายจ่าย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

หมวดที่	หมวดรายจ่าย	รายจ่ายเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	หมวดประกอบอาชีพ	984,950.91	47.22
2	หมวดค่าอาหาร	457,677.44	21.94
3	หมวดค่ายาและสุขภาพ	93,091.12	4.46
4	หมวดเครื่องแต่งกาย	49,159.06	2.37
5	หมวดที่อยู่อาศัย	197,571.43	9.47
6	หมวดการลงทุน งานสังคมและการพักผ่อน	233,686.93	11.20
7	หมวดจ่ายเพื่อการศึกษา	69,734.42	3.34
รวม		2,085,871.31	100

รูปที่ 5 แสดงสัดส่วนค่าเฉลี่ย ทุกหมวดรายจ่าย จังหวัดยโสธร

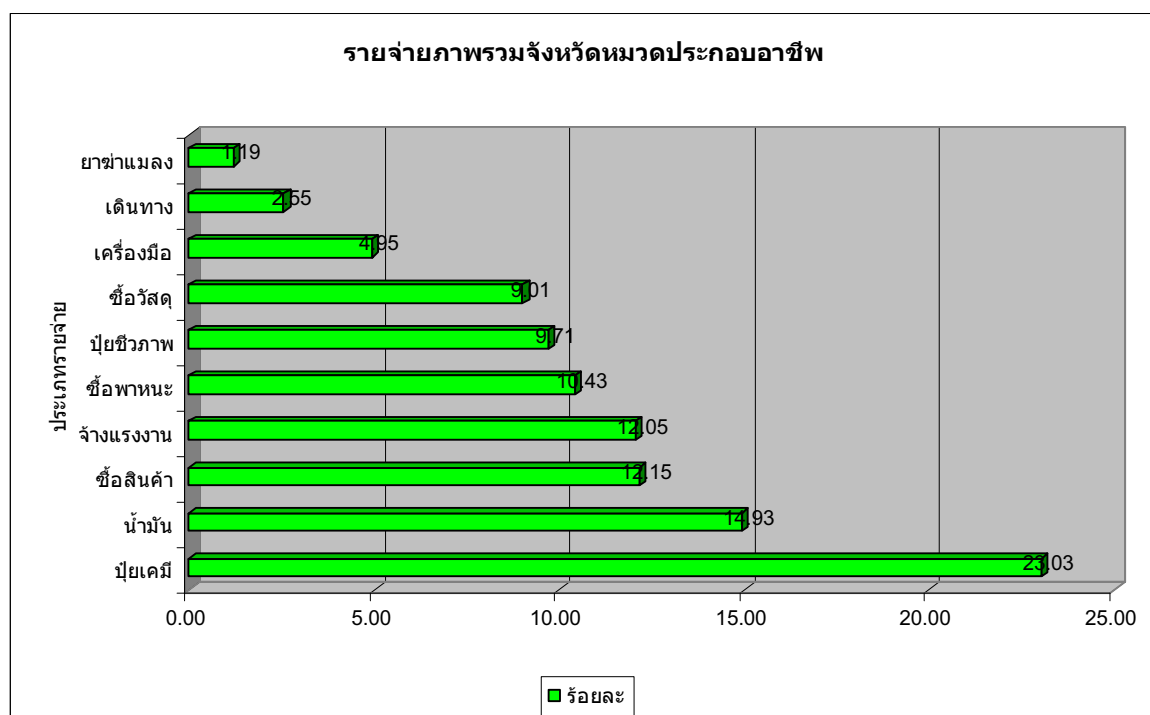

จากตารางและกราฟ พบรายจ่ายเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพมากที่สุด ถึงร้อยละ 48 ของรายจ่ายทั้งหมด 7 หมวด รองลงมาคือรายจ่ายหมวดอาหาร ร้อยละ 23 และรายจ่ายน้อยที่สุดคือ หมวดเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เพียงร้อยละ 2

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดการประกอบอาชีพ ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวน(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ค่าจ้างแรงงาน	117,160.46	12.05
2	เช่า/ซื้อวัสดุ อุปกรณ์	87,575.78	9.01
3	ค่าโดยสาร ค่าส่ง แสตมป์	24,820.54	2.55
4	น้ำมัน ไปประกอบอาชีพ	145,265.11	14.93
5	ปุ๋ย-ยาชีวภาพ/อินทรีย์	94,477.21	9.71
6	ค่าปุ๋ยเคมี สอร์โหมน	223,924.16	23.03
7	ยาฆ่าแมลงปราบศัตรูพืช	11,587.94	1.19
8	ซ่อมเครื่องมือประกอบอาชีพ	48,120.98	4.95
9	เงินสด ผ่อนซื้อพาหนะ	101,391.38	10.43
10	ซื้อสินค้าเพื่อมาจำหน่าย	118,197.69	12.15
	รวม	972,521.25	100

รูปที่ 6 แสดงรายจ่ายหมวดการประกอบอาชีพ

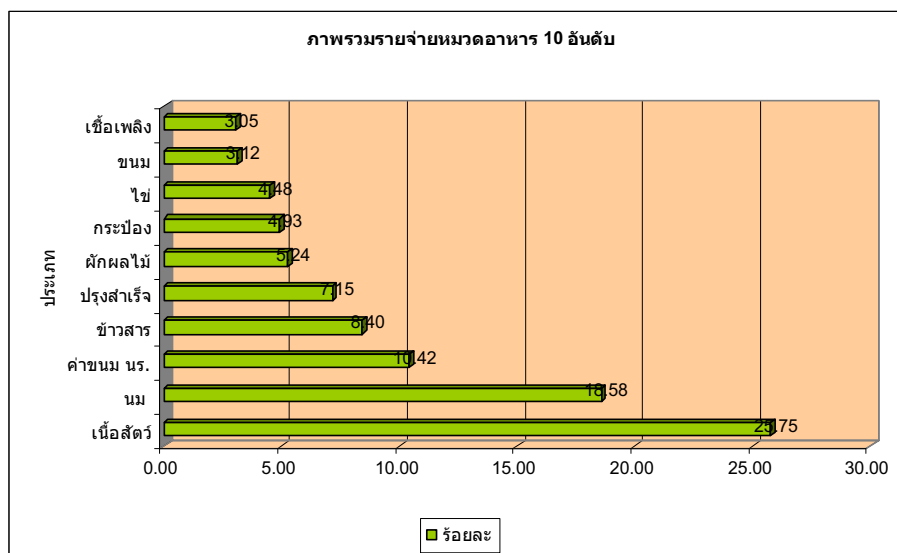

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดการประกอบอาชีพ พบรายจ่ายซื้อปุ๋ยเคมีมากที่สุด ถึงร้อยละ 23.03 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาคือจ่ายค่าน้ำมัน ร้อยละ 14.93 และรายจ่ายน้อยที่สุดคือ ประเภทยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืช คือ ร้อยละ 1.19

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดอาหาร ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวน(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ข้าวสารทุกชนิด	38,265.22	8.40
2	เนื้อสัตว์ที่เป็นอาหาร	117,276.03	25.75
3	ผักผลไม้สด ข่า	23,877.30	5.24
4	ไข่สดทุกชนิด	20,412.27	4.48
5	เครื่องเทศ พริกไทย	4,429.45	0.97
6	แห้ง กระป๋อง/ปรุงรส	22,444.81	4.93
7	อาหารสำเร็จจากร้าน	32,573.43	7.15
8	น้ำดื่มสะอาด (ขวด)	2,605.57	0.57
9	น้ำอัดลม ชา กาแฟ	13,598.60	2.98
10	นม โอวัลติน น้ำผลไม้	84,615.20	18.57
11	ขนมขบเคี้ยว ลูกอม	14,228.18	3.12
12	ค่าขนมไปโรงเรียน	47,438.47	10.42
13	เครื่องดื่มชูกำลัง	6,247.29	1.41
14	เหล้า เบียร์ ไวน์	13,536.29	2.96
15	เชื้อเพลิงหุงต้ม	13,887.89	3.05
	รวม	455,436.00	100

รูปที่ 7 แสดงรายจ่ายหมวดอาหาร ภาพรวมจังหวัดยโสธร

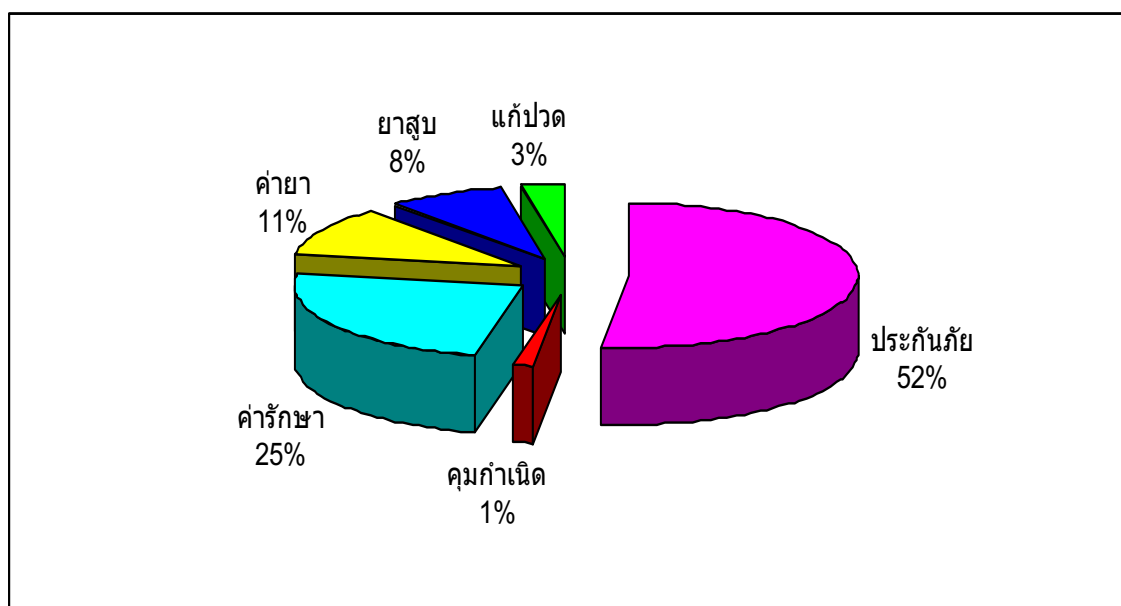

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดอาหารประเภทเนื้อสัตว์มากที่สุด ร้อยละ 25.75 อันดับสองคือจ่ายประเภทนม ร้อยละ 18.57 และจ่ายน้อยที่สุดคือ ค่าน้ำดื่มสะอาด ร้อยละ 0.57

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดค่ายาและสุขภาพอนามัย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ที่	ประเภทราย	จำนวนเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ยาแก้ปวด	2,840.17	3.10
2	ค่ายารักษาโรคอื่นๆ	9,978.68	10.90
3	เวชภัณฑ์คุมกำเนิด	1,182.79	1.29
4	ค่ารักษาพยาบาล	22,479.51	24.55
5	ยาสูบ บุหรี่ หมาก	7,549.28	8.25
6	ประกันภัย/ชีวิต	47,532.07	51.91
	รวม	91,562.50	100

รูปที่ 8 แสดงรายจ่ายหมวดค่ายาและสุขภาพอนามัย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

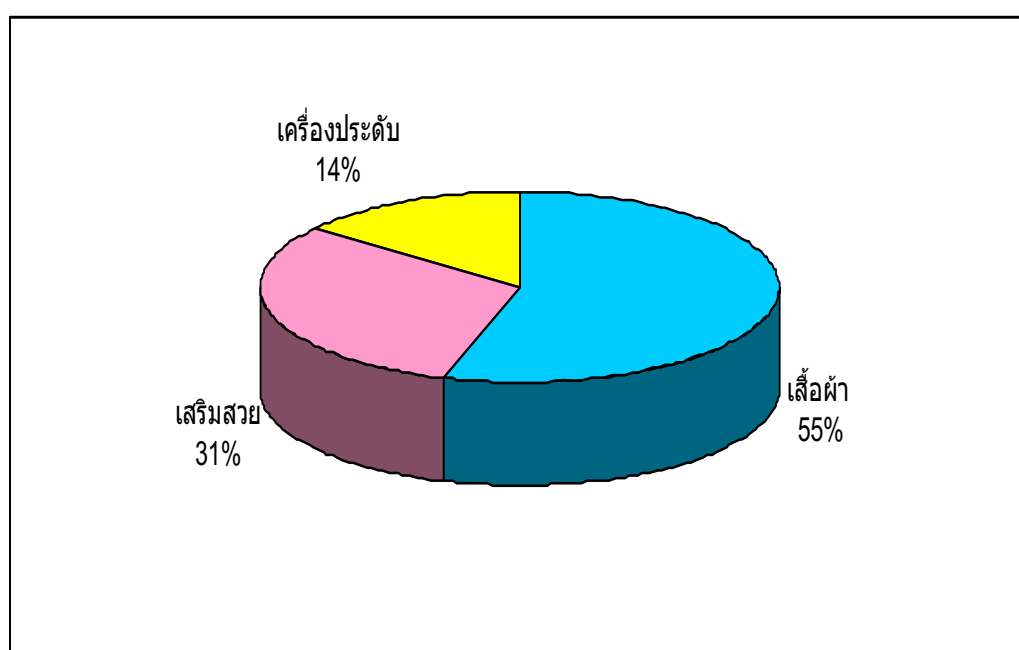

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดค่ายาและสุขภาพอนามัย พบรายจ่ายค่าประกันภัยมากที่สุด ถึงร้อยละ 52 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาคือจ่ายค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 25 และรายจ่ายน้อยที่สุดคือ ประเภทยาและวัสดุสำหรับคุมกำเนิด คือ ร้อยละ 1

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดเครื่องแต่งกาย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวน(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	เสื้อผ้าและเครื่องนอ	24,391.21	54.75
2	ค่าเสริมสวย(ผม,ผิว)	13,714.69	30.78
3	ทอง/เครื่องประดับ	6,446.37	14.47
	รวม	44,552.27	100

รูปที่ 9 แสดงรายจ่ายหมวดเครื่องแต่งกาย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

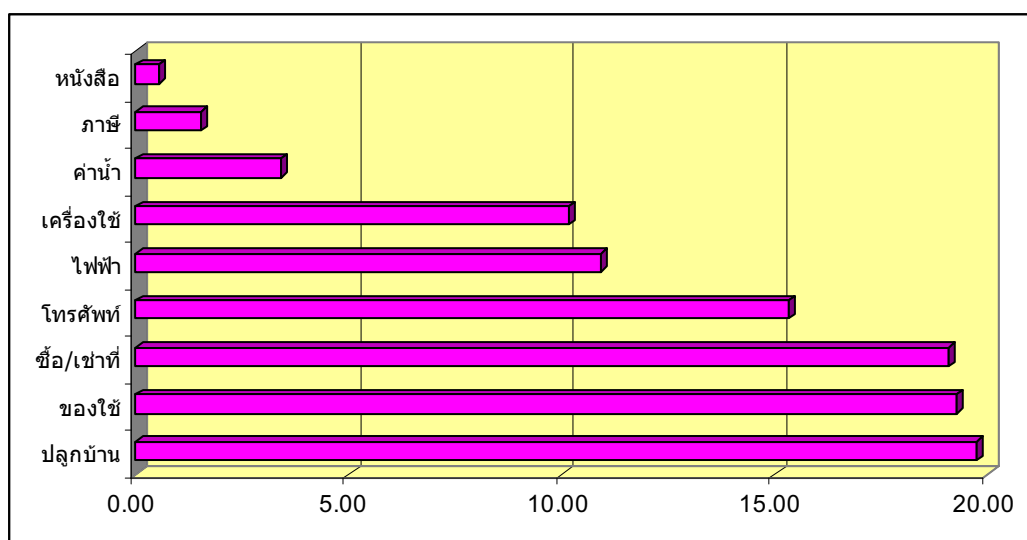

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดค่าแต่งกายและเครื่องประดับ พบรายจ่ายค่าเสื้อผ้ามากที่สุด ถึงร้อยละ 55 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาคือจ่ายประเภทเสริมสวย ร้อยละ 31 และรายจ่ายน้อยที่สุดคือ ประเภทเครื่องประดับ คือ ร้อยละ 14

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดที่อยู่อาศัย ภาพรวมจังหวัดยโสธร

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวนเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ซื้อ ผ่อน/เช่าที่/อาคาร	38,196.70	19.09
2	ซ่อม/ปลูกบ้าน-ที่ดิน	39,525.73	19.76
3	ซื้อ ผ่อน/ซ่อมเครื่องใช้	20,321.25	10.16
4	ของใช้ทุกวัน(สบู่ จาน)	38,551.61	19.28
5	ค่าไฟฟ้า	21,789.12	10.91
6	ค่าน้ำประปา	6,800.09	3.40
7	ค่าโทรศัพท์ทุกชนิด	30,657.86	15.33
8	หนังสือพิมพ์ นิตยสาร	1,105.00	0.55
9	ค่าภาษีต่างๆ	3,044.30	1.52
	รวม	199,991.66	100

รูปที่ 10 แสดงรายจ่ายเฉลี่ยหมวดที่อยู่อาศัย จังหวัดยโสธร

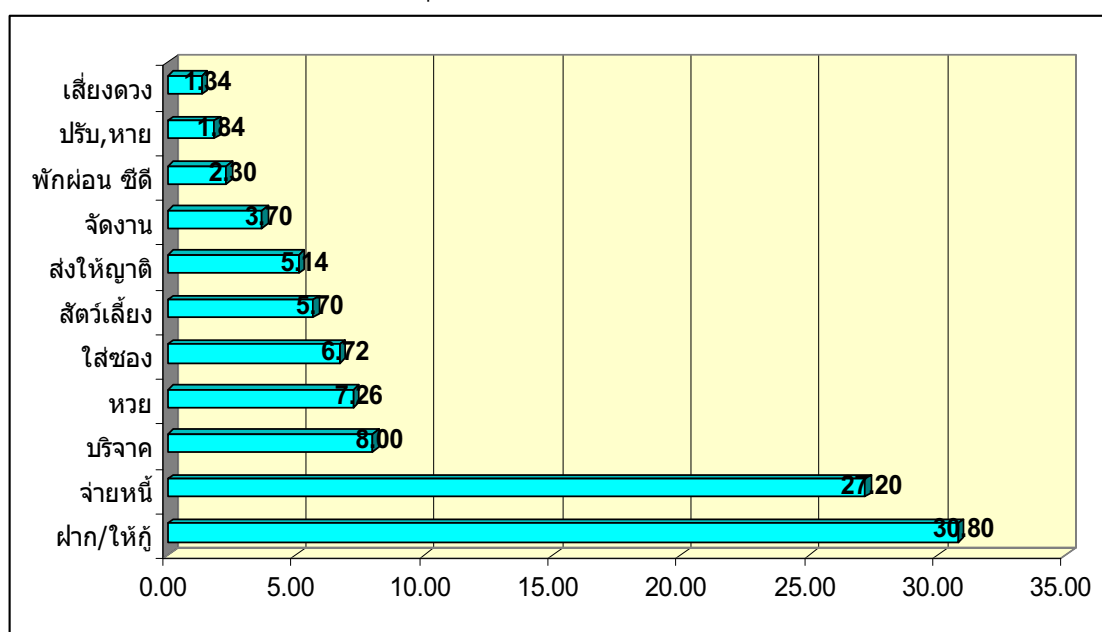

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวด ที่อยู่อาศัย พบรายจ่ายค่าซ่อม/ปลูกบ้าน-ที่ดินมากที่สุด ถึงร้อยละ 19.76 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาคือจ่ายประเภทของใช้ส่วนตัวหรือของใช้ในครัวเรือน(สบู่ จาน)ประจำวัน ร้อยละ 19.28 และจ่ายน้อยที่สุดคือค่าหนังสือหรือนิตยสาร เพียงร้อยละ 0.55

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดการลงทุนงานสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวนเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ฝาก สหกรณ์/ให้กู้	71,687.23	30.80
2	ดอกเบี้ย หนี้ แหรี	63,276.69	27.20
3	บริจาค/ทำบุญ	18,582.78	8.00
4	ใส่ซอง ช่วยงาน	15,650.57	6.72
5	จัดงานต่าง ๆ(สินสอด)	8,594.03	3.70
6	พักผ่อน ชีดี ดนตรี	5,320.39	2.30
7	ซื้อสัตว์เลี้ยงไม่ประดับ	13,256.96	5.70
8	ส่งให้ญาติอยู่ทีอื่น	11,972.14	5.14
9	จ่ายไม่เต็มใจ(หาย ปรับ)	4,276.13	1.84
10	เลี้ยงโชค ซื้อหวย	16,906.53	7.26
11	เงินเลี้ยงดวต่าง ๆ	3,216.44	1.34
	รวม	232,739.89	100

รูปที่ 11 แสดงสัดส่วนรายจ่ายเฉลี่ยหมวดการลงทุนงานสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ จังหวัดยโสธร

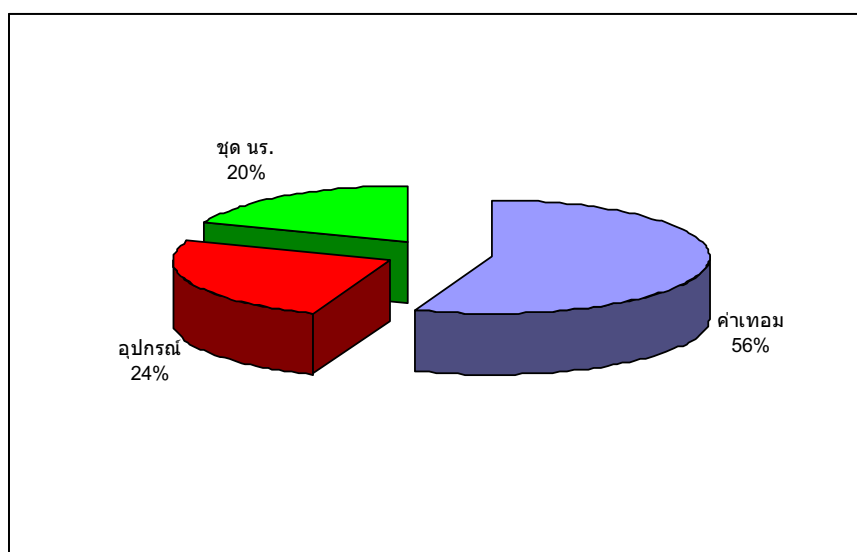

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดการลงทุนงานสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ พบรายจ่ายเงินฝากออมสหกรณ์หรือยืมให้กู้มากที่สุด ถึงร้อยละ 30.80 รองลงมาคือรายจ่ายใช้หนี้สิน ร้อยละ 27.20 และจ่ายน้อยที่สุดคือรายจ่ายเพื่อเลี้ยงดว คือร้อยละ 1.34

สรุปข้อมูลประเภทรายจ่าย หมวดการศึกษา

ที่	ประเภทรายจ่าย	จำนวนเฉลี่ย(บาท/ด.)	ร้อยละ
1	ค่าเทอม กิจกรรมพิเศษ	39,999.74	55.97
2	ค่าอุปกรณ์การเรียน	17,479.74	24.46
3	ค่าชุดนักเรียนทุกแบบ	13,974.81	19.57
	รวม	71,454.29	100

รูปที่ 12 แสดงสัดส่วนรายจ่ายเฉลี่ยหมวดการศึกษา จังหวัดยโสธร

จากตารางและกราฟ รายจ่ายหมวดการศึกษา พบรายจ่ายค่าเทอมและกิจกรรมพิเศษ มากที่สุด ถึงร้อยละ 56 ของรายจ่ายทุกประเภท รองลงมาคือรายจ่ายเรื่องอุปกรณ์การเรียนร้อยละ 24 และจ่ายน้อยที่สุดคือรายจ่ายค่าชุดนักเรียน คือ ร้อยละ 20

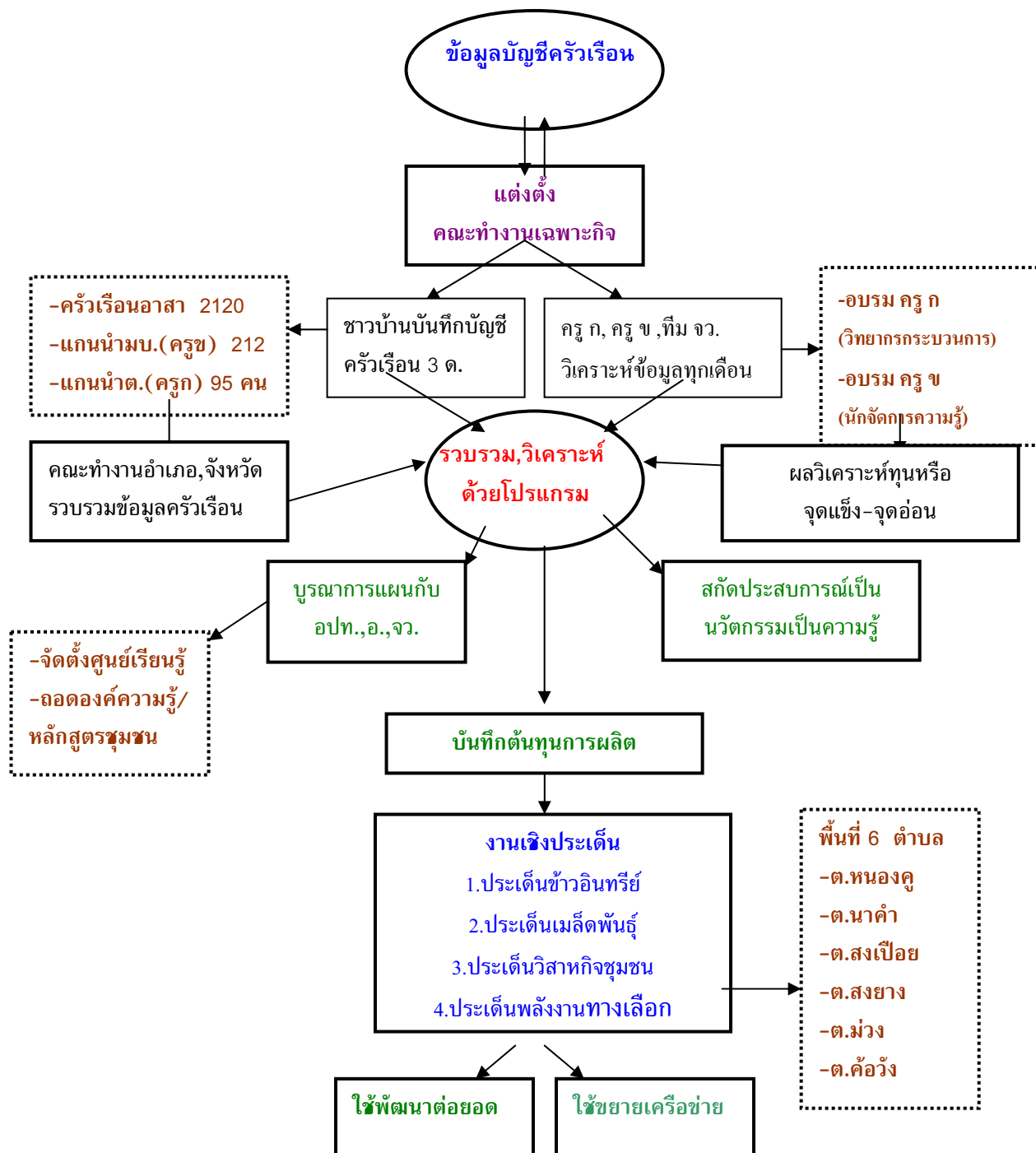
สรุปปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานบันทึกบัญชีครัวเรือน

การจัดบันทึกต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนไม่คุ้นเคย ไม่ถนัด ผลจากการรวบรวมแบบบันทึกในทุกพื้นที่พบว่า การส่งแบบบันทึกบัญชีครัวเรือนค่อยๆ ลดลง ปัญหาส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านสะท้อนว่า สาเหตุที่ไม่จดบัญชีเพราะหลายสาเหตุได้แก่ ลืม ขี้เกียจ งานยุ่ง รู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย ทำแล้วไม่ดีขึ้นเพราะเห็นแต่รายจ่าย บางอย่างลดยาก ทำไม่ได้ เช่น บุหรี่ สุรา ซื้อมวย เป็นต้น จึงทำให้ถอดใจไม่อยากจดบันทึกต่อ คณะทำงานจังหวัด ร่วมกับแกนนำได้หารือกันว่าเพื่อให้การบันทึกข้อมูลยังคงอยู่และสามารถนำไปปรับลดรายจ่ายได้จริงเป็นเรื่องๆ ไป ในที่ประชุมจึงเสนอให้จดบันทึกเฉพาะข้อมูลที่ยากจะลดรายจ่าย เช่น ข้อมูลการลงทุนต่างๆ เช่น การทำนา เป็นต้น

แนวทางแก้ไข....ใช้การบันทึกต้นทุนการผลิตแทน

เมื่อนำปัญหาดังกล่าว มาตั้งคำถามต่อถึงประเด็นการลดรายจ่ายที่สมาชิกสนใจอยากจะบันทึกต้นทุนการผลิต สรุปเป็นภาพรวมได้ 4 ประเด็น คือประเด็นข้าวอินทรีย์ ประเด็นเมล็ดพันธุ์ ประเด็นวิสาหกิจชุมชนและประเด็นพลังงานทางเลือก

สรุปกรอบแนวทางการดำเนินงาน
การบันทึกข้อมูลครัวเรือน ถึง ข้อมูลปัจจัยการผลิต สู่งานเชิงประเด็น

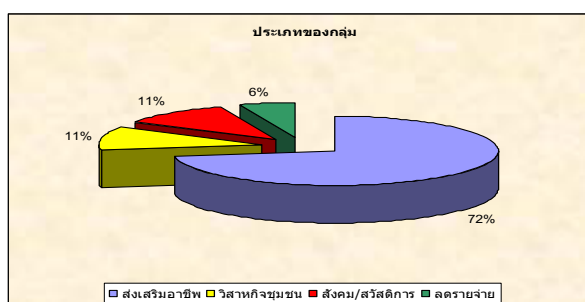

เมื่อการเก็บข้อมูลครัวเรือนในบางพื้นที่ไม่สมบูรณ์และเพื่อให้การดำเนินงานเข้าสู่กิจกรรมในเชิงประเด็น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามพื้นที่ จึงคัดเลือกพื้นที่ 6 ตำบล ให้บันทึกต้นทุนการผลิต โดยแกนนำกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมด้านข้าวอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ วิสาหกิจชุมชนและพลังงานทางเลือกร่วมกับครู ก ครู ข จำนวนพื้นที่ละ 10 คนร่วมเก็บข้อมูล สืบถามและวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลสู่การสร้างการเรียนรู้ของกลุ่ม และพัฒนาต่อยอดการขยายผลโดยเสนอในเวทีสรุปบทเรียนระดับจังหวัด และรองผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธรนำข้อมูลสู่นโยบายการวางแผนพัฒนาในระดับอำเภอต่อไป

การประเมินผลแบบเสริมพลัง

ฝ่ายวิชาการโครงการฯ ได้ออกแบบโครงการให้มีการประเมินผลในรูปแบบการประเมินภายใน (internal evaluation) โดยใช้เครื่องมือการประเมินแบบเสริมพลัง (empowerment evaluation) เพื่อสนองวัตถุประสงค์ด้านการเรียนรู้ในเชิงกระบวนการ โดยคัดเลือกผู้มีประสบการณ์ต่ำลละ 12-15 คน ดำเนินการประเมินในประเด็นการกำหนดภารกิจ ตรวจสอบต้นทุน (จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม,การประเมินตนเอง) การวางแผนสำหรับอนาคต ในพื้นที่ 9 ตำบล มีกลุ่มต่างๆเข้าร่วมในกิจกรรมจำนวน 18 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

ที่	ชื่อกลุ่ม/โครงการ	ประเภทกิจกรรม	สัดส่วนในภาพรวม
1	กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ต.สงยาง	ส่งเสริมอาชีพ	-ส่งเสริมอาชีพ 13=72.22 % -วิสาหกิจชุมชน 2=11.11 % -สังคมสวัสดิการ 2=11.11% -ลดรายจ่าย 1=5.56 %
2	กลุ่มปุ๋ยชีวภาพต.หนองคู	ส่งเสริมอาชีพ	
3	กลุ่มคัดพันธุ์ข้าว	ส่งเสริมอาชีพ	
4	กลุ่มทำนาปรัง	ส่งเสริมอาชีพ	
5	กลุ่มแม่บ้านทำขนมตำบลน้ำคำ	ส่งเสริมอาชีพ	
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านชำ	ส่งเสริมอาชีพ	
7	กลุ่มเกษตรอินทรีย์นาไส่	ส่งเสริมอาชีพ	
8	กลุ่มทำน้ายาเอนกประสงค์	ลดรายจ่าย	
9	กลุ่มสวัสดิการ	สังคม-สุขภาพ	
10	กลุ่มเพาะเห็ดฟาง	ส่งเสริมอาชีพ	
11	กลุ่มแม่บ้านสานเปล	ส่งเสริมอาชีพ	
12	กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า	ส่งเสริมอาชีพ	
13	กลุ่มโรงสีชุมชน	วิสาหกิจชุมชน	
14	กลุ่มทอเสือกก	ส่งเสริมอาชีพ	
15	กลุ่มแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลหนองคู	ส่งเสริมอาชีพ	
16	กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ(อินทรีย์ศรีฐาน)	ส่งเสริมอาชีพ	
17	กลุ่ม/ศูนย์พัฒนาครอบครัว	สังคม-สุขภาพ	
18	กลุ่ม/สถาบันการเงิน	วิสาหกิจชุมชน	

ผลที่ได้จากการประเมินผลแบบเสริมพลังคือแนวทางการทำงาน ที่กลุ่มช่วยกันคิด เพื่อให้เห็นว่ามีการดำเนินการจริง และได้ผลอย่างไร จึงต้องมีการติดตามการดำเนินงานของโครงการทุกพื้นที่

การสังเคราะห์องค์ความรู้ จากการถอดบทเรียนชุมชน เพื่อพัฒนาชุดความรู้

ชุดความรู้เป็นเอกสารถอดบทเรียนที่ยกระดับการเขียนมาจากแบบบันทึกบทเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่องค์ความรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทหนึ่งเพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินการต่อไปในอีกบริบทหนึ่ง 2) เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนปฏิบัติงาน

ภายหลังจากการถอดบทเรียนโดยการติดตามประเมินผลภายในด้วยเทคนิคการประเมินผลแบบเสริมพลัง และภายหลังจากที่ได้สะสมบันทึกบทเรียนจากการทำกระบวนการถอดบทเรียนแล้ว มีการนำบทเรียนเหล่านั้นมาสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ขึ้นมา ชุดความรู้จะเผยแพร่ในวงกว้างออกไปทั้งในเครือข่ายพื้นที่โครงการ 6 จังหวัดในภาคอีสานและเครือข่ายทุกภาค กว่า 20 จังหวัดทั่วประเทศ ดังนั้นการพัฒนาชุดความรู้จึงต่างจากการเขียนบันทึกบทเรียน การเขียนชุดความรู้สามารถเขียนได้ 2 รูปแบบ คือ การเขียนแบบเล่าเรื่องและการเขียนแบบวิเคราะห์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและความถนัดของผู้สังเคราะห์ความรู้ หมายถึงนักวิชาการโครงการฯแต่ละคนได้แบ่งทีมวิชาการเป็น 3 ทีมๆละ 3 ตำบล ให้ลงพื้นที่เพื่อเก็บภาพและบันทึกข้อมูล แล้วเรียบเรียงเป็นเอกสารชุดความรู้ และต้องจั่วหัวถึงความสำคัญขององค์ความรู้ที่ทำก่อน ว่าสำคัญต่อชีวิตเรา ต่อชีวิตชุมชน ต่อบ้านเมืองและต่อประเทศอย่างไร ต้องอธิบายและเชื่อมโยงให้เห็น โดยเรียงหัวข้อ ดังนี้

1. บริบท ความหมาย ความสำคัญขององค์ความรู้
2. การดำเนินงานโครงการขนาดเล็กตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้และเบื้องหลังความคิด
3. เทคนิค วิธีการ ลูกเล่น กลเม็ดในการดำเนินงาน
4. ผลที่เกิดขึ้นในเชิงความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการแก้ไข
5. วิเคราะห์เงื่อนไข ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีทั้งภายในและภายนอก
6. สังเคราะห์ / สรุปความ ความสำคัญขององค์ความรู้ที่ถอด องค์ความรู้ที่ได้ สิ่งที่มีคุณค่าความหมายสำหรับชีวิตตนเอง ครอบครัว ชุมชนโดยรวมอย่างไร เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างไร
7. ความรู้สึกนึกถึง คำแนะนำเสนอแนะ

จากประสบการณ์จริงของ “คนเล็กๆ” ที่ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองปฏิบัติในด้านการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก จนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทุกเรื่องราวผ่านการกลั่นกรองและสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อเสนอเป็นบทเรียนและแนวทางในการดำรงชีวิตในวิถีพอเพียง ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

และหวังอย่างยิ่งว่า เรื่องราวเหล่านี้จะมีส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้สนใจ ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ในการดำรงชีวิต และสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ที่ยังลังเลสงสัย กล้าที่จะก้าวเข้ามาและเดินไปพร้อมๆกัน บนเส้นทางสายนี้...วิถีพอเพียง (รายละเอียดเอกสารพลดหนี้ 50 ราย)

ผลการวิเคราะห์การถอดองค์ความรู้ “การลดปลดหนี้” 50 กรณี จังหวัดยโสธร

สรุปวิเคราะห์ลักษณะประชากรที่ศึกษาหรือถอดองค์ความรู้

ในการถอดองค์ความรู้ครั้งนี้ได้ศึกษาการดำเนินชีวิต การลดปลดหนี้ในครัวเรือนของประชาชนใน 13 ตำบล จากเป้าหมายการดำเนินงานโครงการ 19 ตำบล (คิดเป็นร้อยละ 68.42) ประเด็นหลักๆ ที่ศึกษาได้แก่ การดำเนินชีวิต การทำมาหากิน จำนวนหนี้สิน แรงบันดาลใจในการลดปลดหนี้ในครัวเรือน รูปแบบ/วิธีการแก้ไขหนี้สิน ผลสำเร็จและประโยชน์หรือคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัวและชุมชน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ตำบลละ 3-5 ราย รวม 50 ราย เป็นชาย 15 ราย เป็นหญิง 35 ราย อายุต่ำสุด – สูงสุด ชาย 40-67 ปี หญิง 34-63 ปี, จำนวนหนี้สินต่ำสุด 20,000 บาท จำนวนหนี้สินสูงสุด 700,000 บาทสถานภาพ มีคู่อยู่ด้วยกัน 43 ราย, แยกกันอยู่/หย่า/หม้าย 7 ราย อาชีพของครอบครัวทำนา จำนวน 50 ราย, ส่วนใหญ่ครอบครัวทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรผสมผสาน มีแหล่งอาหารในนา เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ปลูกเห็ดและมีสวนครัวเป็นแหล่งอาหารในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ

ตัวอย่างกรณีศึกษาเชิงคุณภาพในการลดปลดหนี้ของครัวเรือนนี้ ส่วนใหญ่ผู้สัมภาษณ์เป็นแกนนำครู ก, ครู ข ในแต่ละพื้นที่ซึ่งผ่านการอบรมนักจัดการความรู้ เป็นผู้ดำเนินการถอดองค์ความรู้จำนวน 50 ราย โดยลงพื้นที่ศึกษาชีวิตการทำมาหากิน จำนวนหนี้สิน แรงบันดาลใจในการลดปลดหนี้ในครัวเรือน รูปแบบ/วิธีการแก้ไขหนี้สิน ผลสำเร็จและประโยชน์หรือคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัวและชุมชน และได้สรุปประเด็นจากข้อค้นพบต่างๆ ที่น่าสนใจแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาได้แก่ 1) ที่มาสาเหตุและแรงบันดาลใจในการลดปลดหนี้ 2) วิธีการหรือรูปแบบที่ใช้และผลสำเร็จของงาน 3) ประโยชน์หรือคุณค่าที่เกิดขึ้น ผลการศึกษา เสนอเป็นความเรียง ได้ดังนี้

1. ที่มา สาเหตุของหนี้สินและแรงบันดาลใจในการลดปลดหนี้....ด้วยการบันทึกบัญชีครัวเรือน

“หนี้สิน” ปัญหาใหญ่ในทุกชุมชนทุกหมู่บ้าน ที่กำลังติดกับ “บ่วงหนี้” ทำมาหารายได้ไม่พอรายจ่าย เกษตรกรของจังหวัดยโสธรที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก กำลังประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ อันเนื่องมาจากปุ๋ยเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงมากขึ้น ต้องเป็นหนี้กันเป็นหมื่นเป็นแสนแสนและไม่มีที่ทำว่าจะมีขีดความสามารถปลดหนี้ได้ แต่หนี้ที่มากที่สุดชาวบ้านเรียกว่า หนี้จำเป็น เพราะต้องไปกู้เงินมาจ่ายเป็นค่าเรียนหนังสือของลูกหลาน ที่มีปัญหาหนักที่สุดคือ เรื่องจิตใจ ไม่สามารถปรับและเปลี่ยนวิธีคิด ให้หลุดพ้นจากวิถีชีวิตแบบเดิมๆ มาสู่วิถีชีวิตใหม่ ติด “กับดักปัญหาทำกิน” นำมาซึ่งหนี้สิน ที่นับวันจะยิ่งมากขึ้นๆ ตามลำดับ

แต่ประสบการณ์จริงของกลุ่มคนที่ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองปฏิบัติในด้านการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก จนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทุกเรื่องราวดำเนินการกลั่นกรองและสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อเสนอเป็นบทเรียนและแนวทางในการดำรงชีวิตในวิถีพอเพียง ด้วยรูปแบบที่หลากหลายจากที่มา สาเหตุและแรงบันดาลใจ เหล่านี้

นายโสดี ศรีสะอาด ...ทำนาเป็นหลัก เปิดร้านขายของชำเล็กๆ ในหมู่บ้าน

“เมื่อก่อนนี้ครอบครัวของผมไม่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวันเลย ทั้งๆ ที่บ้านเราเปิดร้านขายของชำ ขายไปใช้ไปดีกว่าไปซื้อบ้านอื่น มีลูกค้าอุดหนุนมากมาย แต่กลับขาดทุน จึงถามตัวเองว่า ทำไมเงินไม่เหลือ ไม่เคยรู้ว่าลงทุนซื้อของเข้าร้านไปเท่าไร ขายสินค้าได้เท่าไร พ่อแม่ใช้จ่ายเงินในการสังสรรค์กับเพื่อนฝูงเท่าไร ลูกไปโรงเรียนหมดไปเท่าไร ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไปเท่าไร ในที่สุดครอบครัวก็ประสบปัญหาสาหัส ไม่มีเงินซื้อของเข้าร้าน เดิมที่การทำงานก็ไม่คิดอะไรมาก เหลือเท่าไรนั่นคือกำไรทั้งหมด ...พ่ปี 2549 มีการรณรงค์เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนก็เลยลองดู.....แต่วันนี้ ฐานะครอบครัวของเราสามารถฟื้นตัวได้แล้วเรามีบัญชีครัวเรือน คอยเตือนสติเดิมผมเป็นหนี้แบบไม่รู้ที่มาที่ไปประมาณ 30,000 บาท พอผมกับครอบครัวหันมาทำบัญชีครัวเรือนก็ได้รู้เส้นทางการเดินของเงิน ปัจจุบันผมหมดหนี้แล้วครับ”

นายบุญทอม แก้วไสยหมอดินอาสา ตำบลไทยเจริญ

“10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ชุมชนเดือดร้อนกันมาก ผู้คนแข่งกันกินแข่งกันใช้ ทำให้ทรัพยากรที่เคยมีเริ่มลดน้อยลง คนเพิ่มขึ้นการหาอยู่หากินได้น้อยลง ค่าใช้จ่ายในบ้านเพิ่มขึ้นอย่างสวนทางกัน ชาวบ้านเริ่มออกไปทำงานรับจ้างที่อื่นมากขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวเริ่มลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างทำงาน และในที่สุดเมื่อรายได้ไม่พอกับรายจ่ายการเข้าสู่วงจรหนี้ยืมสินก็เกิดขึ้นตามมา ชาวบ้านมีแหล่งกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบสถานการณ์การกู้ยืมเงินทบต้นทบดอกจนเพิ่มพูนเป็นภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวที่ชาวบ้านหลายครอบครัวประสบชนิดที่เรียกได้ว่าเป็นทุกข์ที่ใหญ่หลวงยิ่งนัก จากชุมชนที่เคยอยู่เย็นเป็นสุข บัดนี้กลายเป็นชุมชนที่อยู่ร้อนนอนทุกข์ ชาวบ้านไม่รู้จะหาทางออกจากปัญหาได้อย่างไร แทบทุกคนต่างก็ตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน นั่นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผมกับครอบครัวต้องลงจดบันทึกรายค่าใช้จ่ายในครัวเรือนดู ผมจดตลอดครับจดแล้วก็เอามาให้แม่บ้านดู ดูว่าเราจ่ายอะไรกันไปบ้าง บางรายการถ้าจ่ายเยอะ เราก็คุยกันว่า ไม่ได้แล้วนะ ถ้าขึ้นจ่ายแบบนี้ แยะแยะเลย การทำบัญชีครัวเรือนทำให้คนในครอบครัวได้คุยกันมากขึ้น เดิมผมเป็นหนี้แบบไม่รู้ตัวยังทำมาค้าขายเป็นหนี้มาก ประมาณ 50,000 บาท พอผมกับครอบครัวหันมาทำบัญชีครัวเรือนและมาทำเกษตรอินทรีย์ ปัจจุบันไม่มีหนี้แล้วครับ”

นายโกโร่ อ่อนแก้วกำนันตำบลไทยเจริญ

“แรงบันดาลใจของผม เกิดจากผมมีหนี้อยู่ 200,000 บาท ซึ่งหนี้เกิดจากการประกอบอาชีพเกษตร ทำไปทำมาหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอใช้จ่ายในครัวเรือน พอหาไปขายไม่รู้ต้นทุนเท่าไร ได้กำไรเท่าไร หรือเหลือเท่าไร กำไรหมด พอรัฐบาลรณรงค์ให้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน และ ธกส. ได้มีนโยบาย ถ้าลูกค้าต้องการจะกู้เงินจากธนาคารต้องมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนให้เป็นปัจจุบันจึงจะกู้ได้ ผมเลยบันทึกเพื่อที่จะได้กู้เงิน ปัจจุบันผมหมดหนี้แล้วครับ”

นางนิวรรณ์ พรหมโยธา... เมียผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าตาว ตำบลไทยเจริญ

“...ช่วงนั้นรัฐบาลณรงค์ให้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน และพ่อบ้านก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านด้วยจึงต้องทำเป็นตัวอย่างให้กับลูกบ้าน และจากการที่เราบันทึกบัญชี เราทำประสบผลสำเร็จคือเราทำนา พ่อบ้านหารายได้เสริมโดยการเป็นนักร้องหมอลำรับจ้างไปร้องเพลงตามงานทั่วไป

การทำบัญชีทำให้ทราบต้นทุนการผลิตของเรา แต่ก่อนเราไม่ทราบเลยว่า เราทำนาปีนี้เราลงทุนไปเท่าไร ค่าเก็บเกี่ยวเท่าไร ค่าปุ๋ยค่ายาเท่าไร เราไม่ทราบเลยแต่เมื่อหันมาบันทึกบัญชีแล้วจึงรู้ต้นทุน รู้กำไร จะเป็นแรงเป็นกำลังใจให้เราทำสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ และเรื่องของค่าใช้จ่ายในครัวเรือนแต่ก่อนอยากซื้ออะไรก็ซื้ออยากกินอะไรก็กินบางครั้งมีสิ่งที่ไม่จำเป็นเยอะมากแต่เมื่อเราหันมาทำบัญชีครัวเรือนแล้วเราสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้ดีขึ้นอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงได้ก็คือ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นสิ่งไหนที่เราทำใช้เองได้เราก็ทำ”

นางย้อย ศรีวงษ์ราช เกษตรกรตำบลก้ามแมด อ.กุดชุม จ.ยโสธร

“...ตอนเป็นหนี้ใหม่ๆ ก็เริ่มคิดว่าจะหาทางออกอย่างไรดี เช่นจะต้องลงทุนทำนาให้น้อยลงหรือต้องหารายได้เพิ่มหรืออื่นๆ สารพัดจะคิด แต่ก็ไม่รู้จะทำอะไรก่อนดี โชคดีที่ พ่อใหญ่เริ่ม แห่งโครงการเกษตรพอเพียง มาชวนเข้าเกษตรอินทรีย์ เขาบอกว่าดีเลยชักชวนกันหาสถานที่ มีการอบรมแบบนี้เพื่อเป็นการหาความรู้ใส่ตัวเอง มีการอบรมเสริมความรู้อยู่เรื่อยๆ เริ่มทำปุ๋ยใช้เอง ทำน้ำหมักใช้เอง ลดต้นทุนได้เยอะมาก ผลผลิตก็ออกมาดี ผลตอบแทนขายข้าวก็ได้ราคา มีผักปลอดสารพิษกินในครอบครัว ดินดีโชคดีที่พ่อใหญ่เริ่ม แนะนำทางออกให้”

นายผดุง เวฬุวนารักษ์ หรือจารย์ดุง เกษตรกรบ้านหนองแคน ตำบลนาโสน

“เมื่อประมาณ ปี 2549 ผมเข้าทำงานฝ่ายส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์โรงสีชมรมรักษารัฐชาติบ้านโสกชุมพูน มีโอกาสได้ไปศึกษาเรียนรู้ และมั่นใจว่าการที่จะทำให้อายุยืนยาวได้จะต้องลดต้นทุนได้พอจะเห็นทางแล้ว ก็เลยตัดสินใจทำเลยไม่ลังเลใจได้ทั้งสิ้น เพราะการทำนาเป็นอาชีพที่มั่นคง เมื่อก่อนผมก็มีหนี้สินเหมือนกับคนอื่น แต่เนื่องจากได้หันมาหาความรู้ใส่ตัวเข้าอบรมตามศูนย์ต่างๆบ่อยขึ้น ทำให้มีความรู้และมั่นใจ จึงลงมือทำและปลดหนี้ได้...”

นางหนูไกร แสงศรี หรือแม่หน้อย ...เกษตรกรคนขยันตำบลนาโสน

“ แรกบันดาลใจเกิดจาก เมื่อก่อนมีผู้ชักชวนให้ยืมเงินในหมู่บ้านเช่น เงินในโครงการ กขค. 10,000 บาท เงินกองทุนเงินล้าน 20,000 บาท เงิน ธกส. 80,000 บาท ได้นำเงินที่กู้ยืมมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการทำนา เช่น ซื้อรถไถนาเดินตาม เครื่องสูบน้ำ และเก็บไว้ใช้จ่ายบ้าง ส่งลูกเรียนหนังสือบ้าง ตอนนั้นรวมหนี้ได้ทั้งหมด 110,000 บาท เฉพาะจะขายข้าวไม่พอใช้หนี้แน่นอน เลยตัดสินใจเข้ามาทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างจริงจังเมื่อปี 2547 และหลังจากได้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ได้ไปศึกษาดูงาน จนเป็นที่เข้าใจและมองเห็นความสำคัญของการทำบัญชีและยึดถือปฏิบัติมาจวบจนปัจจุบัน”

นายปรีดี ศรีระอุไร หรือพ่อสูง เกษตรกรบ้านสันติสุข ตำบลนาโส อำเภอกุดชุม

“แรงบันดาลใจของพ่อคือเมื่อหน่ย ท้อแท้ หาทางออกไม่ได้ เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนมาก เพื่อนบ้านพูดดูถูกฐานะทางครอบครัว วันหนึ่งได้ฟังรายการวิทยุและอ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับ การทำเกษตรอินทรีย์ ปลุกพืชบนหลังนา จึงเข้าไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อมาได้ศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์มาเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เพราะต้องการจะพึ่งตนเองภายในครอบครัว และไม่อยากให้ใครมาดูถูกเราได้อีก...เพื่อเป็นการปลอดภัยในการกิน ลดต้นทุนในการผลิตลง โดยอาศัยสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ มาประยุกต์ดัดแปลงเป็นขั้นตอนในการทำ ไม่พึ่งนายทุน และได้งาน ฟังบรรยาย เกษตรอินทรีย์จากวิทยากรชุมชน จนเขายอมรับว่าเป็นเกษตรต้นแบบและทำให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในปัจจุบัน”

นายสมภาร ป้องกัน อยากปลดหนี้ เพราะ...หนี้ค่าปุ๋ยแพง

“เมื่อราวปี 2543-2544 ช่วงนั้นชาวบ้านนิยมใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้ากันมาก เพราะเห็นผลเร็ว ไม่อยากเสียเวลาดำนาที่ใช้วิธีหว่านข้าวและใช้ยาฆ่าหญ้าแทน จะได้มีเวลาไปรับจ้างทำหมอนขัดหาเงินใช้จ่ายอีกทางหนึ่ง และในครอบครัวของเราก้ใช้เงินซื้อปุ๋ยมากที่สุดในปีนั้นคือ 10,000 บาท ใส่นาข้าวแค่ 2 แปลงรวม 20 ไร่ อีกอย่างหนึ่งคือเห็นชาวบ้านเจ็บป่วยเพราะแพ้ยา บางคนถูกหามส่งอนามัยขณะทำนาอยู่ก็มี และมีคนเจ็บป่วยจากสาเหตุแพ้ยาจนเสียชีวิตก็มี จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจคืออยากลดต้นทุนค่าปุ๋ย อยากลดสารเคมีในนาข้าว”

นายประยูร คำทอง บันทึกบัญชีครัวเรือน มา 10 ปี เพราะ...มีแรงบันดาลใจ

“ปี 2550 ภรรยาของผมต้องเข้าโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายมากขึ้น เมื่อพักฟื้นอยู่บ้านที่เป็นร้านขายของชำ จึงเริ่มบันทึกบัญชีเพราะจะดูทุนที่หมุนเวียนค้าขายในแต่ละสัปดาห์ และคุณวิไล สราญรัมย์ แกนนำหมู่บ้าน(ครู ข)ซึ่งเป็นน้องสาวได้ให้คำแนะนำการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องมากขึ้น พ่อไม่เต็มใจ ไม่สู้บ่นหรีแต่แม่จะชอบซื้อห่วยมาก ๆ เดือนละ 1,000 - 2,000 บาท แต่เมื่อได้บันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้เห็นและคิด จึงเริ่มลดค่าห่วยลงเหลือเดือนละ 800 บาท คิดว่าพ่อจะไม่สร้างหนี้เพิ่มขึ้นอีก และอีก 3 ปี ภาระหนี้สินต้องหมดไป ”

นางบุญตั้ง มายนต์ เป็นหนี้...เพราะสามีลงเลือกตั้ง

“เมื่อปี พ.ศ.2551 ชีวิตฉันประสบกับปัญหาการเงินในครอบครัว เนื่องจากสามีลงสมัครเลือกตั้ง ส.อบต. ผลออกมาสามีแพ้การเลือกตั้ง เงินจำนวน 100,000 บาท ละลายไปในพริบตา โดยที่ไม่ได้อะไรกลับมา และในปีเดียวกันลูกสาวคนโตก็สอบชิงทุนได้ศึกษาคณะพยาบาลดิฉันกลัวมาก เครียด รู้สึกหมดกำลังใจ เปื่อ อารมณ์หงุดหงิด ไม่อยากออกไปพบใคร จนกระทั่งมาเป็นแกนนำบันทึกบัญชีครัวเรือนของ สกว. ทำให้ดิฉันเข้าใจถึงประโยชน์ คล้ายๆกับเป็นกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนในการดำรงชีวิตเป็นอย่างดี วิกฤตทางการเงินของดิฉันจะต้องดีขึ้นและต้องมีหนทางแก้ไข เมื่อสำรวจรายจ่าย สำรวจรายรับฉันจึงไม่รอช้าที่จะวางแผนชีวิต มันจะช่วยลดหนี้ได้ ค่าบหรี ค่าเหล่าของสามี ก็ให้ลดลงเหลือไม่เกินเดือนละ 300 บาท ช่วยกันประหยัด ลูกสาวสองคนให้ปั่นจักรยานไปโรงเรียนใกล้บ้าน ประหยัดน้ำมันและดีต่อสุขภาพ ปัจจุบันมีหนี้รวม 50,000 บาท อีกไม่เกิน 3 ปี หมดหนี้แน่นอน”

นางอารีย์ ศรีสุข ชาวบ้าน ต.นาเวียง อ.ทรายมูล

“รทส. และ สกว. ได้แนะนำวิธีทำบัญชีครัวเรือนและช่วงนั้นครอบครัวมีรายจ่ายมากจากที่ลูกเรียนหนังสือสองคน ตกเดือนละประมาณ 10,000 บาท แต่รายรับประจำเพียงเดือนละ 3,650 บาท จากค่าตอบแทนของตนในตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส่วนสามีทำงานก่อสร้างและต่อเติมบ้านรายได้ไม่แน่นอน นอกนั้นมีรายได้จากการขายข้าว ขายเป็ด ขายไก่ ขายวัว ขายข้าวสารในโรงสี ขายรำข้าว และมีหนี้กับสถาบันการเงินและกองทุนในหมู่บ้านรวม 90,000 บาท จึงอยากลดหนี้ลงและอยากออมเงินให้มากขึ้น”

นางทองคำ ศรีจันทร์ ชาวบ้าน ต.นาเวียง อ.ทรายมูล

“ได้จัดรายรับรายจ่ายที่เป็นเงินก้อนใหญ่ๆ 10 ปีมาแล้ว ต่อมาเริ่มจดละเอียดขึ้น หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานของรัฐ เข้ามาใช้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน จึงเห็นว่าควรจดทุกรายการที่มีการรับและใช้จ่ายเงิน แต่ก็ยังใช้สมุดที่ตัวเองได้หามาเองแต่ดีของตารางที่ละเอียดขึ้น จนถึงปัจจุบัน แร้งบันทึกละเอียดคือการทราบรายรับ รายจ่ายของตัวเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้เงิน และปลดหนี้ต่อไป”

พ่อลำปาง สีวงศ์ อายุ 67 ปี...เกษตรกรตัวอย่าง

“อาชีพเดิมพ่อเป็นเจ้าหน้าที่ในสหกรณ์เขตอำเภอเมือง ยโสธร เงินเดือน 7-8 พันบาท ต่อมาทำอาชีพเสริมคือ ปลูกแตงโม คัดการใหญ่ปลูกทีละ 100 ไร่ ขายเมล็ดพันธุ์แตงโม กิโลกรัมละ 1.4 แสนบาท ส่งมาขายยอดเงินเป็นล้านต่อครั้ง จากภาวะตลาดทำให้ขาดทุน เกิดหนี้สินในขณะนั้นประมาณ 4 แสนบาท จึงตัดสินใจลาออกจากงานในปี 2537 ได้เงินแสนกว่าบาท มาใช้หนี้ส่วนหนึ่ง จากนั้นก็เริ่มหาทางปลดหนี้มาตลอด จนมาพบ รทส. จึงพบช่องทางปลดหนี้.....”

พ่อบุญมา พลชัย อายุ 55 ปี.....นักเกษตรอินทรีย์ตัวจริง

“ทำนาตามมีตามเกิดมาตลอด ไม่ใส่ปุ๋ยเคมีเลย รทส. มาเห็นเลยชวนไปอบรม ปี 2547 อยากมีที่นาเพิ่มเพื่อจะสร้าง “มูลมรดก” ไว้ให้ลูก เพราะเดิมมีที่นาเพียง 12 ไร่ เผื่อลูกๆ หากินไม่รอดจะได้กลับมาทำนาที่บ้าน จึงยืมเงิน 2.5 แสนบาท จากรทส. มาซื้อที่นา 7 ไร่ ปีนั้นพอกหนี้พอดี จึงเข้าอบรมที่ราชธานีโอโซนและที่มุกดาหาร ความรู้และทักษะจึงมีมากขึ้น จึงเริ่มเก็บออมและปลดหนี้สินได้”

นายอรุณสวัสดิ์ ไชยมี อายุ 48 ปี แกนนำชุมชน ตำบลหนองคู

“ช่วงนั้นน้องชายอยากขายที่นาแปลงที่ติดกัน 8 ไร่ จึงยืมเงินจาก รทส. 1.7 แสนมาซื้อที่นาของน้อง จึงมีที่นา รวม 11 ไร่ ก็ทำนาอินทรีย์ทั้งหมด ต่อมาได้สมัครเข้าอบรมหลักสูตรการทำธุรกิจ NEC เรียน 90 ชม. จึงยืมเงินมาทำธุรกิจ ร้านอาหารอีก 5 หมื่นบาท เพื่อให้ภรรยาและลูกดูแล....คิดตลอดเวลาวา จะต้องปลดหนี้ให้ได้”

นางสมหมาย ทองงาม.....เป็นหนี้มา 30 ปี

“เดิมสามีคือพ่อบุญมาเป็นคนชอบดื่มเหล้าขาวคือเป็กทุกวันก่อนกินข้าว ดิบบุหรี่ยาของ ชื้อห่วยทุกงวด ช่วงนั้นปี 2545 มีหนี้ ธกส.อยู่ 30,000 บาท โดยส่งคืนปีละหมื่นและยืมออกมาใหม่เรื่อยๆไม่สิ้นสุด ต่อมาปี 2546 ทางสาธารณสุขชักชวนเข้าร่วมอบรมพัฒนาแนวความคิดพึ่งตนเองที่ “สวนสามพัน” จังหวัดอำนาจเจริญ ทำให้พ่อบุญมาได้มีโอกาส อดและเลิกบุหรี่ สุรา และต่อมาได้เข้าอบรมที่วัดป่าสวนธรรมร่วมใจหลายครั้งจนสามารถเลิกได้ทุกอย่าง พร้อมกับได้แนวทางพึ่งตนเองมาใช้กับชีวิต โดยทำนาอินทรีย์ตั้งแต่นั้น และมุ่งมั่นจะปลดหนี้ให้ได้...จนสำเร็จในที่สุด”

2.วิธีการหรือรูปแบบที่ใช้และผลสำเร็จในการลดปลดหนี้

ผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้ผู้บันทึกรู้จักการบริหารจัดการด้านการเงินและการวางแผนการทำงานทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิตได้ ซึ่งรวมถึงความพยายามหาทางออกในการลด ปลดหนี้สินในครอบครัวของตน การจัดการกับหนี้สินในแต่ละครอบครัวอาจแตกต่างหรือใกล้เคียงกัน ขึ้นกับทุนความรู้ ทรัพยากรและบริบทชีวิตของแต่ละบุคคลดังนี้

พ่อลำปาง สืบวงศ์ : อายุ 67 ปี.....มีหนี้ 4 แสนบาท

“ธกส. แนะนำให้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ไทย-เบลเยียม เขาให้เราไปเรียนรู้วิธีการเกษตรธรรมชาติอย่างลึกซึ้งและครบวงจรทุกสาขาที่ทำได้ ได้แก่วิธีพื้นฐานการเกษตร เรื่องไถ เรื่องหมู เรื่องพืช จนเรารู้สึกกระหายอยากทำมากๆ จึงลงมือทำทุกอย่างที่รู้เรียนมา ปรากฏว่าขาดทุน เพราะการเลี้ยงปลาเกิดจากดินยังไม่ปรับสภาพ สวนมะพร้าวยังไม่เป็นผล หมูขาดทุนเพราะยังอ่อนประสบการณ์ด้านการตลาดอาหารหมู เป็นต้น จึงเริ่มฟื้นใหม่และ ธกส.วิเคราะห์ว่าเราไม่สามารถปลดหนี้ได้เพราะขาดความรู้ จึงส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง ผมไปเรียนรู้ต่อเนื่องไม่ได้ขาด ทุกอย่างจึงลงตัว เข้าที่เข้าทาง สรุปว่ามีหนี้ 3 แสน ส่งปีละ 5-6 หมื่น ดอกเบี้ย 8 หมื่น มีที่นา 12 ไร่ แบ่งเป็นสวนมะพร้าว มะม่วงและอื่นๆ บ่อปลา 3-4 บ่อลึกลับ 2 เมตรที่เหลือนำมาโดยปรับที่นาเป็นแปลงขนาดใหญ่ 3 แปลง ได้ข้าวเหลือกินปีละ 2,400-3,600 กิโลกรัม ขายปลาได้ปีละ 1-2 หมื่นบาท ถ้าจะขายลูกปลาจะได้ 1 แสนบาทต่อปี ปัจจุบันไม่ลำบากเรื่องหนี้แล้ว และอยากฝากไว้ว่า

“อยากให้ชาวบ้านทำทุกคน มันเปรียบเหมือนการเรียนรู้หนังสือ ตอนแรกๆก็ลำบาก พอเรียนจบแล้วมันก็จะรู้ทิศทางชีวิต”

นางสมหมาย ทองงาม : 5 ปีปลดหนี้ได้....อย่างไร?

“เป็นหนี้มาตลอด 30 ปี ต่อมาเมื่อ 5 ปีที่แล้วเริ่มต้นอยากปลดหนี้จริงจัง จึงยืมเงินยาวจาก ธกส. 50,000 เพื่อปรับที่นา แบ่งเงินซื้อวัว 2 ตัว แบ่งเป็นทุนสำรองใช้จ่ายในครอบครัว และตั้งเป้าปลดหนี้ภายใน 5 ปี ด้วยวิธีพอเพียง โดยเข้ากลุ่มทำนาอินทรีย์ ตำบลศรีฐาน ขุดบ่อปลาและปลูกพืชผักกินเอง ทำอาชีพเสริมคือเลี้ยงวัวและขายไถศกริม และใช้วิธีลดรายจ่ายในครอบครัวพร้อมกันไป เช่นสามีเลิกเป็กเหล้าประหยัด 30 บาท/วันหรือ10,000/ปี เลิกบุหรี่ ประหยัด 40 บาท/วันหรือ15,000/ปี เลิกซื้อห่วยประหยัด30-100บาท/งวดหรือ2,400/ปี ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า บางครั้งทำสบู่ใช้เอง ทำปุ๋ยหรือน้ำหมักใส่ผักใส่ตนเองประหยัด 13-15 กระสอบ ไม่ซื้ออาหารสำเร็จ อาหารสำเร็จกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อเรื่องการแต่งตัวหรือเครื่องประดับ ปลูกอยู่ปลูกกิน มีสวนครัวตลอดปี เหลือกินก็ขาย ผลที่เกิดขึ้นคือทำนา 13 ไร่ได้ข้าว 3-5 ตัน ทุนลดลง มีเงินเหลือมีวัวเพิ่มขึ้นจาก 2 ตัวเป็น 8 ตัวภายใน 5 ปี ขายไถศกริมช่วงหน้าร้อน กำไรวันละ 300-500 บาท ใช้หนี้ปีละ10,000 บาท 5 ปีเหลือหนี้เท่ากับ 0 บาท กว่า 30 ปีที่เป็นหนี้เรื่อยมา จบจากการเป็นหนี้แล้ว”

พ่อบุญมา พลชัย : เกษตรกรขนานแท้และดั้งเดิม

“ปี 2547 อยากมีที่นาเพื่อจะสร้าง “มูลมรดก” ไว้ให้ลูก เพราะเดิมมีที่นาเพียง 12 ไร่ เพื่อลูกๆหากินไม่รอดจะได้กลับมาทำนาที่บ้าน จึงยืมเงิน 2.5 แสนบาทจาก ธกส. มาซื้อที่นา 7 ไร่ ปีนั้นพ่อกับพ่อดี จึงเข้าอบรมที่ราชธานีโอโคและที่มุกดาหาร ความรู้และทักษะจึงมีมากขึ้น จึงเริ่มคิดจะปลดหนี้หลังอบรม ดูงานและฝึกปฏิบัติ มีความมั่นใจมากขึ้น เริ่มด้วยการปรับที่นาให้เป็นแปลงใหญ่ ๑๖๖๖/๖๖๖๖/๖๖๖๖ ไร่ ทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ต่อมาชวนเพื่อนตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยจำหน่าย ปลูกอยู่ ปลูกกิน เพิ่มขึ้น เหลือกินก็ขาย ทำไร่มัน ไร่ปอ บริเวณหัวนาในที่ดิน 4-5 ไร่ ส่วนที่ดินที่ซื้อเพิ่มก็ทำนาอินทรีย์ทั้งหมด ผลที่เกิดขึ้นคือหนี้เหลือ 1.5 แสนบาท ส่งใช้หนี้ทุกปีละ 2-3 หมื่น ทำนาได้ข้าวเพิ่มขึ้น 6,000-6,500 ก.ก./ปี ลดต้นทุนโดยใช้ควายไถนามาตลอด เพิ่งใช้รถไถ 1 ปี ปันจักรยานไปนา ไปประชุม/ทำงานในหมู่บ้านประหยัดค่าน้ำมันประมาณ 30 บาทต่อวัน ปลาในสระเหลือกินได้ขายปีละ 4-5 พันบาท เลี้ยงไก่บ้าน ไก่ชนขายปีละ 2-3 พันบาท ค้าขายตลาดวโรรสได้ 1-2 พันบาท/ครั้ง เลี้ยงวัว 2 ตัว ควาย 2 ตัว เป็ดไก่รวม 100 ตัว”

นายอรุณสวัสดิ์ ไชยมี

“เมื่อยืมเงินจาก ธกส. 1.7 แสนมาซื้อที่นา 11 ไร่ บางส่วนน้ำท่วม จึงขุดสระ(บ่อ)หรือหลุมปลา เลี้ยงวัว 3 ตัว และขายข้าวปีละ 2 หมื่นบาท ใช้หนี้ ปัจจุบันเหลือหนี้ 8 หมื่นบาท พ่อดีมีที่สวนมรดก 2 ไร่ ปลูกไม้ผลและผักทั้งหมดเช่น มะม่วง มะม่วง ละคร มะพร้าว กระท้อน ฝรั่ง ที่บ้านก็เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาไว้กินในบริเวณบ้าน ต่อมายืมเงินมาลงทุนร้านอาหาร 5 หมื่นบาท 2 ปี ส่งได้แต่ดอกเบี้ยปีละ 5 พัน ร้านกำลังจะเจ๊งเพราะภรรยาสุขภาพไม่แข็งแรง ร้านหยุดบอย ปัจจุบันหยุดยาวเพราะภรรยาผ่าตัดกระดูก อาจจะเปลี่ยนเป็นร้านตัดผมชายให้น้องและลูกสาวดูแล ถึงแม้หนี้ยังเหลือก็จะใช้หนี้หมดแน่นอน เพราะมีความเชื่อว่า “เกษตรกรอินทรีย์ ไม่ทำให้คนตายแน่นอน”

นางคำปุ่น แก่นทอง

“ได้เข้ารับการอบรมเรียนการทำนาอินทรีย์ 3 ปีติดต่อกัน มีความรู้และมั่นใจว่าทำได้ เริ่มปรับเปลี่ยนนา ไถกลบฟาง หว่านพืชตระกูลถั่ว ทำน้ำหมักชีวภาพ ทำปุ๋ยคอกเปิดใส่หน้า เริ่มปลูกพืชผักในนามากขึ้น ปีแรกได้ข้าว 50 กระสอบ จากที่เคยได้ 100 กระสอบ ปีต่อมาเริ่มได้มากขึ้น จนถึง 120 กระสอบต่อปี ปีที่แล้วได้ร่วมโครงการ “คนคุณธรรม ข้าวคุณค่า” ราคาสีลปลูกข้าว และลูกสองคนส่งมาให้ปีละ 20,000-30,000 หมื่นบาท ใช้หนี้ปีละ 20,000 บาท จากเงินขายข้าว รายได้จากสามีขายลูกชิ้นส่งมาบ้าน 30,000 บาท/ปี ตอนนี้มีหนี้เหลืออยู่ 30,000 บาท คิดว่าจะใช้ให้หมดในปีนี้ เพราะจะประหยัดโดยการลดรายจ่ายด้วย คือกินอาหารพื้นบ้านเป็นหลัก โดยการหาและปลูกกินเอง ราคาสีล ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่มีสระปลา กินปลาเล็กปลาน้อย เล็กกินผัสดูรส เล็กซื้อหอย ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าเอง ทำปุ๋ยหรือน้ำหมักใส่ผักใส่ตนเอง ไม่ซื้ออาหารถุง อาหารสำเร็จกิน ตัวเราก็ได้ประโยชน์คือมีสติ ราคาสีล ไม่ป่วย สุขภาพดี ได้พัฒนาจิต มีเพื่อนหรือกลุ่มที่ชวนกันทำแต่สิ่งดี ได้กินอาหารปลอดภัย มีความรู้ ได้อบรมพัฒนาเรื่อยๆ ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัวคือ ครอบครัวได้กินข้าวที่ดีๆ ปลอดภัย ประหยัดค่าใช้จ่ายลงมาก ไม่ขัดแย้ง มีศีลธรรม เข้าใจกันและประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนและสังคมส่วนรวมคือช่วยให้สิ่งแวดล้อมส่วนรวมดี รักษาสมดุลธรรมชาติไว้ กบเขียดในนามีมาก เป็นแบบอย่างที่ดี อยากฝากไว้ว่า “อยากให้ ทุกๆคนตั้งมั่นรักษาสีล จะได้มีสติไม่ฟุ้งซ่าน หาวีรีปลดแอกหนี้สินได้อย่างถูกต้อง”

นายสมภาร ป้องกัน

“แต่ละปีนาข้าว 20 ไร่ จะได้ข้าว 7 ตัน ตอนที่ใส่ปุ๋ยเคมี หักค่าปุ๋ย ค่าน้ำมันและอื่นๆ 20,000 บาท คงเหลือเงิน 30,000 บาท เมื่อทำนาอินทรีย์ได้ผลเต็มที่ในปีที่ 3 ผลผลิตข้าวได้ 7-8 ตัน แต่เมื่อหักค่าน้ำมัน ค่าวัสดุทำนาหมักและอื่นๆเพียง 5,000 บาทเท่านั้น จะเหลือเงินมาราวปีละ 120,000 บาท เพราะขายได้ราคาดี ต้นทุนก็น้อย ปัจจุบันไม่มีหนี้แล้ว”

นายเคลื่อนที่ ขุ่มคำ

“ครอบครัวช่วยกันลดรายจ่ายลงอีก ด้วยการเลือกพันธุ์ข้าวปลูกเอง ซึ่งราคา 600 บาทต่อกระสอบ จะลดได้ 5 กระสอบ รวม 3,000 บาท ทำปุ๋ยหมักใส่ना 2 ตัน/ปี ลดและเลิกกินเหล้า, ปลูกผักกิน ไม่ซื้อตุ๋นเย็น, เครื่องซักผ้า, ไม่ต่อประปา ไม่ซื้อเสื้อผ้า ล่วงหน้าหรือไม่จำเป็น สำหรับรายรับที่เพิ่มขึ้น ได้กำไรจากการขายพืชไร่ยูคาลิปตัส, ไร่มันสำปะหลัง ปลูกขายผลไม่ในสวน เช่น ลูกมะตูม 1 ตันขายได้ 2,000 บาท/ปี ขายข้าวได้ 10,000 บาท/ปี และทำงานรับจ้าง 4 คนๆละ 200 บาท/วัน ส่วนหนึ่งของเงินออมคือซื้อวัวมาเลี้ยง ปัจจุบันมีวัว 7 ตัว ประโยชน์และคุณค่าอื่นที่ตามมาหลังจากที่ครอบครัวบันทึกบัญชีครัวเรือน ได้แก่ ครอบครัวร่วมประหยัด สอนลูกทางออม ช่วยกันทำมาหากิน ลูกๆ หาเงินผ่อนรถเอง ครอบครัวอบอุ่น

บทที่ 3

กลไกการขับเคลื่อน

โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนงาน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดชุมชนตำบลเข้มแข็ง

ในโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ จังหวัดยโสธร ระยะที่ 2 มีกลไกการทำงานที่ต้องให้ทุกภาคีมีส่วนร่วม จากข้อสรุปภาคีร่วม ได้กำหนดโครงสร้างและกลไกการทำงาน เป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) โครงสร้างและกลไกการทำงานระดับจังหวัด 2) โครงสร้างและกลไกการทำงานระดับพื้นที่ ดังรายละเอียด

3.1 โครงสร้างกลไกระดับจังหวัด ประกอบด้วย

คณะที่ปรึกษาโครงการ ประกอบด้วย

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัด
3. นายอำเภอ 9 อำเภอ
4. ปลัดจังหวัด
5. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
6. ประชาสัมพันธ์จังหวัด
7. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
8. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
9. พัฒนาการจังหวัด
10. ท้องถิ่นจังหวัดยโสธร
11. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดยโสธร
12. หน.ส่วนติดตามสถานการณ์ความมั่นคง กอ.รมน.จว.ย.ส.

บทบาทหน้าที่ของคณะที่ปรึกษาโครงการ

1. สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน
2. ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงาน
3. สนับสนุนด้านวิชาการ
4. ช่วยเหลือด้านประสานในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงานและหน่วยงานสูงขึ้น
5. ร่วมกิจกรรม ติดตาม ประเมินผล

คณะกรรมการโครงการ ประกอบด้วย

1. ดต.สุรศักดิ์ ไชยรักษ์	หัวหน้าโครงการ
2. นางธนกร การินทร์	ผู้ประสานงานโครงการ
3. นายประภาส ชมปากเกลี้ยง	ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการ
4. นางวณิชฐา ธงไชย	คณะกรรมการ ฝ่ายวิชาการ
5. นายไชยวัฒน์ โยธายุทธ	คณะกรรมการ ฝ่ายวิชาการ
6. นายบุญคุ้ม ชายทวีป	คณะกรรมการ
7. นายอ่าง ศรีหล้า	คณะกรรมการ
8. นายทองอินทร์ ภายศรี	คณะกรรมการ
9. นางวิไล สราญมย์	คณะกรรมการ
10. นายอรุณสวัสดิ์ ไชยมี	คณะกรรมการ
11. ว่าที่รต.หญิง วรรณญา พวงพลอย	เลขานุการ/ธุรการ-การเงิน
12. นางสาวพัชนี เพียรดี	จนท.บันทึกข้อมูล

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโครงการ

1. จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อพัฒนาแผนงาน / โครงการ
2. จัดประชุมทำความเข้าใจแนวทางหรือชี้แจงโครงการแก่ทีมที่ปรึกษา
3. จัดประชุมทำความเข้าใจแนวทางหรือชี้แจงโครงการแก่แกนนำในพื้นที่
4. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. ร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการในพื้นที่
6. จัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล สร้างและพัฒนาแผนชุมชน
7. จัดเวทีนำเสนอความก้าวหน้าและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
8. ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ ตามแนวทางที่กำหนด
9. สรุปผลงาน นำเสนอความก้าวหน้า แลกเปลี่ยนในเวทีเครือข่ายระดับอำเภอ จังหวัด

บทบาทหน้าที่ของทีมวิชาการ

1. ร่วมกันเป็นทีมวิทยากรกระบวนการ ดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 กิจกรรมการถอดองค์ความรู้ชุมชนและการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 สรุปวิเคราะห์เนื้อหา ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.3 เขียนเอกสารชุดบทเรียน/องค์ความรู้
2. ร่วมพัฒนาองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดย
 - 2.1 รวบรวมและเขียนชุดองค์ความรู้แต่ละตำบล
 - 2.2 อบรมนักจัดการความรู้(นจร.)ชุมชนทุกตำบล
 - 2.3 เขียนหลักสูตรการเรียนรู้ทุกตำบล
3. ร่วมเป็นทีมติดตามประเมินผล
4. สรุปและรายงานความก้าวหน้า
5. จัดทำเอกสาร รายงานฉบับสมบูรณ์

บทบาทหน้าที่ของเลขานุการ

1. ประสานงานคณะที่ปรึกษา คณะทำงานและภาคีในหมู่บ้าน ตำบล
2. จัดเตรียมเอกสาร รับ-ส่งเอกสาร
3. ประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม สถานที่และการจัดการทั่วไป
4. จัดเตรียมเอกสาร หลักฐาน รายงาน ที่เกี่ยวข้อง
5. จัดทำบัญชี หลักฐานการเงิน
6. บันทึกและสรุปผลการประชุม
7. นำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานและสถานการณ์การเงินแก่คณะทำงาน

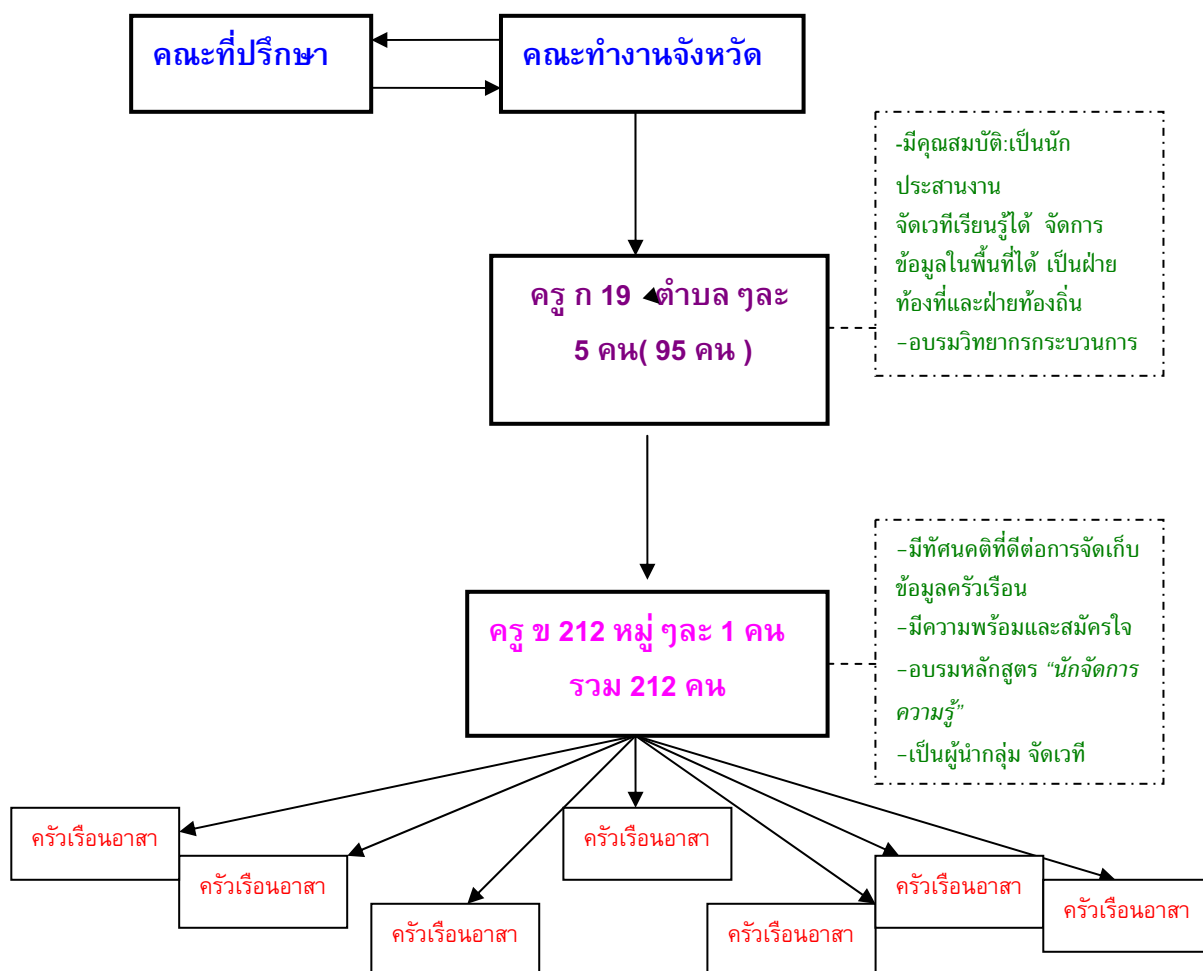
3.2 การจัดการโครงสร้างกลไกระดับพื้นที่

โครงสร้างคณะทำงานระดับตำบล(ครู ก) และระดับหมู่บ้าน(ครู ข)

เริ่มต้นด้วยการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของคณะทำงานระดับตำบล คือ ผู้ที่เป็นแกนนำระดับตำบลหรือครู ก ต้อง 1) สามารถประสานงานกับทุกภาคีได้ 2) สามารถจัดเวทีเรียนรู้ได้ 3) สามารถจัดการข้อมูลในพื้นที่ได้ 4) จะต้องมีความพร้อมทั้งที่และฝ่ายท้องถิ่นร่วมเป็นคณะทำงานด้วย รวมถึงมีความพร้อมในการเข้ารับการฝึกอบรมจนครบหลักสูตรและความพร้อมในการเรียนรู้ในเวทีทุกระดับเพื่อพัฒนาความรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ตำบลละ 5 คน จาก 19 ตำบล รวม 95 คน อบรมในหลักสูตร “วิทยาการกระบวนการระดับตำบล(ครู ก)”

สำหรับ ครู ข เริ่มต้นด้วยการคัดเลือกแกนนำครัวเรือนอาสาที่ปฏิบัติงานจริง ที่มีบุคลิกและทัศนคติที่ดีต่อการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน มีความพร้อมและสมัครใจเข้าอบรม หมู่ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 212 คน ในหลักสูตร “นักจัดการความรู้” ครัวเรือนอาสาแต่ละครัวเรือน บันทึกรายรับ รายจ่ายในแต่ละวันลงในสมุดหรือในแบบบันทึกที่สนับสนุน เมื่อครบเดือน สรุปและนำข้อมูลร่วมกันวิเคราะห์ระดับหมู่บ้านและแกนนำครัวเรือนอาสาแต่ละหมู่บ้านนำข้อมูลสรุปร่วมกันกับคณะทำงานตำบล นำข้อมูลส่งจังหวัดเพื่อให้เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลทุกเดือน เมื่อครบ 3 เดือน ครู ก นัดหมายครัวเรือน อาสาหมู่ละ 10 คน ร่วมเวทีแผนฯ ในระดับตำบล 1 ครั้ง หลังจากนั้นคัดเลือกแกนนำด้านพึ่งตนเอง 15คน+ครู ก 5 คน ร่วมกิจกรรมประเมินแบบเสริมพลังและเตรียมถอดองค์ความรู้ ตำบล 1 ครั้ง เพื่อให้ฝ่ายวิชาการ สรุปวิเคราะห์องค์ความรู้ แล้วประสาน อบต.และชุมชน ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตำบลต่อไป

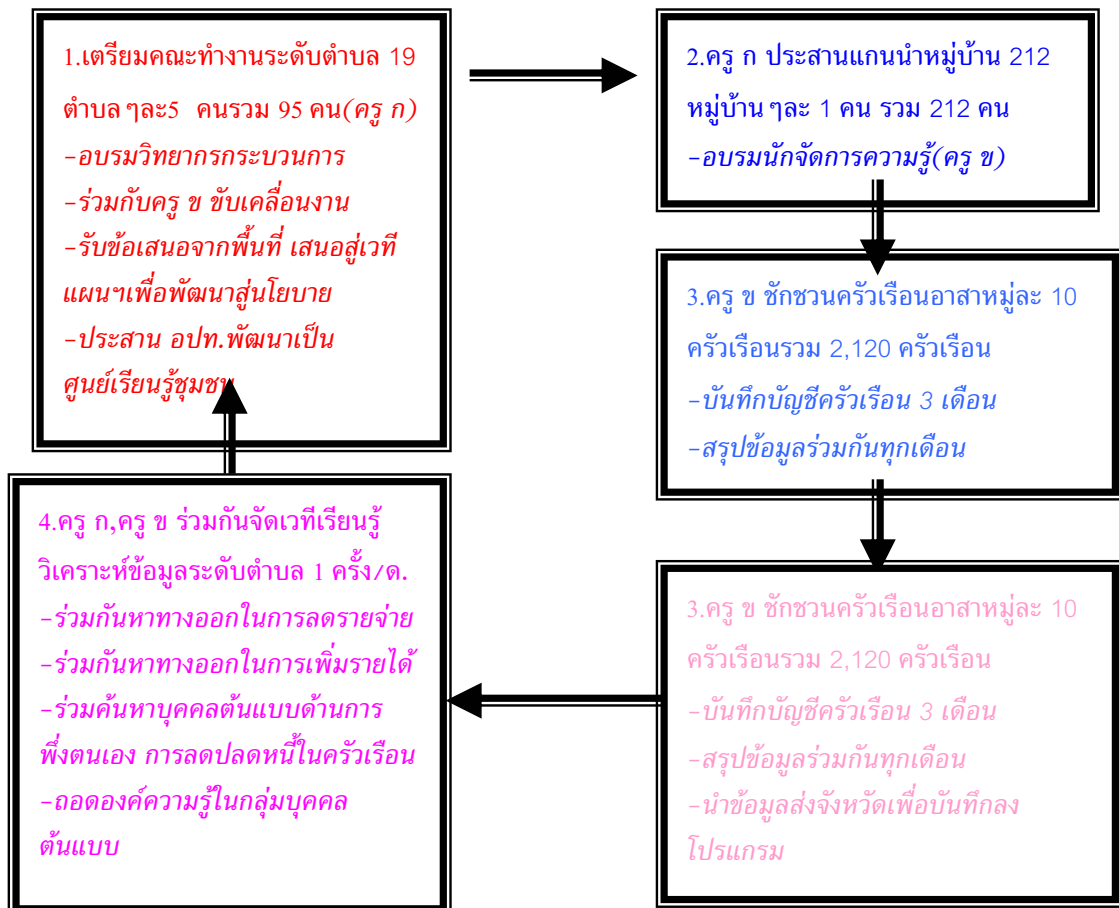
โครงสร้างคณะทำงานระดับตำบล(ครู ก) และระดับหมู่บ้าน(ครู ข)

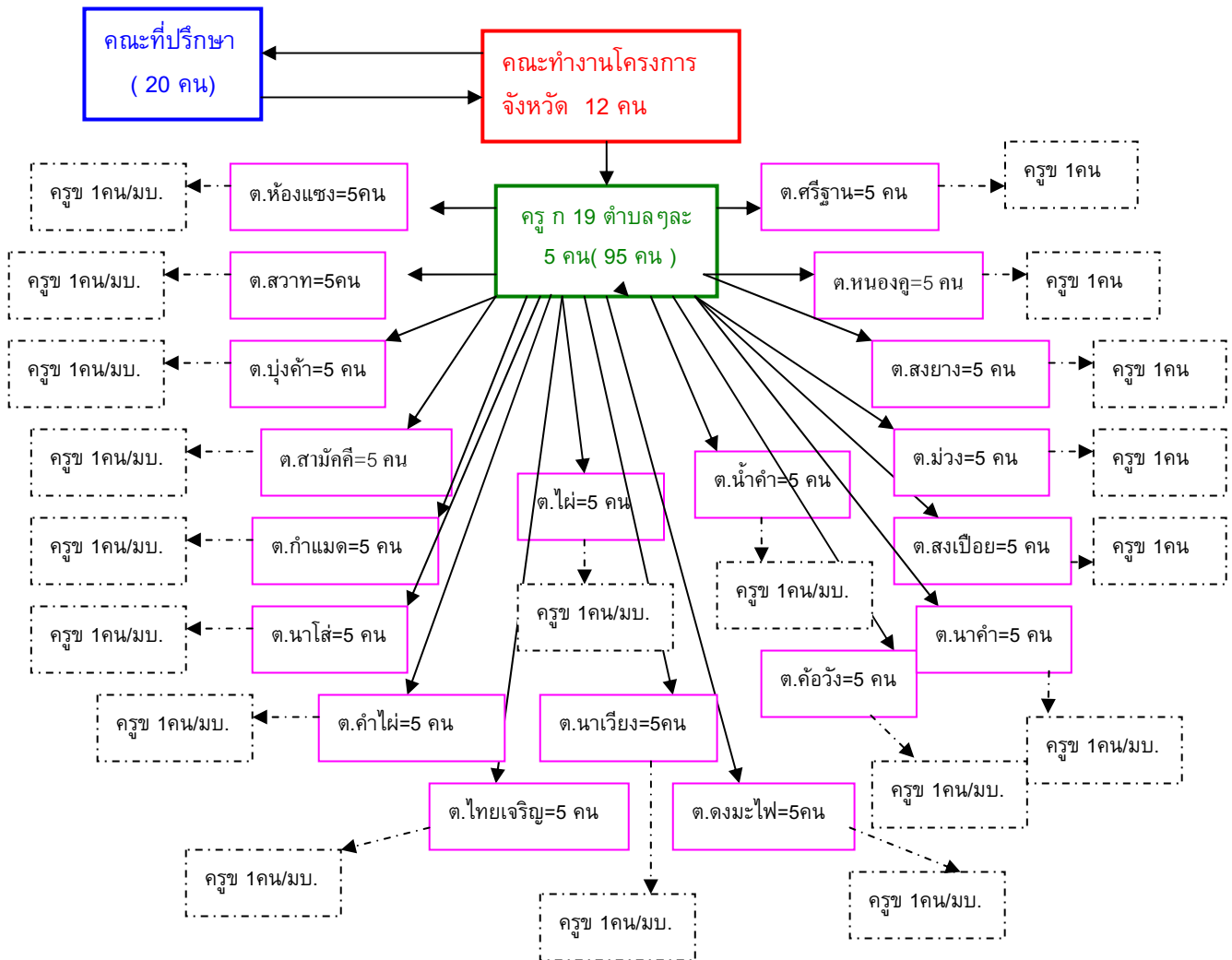
3.2.2 กลไกการทำงานระดับตำบล หมู่บ้าน

การทำงานในระดับหมู่บ้าน ความสำคัญอยู่ที่ครัวเรือนที่อาศัยบันทึกข้อมูล 10 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน โดยมีแกนนำ 1 คนที่ผ่านการอบรมเป็นครู ข เป็นผู้ประสาน กระตุ้น แนะนำให้แต่ละครัวเรือนบันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนของตน แล้วนำข้อมูลมารวบรวมกันสรุปเดือนละ 1 ครั้งติดต่อกัน 3 เดือนเป็นอย่างน้อย และครู ข นำข้อมูลร่วมกันสรุปวิเคราะห์ในเวทีระดับตำบลต่อไป

กลไกการทำงานระดับตำบล หมู่บ้าน

สรุปโครงสร้างคณะทำงานโครงการ จังหวัดยโสธร

****ครู ข หมู่บ้านละ 1 คน รวม 212 หมู่บ้าน จำนวน 212 คน

3.3 ข้อค้นพบที่เกิดขึ้น

กลไกที่มาจากสัดส่วนแกนนำธรรมชาติเป็นหลัก

จากการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา เกิดโครงสร้างการทำงานที่มาจากชุมชนเป็นหลักอยู่หลายขั้นตอน และพบว่างานที่ขับเคลื่อนได้ต่อเนื่องส่วนใหญ่พบว่าเกิดจากแกนนำในพื้นที่ ที่เรียกว่าแกนนำธรรมชาติเป็นแกนนำสำคัญ ได้แก่ กลไกการพึ่งตนเอง กลไกการแก้ปัญหานี้สินในครัวเรือน ดังรายละเอียด

1. กลไกการพึ่งตนเอง

การพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือน อาจเริ่มต้นจากการที่มีหน่วยงานภาครัฐพยายามช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นด้านการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร การให้ทุนกู้ยืม การแก้ไขปัญหาหนี้สินและรวมถึงการส่งเสริมด้านวิชาการต่างๆ ซึ่งอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพียงความเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในช่วงฝึกอบรมหรือขณะดำเนินโครงการอยู่เท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการรู้จักตนเอง รู้จักปัญหาตนเองและอยากแก้ปัญหาเองก่อน ส่วนใหญ่เกิดจากการได้เรียนรู้ข้อมูลของตนเองผ่านข้อมูลครัวเรือนหรือข้อมูลชุมชนของตนโดยมีแบบอย่างหรือผู้รู้ในชุมชนชักชวนกัน ช่วยเหลือกันเป็นกลุ่ม แล้วจึงประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป แกนนำธรรมชาติจึงมีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มในชุมชนในด้านการพึ่งตนเอง รวมถึงการแนะนำช่วยเหลือรายบุคคลด้วย

2. การแก้ปัญหานี้สินในครัวเรือน

“หนี้สิน” เป็นภาวะที่เกือบทุกครัวเรือนเผชิญอยู่ ส่งผลให้มีความยากลำบากในการทำมาหากิน การดำเนินชีวิต ครัวเรือนชาวชนบทในจังหวัดยโสธรก็เช่นเดียวกัน การดำเนินโครงการที่ผ่านมาทำให้ทราบถึงข้อมูลหนี้สินทั้งในรายบุคคลและภาพรวมของตำบลและภาพรวมของจังหวัด และการถอดบทเรียนการปลดหนี้สินของชาวบ้านก็ทำให้ทราบถึงข้อมูลวิธีการปลดหนี้ที่สรุปได้ว่าการแก้ปัญหานี้สินในครัวเรือนนั้น ต้องเกิดจากบุคคลผู้ที่ยอมเปิดโอกาสให้ตัวเองได้ลองทำ “บัญชีครัวเรือน” ต่อเนื่องมานานพอที่จะสามารถยอมรับในข้อมูลของตน จนสามารถพลิกผันตัวเองและครอบครัวได้เองและได้จริง ดังตัวอย่าง 50 กว่ากรณีที่คณะทำงานจังหวัดยโสธรได้ดำเนินการถอดบทเรียนการ “ปลดปลดหนี้” จนสามารถตอบข้อสงสัยว่า “บัญชีครัวเรือนได้ช่วยปรับเปลี่ยนชีวิตจนสามารถปลดปลดหนี้ได้จริงหรือไม่ อย่างไร “

ฉะนั้น การแก้ปัญหานี้สินในครัวเรือนจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากตัวบุคคลที่ต้องการพึ่งตนเองหรือแกนนำธรรมชาติในชุมชนเป็นกลไกหลักที่จะช่วยกันและกันให้ตระหนักและเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อปลดปลดหนี้ องค์การภาครัฐเป็นเพียงส่วนสนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น

ความร่วมมือขององค์กรในชุมชน จนเกิดการบูรณาการแผนงาน กิจกรรมต่างๆ ถือว่าเป็น จุดแข็งในการพัฒนาจากการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา เกิดโครงสร้างกลไกการทำงานที่มีความหลากหลายของภาคส่วน เช่น ท้องถิ่น ท้องที่ แกนนำธรรมชาติและองค์กรภายนอกชุมชน เช่น ธกส.,สกว.,สสส.,พช. ฯลฯ งานที่ขับเคลื่อนได้ต่อเนื่องส่วนหนึ่งพบว่าเป็นจากความหลากหลายของภาคส่วน ดังกล่าวร่วมกันเป็นตัวจักรสำคัญ ได้แก้กลไกการบันทึกครัวเรือนอย่างยั่งยืน กลไกการทำแผน และการนำแผนสู่การปฏิบัติ ดังรายละเอียด

ในเบื้องต้นนั้นการบันทึกบัญชีครัวเรือนเกิดจากหน่วยงานต่างๆเข้ามาสนับสนุนและแนะนำให้ประชาชนรู้จักการจดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือนของตน โดยหน่วยงานคาดหวังให้เกิดประโยชน์ต่อครัวเรือนในด้านการรู้จักตนเองจากข้อมูลได้เรียนรู้ข้อมูลแล้วคิดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิตใหม่ด้วยตนเอง แต่ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่จดบัญชีรายจ่ายต่อเนื่องเนื่องจาก ขอบลิ้ม ขี้เกียจ ไม่มีเวลาเพราะงานยุ่ง ท้อแท้ ทำแล้วเห็นแต่รายจ่าย เบื่อหน่าย ทำแล้วไม่ดีขึ้น บางอย่างลดยาก แต่ทำไม่ได้ เลยไม่ยอมจด รู้สึกอายข้อมูล ไม่กล้าเปิดเผย จึงไม่ยอมจด เช่น ซื้อหอย การพนัน ซื้อเหล้า บุหรี่ เป็นต้น เหตุผลเหล่านี้ทำให้การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่นิยมไม่ทำต่อเนื่อง ไม่ขยายกลุ่มอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม หากจะให้การบันทึกบัญชีครัวเรือน ดำเนินต่อเนื่องและยั่งยืน จึงต้องอาศัยความหลากหลายของภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการ เพราะการจดบันทึกไม่ใช่วิถีปกติในการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านส่วนใหญ่ หากไม่มีการกระตุ้นติดตามก็อาจทำให้ขาดความต่อเนื่อง จนเสียโอกาสในการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือประชาชนเองต้องมองเห็นประโยชน์และให้ความร่วมมือ เลียนแบบแก่นนำธรรมชาติที่สำเร็จเป็นสำคัญ แล้วเกิดการบอกต่อ เกิดการรวมกลุ่มกันเอง มีองค์กรทั้งในและนอกพื้นที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้การบันทึกบัญชีครัวเรือนดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืนได้

2. กลไกการทำงานและการนำแผนสู่การปฏิบัติ

จากบทเรียนการทำงานของโครงการที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มโครงการ บูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่ จวบจนมาถึงโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนฯ ระยะที่ 2 ในปัจจุบันนี้ ได้มีการทำแผนชุมชนหรือแผนแม่บทชุมชนตลอดมา ซึ่งตลอดกระบวนการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จนถึงขั้นตอนการทำแผน การประชาพิจารณ์แผนในระดับหมู่บ้าน ตำบล ตลอดจนการนำแผนสู่การปฏิบัตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกลไกที่มีความหลากหลายของภาคส่วน เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำธรรมชาติ ฯลฯ เพื่อให้แผนชีวิตดังกล่าวเป็นไปอย่างบูรณาการ ดังเช่นกรณีกลุ่มคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวของตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย เกิดจากการที่ชุมชนรู้จักตนเองรู้จักหมายของชุมชนและรู้เท่าทันสังคมว่าการใช้วิธีการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งชุมชนมีข้อมูลต้นทุนการผลิตข้าว ระบุปัญหาว่ามีข้าวปะปนทำให้ผลผลิตข้าวไม่ดี จึงร่วมกันหาทางออกในการแก้ปัญหาภัยกับกรมส่งเสริมการเกษตรในการทำให้ชาวบ้านมีความรู้และเกิดแรงบันดาลใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหาพันธุ์ข้าว อยากรได้ข้าวราคาดีขึ้น มีข้าวพันธุ์เพียงพอในปีต่อไป อยากให้มีคนคัดพันธุ์ข้าวอย่างกว้างขวางและชุมชนอยากให้ข้าวมีคุณภาพ ในที่สุดการแก้ปัญหาประสบผลสำเร็จ สามารถเชื่อมโยงไปสู่การปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งเกิดจากชุมชนรู้จักรากเหง้าและเอกลักษณ์ของต้นว่าคนตำบลสงยางเป็นคนขยันทำมาหากิน มีแหล่งน้ำคลองน้ำไหลผ่านสามารถทำนาได้หลายครั้งจึงเริ่มทำนาปรังมาเมื่อปี 2550 ในปีนั้นทำนาปรังประมาณ 70 ไร่ผลผลิตไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมาปี 2551 มีคนทำนาปรังขยายพื้นที่ เป็น 430 ไร่ ผลผลิตดีขึ้นบ้าง พอปี 2552 ชาวบ้านขยายพื้นที่ทำนาปรังเป็น 7,000 ไร่ เพราะเกิดแรงบันดาลใจ คืออยากมีรายได้เพิ่ม ไม่อยากให้ที่ว่างเฉยๆ อยากมีงานทำในท้องถิ่นตลอดปีและที่สำคัญคืออยากลดภาระหนี้สิน ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อเนื่องมาจนได้รับรางวัลระดับประเทศและบรรจุในข้อบัญญัติหรือนโยบายของท้องถิ่นแล้ว

ข้อค้นพบ/สังเคราะห์กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ของกลไก

กลไกการทำงานในโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ จังหวัดยโสธร ระยะที่ 2 นี้ มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง กล่าวคือในแนวนอน จะมีความสัมพันธ์ต่อกันระดับครัวเรือน ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล โดยมีครัวเรือนอาสาทุกหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือน มีแกนนำแต่ละหมู่บ้านละ 1 คนและในแต่ละตำบลมี 5 คนที่คอยช่วยเหลือในการจัดกระบวนการกับแกนนำหมู่บ้าน และแกนนำระดับตำบลนี้จะประสานสัมพันธ์กับคณะทำงานจังหวัดซึ่งเชื่อมสัมพันธ์กันในแนวตั้ง ในการบริหารงานโครงการให้ขับเคลื่อนไป

ความสัมพันธ์ของกลไกการทำงาน มีความสำคัญอยู่ที่ “ตัวคน” มิใช่อยู่ที่องค์กรหรือตำแหน่งหน้าที่การทำงาน คณะทำงานจังหวัดยโสธรจึงพยายามค้นหาและเข้าถึงบุคคลและงานที่บุคคลนั้นๆทำอยู่ และชักชวนเข้าร่วมดำเนินงานโครงการทั้งในบทบาทคณะทำงานระดับต่างๆ บทบาทนักวิชาการ บทบาทนักประสานงานในชุมชนหรือบทบาทวิทยากรกระบวนการต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ความเหมาะสม มีความพึงพอใจและเต็มใจที่จะร่วมทำงาน จึงทำให้ความสัมพันธ์ของกลไกการทำงานค่อนข้างยืดหยุ่นและยาวนาน แต่ความสัมพันธ์ของกลไกลักษณะนี้อาจต้องเพิ่มความระมัดระวังที่เครือข่ายการทำงานอาจขาดหายไป เพราะภาระหน้าที่ในงานประจำอื่น จึงควรรักษาความสม่ำเสมอของการพูดคุย พบปะ ประชุมเพื่อทบทวนกิจกรรม วินิจฉัยปัญหาอุปสรรค หาทางออกและวางแผนงานในอนาคตร่วมกัน เพื่อยืดโยงเครือข่ายให้สัมพันธ์ยาวนาน จึงจะเกิดประโยชน์ต่องานทุกระดับ

กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ของกลไกการทำงานที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่ใช้ความสัมพันธ์ในตัวบุคคลดังกล่าวมา และมีส่วนน้อยในบางพื้นที่บุคคลอาจจะห่างหายไปหรือเข้าๆออกๆไม่ต่อเนื่อง จึงต้องลงพื้นที่ให้บ่อยขึ้น และกว้างขวางพอที่จะค้นหาคนดี คนเก่งที่พร้อมในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานพัฒนาในพื้นที่ ต่อไป

3.4 สรุป

จากความหมายของ “ กลไก ” ที่หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลให้เป็นผู้ดำเนินงาน เช่น การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบมาดำเนินการ ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงาน โดยมีรายงานการประชุมคณะทำงาน รายงานผลการดำเนินการ การประเมินและสรุปผลการดำเนินงานตามระบบที่กำหนดไว้ ดังนั้นคณะทำงานโครงการความร่วมมือของจังหวัดยโสธร จึงสร้างและพัฒนากลไก เพื่อขับเคลื่อนงานภายใต้ความหมายดังกล่าว โดยมีกลไกการทำงานที่ต้องให้ทุกภาคีมีส่วนร่วม จากข้อสรุปภาคีร่วมจังหวัดยโสธร ได้กำหนดโครงสร้างและกลไกการทำงาน เป็น 2 ส่วนได้แก่

1. โครงสร้างและกลไกการทำงานระดับจังหวัด
2. โครงสร้างและกลไกการทำงานระดับพื้นที่

กระบวนการดำเนินงานจากกลไกนี้ ได้เกิดกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและถอดองค์ความรู้ชุมชน ซึ่งชุมชนได้ผ่านการจัดการเรียนรู้ในชุมชนมาระยะหนึ่ง การเรียนรู้ในเรื่องใกล้ตัวทำให้การเรียนรู้ไม่ยากจนเกินไป เช่นการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันผ่านการบันทึกบัญชีครัวเรือน เรียนด้วยวิธีธรรมชาติไม่เคร่งเครียด แต่เน้นด้วยการปฏิบัติการ แต่ถึงกระนั้นกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีความหลากหลายขององค์กรหรือหน่วยงานเข้ามาช่วยกันขับเคลื่อนไปอย่างบูรณาการ ซึ่งหลักการนำข้อมูลมาจัดการต่อให้เกิดแผนงานหรืออนโยบายนั้น มีหลักสำคัญ ดังนี้

1. การรู้จักตนเองของชุมชน รู้จุดหมายและรู้เท่าทันสังคมและโลก จึงต้องอาศัยความหลากหลายของภาคส่วนเข้ามาร่วมกัน เช่นภาคประชาชนที่มีข้อมูลครัวเรือน องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องท้องถิ่นท้องที่และภาควิชาการในชุมชนที่จะต้องร่วมกันดำเนินงาน

2. ชุมชนรู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของตน ทำให้รู้จักวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมสามารถจัดการในทิศทางที่สอดคล้องกับอนาคตอย่างเหมาะสม จึงต้องอาศัยหลากหลายส่วนเข้ามาร่วมดำเนินงานทำแผนชุมชนดังกล่าว

3. ชุมชนรู้จักศักยภาพและทุนของตน ทำให้รู้จักถึงพลังที่ซ่อนอยู่รอการพัฒนาต่อยอด รู้จักแหล่งทุนทั้งทรัพยากรทุนคนและอื่นๆในท้องถิ่นที่คนมองข้ามหรือไม่รู้มาก่อน เพราะไม่เข้าใจ ไม่ค้นหา เหล่านี้จึงต้องอาศัยความหลากหลายของภาคส่วนเพิ่มขึ้นอีก เช่นกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ เป็นต้น

4. รู้จักรายรับ รายจ่าย หนี้สินและปัญหาอื่นๆ ภายในชุมชน ข้อมูลเหล่านี้เชื่อมโยงกับปัญหาสังคมอื่นๆในชุมชนไม่ว่าปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพหากชุมชนต้องการนำข้อมูลและปัญหาดังกล่าวนี้มาสู่กระบวนการทำแผน จึงจำเป็นต้องมีกลไกที่มีความหลากหลายของภาคส่วน เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำธรรมชาติ ภาคีองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อให้แผนชีวิตดังกล่าวเป็นไปอย่างบูรณาการ เช่นกัน

5. การเรียนรู้จากตัวอย่างและความสำเร็จจากชุมชนอื่น ในสิ่งที่ชุมชนกำลังสนใจอยู่ อาจมีหลายพื้นที่ดำเนินการไปก่อน หากชุมชนต้องการเรียนรู้วิธีคิดของพื้นที่เหล่านั้นเพื่อกลับมาปรับใช้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ของตนแล้ว จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่นในการศึกษาดูงานนอกจากกลุ่ม/องค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องแล้ว ต้องมีแกนนำส่วนท้องถิ่นท้องที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การค้นหาทางเลือกใหม่และการวางแผนแม่บทชุมชน ขั้นตอนนี้ก็ต้องอาศัยความหลากหลายของภาคส่วนเช่นเดียวกัน ในการนำข้อมูลที่สำรวจและวิจัยชุมชน ข้อมูลจากการไปเรียนรู้ดูงานหรือข้อมูลที่ไปศึกษาจากเอกสารมารวมถึงข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดของพื้นที่ทั้งหมด มาวิเคราะห์และร่างเป็นแผนของชุมชน เช่นกลุ่ม/องค์กรภาคประชาชน แกนนำชุมชน อบต.และนักวิชาการในท้องถิ่น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าไม่ว่ากลไกที่มาจากสัดส่วนแกนนำธรรมชาติเป็นหลักหรือกลไกที่มีความหลากหลายของภาคส่วน เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำธรรมชาติ ฯลฯ ก็ตาม ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานโครงการทั้งสิ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานสัมพันธ์ ช่วยเหลือ ดูแล เกื้อกูลกันให้สอดคล้องเหมาะสมตามบทบาทและภารกิจ

บทที่ 4

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจน

การดำเนินงานโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะระยะที่ 2 จังหวัดยโสธร ที่ผ่านมามีได้ใช้กลไกการขับเคลื่อนงานทั้งระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดชุมชนตำบลเข้มแข็งนั้น นอกจากเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานตามวัตถุประสงค์แล้วตลอดกระบวนการพัฒนาดังกล่าวยังก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านต่างๆต่อคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องของโครงการ องค์ความรู้ดังกล่าวเกิดจากการสรุปจากกระบวนการดำเนินงานโครงการและศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียด

4.1 ความรู้เรื่อง บัญชีครัวเรือน

ความหมายและความสำคัญ

จากคำกล่าวที่ว่า การบูรณาการงานร่วมกัน จะทำให้เกิดหมู่บ้าน/ตำบลเข้มแข็ง ถ้าทุกหมู่บ้านเข้มแข็ง ประเทศก็เข้มแข็ง เป้าหมายให้ชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล เข้มแข็ง ต้องมาจากฐานล่าง มาจากครัวเรือนที่เข้มแข็ง สิ่งที่จะช่วยให้ครอบครัวเข้มแข็งได้ ครอบครัวจะต้องมีแผนของครอบครัว มีการทำบัญชีรับจ่าย เพื่อจะได้รู้จักตนเอง คนในครอบครัวมาพูดคุยกัน ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาพร้อมกัน ทำให้คนในครอบครัวเกิดความรัก มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ที่ผ่านมามีหน่วยงานต่างๆ มีการเก็บข้อมูลครัวเรือน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านเองไม่ได้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ หน่วยงานเก็บข้อมูลแล้วนำไปวางแผนเอง วันนี้เราต้องปรับการเก็บข้อมูลครัวเรือนใหม่โดยชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของบัญชีรับจ่าย/ข้อมูลครัวเรือน และหาอาสาสมัครครอบครัวทำบัญชีรับจ่าย/วางแผนครอบครัว พร้อมทั้งพัฒนากรรมการหมู่บ้าน ให้เข้าใจและเห็นความสำคัญในการทำบัญชีรับจ่าย และขยายผลให้ครบทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจัดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือนดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือน รายรับเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น เงินเดือน ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคาร รายได้จากการขายสิ่งของเหลือใช้ เป็นต้น **หนี้สิน**เป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอก โดยมีภาระที่ต้องชดเชยคืนในอนาคต เช่นการกู้ยืมเงินจากธนาคาร การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การรับเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ต้องใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด การซื้อเงินผ่อน การเช่าซื้อและการซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นต้น รายจ่ายเป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร เป็นต้น

2. ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน ผลการถอดองค์ความรู้บุคคลที่สามารถถอดปลดหนี้กว่า 50 กรณีในพื้นที่ดำเนินงานของจังหวัดยโสธร ทำให้ทราบว่า สาเหตุหรือแรงจูงใจเบื้องต้นในการที่จะเริ่มต้นทำบัญชีครัวเรือนนั้นส่วนใหญ่มาจากเหตุผลเพื่อต้องการทราบยอดเงินในการจ่ายและการรับในแต่ละวันก่อน เมื่อจัดบันทึกไประยะหนึ่งแล้ว จึงเริ่มอยากจัดบันทึกรายจ่ายด้านการลงทุนเพื่อจะได้ทราบต้นทุนและกำไรที่ได้ หากขาดทุนหรือไม่คุ้มจะได้ตัดสินใจในการทำต่อหรือหยุดการลงทุน

เมื่อทราบข้อมูลการใช้จ่ายในแต่ละวัน ทำให้การบริหารจัดการด้านการเงินในครัวเรือน เป็นไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัด เช่น 1) การแบ่งเงินสำหรับรายจ่ายจำเป็นประจำวัน เช่นค่าอาหาร เงินที่จ่ายให้ลูกหลานไปโรงเรียน 2) การแบ่งเงินสำหรับรายจ่ายจำเป็นประจำเดือน เช่นจ่ายค่าน้ำ จ่ายค่าไฟ ค่าของใช้ในครัวเรือนอื่นๆ และ 3) การแบ่งเงินสำหรับรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยอื่นในรายเดือนเช่น ค่าบัตรเติมเงินโทรศัพท์ ค่าชื้อหวย เป็นต้น การทราบข้อมูลเงินคงเหลือในแต่ละวันของครัวเรือน ทำให้ลดปัญหาเงินขาดมือ เงินไม่พอจ่ายในแต่ละวัน เช่นต้องยืมเงินฉุกเฉินจากญาติหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อจ่ายให้ลูกหลานไปโรงเรียน การติดค้างค่าอาหารในร้านค้า การชื้อหวยเงินเซ็นหรือเงินผ่อน ซึ่งก่อให้เกิดหนี้สินตามมามากมาย ผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเนื่อง ทำให้ครัวเรือนทั้ง 50 ครัวเรือนนี้ สามารถผ่านพ้นปัญหาเหล่านี้ได้ในที่สุด

4.2 กระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน

4.2.1 การสรรหาอาสาสมัคร

ในโครงการนี้กำหนดให้ครัวเรือนอาสาสมัครที่บัญชีครัวเรือนของตนเพียงหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือนเท่านั้น โดยมีแกนนำที่ผ่านการอบรมเป็นผู้แนะนำ ชักชวนและอธิบายข้อสงสัยต่างๆ รวมถึงการสรุปข้อมูลร่วมกันต่อเนื่องไปอย่างน้อย 3 เดือน ซึ่งอาสาสมัครดังกล่าวอาจเป็นเพื่อนบ้าน เป็นญาติ เป็นผู้สนใจที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในเบื้องต้น มีศรัทธาและเชื่อถือกัน จะทำงานเคลื่อนไหวไปได้ และแกนนำหมู่บ้านหรือครู ข ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้มีภาวะผู้นำสูง เป็นแกนนำด้านอื่นด้วยเช่นอสม., อพม., อบต.หรือแกนนำฝ่ายปกครอง เป็นต้น

4.2.2 การเก็บข้อมูล

แกนนำหมู่บ้านและครัวเรือนอาสาสมัครเห็นว่าเครื่องมือที่ใช้เก็บควรบันทึกง่าย ตัวหนังสือตัวใหญ่ อ่านง่าย และข้อมูลสะท้อนความเป็นจริงในค่าใช้จ่ายได้ครอบคลุมรายการมากที่สุด ทำให้ข้อมูลที่เก็บได้สมบูรณ์ โดยครัวเรือนอาสาสมัครที่เก็บข้อมูลรับจ่ายประจำวันในครัวเรือนของตน สิ้นเดือนสรุปรวบรวมนำมาคุยกันในระดับหมู่บ้านร่วมกับแกนนำ แกนนำรวบรวมข้อมูลสรุปรายตำบลร่วมกับครู ก และครู ก นำส่งเจ้าหน้าที่บันทึกงปอโปรแกรม และเมื่อนำมาสรุปรวบรวมกันแล้ว สามารถเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ได้ทันที และหากเก็บได้ตามที่กำหนดไว้จะเป็นประโยชน์ในระดับการวางแผนที่สูงขึ้นมาเช่นระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัดได้ สำหรับผู้เก็บข้อมูล ทั้งครู ก. และครู ข. ควรผ่านการฝึกอบรมมาก่อนจึงจะสามารถเก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการเก็บข้อมูลด้วย ต้องทำความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่ม เช่นทำความเข้าใจกับอาสาสมัคร กับการเก็บข้อมูลที่เป็นตัวแทนชุมชนว่าควรทำอะไร เพราะหากข้อมูลที่ได้อาจไม่ได้ตัวแทนตามวัตถุประสงค์ ทำให้การวิเคราะห์ในระดับสูงขึ้นไปได้ผลไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือการทำแผน

4.2.3 การขยายผล

โดยใช้การสกัดประเด็น เมื่อมีการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเกิดการสกัดเป็นประเด็น เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในระดับสูงขึ้นหรือกลับสู่ชุมชน โดยนำประเด็นนั้นๆมาใช้ในการบริหารท้องถิ่นและนำไปสู่การใช้ทำโครงการ หรือเข้าสู่นโยบายพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นโครงการต่างๆที่เกิดขึ้นจึงอาจมาจากทั้งประเด็นที่สกัดได้และมาจากกระบวนการที่เคยทำมาคือการจัดเวทีเป็นหลัก

4.2.4 การประมวลผล

หลังจากกรอกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ (กรณีที่ไม่มีปัญหาด้านโปรแกรมหรือปัญหาด้านบุคลากร) เป็นระยะทุกเดือนจนครบ 3-4 เดือน ดำเนินการวิเคราะห์เป็นเอกสารรายเดือนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อคืนข้อมูลให้ชุมชนหรือให้เวทีสรุปวิเคราะห์ร่วมกัน ครบ 3 เดือน สรุปเป็นภาพรวมนำสู่เวทีทำแผนต่อไป

4.2.5 การวิเคราะห์

นอกจากการเก็บข้อมูลแล้วการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผนและนำสู่นโยบายแก้ปัญหาต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลรายรับ 15 ประเภท
2. ข้อมูลรายจ่าย 7 หมวด ได้แก่

หมวดการประกอบอาชีพ

หมวดอาหาร

หมวดค่ายาและสุขภาพอนามัย

หมวดเครื่องแต่งกาย

หมวดที่อยู่อาศัย

หมวดการลงทุนงานสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ

หมวดการศึกษา

3. ข้อมูลหนี้สิน

4.2.6 การนำข้อมูลสู่การวางแผน

ข้อมูลที่น่าเข้าสู่กระบวนการวางแผนนั้น เป็นข้อมูลที่เก็บจากครอบครัว ในระดับหมู่บ้าน แล้วนำไปรวมกันในระดับตำบล ข้อมูลเหล่านี้เป็นทั้งข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สิน ปัญหาหมู่บ้าน ข้อมูลทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ข้อมูลความต้องการของชุมชนและข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากที่อื่นๆ แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการทำแผนแม่บทต่อไป

4.3 ข้อค้นพบ

ตลอดกระบวนการทำงานที่ผ่านมา ในบางกิจกรรมได้พบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานทั้งจากคณะทำงานและจากพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกัน สามารถแก้ไข ปรับปรุงวิธีการทำงานที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดยโสธร จนสามารถดำเนินงานได้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ ดังสรุปเป็นข้อค้นพบจากการทำงาน ดังนี้

4.3.1. กระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือน

การทำบัญชีครัวเรือนเราอาจจะใช้กรรมการคุ้ม เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการสอนชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือนหรืออาจมีแกนนำหมู่บ้านแต่ละหนึ่งคนและผ่านการอบรมเป็นนักบัญชีครัวเรือนแล้วชักชวนครัวเรือนที่สนใจ เป็นครัวเรือนอาสาประมาณ 10-15 ครัวเรือน(ในกรณีที่ทำทั้งหมู่บ้านไม่ได้) ส่วนแบบบัญชีครัวเรือนอาจใช้ 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นรูปแบบสำเร็จรูปที่หน่วยงานสนับสนุนเช่น ธกส.,สกว.,บัญชีสหกรณ์ เป็นต้น แต่ที่ผ่านมามักจะไม่ได้ผล ทำได้ไม่นาน ไม่ต่อเนื่อง ทำความเข้าใจยาก ตัวหนังสือเล็กๆ รูปแบบที่สอง ให้ชุมชนออกแบบบัญชีครัวเรือนเอง ครอบครัวและชุมชนต้องการจะรู้ข้อมูลอะไรก็ออกแบบตามที่ต้องการ รูปแบบที่สองจะดีกว่ารูปแบบแรก เพราะชาวบ้านจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและเข้าใจการถึงการทำบัญชีรับจ่าย เมื่อได้ข้อมูลครัวเรือนแล้วก็นำข้อมูลครัวเรือนมารวมเป็นข้อมูลของหมู่บ้าน และให้มีเวทีพูดคุยกันเป็นประจำทุกเดือน โดยนำข้อมูลมาพูดคุยกัน จะทำให้เกิดเป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ คนในชุมชนได้เรียนรู้ตลอด เป็นการสร้างสำนึก สร้างระบบให้คนในครอบครัวและคนในชุมชน

4.32. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และตำบล

การบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่ออย่างหนึ่งกลุ่มบุคคลที่มีการบันทึกต่อเนื่องในจังหวัดยโสธรจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัวและชุมชน ทั้งก่อให้เกิดข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พูดคุยในแต่ละพื้นที่ จะสามารถนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนได้ การเปลี่ยนแปลงระดับต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. ระดับปัจเจก ครอบครัว

จากครัวเรือนเป้าหมายในโครงการ จำนวน 2,120 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่จดบันทึกบัญชีครัวเรือน จำนวน 1,600 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.47 และจากผลการจัดกิจกรรมถอดองค์ความรู้ การประเมินผลแบบเสริมพลังโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงระดับเล็กน้อยจนถึงการเปลี่ยนวิธีคิดจนสามารถปรับพฤติกรรมบางอย่างได้ จนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมจนสามารถลดปลดหนี้ได้ ซึ่งมี 50 กรณี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ครอบครัวมีแผนชีวิตครัวเรือนมากขึ้น คนในครอบครัวรู้จักการวางแผนครอบครัว และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การหาทางเพิ่มรายรับ เช่นการใช้เวลาว่างในการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเพื่อนำไปจำหน่าย เช่น การขายไอศกรีมช่วงหน้าแล้ง การเลี้ยงโคเพื่อขาย การทำเกษตรนอกฤดูทำนาเช่นทำไร่ปอ มันสำปะหลัง สวนยางพารา การเกษตรฤดูแล้งเช่นการทำนาปรัง การปลูกสวนไม้ การเพาะเห็ด การเลี้ยงปลาเพื่อจำหน่าย การรับจ้างต่างๆเช่นรับจ้างทำหมอน รับจ้างทำไม้กวาด การปลูกผักสวนครัวเพื่อนำไปจำหน่าย เป็นต้น

2. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นนอกจากการใช้จ่ายของครัวเรือน รายจ่ายที่ไม่จำเป็นเช่น รายจ่ายเกี่ยวกับการพนัน การซื้อหวย บุหรี่ สุรา รายจ่ายเกี่ยวกับอาหารเช่นเลิกบริโภคผงดชูรส อาหารขยะต่างๆ เช่นขนม น้ำอัดลม เป็นต้น รายจ่ายฟุ่มเฟือยเช่น ลดการซื้อเสื้อผ้า เครื่องประดับแฟชั่นซีดี หนังสือ การ์ตูน ในตลาดนัด และรายจ่ายการสังสรรค์ที่มากเกินไป เป็นต้น

3. การลดรายจ่ายที่จำเป็นลง เช่น การเดินทางโดยใช้การเดินเท้าหรือการปั่นจักรยานแทนการใช้รถยนต์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและทำให้สุขภาพแข็งแรง ลดต้นทุนการผลิตเช่นเลี้ยงวัว-เลี้ยงควายใช้มูลสัตว์ทำปุ๋ย ทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหารและจากหอยเชอรี่ใช้เอง การคัดพันธุ์ข้าวเอง การปลูกสมุนไพรเพื่อเป็นยารักษาโรค การทำน้ำมันเหลือง (ยาหม่องน้ำ) ไว้ใช้ในครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเอง การเลี้ยงกบเลี้ยงปลาและปลูกผักในบ้านช่วยลดรายจ่ายค่าอาหารของครัวเรือน นอกจากนั้นผักสวนครัวที่ปลูกเองยังมีคุณภาพดีและปลอดภัยจากสารเคมี เป็นต้น

2. ระดับชุมชน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อมีการรวบรวมข้อมูลรายครัวเรือนเป็นข้อมูลระดับชุมชนและวิเคราะห์ร่วมกันจะทำให้มองเห็นทางออก เกิดการตัดสินใจเพื่อรวมกลุ่มดำเนินงาน เกิดการรวมพลังสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อรองรับการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีชุมชนต้นแบบ ดังนี้

ในด้านการส่งเสริมอาชีพ มีการดำเนินงานในชุมชนที่เป็นต้นแบบ ได้แก่ การทำปุ๋ยชีวภาพในบ้านสงยาง บ้านหนองคู การคัดพันธุ์ข้าวและทำนาปรังที่บ้านหนองคู บ้านศรีฐาน บ้านสงยาง บ้านห้องแซง การรวมกันของแม่บ้านเพื่อทำขนม ปลูกเห็ดฟาง ทำไม้กวาด สานเปตที่บ้านน้ำคำ อำเภอไทยเจริญ กลุ่มทำขนมบ้านชำ ตำบลสงยาง กลุ่มแม่บ้านทำหมอนชิตที่บ้านศรีฐาน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ที่บ้านป่าซาด บ้านโพธิ์ บ้านห้องแซงใต้ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา แม่บ้านปลูกเห็ดลม(เห็ดบด)ที่บ้านไผ่ อำเภอทรายมูล การทอเสื่อกกที่บ้านโคกสำราญ อำเภอเลิงนกทา บ้านเตาไห ตำบลศรีฐาน และการแปรรูปผลไม้ตามฤดูกาลที่บ้านหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นต้น

3. ระดับตำบล

ในระดับตำบลมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องมาจากระดับกลุ่มในหมู่บ้าน เพราะสภาพปัญหาและกิจกรรมระดับชุมชนถูกจัดทำเป็นแผนชุมชน รวบรวมสู่ระดับตำบล เป็นข้อเสนอในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นนโยบายการพัฒนาตำบลต่อไป โดยมีรูปธรรมการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ด้านวิสาหกิจชุมชน มีต้นแบบคือ โรงปุ๋ยอัดเม็ดบรรจุกระสอบตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา เกิดจากการพยายามที่จะลดรายจ่ายด้านต้นทุนการผลิตของสมาชิก เนื่องจากปุ๋ยเคมีราคาแพงและไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของคนและสภาพของดินในระยะยาว ได้รับการสนับสนุนจาก อปท.และสว. โดยผลิตปุ๋ยได้ปีละ 100 ตัน ซึ่งไม่พอจำหน่าย นับว่ามีความนิยมระดับสูง ผลงานของกลุ่มเมื่อรับการประเมินอยู่ในระดับ ดี มาตลอด

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในตำบลสงยาง เป็นเจตนารมณ์ของชาวบ้าน แกนนำชุมชนและผู้บริหารท้องถิ่นที่จะสนับสนุนการปลูกข้าวนาปรังในเขตพื้นที่ตำบลสงยางให้มีคุณภาพที่สุด จนเป็นนโยบายหลักของตำบล และผลสำเร็จได้รับรางวัลระดับประเทศ ทำให้ตำบลสงยางเป็นพื้นที่ต้นแบบด้านการพัฒนาอาชีพการเกษตรในฤดูแล้งได้และมีเป้าหมายในการขยายพื้นที่เพาะปลูกและขยายรอบการปลูกมากขึ้น

สถาบันการเงินบ้านศรีฐาน มีการนำข้อมูลหนี้สินภาพรวมตำบลมาประกอบการตัดสินใจ ผลักดันให้เกิดองค์กรการเงินระดับตำบล โดยการสนับสนุนของ ธกส. เพื่อให้บริการฝาก ถอนและกู้ยืม ที่สำคัญกว่านั้นคือการส่งเสริมให้เกิดการออมจากทุกภาคส่วนในตำบล ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียน กว่า 10 ล้านบาท นอกจากนี้ตำบลศรีฐานมีการสร้างเครือข่ายการบันทึกครัวเรือนต่อเนื่อง โดย อบต.สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อต่อยอด ผลิตและขยายครัวเรือนเกษตรอินทรีย์ในตำบลให้มากขึ้น

จากตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในจังหวัดยโสธรนี้ จะเห็นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือ บัญชีรายรับรายจ่ายนี้ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงการจดบันทึกการต่าง ๆ ที่เป็นเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสามัคคีภายในครอบครัว รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันกันในสังคม มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการจดบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้ประชาชนทุกคนรู้จักการบริหารจัดการด้านการเงินและการวางแผนการทำงานทุกอย่าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวมีความสุขใช้ชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุผล รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ การเงินมีสภาพคล่อง รู้จักการเก็บออม ทุกคนรู้ถึงแหล่งที่มาของรายรับและการใช้ไปของค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน สามารถนำข้อมูลการใช้จ่ายมาวางแผนบริหารการเงินในอนาคตได้และหากนำข้อมูลมาสรุปวิเคราะห์ ทำแผนระดับชุมชน และระดับตำบลก็สามารถขับเคลื่อนไป ภายใต้นโยบายของตำบลได้เช่นเดียวกัน

4.4 ความรู้เรื่อง ความยากจน

"ความยากจน" โดยทั่วไปจะหมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจหรือระดับรายได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดสถานะความยากจนจึงใช้รายได้หรือรายจ่ายของครัวเรือนและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะมุ่งเน้นที่การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน โดยการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตและกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่ดำเนินการโดยคนจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของตลาดในด้านต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อคนจน ตลอดจนการให้เงินอุดหนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น เบี้ยยังชีพคนชรา เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีแนวคิดใหม่ในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยในมุมมองใหม่นี้มิได้พิจารณาเฉพาะการมีรายได้น้อยหรือการบริโภคน้อยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมิติอื่นๆ เช่นการขาดโอกาสด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล และโอกาสอื่นในการพัฒนาคน การไร้ซึ่งอำนาจ การขาดสิทธิขาดเสียง ตลอดจนการตกอยู่ในความเสี่ยง และความหวาดกลัว เมื่อนิยามความยากจนอิงกับมิติด้านอื่นๆ ที่กว้างขึ้น เช่น ความขาดแคลนโอกาสในด้านต่างๆ และขาดแคลนอำนาจและสิทธิของบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวัดสถานะความยากจนจึงกว้างขึ้นเช่นกัน นั่นคือดูที่ศักยภาพของคนจนว่าได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาอย่างไร เช่น การขยายโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมต่างๆ ของรัฐ อาทิ การศึกษาการสาธารณสุขควบคู่ไปกับการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน ทุน และตลาด ตลอดจนการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรและอำนาจทางการเมืองให้กับท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

4.5 ความรู้เรื่อง การวางแผน

การวางแผนในระดับครัวเรือน เป็นการวางแผนชีวิตของชาวบ้านเอง ส่วนใหญ่จะเป็นแผนเศรษฐกิจในครัวเรือน ภายใต้อัตนวิสัยครัวเรือน ว่าจ่ายอะไรเท่าไร เป็นหนี้ใครเท่าไร ทำอะไร รายรับมีเท่าไร ผลจากการคิดการวางแผนนี้ ทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกใหม่ นำไปสู่การปรับตัวทั้งในทางการอยู่การกินและการผลิตในงานอาชีพของตน อย่างที่ชาวบ้านพูดว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” เพื่อการกินอิ่ม ปลอดภัย เหลือกินก็ได้ขาย ปลอดภัยได้และมีเงินออมมากขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของประชาชนอย่างมีพลังยิ่ง เพราะเกิดจากความเข้าใจ จนเปลี่ยนแปลงวิธีคิดจากภายในและจะนำไปสู่การวางแผนในระดับชุมชน ต่อไปนี้

การวางแผนระดับหมู่บ้านตำบลหรือแผนชุมชน แผนแม่บทชุมชนนั้น เป็นแผนชีวิตของชุมชน ที่กำหนดเป้าหมายว่า ชุมชนต้องการจะไปไหน และจะไปถึงเป้าหมายนั้นพร้อมกันได้อย่างไร จึงต้องทำแผนร่วมกันเพราะเป็นแผนของชุมชน เป็นกระบวนการที่เรียนรู้ไปด้วย ทำแผนไปด้วย จากนั้นจึงนำแผนสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดผลต่อชีวิตของคนทั้งชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเอง อันเป็นเป้าหมายของแผนแม่บทชุมชน

4.6 การแปรแผนสู่การปฏิบัติ

หลังการทำประชาพิจารณ์แผน คณะทำงานนำแผนสู่การปฏิบัติ 4 แนวทางคือ

1. การจัดลำดับสำคัญก่อนหลังของแผนงานโครงการต่างๆ
2. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในโครงการนั้นๆ
3. การฝึกอบรมด้านความรู้ วิชาการ ทักษะ การจัดการ การดำเนินงานในโครงการ
4. การจัดการองค์กร การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสมทบหรือหุ้นส่วน

4.7 ความรู้เรื่อง การจัดการชุมชนทั้งระบบ

บทบาทของ อปท.ในการจัดการชุมชนทั้งระบบนั้น มีทั้งส่วนของภาคบังคับ ตามพ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) และภาคสมัครใจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)แต่ละแห่งสามารถกำหนดนโยบาย แผนงานและงบประมาณของตนเอง ตามที่เห็นว่าสอดคล้องกับกรอบภารกิจได้โดยอิสระ และหากอปท.ได้มีการเชื่อมร้อยกิจกรรมต่างๆให้ดำเนินการแบบบูรณาการได้ ก็จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระบบของประชาชนในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และยิ่งไปกว่านั้น หาก อปท.และองค์กรต่างๆในชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชน ได้มีการจัดสรรภารกิจให้เป็นการทำงานที่มี เป้าหมายร่วมกัน ก็จะส่งผลให้เกิดการเสริมพลังกันจนนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งในที่สุด นั่นคือการจัดการชุมชนทั้งระบบจะนำชุมชนก้าวไปสู่ สุขภาวะ

สรุปได้ว่า ไม่มีกลไกบริหารการพัฒนาได้อีกแล้วที่จะอยู่ใกล้ชิดกับชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังพร้อมด้วยอำนาจการตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรเพื่อยังประโยชน์ต่อท้องถิ่นได้มากเท่ากับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ดังนั้นหากอปท.นำเรื่องของการขับเคลื่อนหรือการจัดการชุมชนทั้งระบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน มาเป็น “ธง” สำคัญ ก็จะทำให้ฐานที่มั่นของการสานต่อและพัฒนางานทุกเรื่องในพื้นที่ ให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประชาชนทุกระดับได้อย่างยั่งยืน

4.8 ความรู้เรื่อง ตำบลเข้มแข็ง

ตำบลเข้มแข็งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ดีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจากข้างใน เป็นการระเบิดจากข้างใน การเรียนรู้เช่นนี้ทำให้เกิดสำนึกใหม่ เกิดการตระหนักรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เริ่มจัดระเบียบชีวิตของตนเองใหม่ ปลดปล่อยไปแบบเดิมไม่ได้แล้ว ทำให้เกิดระบบชีวิตเศรษฐกิจชุมชนที่มีหลักประกัน มีความมั่นคง มีระบบสวัสดิการ ที่สำคัญ ชุมชนจำนวนหนึ่งได้ค้นพบทุนของท้องถิ่น พบว่ามีมากมายและพอเพียงเพื่อการแก้ปัญหาและนำพาชีวิตให้รอด ไม่ว่าทุนทรัพยากร หรือความหลากหลายทางชีวภาพ ปูยาสอนให้รู้จักพึ่งพาตนเองและไม่อยู่ในความประมาท รวมถึงความรู้อันเป็นวิธีการในการทำมาหากิน และทุนทางสังคม หรือกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นพี่เป็นน้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทิ้งกัน แต่ทุนเหล่านี้เปรียบเสมือนขุมทรัพย์ในดิน ถูกกลบด้วยความรู้ หรือการถูกดูว่าเป็นของโบราณ ไม่มีคุณค่า ชุมชนหลายแห่งที่พึ่งตนเองได้วันนี้คือผู้ที่ขุดสมบัติเหล่านี้ขึ้นมาใช้ ขุดด้วยวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำประมงชายฝั่งและแผนแม่บทชุมชน ชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนเข้มแข็งไม่ใช่เพราะมีปามาก น้ำมาก ทรัพยากรมาก แต่เพราะเป็นชุมชนเรียนรู้และได้ค้นพบคุณค่าของสิ่งที่มียู่ คิดได้และตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ สามารถใช้ทุนทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้อย่างเดียวยังไม่พอ ต้องจัดการชีวิตของตนเองใหม่ และต้องจัดอย่างมีระบบ มีแผนยุทธศาสตร์ ต้องแก้อย่างเป็นองค์รวมหรือแบบบูรณาการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 เสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยียนให้เรามาหลายปีแล้วให้เป็นแนวทางสำหรับทุกคน ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง พระองค์ทรงอยากให้คนไทยอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ อย่างมีศักดิ์ศรีและพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ทำทุกอย่าง ทำกินทำใช้เองทั้งหมด ทรงแนะนำว่า พอเพียงเพียงหนึ่งในสี่ก็สามารถอยู่ได้

4.9 ความรู้เรื่อง การแก้ปัญหาความยากจนโดยชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ได้พัฒนาตัวเองขึ้นเรื่อยๆ มีความรู้ความสามารถมากขึ้น สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าเดิม โดยแก้ปัญหาจากความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นเช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความยากจน อบต.หรือเทศบาลที่เข้มแข็ง ไม่มองเห็นแต่ชุมชนอ่อนแอ แต่มองเห็น ทุนทางสังคม ที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันของผู้คนเป็นกลุ่ม เป็นองค์กร คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดกองทุน เกิดกลุ่มออมทรัพย์ ทำให้มีแหล่งเงินทุน สวัสดิการ ยามปกติและยามฉุกเฉิน มีเพื่อน มีพี่มีน้องที่คอยช่วยเหลือในยามลำบาก สิ่งที่เราควรส่งเสริมมากที่สุด คือ การเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากข้อมูลจริงโดยการบันทึกบัญชีรับจ่ายครัวเรือน สามารถปรับวิธีคิด การจัดระเบียบชีวิตตนเองและร่วมกันทำวิสาหกิจชุมชนได้ต่อไป ปัญหาของชาวบ้านคือขาดการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ไปแบบไม่มีเป้าหมายชัดเจน ไม่มีแบบไม่มีแผน ไม่มีเงินซื้ออีกไปกู้ไปยืมมาซื้อ ไม่มีการทำแผนการเงิน บัญชีครัวเรือนไม่มี แผนการใช้จ่าย การใช้หนี้คืน การออม รวมทั้งการประกอบอาชีพก็ไม่มีการวางแผน หลายคนไปรับจ้างทำงานในเมืองเพื่อเอาเงินไปจ้างเขาทำนาให้ที่บ้าน ทำอาชีพแบบไม่มีการจัดการ ไม่มีคิดคำนวณการลงทุน ทำไปตามๆ กัน ใครทำอะไรก็ทำตามเขา เช่นเดียวกับแผนสุขภาพที่ไม่มีแผนอะไร นึกว่าป่วยก็ไปหาหมอเท่านั้นไม่เคยคิดเรื่องการกินการอยู่อย่างไรให้สุขภาพดี

ฉะนั้นการแก้ปัญหาความยากจน จึงได้เริ่มที่การส่งเสริมการเรียนรู้แบบที่ทำให้ผู้เรียนมีเวลาหยุดคิด ทบทวน มองไปข้างหน้า เพื่อจะได้มองไปข้างหน้าได้ดีกว่า ปัญหาหนี้สิน อันดับแรกจึงไม่ใช่เพราะการขาดแคลนทรัพยากร หรือขาดแคลนเงิน แต่เป็นความอับจนทางปัญญา หาทางออกไม่ได้ ต้องให้คนที่เห็นเรียนรู้และค้นหาเองให้พบ แล้วหาทางออกด้วยตัวเอง จึงต้องใช้พลังปัญญาที่มาจากการเรียนรู้ที่ดีและจิตใจที่เปิดกว้าง และต้องอาศัยชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพเจ้าของ การพัฒนามันคงก็เกิดได้ หนี้สินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่สามารถแก้ได้

4.10 ความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับจังหวัด

จังหวัดยโสธรโดยศูนย์อำนวยการบริหารจัดการความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดยโสธร (ศจพ.จ.ยโสธร) ได้จัดทำคู่มือการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ต้องการเผยแพร่หลักการ/แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่จริง รวมถึงการนำเสนอผลงานของบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนในพื้นที่จังหวัดยโสธรที่ประสบผลสำเร็จในการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ที่สมควรเผยแพร่เป็นแบบอย่าง แก่สาธารณชนโดยทั่วไป เนื้อหาประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- เกษตรทฤษฎีใหม่
- เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 2 การแปลงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่หลักปฏิบัติจริง

- องค์ประกอบที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
- การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
- การนำทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ในไร่นา
- หลักการประยุกต์ทฤษฎีใหม่กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 3 ตัวแบบที่ประสบผลสำเร็จของจังหวัดยโสธร

- อรหันต์ชาวนา : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1
- บทรเย็นแก่น : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2
- ชมรมรักษัธรรมชาติ : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3
- บทวิเคราะห์ตัวแบบที่ประสบผลสำเร็จ
- หลักคิด สู่หลักทำ

ลักษณะกิจกรรมของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จ.ยโสธร

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	
	ระดับครัวเรือน	ระดับหมู่บ้าน
1.การลดรายจ่าย	1.ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค 2.ใช้ปุ๋ยชีวภาพ/สารชีวภาพแทนเคมี 3.ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า 4.ผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง(ล้างจาน ฯลฯ) 5.ใช้สมุนไพรไล่แมลง(ตะไคร้หอม) 6.วางแผนการเดินทาง 7.ประหยัดไฟฟ้า ประปา น้ำมันเชื้อเพลิง 8.ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเช่นเที่ยวเตร่ ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในกิจกรรมประเพณีเกินความจำเป็น 9.นำวัสดุใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ 10.ใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น 11.รักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ 12.เลือกสินค้าที่คุ้มค่า 13.ดูแลรักษาสภาพสิ่งของเครื่องใช้	1.ปลูกข้าว ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในชุมชน 2.ทำเกษตรอินทรีย์เช่น ทำปุ๋ยและสารชีวภาพ 3.มีศูนย์สาธิตการตลาด ร้านค้า ลานตากข้าว 4.ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในการผลิตสินค้า 5.มีกิจกรรมรณรงค์ประหยัดพลังงาน(น้ำ,ไฟ) 6.ลดรายจ่ายชุมชนเช่นในประเพณี/มหรสพแพง 7.ช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน
2.การเพิ่มรายได้	1.ปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด 2.พัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ 3.มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า 4.มีอาชีพเสริมในเวลาว่าง 5.ใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า	1.มีวิสาหกิจชุมชน เช่นโรงสี โรงแปรรูป บั๊มน้ำมัน 2.ทำเกษตรผสมผสาน 3.บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
3.การออม	1.มีการวางแผนใช้จ่ายเงิน เพื่อออมเงิน 2.ออมเงิน เช่นเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะ ฯลฯ	1.มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มอื่นๆที่มีกิจกรรมออมทรัพย์
4.การดำรงชีวิต	1.ครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา 2.ครัวเรือนสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม 3.ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน มีคุณธรรม 4.สมาชิกเลื่อมใสศรัทธา ยึดมั่นในศีลธรรม 5.ครอบครัวทำบุญที่วัด 6.มีแผนชีวิตหรือแผนครอบครัว 7.รอบรู้ทันเหตุการณ์ ฟัง ดู อ่านข่าว 8.รู้จักพอประมาณในการลงทุนอาชีพตามกำลังทรัพย์และศักยภาพ 9.ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็น/เกินกำลัง 10.สมาชิกคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	1.มีแผนชุมชน 2.มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม 3.ประชาชนยึดมั่นในศาสนา 4.ยึดหลักประชาธิปไตย,ทำงานแบบมีส่วนร่วม 5.มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน 6.บริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ร่วมกันของชุมชน 7.มีกิจกรรมสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาของคนในชุมชน 8.มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ต่อด่านยาเสพติด การเสริมสร้างสุขภาพ

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	
	ระดับครัวเรือน	ระดับหมู่บ้าน
5.อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.ใช้ทรัพยากรธรรมชาติประหยัดคุ้มค่า 2.ใช้สารอินทรีย์และชีวภาพทำเกษตร 3.บริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟม สารเคมีต่างๆ 4.มีการกำจัดขยะ ของเสียอย่างถูกวิธีเช่น การแยกขยะ	1.มีการจัดระเบียบชุมชน เช่นการรักษาความสะอาดที่สาธารณะ กำจัดขยะสิ่งมีพิษอย่างถูกต้อง 2.มีกิจกรรมการดูแลแหล่งน้ำ ลำคลอง 3.มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ 4.แผนชีวิตมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6.การเอื้ออาทร (การแบ่งปัน/การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)	1.ได้รับการสนับสนุนดูแลจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน 2.ได้รับการสนับสนุนดูแลจากครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ(ครัวเรือนต้นแบบ) 3.ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ	1.มีสวัสดิการชุมชนเช่นการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการและผู้ด้อยโอกาสจากชุมชน ธนาคารข้าว กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ 2.มีกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่นโรงสีข้าวชุมชน โรงงานแปรรูป ผลผลิตชุมชน กลุ่มอาชีพ 3.ชุมชนมีความรู้รักสามัคคี ไม่แตกแยก 4.ชุมชนมีวิธีการช่วยเหลือตัวเองและสมาชิกเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ

ความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตรในไร่นา แบบเกษตรผสมผสาน เช่น

1. ข้าว : พืชอาหารหลักของคนไทย สำหรับบริโภคในครอบครัว
2. สรณะ : แหล่งน้ำในไร่นาและเลี้ยงสัตว์น้ำ
3. พืชผัก : ใช้บริโภคในครัวเรือน ช่วยลดรายจ่ายประจำวัน
4. พืชสมุนไพร : เป็นอาหารและยาพื้นบ้าน
5. ไม้ยืนต้นและไม่ใช้สอย : ใช้เป็นไม้พื้น ทำโรงเรือนและเครื่องจักสาน
6. เลี้ยงสัตว์ : แหล่งอาหารโปรตีนและเสริมรายได้
7. ไม้ดอกไม้ประดับ : เพื่อความสวยงาม พักผ่อนจิตใจและเสริมรายได้
8. ปุ๋ยหมัก : บำรุงดิน รักษาสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่

1. การเลี้ยงปลาในนาข้าว ผลผลิตจากข้าวเป็นอาหารปลา ปลากินแมลงที่เป็นศัตรูข้าว มูลปลาเป็นปุ๋ยต้นข้าว
2. การปลูกผักกับการเลี้ยงไก่ ไก่กินเศษพืชผัก มูลไก่เป็นปุ๋ยสำหรับพืชผัก
3. การใช้ทรัพยากรในไร่นา มูลสัตว์เป็นปุ๋ยคอก เศษหญ้าใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เศษพืชผักเป็นอาหารปลา ฟางข้าว

ใช้เพาะเห็ด-ทำปุ๋ยหมัก-คลุมดิน-อาหารสัตว์

การประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำได้ดังนี้

1. ทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสานเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ปลูกผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายด้านอาหารในครอบครัว
3. ใช้ปุ๋ยคอกและทำปุ๋ยหมักใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อลดรายจ่ายเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
4. เพาะเห็ดฟางจากฟางข้าวและเศษวัสดุเหลือใช้ในไร่นา
5. ปลูกไม้ผลสวนหลังบ้านและไม่ใช้สอย
6. ปลูกพืชสมุนไพรช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย
7. เลี้ยงปลาในร่องสวน ในนาข้าวและในสระน้ำเพื่อเป็นอาหารโปรตีนและรายได้เสริม
8. เลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่ไข่ ประมาณ 10-15 ตัว เพื่อเป็นอาหาร โดยใช้ข้าว รำและผัก
9. ทำก๊าซชีวภาพจากมูลสุกรหรือมูลวัว เพื่อใช้เป็นพลังงานในครัวเรือน
10. ทำสารสกัดชีวภาพจากเศษพืชผัก ผลไม้และพืชสมุนไพร ใช้ในไร่นา

การนำทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ในไร่นา

ทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำในไร่นาไว้เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง เช่น น้ำในร่องสวนไม้ผลและพืชผัก บ่อเลี้ยงปลา บ่อบาดาล สระน้ำ มีกิจกรรมพืชอาหาร โดยเฉพาะการทำนาสามารถมีข้าวไว้บริโภคตลอดทั้งปี หากเหลือจึงจำหน่าย นอกจากนี้ยังสามารถปลูกพืชที่เป็นอาหารแทรกในกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ โดยการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชแซมในสวนไม้ผล ในพื้นที่ไร่นา เช่น พืชตระกูลถั่ว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว งา ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ตลอดจนพืชผักและการเลี้ยงนก สัตว์น้ำ ไว้บริโภคและจำหน่ายได้อีกด้วย

จังหวัดยโสธรใช้หลักการประยุกต์ทฤษฎีใหม่กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 10-15 ไร่
2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง ทำการผลิตกิจกรรมการเกษตร พืช สัตว์และประมงในไร่นา ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่าง “พออยู่ พอกิน” หรือสามารถพึ่งตนเองได้
3. มีข้าวพอเพียงในการบริโภคในครัวเรือน
4. ปัจจัยสำคัญคือ การจัดการที่ดิน แหล่งน้ำ พืชพันธุ์ แรงงานและการลงทุนในไร่นา
5. กิจกรรมการเกษตรหลายชนิดเพื่อลดความเสี่ยงและมีรายได้ต่อเนื่อง
6. ควรมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ หรือการชลประทานมาเติมสระน้ำในไร่นา ในฤดูแล้ง
7. ในขั้นที่หนึ่ง แบ่งสัดส่วนพื้นที่ 30:30:30:10 (สามารถปรับสัดส่วนได้)
8. ในขั้นที่สอง รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน และแต่ละครอบครัวต้องพออยู่พอกินก่อน
9. ในขั้นที่สาม เมื่อกลุ่มเข้มแข็ง จึงร่วมกับคนภายนอกเพื่อค้าขายและสร้างเครือข่าย
10. สร้างประโยชน์ร่วมกัน โดยรวมพลังการผลิต การจัดการและการค้าขาย
11. ด้วยหลักของทฤษฎีใหม่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวแบบที่ประสบผลสำเร็จของจังหวัดยโสธร

- อรหันต์ชานา : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1
- บทเรียนแก่น : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2
- ชมรมรักษ์ธรรมชาติ : ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3
- บทวิเคราะห์ตัวแบบที่ประสบผลสำเร็จ 50 กรณี

ผลการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข จังหวัดยโสธร จากเป้าหมาย 9 หมู่บ้าน จาก 9 อำเภอ ที่เข้าร่วมการประเมินตามแนวทางหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข มาตั้งแต่ปี 2550 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเป้าหมายให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข และเพื่อให้แนวทางการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข เพื่อจะนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในระยะยาว ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธร ได้ประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข จำนวน 9 หมู่บ้านของ 9 อำเภอ ตามกรอบแนวทางการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย การพัฒนาคน, ด้านการพัฒนา พื้นที่, ด้านการพัฒนาแหล่งรายได้และแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข

ลำดับที่ 1 ได้แก่ บ้านคิมชาติ หมู่ที่ 8 ตำบลสามแยก อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ลำดับที่ 2 ได้แก่ บ้านปลาอืด หมู่ที่ 2, 8 ต.นาแก อ.คำเขื่อนแก้ว

ด้านผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

ประเภทชาย ได้แก่ นายสมยศ ประกายแก้ว ม.8 บ้านปลาอืด ต.นาแก อ.คำเขื่อนแก้ว

ประเภทหญิง ได้แก่ นางจรรุวรรณ ไกยนาม ม.6 บ้านด่าน ต.สามแยก อ.เลิงนกทา

กิจกรรมการพัฒนาชุมชนดีเด่น ได้แก่ นางจรรุณี ทองใบ ม.4 ต.คำไผ่ อ.ไทยเจริญ

ผู้นำเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ นายสุทิน จันทาว ม.5 บ้านจานน้อย ต.กุดน้ำใส อ.ค้อวัง

ผู้นำเยาวชน ได้แก่ นายอรุโณ ล้วนแสง ม.8 ต.สามแยก อ.เลิงนกทา

ผู้นำอาชีพก้าวหน้า ได้แก่ นางณัฐกิตต์ ศิริตล ม.8 ต.นาแก อ.คำเขื่อนแก้ว

ด้านการพัฒนาแหล่งรายได้ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านปลาอืด ต.นาแก

แผนชุมชนดีเด่น ได้แก่ บ้านโนนบ้านใหม่ ม.8 ต.คำไผ่ อ.ไทยเจริญ โดยจะนำผลที่ได้จากการประเมิน ความสำเร็จของหมู่บ้านและผู้นำในแต่ละด้าน ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในปีต่อไป

บทที่ 6

สรุปสังเคราะห์

ในการแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะนั้น จังหวัดยโสธรตระหนักดีว่าการที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ให้คนจนหมดไปหรือมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และเผื่อระวังมิให้คนที่พ้นเกณฑ์ความยากจนแล้ว กลับมายากจนซ้ำอีกนั้น จะต้องสร้างหรือประสานความร่วมมือและบูรณาการกลไกการดำเนินงานให้ทุกภาคส่วนภายในจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ปัญหามากยิ่งขึ้น ต้องมีการศึกษาและพัฒนาแนวคิดการทำงานเพื่อจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โดยมีหลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมติดตามผล” ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่ต้องพัฒนาให้เกิดกระบวนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมต่อไป

โครงการ “ความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ ระยะที่ 2 จังหวัดยโสธร” มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลบัญชีครัวเรือนสู่การทำแผนชุมชน เสริมสร้างพัฒนากิจกรรมในวิถีพอเพียงพร้อมกับสร้างการเรียนรู้และถอดองค์ความรู้ของชุมชน โดยใช้วิธีดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ เรียกว่า “งาน ABC” (Area-Based Collaborative Research) นั้น มีมุมมองเป็นภาพใหญ่คือการสร้างตำบลเข้มแข็ง 19 ตำบล มีเป้าหมายให้ชุมชนรู้จักตนเอง คิดวิเคราะห์ปัญหาเป็น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำงานของท่าน้องถิ่นและท้องที่ เกิดการประสานความร่วมมือจนเกิดรูปธรรมแก้ปัญหาของชุมชนและดำเนินการถอดองค์ความรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ร่วมถึงการถอดถอดประสบการณ์ในกลุ่มผู้แก้ไขปัญหาหนี้สินโดยดำเนินการลดปลดหนี้ได้สำเร็จ เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางให้กับผู้สนใจ ต่อไป

ในบทนี้จะนำเสนอ ข้อสรุปวิเคราะห์ อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ ในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สรุป อภิปรายผลความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ
2. ข้อเสนอแนะการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ

1. สรุป อภิปรายผลความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ

ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนอาสาสมัคร 10 ครัวเรือนใน 170 หมู่บ้าน จากพื้นที่เป้าหมาย 212 หมู่บ้าน สามารถบันทึกบัญชีรับจ่ายครัวเรือน ต่อเนื่อง 3-4 เดือน จำนวน 1,600 ครัวเรือนจากเป้าหมาย 2120 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.47 สามารถนำข้อมูลมาบันทึกลงโปรแกรม และนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีรับจ่ายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำแผนชุมชนการเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมในวิถีพอเพียง ได้ดำเนินการในรูปแบบการประเมินผลแบบเสริมพลัง รวม 18 เรื่อง แยกเป็น 4 ประเภท ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสังคมและสวัสดิการ กลุ่มลดรายจ่าย และกลุ่มส่งเสริมอาชีพซึ่งมีมากที่สุดคือ 13 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 72.22 กระบวนการทำงานได้พัฒนาบทบาทของผู้ประเมิน ได้สร้างสรรค์ปฏิสัมพันธ์ในแนวราบ กลุ่มสามารถประเมินตนเองและกำหนดทิศทางที่เป็น “กลยุทธ์การทำงาน” ช่วยเพิ่มความเป็นไปได้ที่งานจะบรรลุเป้าหมาย ในพื้นที่ 9 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับกิจกรรมถอดองค์ความรู้ในชุมชนตำบลเข้มแข็ง 9 ตำบล(พื้นที่ทั้งโครงการ 19 ตำบล) ได้ถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นเอกสารชุดความรู้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากประสบการณ์และเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับวางแผนปฏิบัติงานโครงการหรือนวัตกรรมการทำงาน โดยการสื่อสารผลการถอดบทเรียนทำได้ 2 รูปแบบคือ การบันทึกบทเรียนและการพัฒนาชุดความรู้ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล รวม 27 เรื่องและถอดประสบการณ์ผู้ที่สามารถลด ปลดหนี้ในครัวเรือนได้กว่า 50 ราย

ผลสรุปของการทำงาน พบว่า “ข้อมูล” เป็นส่วนสำคัญต่อการทำแผนชุมชน โดยเฉพาะ “ข้อมูลบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน” หากมีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมให้ชาวบ้านบันทึกบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนของตน ในเบื้องต้นจะทำให้ได้คิดพิจารณา สามารถบ่งชี้ความขาด ความเกินของตนและครอบครัว นำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างในทางสร้างสรรค์ได้และหากนำข้อมูลมาร่วมกันพิจารณาในภาพชุมชนจะเกิดผลดีต่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง อยู่ที่การได้นำเอาข้อมูลครัวเรือนมาสรุป แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยทีมคณะทำงานทุกระดับ แล้วนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้กลับลงสู่เวทีแผนในระดับตำบล เป็นต้น

ข้อสรุปวิเคราะห์ประเด็นการใช้ข้อมูลบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

1) ครัวเรือนอาสาผู้ให้ข้อมูล การกำหนดหรือเลือกครัวเรือนที่เป็นตัวแทนที่ดีนั้น ทุกพื้นที่ไม่สามารถกำหนดได้ เพราะการจดบันทึกไม่ได้เป็นปกติวิสัยของชาวบ้านโดยทั่วไป เนื่องจากชาวบ้านผ่านประสบการณ์การถูกสำรวจ สัมภาษณ์จากผู้เก็บข้อมูลมาหลายครั้ง และเมื่อถามว่า ให้ข้อมูลไปแล้วจะได้ประโยชน์อะไร ซึ่งเป็นคำถามที่ตอบให้เป็นรูปธรรมยากในระยะเวลาจำกัด ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงรู้สึกเบื่อหน่ายกับข้อมูล ยิ่งเมื่อให้บันทึกเองด้วยแล้วยิ่งมีความยากลำบากไปอีก ในโครงการนี้จึงกำหนดให้ครัวเรือนอาสาบันทึกบัญชีครัวเรือนของตนเองเพียงหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือนเท่านั้น โดยมีแกนนำที่ผ่านการอบรมเป็นผู้แนะนำ ชักชวนและอธิบายข้อสงสัยต่างๆ รวมถึงการสรุปข้อมูลร่วมกันต่อเนื่องไปอย่างน้อย 3 เดือน ซึ่งอาสาสมัครดังกล่าวอาจเป็นเพื่อนบ้าน เป็นญาติ เป็นผู้สนใจที่มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในเบื้องต้น มีศรัทธาและเชื่อถือกัน จะทำให้งานเคลื่อนไปได้ไม่หยุดชะงัก และแกนนำหมู่บ้านหรือ ครู ข ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้มีภาวะผู้นำสูง เป็นแกนนำด้านอื่นๆด้วย เช่น เป็น อสม.,อพม.,อบต.หรือแกนนำฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2) เครื่องมือเก็บข้อมูล แกนนำหมู่บ้านและครัวเรือนอาสาหลายท่านสะท้อนว่าเครื่องมือที่ใช้เก็บยาก ตัวหนังสือตัวเล็ก อ่านยาก และไม่อาจสะท้อนความเป็นจริงค่าใช้จ่ายได้บางรายการ ทำให้ข้อมูลที่เก็บได้ไม่สมบูรณ์ และเมื่อนำมาสรุปรวบรวมกันแล้ว ไม่กลับเข้าสู่กระบวนการค้นคว้าที่ ผู้บันทึกจึงไม่เห็นการใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม หากเก็บได้ตามที่กำหนดไว้อาจเป็นประโยชน์ในระดับการวางแผนที่สูงขึ้นมาเช่นระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัดได้ นอกจากการเก็บข้อมูลแล้ว การวิเคราะห์ก็ยังเป็นปัญหาเพราะไม่สามารถวิเคราะห์ทางคอมพิวเตอร์ได้ทันเวลาที่ ทำให้การวิเคราะห์ถูกจำกัดไป เครื่องมือเหล่านี้อาจดูง่ายในการใช้สำหรับนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับประชาชน

3) ผู้เก็บข้อมูล ทั้งครู ก. และครู ข. แม้จะได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว แต่ในบางพื้นที่ยังไม่สามารถเก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการเก็บข้อมูลด้วย อาจต้องทำความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล เฉพาะกลุ่ม เช่นทำความเข้าใจกับอาสาสมัคร กับการเก็บข้อมูลที่เป็นตัวแทนชุมชนว่าควรทำอย่างไร เพราะหากข้อมูลที่ได้อาจไม่ได้ตัวแทนตามวัตถุประสงค์ ทำให้การวิเคราะห์ในระดับสูงขึ้นไปได้ผลไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือการทำแผน

4) การกรอกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เท่าที่รับทราบมาจากการกรอกข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ในบางพื้นที่มีปัญหาทั้งในการกรอกข้อมูลและข้อจำกัดด้านเวลา การเพิ่มงานส่วนนี้เข้ามาเป็นภาระหน้าที่หลัก หรือรองของเจ้าหน้าที่ หรือไม่แน่ใจว่ามีปัญหาเรื่องโปรแกรมในการนำเข้าข้อมูลหรือไม่ บางท่านอาจแย้งว่า คอมพิวเตอร์และนักวิชาการมีอยู่ทุก อบต.แต่ความเป็นจริงแล้ว ไม่มีเจ้าหน้าที่ใน อบต.ที่มีความพร้อมในการบันทึกข้อมูลให้ แม้ว่าบางท่านเคยเข้ารับการอบรมการบันทึกแล้วก็ตาม

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ถึงแม้จะมีการอบรมแล้วแต่ยังไม่มีมีการวิเคราะห์ข้อมูล แต่เท่าที่สอบถามได้รับคำตอบว่าไม่ทราบจะทำอย่างไรและทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด หรือยังอยู่ในขั้นตอนการกรอกข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ ซึ่งต้องใช้เวลา ข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในรูปที่พร้อมที่จะวิเคราะห์ ผู้นำท้องถิ่นบางท่านชี้แจงว่าไม่เข้าใจเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์จึงขอให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องฝึกทักษะ แล้วนำไปปฏิบัติ

6) การสกัดประเด็น เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลจึงไม่เกิดการสกัดเป็นประเด็น ส่วนใหญ่ไม่มีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในระดับสูงขึ้นหรือกลับสู่ชุมชน ในบางอบต. อาจยังไม่สนใจเท่าที่ควรในการนำใช้ และยังไม่ชัดเจนว่าจะนำมาใช้ในการบริหารท้องถิ่นได้อย่างไร และจะนำไปสู่การใช้ในการทำโครงการ หรือเข้าสู่นโยบายอย่างไร ดังนั้นโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงอาจมากระบวนกรที่เคยทำมาคือการจากการจัดเวทีเป็นหลัก

7) การนำไปใช้ อาจเพราะเป็นเรื่องยาก และมีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ต้องทำงานทั้งเรื่องกระบวนการทำงาน จึงยังไม่สามารถนำผลมาใช้ได้อย่างเต็มที่ และยังไม่เห็นผลจากการใช้ข้อมูลโดยตรง แต่จากการร่วมประชุมในจังหวัด และตำบลต่าง ๆ กระบวนการเก็บข้อมูลสามารถกระตุ้นให้เกิดหลายโครงการและการตื่นตัวของคนในชุมชน

จึงเป็นประเด็นคำถามว่าข้อมูลครัวเรือนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากน้อยขนาดไหนหรือกระบวนการทางสังคมมีผลขนาดไหน การใช้ทั้งสองเครื่องมือเสริมกันน่าจะมีพลังมากกว่า ในขณะเดียวกันต้องมีความชัดเจนว่าเครื่องมือข้อมูลครัวเรือนที่กำลังทำจะเน้นวัตถุประสงค์อะไร เป็นฐานข้อมูลในระดับสูงสำหรับวางแผนและการตัดสินใจของผู้บริหารหรือกระตุ้นในระดับครัวเรือนและชุมชน หากมีวัตถุประสงค์ภายในระดับชุมชน รูปแบบข้อมูลและการเก็บอาจทำได้ มีหลายโครงการหรือกิจกรรมที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะดำเนินการไม่ตรงกลุ่มหรือพื้นที่ และช่วงเวลาที่เหมาะสม จึงไม่สามารถตอบสนองตามเป้าหมาย ข้อมูลบัญชีครัวเรือนจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้โครงการเกิดความสำเร็จได้ในการหากลุ่มและ พื้นที่เป้าหมาย พร้อมกับเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสม

ในระดับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ข้อมูลบัญชีครัวเรือนถ้าเก็บมาอย่างครบถ้วน ครบคลุม จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและจำแนก ประเด็นต่าง ๆ ในรายรับ รายจ่ายเปรียบเทียบตามเดือน ฤดูกาลผลิต ปีที่เก็บข้อมูลได้ ทั้งยังสามารถเทียบในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนถึงภาพรวมของจังหวัด ซึ่งเมื่อประมวลผลจากการวิเคราะห์แล้วสามารถระบุครัวเรือนเป้าหมายหรือระบุประเด็นปัญหาได้

2. ข้อเสนอแนะการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ

2.1 ข้อเสนอแนะการจัดการด้านข้อมูลระดับท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน

1. รวบรวมและแต่งตั้ง “คณะทำงานเครือข่ายแกนนำบัญชีครัวเรือนระดับหมู่บ้านตำบล”
2. นำเสนอข้อมูลบัญชีครัวเรือนในเวทีแผนหมู่บ้าน ตำบลและท้องถิ่นรับแผนชุมชนของชาวบ้านไปบรรจุในแผนท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติและให้นำไปสู่การปฏิบัติ ส่วนการดำเนินงานในระดับหมู่บ้าน ให้ท้องถิ่นช่วยเหลือหนุนเสริมขยายให้ครบทุกหมู่บ้านในตำบล
3. อบท. ทำหนังสือประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการหนุนเสริมและทำงานร่วมกันในพื้นที่
4. ตั้งคณะอนุกรรมการร่วมจากทุกองค์กรในพื้นที่เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง
5. พัฒนาการกรมหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาแกนนำหลักของกรรมการหมู่บ้านก่อน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน สมาชิก อบต. 1 คน และชาวบ้านที่เป็นแกนหลัก ทำงานให้กับหมู่บ้าน 1 คน
6. จัดทำหลักสูตรการพัฒนากรรมการหมู่บ้าน เป็นหลักสูตรร่วมกัน
7. ท้องถิ่นประสานงาน ขยายพื้นที่การทำแผนชุมชนให้ครบทุกหมู่บ้าน โดยการร่วมมือกับ “คณะทำงานเครือข่ายแกนนำบัญชีครัวเรือนระดับหมู่บ้านตำบล”
8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หนุนเสริมให้เกิดเวทีระดับหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน
9. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับแผนชุมชนทุกหมู่บ้าน บรรจุในแผนท้องถิ่น และแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ
10. จัดทำคู่มือแผนชุมชน เป็นคู่มือที่ได้บูรณาการชุดองค์ความรู้ในตำบล ให้ง่ายต่อการนำไปใช้งาน / ประยุกต์ในการใช้งาน และทุกหมู่บ้านสามารถนำคู่มือไปใช้ได้
11. คณะอนุกรรมการร่วมจากทุกองค์กร ลงติดตามประเมินผลและหนุนเสริมพื้นที่ เพื่อจะได้เข้าใจและเห็นรูปแบบการทำงานในทุกหมู่บ้าน

2.2 เสนอแนะความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจน

1. ชุมชนมีนโยบายลดความยากจน โดยอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน
2. หาประชาติเรื่องความหมายและลักษณะของความยากจนหรือความไม่เท่าเทียมกันในชุมชนนำเสนออุปสรรคและข้อเสนอแนะในการลดความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเรื่องความเท่าเทียมกันและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียอันได้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ได้มีส่วนร่วมในการคิดและวางยุทธศาสตร์ลดความยากจนที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน
3. เผยแพร่หลักการเหตุผลและยุทธศาสตร์ลดความยากจน ที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เชิญชวนให้ประชาชนกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการและให้คำเสนอแนะแก่อปท.ในด้านนโยบาย เชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการลดความยากจน หน่วยงานภาครัฐได้แก่ ธกส. พช.และอบต. เป็นต้น

การดำเนินงาน

1. ตั้งคณะกรรมการของคณะทำงานแต่ละพื้นที่
2. ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเรื่องความยากจน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้แนวนโยบายในการลดปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียมกัน เข้าใจความหมายของความยากจนที่ตรงกัน ศึกษาพลวัตของความยากจน การค้นหายุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมกับการลดความยากจน การศึกษาเรื่องความยากจนเรื้อรัง (chronic poverty) รวมถึงสาเหตุที่ผู้ยากจนไม่สามารถหลุดออกมาจากวงจรของความจนการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพยายามหาหนโยบายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรน้ำเพื่อเป็นการช่วยเหลือคนจน
3. กระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายลดความยากจนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายที่ควรมีส่วนร่วมคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะคนจนที่ผ่านมาโครงการหรืองานวิจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมคิดและร่วมทำในการพัฒนาท้องถิ่นของตน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการต่อสู้กับความยากจน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเรื่องความร่วมมือกันลดความยากจนด้วยการจัดประชุมหารือร่วมกันและการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ มีการนำเสนอผลงานในการประชุมเวทีต่างๆในชุมชน
5. กิจกรรมสนับสนุนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม
6. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจของประชาชน คือการจัดประชุมสัมมนา
7. งานวิจัยเพื่อเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาความยากจน

2.3 เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานต่อยอดโครงการความร่วมมือฯ จังหวัดยโสธร

ผลจากการบันทึกต้นทุนการผลิตโครงการได้สรุปเป็นประเด็นที่พื้นที่ให้ความสนใจมีความต้องการที่จะต่อยอดพัฒนาในภาพรวมได้ 4 ประเด็นคือ 1) ประเด็นข้าวอินทรีย์ 2) ประเด็นเมล็ดพันธุ์ 3) ประเด็นวิสาหกิจชุมชน และ 4) ประเด็นพลังงานทางเลือก พร้อมกับมีข้อเสนอแนะการพัฒนางานเพื่อต่อยอดกิจกรรมแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดยโสธร ดังนี้

การดำเนินงานในระดับพื้นที่

1. รวบรวมข้อมูลและจัดกลุ่มพื้นที่ในแต่ละประเด็น
2. คัดเลือกหรือส่งเสริมพัฒนาให้แต่ละประเด็นมีพื้นที่ต้นแบบ เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในและนอกเครือข่าย
3. จัดเวทีเรียนรู้ในเครือข่ายแต่ละประเด็น และเรียนรู้นอกเครือข่ายที่สนใจ
4. สรุปแผนการพัฒนาและเสนอในเวทีแผนชุมชนแต่ละพื้นที่
5. ประสานท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นนโยบายพัฒนาในพื้นที่ต่อไป

การประสานงานในระดับนโยบาย

1. รวบรวมข้อมูลด้านพื้นที่ตำบล,กลุ่ม/องค์กร,รายชื่อแกนนำ ครู ก และครู ข แต่ละตำบลหรือบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีกระบวนการทำงานอยู่แล้วในพื้นที่ เสนอผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอและจังหวัด เพื่อประกอบการพัฒนาโครงการในระดับจังหวัดและจังหวัดประสานแหล่งงบประมาณที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. จัดทำแผนการพัฒนาแยกประเด็นข้าวอินทรีย์ ประเด็นเมล็ดพันธุ์ ประเด็นวิสาหกิจชุมชน และประเด็นพลังงานทางเลือก เสนอ สกว.เพื่อร่วมเป็นพื้นที่วิจัยต่อยอด

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ตารางข้อมูลบัญชีครัวเรือนรายตำบล

ภาคผนวก ข ถอดองค์ความรู้จังหวัดยโสธร 52 เรื่อง

การถอดบทเรียนการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

“ จดแล้วไม่จน ”

เริ่มทำต้นปีใหม่ 2554 นี้ยังทันนะครับเจ้านาย

จดแล้วจะไม่จนจริงหรือ ?

จดแล้วจะรวยจริงหรือ ?

การจดจะช่วยเราได้อย่างไร ?

เราจะเสียเวลาไปกับการจดเปล่าๆ หรือไม่ ?

จดไปจดมาจะคุ้มมั๊ยเนี่ย ?

เราจะจดไปเพื่ออะไรกันเนี่ย ?

ทำบัญชีครัวเรือน วิธีง่าย ๆ ในการวางแผนการเงินและแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ทำบัญชี ลงบัญชี หรือ บันทึกรายบัญชี

คำ ๆ นี้ฟังดูแล้วจะออกแนววิชาการไปสักหน่อย ชาวบ้านตาตำ ๆ คงส่ายหน้าว่า วิชาการอีกแล้ว แต่ในความเป็นจริงการทำบัญชีครัวเรือนไม่ได้ยากเกินกว่าที่ชาวบ้านธรรมดาอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ จะเข้าใจ และสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้จริงในทางปฏิบัติ คนที่ทำบัญชีครัวเรือน จะได้รับประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ทำให้สถานการณ์ด้านการเงินของครอบครัวดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน

จะทำให้เราทราบว่าในแต่ละเดือน ครอบครัวมีรายรับ-รายจ่ายอะไรบ้าง คนเราส่วนมากมักจะหลงลืม (ไม่สนใจที่จะจดจำ) เวลาใช้จ่ายเงินออกไปหรือรับเงินเข้ามา พอเวลาผ่านไป 2-3 วันก็ลืมแล้ว ดังนั้น บัญชีครัวเรือนจะช่วยเตือนความจำให้เรา รู้ถึงการใช้จ่ายเงิน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

การทำบัญชีครัวเรือน เริ่มจากการหาสมุดมาสักเล่มหนึ่ง

อาจเป็นสมุดที่เด็กๆ ใช้แล้วเหลือหน้ากระดาษว่างๆ ก็นำมาทำเป็นบัญชีครัวเรือนได้ ปากกาหรือดินสอสำหรับเขียนลงในสมุดบัญชีครัวเรือน สำหรับชาวบ้านหรือคนที่อ่าน-เขียนหนังสือไม่ค่อยคล่องก็อาจใช้ให้ลูก ๆ ช่วยเขียนให้ การทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละวันใช้เวลาไม่นาน ประมาณ 5-10 นาทีก็เสร็จแล้ว เวลาที่เหลือไปแค่ 5-10 นาทีต่อวัน แต่ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือนนั้นมีความมากมายมหาศาลนัก ในการช่วยวางแผนการเงินของครอบครัวและสามารถประยุกต์ไปจนถึงการนำไปใช้แก้ไขปัญหาหนี้สินได้ ขอให้ยอมสละเวลาในแต่ละวัน เพื่อความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดีขึ้น

จุดประสงค์ของการทำบัญชีครัวเรือน

เพื่อให้ทราบว่าในแต่ละวัน ครอบครัวได้รับเงินและจ่ายเงินเป็นค่าอะไรบ้าง ดังนั้น ในหน้าสมุดที่ว่างเปล่า ให้ขีดตารางแบ่งหน้าสมุดออกเป็น 3 ช่อง

ช่องที่ 1 คือ ช่องวัน ที่ ช่องที่ 2 คือ ช่องรายรับ และช่องที่ 3 คือ ช่องรายจ่าย

ตรงส่วนบนสุดหรือส่วนหัวของบัญชีครัวเรือน (หัวตาราง) ให้เขียนเดือน และปี พ.ศ. เท่านั้น เราก็มีบัญชีครัวเรือนเครื่องมือที่จะช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินและช่วยวางแผนการเงินของครอบครัวแล้ว

การบันทึกบัญชีครัวเรือน หรือการลงบัญชีครัวเรือน

ทำได้โดย ลงวันที่ในช่องแรก และสองช่องที่เหลือ(รายรับ-รายจ่าย) ให้ลงตามความเป็นจริง เช่น วันที่ 1 รับเงินเดือนมา 5,000 บาท ก็ให้ลง “1” ในช่องแรก และในช่องที่สอง (รายรับ)ให้ลง “เงินเดือน 5,000 บาท” ง่าย ๆ สั้น ๆ พอเข้าใจว่า วันที่ 1 ได้รับเงินเดือนมาจำนวน 5,000 บาท ส่วนในช่องรายจ่ายก็ทำในทำนองเดียวกัน เช่น วันที่ 2 จ่ายค่าซ่อมรถไป 500 บาท ก็ลง “2” ในช่องแรก และในช่องรายจ่ายให้ลง “ค่าซ่อมรถ 500 บาท”

ถ้าวันไหนมีรายการหลายรายการก็ให้ลงในบรรทัดต่อเนื่องกันไป ให้ทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวันจนครบ 1 เดือน แล้วรวมยอดของช่องที่ 2 (รายรับ) และช่องที่ 3 (รายจ่าย) เพื่อดูผลสรุปว่ายอดรวมของรายรับกับรายจ่าย แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

ภาพที่ทุกท่านเห็น

คือ สามทหารเสือกับอีกหนึ่งเจ้าป่าผู้บุกเบิกกาบันทักบุญชีคร้วเรือน

ทำบุญชีรับ-จ่าย แล้วไม่จนจริงหรือ... ?

หลายท่านคงเคยได้เห็นได้ยินคำว่า "จนแล้วไม่จน" ที่หลายหน่วยงานมีการณรงค์ให้ประชาชนจัดทำสมุดบุญชีคร้วเรือน บันทักบุญชีรายรับ-รายจ่าย ของครอบครัว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนชีวิตครอบครัว

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายหน่วยงาน หลายองค์กรที่รณรงค์ให้พนักงานในหน่วยงานของตนเองให้ความสำคัญในเรื่องการจดกาบันทัก เรื่องเงินๆ ทองๆ หรือค่าใช้จ่ายส่วนตัวอย่างจริงจัง

ใครไม่เชื่อลองพิสูจน์ดูนะ...เดี๋ยวจะหาว่าไม่บอก

ความสำคัญประการแรกของการจดบันทึก รายรับ รายจ่ายส่วนตัว ก็คือ จะช่วยให้เรารู้จักตนเองดีขึ้นเพราะว่าในแต่ละวัน วันละ 24 ชั่วโมง ในแต่ละกิจกรรมที่เราทำมักจะเกี่ยวข้องกับเงินๆ ทองๆ แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงานเพื่อหาเงิน หรือการใช้เงินเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

ลองคิดดูเล่นๆ ว่า ตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้า จนถึงเวลาเข้านอน เราทำกิจกรรมอะไรบ้าง และมีรายได้ หรือค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเท่าไร แค่ลองคิดดูเล่นๆ ก็คงพอจะเห็นภาพว่ากิจกรรมต่างๆ มีความเกี่ยวข้องกับเงินในกระเป๋าเราแทบทั้งสิ้น

หลายคนอาจจะแย้งว่าไม่เห็นจำเป็นต้องจดเลยจำไว้แบบคร่าวๆ ก็น่าจะพอ แล้วเราจะจำได้หมดมั้ยเนี่ย ? ที่จริงการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายทุกวัน จะช่วยให้เรารู้จักตัวเองมากขึ้น เพราะว่ารายรับและรายจ่ายที่เกิดขึ้นจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนพฤติกรรมของเราได้อย่างชัดเจนที่สุด ข้อมูลจากการจดบันทึกจะบอกเราว่าเงินที่เราทำมาหาได้ ถูกใช้จ่ายไปในทางใดบ้าง เงินส่วนใหญ่จ่ายไปเพื่ออะไร และเราควรจัดสรรเงินของเราเป็นอย่างไร

บางท่านอาจจะพบว่า เงินส่วนใหญ่หมดไปกับค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น เช่น ค่าเหล้า ค่าบุหรี ค่าหวย ตลอดถึงค่าโทรศัพท์ที่ไม่จำเป็น พอเห็นตัวเลขต่อเดือนแล้ว หลายท่านอาจตื่นตาตื่นใจ หรือบางท่านอาจจะพบว่า เงินส่วนใหญ่หมดไปกับการค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า แล้วท่านก็จะเข้าใจได้ว่าที่น้ำหนักขึ้นเอา ๆ ก็เพราะท่านใช้เวลาว่างไปกับการทานอาหารจึงต้องซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่มาแทนชุดเดิมที่หุ่นข้างของท่านใส่ไม่ได้แล้ว ท่านจะถามตัวเองว่าทำไมใช้เงินเยอะจัง

ผมขอรับรองเลยครับว่า เมื่อรู้จักตัวเอง เมื่อเห็นพฤติกรรมของตนเองแล้ว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ทั้งความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น หรือการลด ละ เลิกอบายมุขที่สร้างความฟุ่มเฟือยทั้งหลายทั้งปวง ดังนั้น จุดเริ่มต้นที่ดี ก็คือควรมีการจดบันทึกทางการเงินเป็นประจำทุกวัน และตลอดไป

ต่อมา เมื่อเรารู้จักตนเองแล้ว เริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างแล้ว สิ่งสำคัญที่จะตามมา ก็คือ พัฒนาการทางการเงิน การบริหารจัดการเงิน หรือการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้กับตนเอง เพราะการกระทำที่บกพร่องในอดีต ย่อมทำให้เราปรับปรุงแก้ไขในปัจจุบัน และวางแผนในอนาคตที่ดีขึ้นได้

นอกจากนี้ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว ยังเพิ่มความรัก ความอบอุ่น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความเห็นอกเห็นใจกัน ผ่านการสื่อสารพูดคุยระหว่างกันอีกด้วย เช่น พ่อกับแม่ อาจจะมอบหมายให้ลูกๆ เป็นผู้เขียนบันทึกทุกวันก่อนนอน ลูกๆ ก็ต้องมีการสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล จากคุณพ่อ คุณแม่ และถ่ายทอดข้อมูลผ่านการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทันที

สรุป คือ

“ หนี้หมด มีเงินเหลือเก็บ ครอบครัวสบาย ”

นายโสดี ศรีสะอาด

ที่อยู่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

แรงบันดาลใจ

ปัจจุบันผมมีอาชีพหลักคือทำการเกษตร และเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ ตามประสาคนบ้านนอก เมื่อก่อนนี้ครอบครัวของผมไม่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวันเลย ทั้งๆ ที่บ้านเราเปิดร้านขายของชำขายไปใช้ไปดีกว่าไปซื้อบ้านอื่น มีลูกค้าอุดหนุนมากมาย แต่กลับประสบปัญหาขาดทุน จึงถามตัวเองว่า ทำมัย? เงินไม่เหลือ ไม่เคยรู้ว่าลงทุนซื้อของเข้าร้านไปเท่าไร ขายสินค้าได้เท่าไร พ่อแม่ใช้จ่ายเงินในการสังสรรค์กับเพื่อนฝูงเท่าไร ลูกไปโรงเรียนหมดไปเท่าไร ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไปเท่าไร ในที่สุดครอบครัวก็ประสบปัญหาสาหัส ไม่มีเงินซื้อของเข้าร้าน เดิมทีการทำงานก็ไม่คิดอะไรมากมายเหลือเท่าไร นั่นคือ ถ้าไรทั้งหมด ...พอดีประมาณปี 2549 มีการณรงค์เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนก็เลยลองดูแต่วันนี้ฐานะครอบครัวของเราสามารถฟื้นตัวได้แล้ว โดยมีบัญชีครัวเรือน เป็นเครื่องคอยเตือนสติ

เดิมผมเป็นหนี้แบบไม่รู้ที่มาที่ไปเลยนะ ประมาณ 30,000 บาท พอผมกับครอบครัวหันมาทำบัญชีครัวเรือนก็ได้รู้เส้นทางการเดินของเงิน ปัจจุบันผมหมดหนี้แล้วครับ

“บัญชีครัวเรือน” ช่วยชี้ว่าจัดการเงินได้ถูกต้องแค่ไหน

เป็นอีกสิ่งที่น่าสนใจในปีใหม่ “เพื่อชีวิตใหม่ที่ดีกว่า”

ทำอย่างไร

ช่วงแรกก็ต่างคนต่างบันทึกใครใช้จ่ายอะไรก็ให้มาบันทึก บางครั้งก็ไม่ได้บันทึก พอข้ามวันทำให้ลืมก็เลยไม่ได้บันทึกให้เป็นปัจจุบัน

ช่วงหลังมอบให้ลูกสาวเป็นคนบันทึก พอรับประทานอาหารเย็นเสร็จลูกก็มาถามพ่อกับแม่ และค่าใช้จ่ายของแต่ละคนตลอดทั้งวันว่าใช้จ่ายอะไรไปบ้าง

ทำแล้วได้อะไร

พอทำบัญชีครัวเรือนแล้ว ทำให้เรารู้ว่าครอบครัวเราใช้จ่ายอะไรไปเท่าไรอะไรบ้างที่ฟุ่มเฟือยจากนั้นเราก็ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็น และทำให้พ่อ แม่ ลูกได้พูดคุยทำให้ไม่รู้สึกท่างเหงิ และการค้าขายก็ทำให้เรารู้ว่าอะไรขายดี อะไรขายไม่ออก การนอนทุนค้าขายลดน้อยลง

ปัญหาและอุปสรรค

ช่วงแรกก็ถอดใจเพราะไม่ได้จดทุกวัน ถ้าวันไหนเหนื่อยจากการทำนา พอรับประทานอาหารเย็นเสร็จก็แยกกันนอน เลยไม่ได้คุยกันก็พลอยทำให้ไม่ได้บันทึกบัญชีครัวเรือนไปด้วย พอไม่จดทุกวันก็จะลืม นึกไม่ออก บางทีก็ว่าจดแล้วไม่เห็นได้อะไรเลย รายจ่ายก็ไม่เห็นลดลงเลย พอจดมาเรื่อย ๆ เราก็ต้องนำเอามาเปรียบเทียบกันในแต่ละเดือน แต่ละปี ว่ารายจ่ายมันลดลงมัย ค่าอะไรบ้างที่พอจะลดได้บ้าง ทำบัญชีครัวเรือนให้ได้ผลเราต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ถ้าบอกว่าเราจะจดเพื่อลดรายจ่าย เราก็ต้องเอาบัญชีมาดูว่าเราจ่ายค่าอะไรมากที่สุดก็ลดในส่วนนั้นลงไป

“ ข้อดีของบัญชีครัวเรือน

คือ ทำให้สามารถเอกซเรย์สถานะตัวเองได้ทะลุปรุโปร่ง

ดูอดีตและคาดการณ์การใช้จ่ายในอนาคตให้เหมาะสมได้ ”

ครอบครัวเกษตรอินทรีย์

นายบุญทอม แก้วใส (หมอдинอาสา)

ที่อยู่ 38 หมู่ที่ 2 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

แรงบันดาลใจ

ในอดีตเมื่อครั้งที่ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านบอกว่าพวกเขามีความสุขมาก เพียงแค่อาหารจากป่าก็มีเพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูคนในครอบครัว และที่เหลือก็สามารถนำไปแลกเปลี่ยนหรือนำไปขายได้ เรียกได้ว่าในทุกๆ ฤดูกาลจะมีพืชพรรณธัญญาหารให้ชุมชนได้กิน ได้ใช้กันอย่างอุดมสมบูรณ์ จนกระทั่งเมื่อความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน กระแสทุนนิยมเริ่มรุกคืบเข้าสู่ชุมชน การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างก็เกิดขึ้น ซึ่งชาวบ้านสังเกตว่าประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา มีปรากฏการณ์หลายอย่างที่บ่งชี้ว่าชุมชนกำลังเดือดร้อนผู้คนแข่งกันกิน แข่งกันใช้ ทำให้ทรัพยากรต่างๆ ที่เคยมีเริ่มลดน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่คนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อการหาอยู่หากินยากลำบากขึ้นหาได้น้อยลง ในขณะที่ค่าใช้สอยในบ้านกลับเพิ่มขึ้นอย่างสวนทางกัน ชาวบ้านเริ่มออกไปทำงานรับจ้างที่อื่นมากขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวเริ่มลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างทำงาน และในที่สุดเมื่อรายได้ไม่พอกับรายจ่ายการเข้าสู่วงจรการกู้ยืมเงินก็เกิดขึ้นตามมา ชาวบ้านมีแหล่งกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ เช่น กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และกู้ยืมจากญาติพี่น้อง เป็นต้น สถานการณ์การกู้ยืมเงินทบต้นทบดอก จนเพิ่มพูนเป็นภาระหนี้สินล้นพ้นตัวที่ชาวบ้านหลายครอบครัวประสบจนคิดว่ามันเป็นทุกข์ที่ใหญ่หลวงยิ่งนัก จากชุมชนที่เคยอยู่เย็นเป็นสุข กินอิ่ม นอนอุ่น บัดนี้กลายเป็นชุมชนที่อยู่ร้อนนอนทุกข์ ชาวบ้านไม่รู้จะหาทางออกจากปัญหาได้อย่างไร ด้วยเพราะแทบทุกคนต่างก็ตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน

“ นั่นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผมกับครอบครัวต้องลงจบบันทึกค่าใช้จ่ายในครัวเรือนดู ผมจดตลอดครับ จดแล้วก็เอาให้แม่บ้านดู ดูว่าเราจ่ายอะไรกันไปบ้าง บางรายการถ้าจ่ายเยอะ เราก็คุยกันว่า ไม่ได้แล้วนะ ถ้าขึ้นจ่ายแบบนี้ แย่แน่ๆ เลย การทำบัญชีครัวเรือนทำให้คนในครอบครัวได้คุยกันมากขึ้น ” พ่อทอมกล่าว “ เดิมผมเป็นหนี้แบบไม่รู้ตัวยิ่งทำมากยิ่งขึ้นเป็นหนี้มาก ประมาณ 50,000 บาท พอผมกับครอบครัวหันมาทำบัญชีครัวเรือนและมาทำเกษตรอินทรีย์ ปัจจุบันไม่มีหนี้แล้วครับ ”

“ พอจดไปเรื่อย ๆ มันจะกลายเป็นนิสัยไปเลย วันไหนที่ไม่ได้จด มันจะนอนไม่หลับ ยังไงก็ต้องจด แล้วต้องจดข้อมูลที่เป็นความจริงด้วยนะ เพราะถ้าโกหกมันจะติดอยู่ในใจเรา การทำบัญชีครัวเรือนต้องซื่อสัตย์ เมื่อจดแล้วก็ต้องเอามาดูด้วยกัน อะไรที่เราจ่ายมากเกินไปก็ลดลง เช่นบางทีค่าเหล้าเยอะ ไปก็ต้องบอกกัน ลดหน่อยนะ ตอนนี้อะไรที่ค่าใช้จ่ายก็ลดลงได้หลายอย่าง ทำปุ๋ยหมักเอง ปลูกผักกินเอง ทำน้ำยากันแมลงใช้เอง ทำขายด้วย เพราะเมื่อก่อนซื้อเค้ามาใช้ลิตรละ 200 บาท ใช้ได้ไม่กี่ครั้งก็หมด ”

เมื่อก่อนเราอาจจะคิดว่า การทำบัญชีครัวเรือนมันต้องทำด้วยกันหมดทั้งชุมชน แต่จริงๆ แล้วการทำบัญชีครัวเรือนอาจจะเริ่มจากคนไม่กี่ครัวเรือนก็ได้ เปรียบเสมือนว่ากลุ่มคนเริ่มต้นเหล่านี้เป็นหัวเครื่องจักรรถไฟ เป็นขบวนแรกในการนำทาง ซึ่งในอนาคตมันอาจจะเกิดขบวนรถไฟต่อไปได้ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำบัญชีครัวเรือน จะเกิดกับครอบครัวที่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง

สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ การที่คนรู้จักคิดและจดบันทึกอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีสติในการที่จะใช้จ่าย และที่สำคัญคือทำให้คนรู้จักตัวเอง นำไปสู่คำว่า “ ความเพียงพอในชีวิต ”

ปัจจุบันผมก็เป็นเกษตรกรธรรมดาทำนา ทำไร่เหมือนเกษตรกรทั่วไป ใช้สารเคมี ใช้ยาปราบศัตรูพืช ต่อมาเมื่อประมาณปี 2543 ได้รับคัดเลือกเป็นหมอดินอาสาประจำตำบลไทยเจริญ และในการทำบัญชีครัวเรือน ทำให้เรารู้ต้นทุนในการทำการเกษตรเป็นตัวเลขที่ชัดเจน ซึ่งการลงทุนเราลงทุนไปกับปุ๋ยเคมีและน้ำยาเคมีมาก พอมีความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ก็หันมาทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพที่ทำจากเศษอาหารและวัชพืชเอาไว้ใช้เองทำให้ประหยัดต้นทุนขึ้นเยอะ และมีเพื่อนบ้านที่บ้านอยู่ตรงข้ามกัน (นายสอง ไตรยพันธ์ : ชาวนาต้นแบบ) ซึ่งเขาทำไร่นาสวนผสมอยู่แล้วเห็นว่าได้ผลดี ก็เลยลองทำเกษตรอินทรีย์เรื่อยมาตลอดจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็น และเป็นการอนุรักษ์ไม่ให้ดินเสื่อมด้วย

ทำอะไร

ขณะที่เป็นหมอดินอาสา ซึ่งผมได้ผ่านการอบรมและไปศึกษาดูงานกับสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดยโสธรเป็นประจำและได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรมาโดยตลอด หลังจากนั้นก็นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการประกอบอาชีพของตัวเองทำให้ไร่นามีสภาพดินที่ดีขึ้น ดินร่วนซุยขึ้น มีกบ เขียด

กิ้ง หอย ปู ปลา และพืชผักธรรมชาติเกิดขึ้นมากมาย เวลานำมารับประทานก็ไม่ต้องคิดมากเรื่องสารเคมีตกค้างเดิมมีไร่นาประมาณ 30 ไร่ ใช้ปุ๋ยเคมีประมาณ 15 กระสอบ ซึ่งทำให้ต้นทุนสูง ปัจจุบันผมและชาวบ้านบางส่วนมีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งทุกคนใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพทำให้ประหยัดต้นทุนและมีเงินเก็บมากขึ้น...ครับ

และองค์การบริหารส่วนตำบลไทยเจริญได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ในปี 2551 เป็นเงิน 80,000 บาท ในการจัดตั้งเป็นกองทุนหนึ่งตำบลหนึ่งกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีสมาชิกแรกเริ่ม 52 คน ปัจจุบันมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพจำหน่ายให้กับสมาชิก

สามัคคีร่วมกันทำน้ำหมัก

การทำเตาเผาถ่าน และน้ำส้มควันไม้

เมื่อได้น้ำหมักแล้ว ก็มาทำปุ๋ยอินทรีย์กัน

ทำแล้วได้อะไร

ทำให้หนี้สินลดลงเรื่อยๆ และปัจจุบันไม่มีหนี้สินแล้ว
แถมยังมีเงินเหลือเก็บอีกด้วย จากการทำไร่นาเกษตรอินทรีย์
ทำให้มีผู้ให้ความสนใจมากขึ้นทางสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด
ยโสธร จึงสนับสนุนให้ตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาที่ดินตาม
แนวเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้กับเกษตรกรผู้สนใจเข้า
ศึกษา ฝึกปฏิบัติให้สามารถนำไปใช้กับที่นาของตนเอง
ได้

ผมและครอบครัว หอมดหนี้แล้วครับ...!

นายโกโร อ่อนแก้ว (กำนันตำบลไทยเจริญ)

ที่อยู่ 104 หมู่ที่ 6 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

แรงบันดาลใจ

เดิมผมมีอาชีพเกษตรกรอาชีพหลัก คือ ทำไร่ ทำนา และเป็นหนี้อยู่ 200,000 บาท ซึ่งหนี้เกิดจากการประกอบอาชีพเกษตร ทำไปทำมาหนี้เพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอใช้จ่ายในครัวเรือน พอนำไปขายไม่รู้ต้นทุนเท่าไร ได้กำไรเท่าไร หรือเหลือเท่าไรกำไรหมด

พอรัฐบาลณรงค์ให้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน และ ธกส. ได้มีนโยบาย ถ้าลูกค้าต้องการจะกู้เงินจากธนาคารต้องมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนให้เป็นปัจจุบันจึงจะกู้ได้ ผมเลยบันทึกเพื่อที่จะได้กู้เงิน ปัจจุบันผมหมดหนี้แล้วครับ

ทำอะไร

ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนในช่วงแรกก็หลงๆ ลืมๆ เพราะยังไม่ชินลองบันทึกเองบ้าง ให้แม่บ้านบันทึกบ้าง ทำไปทำมาเริ่มเป็นกิจวัตรประจำวัน

"บัญชีครัวเรือนແຂ້ງແຕ້" ... "จริงหรือที่การจดบัญชีรายรับ — รายจ่ายของครอบครัว จะช่วยให้คนเราหลุดพ้นจากความยากจน หรือภาวะหนี้สินได้?" "การบันทึกบัญชีครัวเรือน" ซึ่งผมไม่เคยคาดคิดมาก่อน ด้วยว่าเคยลองทำมากับมือของตัวเอง โดยสัญญากับตัวเองว่าจะจดบันทึกรายรับรายจ่ายของครอบครัวทุกครั้ง แต่จนแล้วจนรอดก็ทำได้ไม่ถึงสามวันก็ต้องล้มเลิกความตั้งใจ ด้วยเหตุผลดังนี้ คือ ความขี้เกียจ และมองไม่เห็นประโยชน์จากการทำบัญชีครัวเรือน

ทำแล้วได้อะไร

ในการทำบัญชีครัวเรือนทำให้เรารู้ต้นทุนในการทำการเกษตรเป็นตัวเลขที่ชัดเจน ซึ่งการลงทุนเราลงทุนไปกับปุ๋ยเคมีและน้ำยาเคมีมาก ปัจจุบันหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพที่ทำจากขี้หมูเอาไว้ใช้เองทำให้ประหยัดต้นทุนขึ้นเยอะ

เดิมค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารประมาณ 100 — 150 บาท หลังจากทำบัญชีครัวเรือนแล้วทำให้เรารู้ถึงค่าใช้จ่ายในจุดนี้ จึงหันมาปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ไว้ขายและรับประทานเอง ปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารลดลงเหลือเพียงวันละไม่ถึง 50 บาท บางครั้งหมูที่เลี้ยงไว้ก็ฆ่าเองเก็บไว้กินได้เป็นเดือนแถมยังแบ่งให้เพื่อนบ้านกินอีกด้วย

ในพื้นที่บริเวณบ้านแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกกล้วย ขนุน เสาวรส มะม่วง ละมุดมะละกอ ผักสวนครัว ไร่มัน ไร่อ้อย เลี้ยงไก่ หมู สระน้ำเลี้ยงปลา และพื้นที่อีก 15 ไร่ ปลูกยางพารา

กิจกรรมช่วยปลดหนี้

รู้รับ-รู้จ่าย-รู้เก็บ..ไม่อด เริ่มต้นตอนนี้...ยังไม่สายนะครับ

ผลพวงของการทำบัญชีครัวเรือนในครอบครัว มิได้เกิดผลแก่ผู้ที่เป็นพ่อแม่ หรือสามีภรรยาเท่านั้น หากแต่ยังปลูกฝังให้ลูกรู้จักเก็บออม และวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อีกด้วย

“แต่ก่อนนี้ มีเงินเท่าไร ลงหมดหมด พอเริ่มจดบัญชี ก็เลิกเหล้า แล้วเมียผม ก็ซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า พอเริ่มจดบัญชี ก็เลิก เพราะทำบัญชี ผมก็เลยเห็นว่า มีรายรับเท่าไร จะตัดรายจ่ายฟุ่มเฟือยตรงไหน เลยมีเงินเหลือเก็บ เชื่อผมเถอะ จดแล้วไม่จน”

“ผมอยากเห็นรอยยิ้มของคนในชุมชน อยากเห็นพวกเขามีความสุข หน้าตาไม่หม่นหมอง ซึ่งความสุขของคนในชุมชน อาจจะเป็นเพียงแค่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เมื่อเทียบกับความสุขของคนในเมือง คนในเมืองสุขใจที่ได้กินพิซซ่า แต่คนบ้านนอกแค่เห็ดออก เก็บเห็ดได้ก็มีความสุขแล้ว ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่ผมอยากเห็น วันนั้นคนในชุมชนเริ่มเข้มแข็งขึ้น เสียงหัวเราะเกิดขึ้นมาอีกครั้ง เท่านั้นในฐานะที่ผมเป็นผู้ปกครองท้องที่ก็สุขใจที่สุดแล้ว.....ค.....ร.....บ.....! ”

ครอบครัวเจ้าป่า ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก

นางนิวรรณ์ พรหมโยธา

ที่อยู่ หมู่ที่ 3 บ้านป่าตาว ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

แรงบันดาลใจ

ในเรื่องของบัญชีเราทำบัญชีครัวเรือนเพราะในช่วงนั้นมีการณรงค์จากรัฐบาลให้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนและพ่อบ้านก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านด้วยจึงต้องทำเป็นตัวอย่างให้กับลูกบ้าน และจากการที่เราบันทึกบัญชี บัญชีที่ตัวเองทำประสบผลสำเร็จนะคะ คือ อาชีพเราทำนา ซึ่งเป็นเกษตรกรรมนะคะ และพ่อบ้านมีอาชีพเสริม คือ เป็นนักร้องหมอลำรับจ้างไปร้องเพลงตามงานทั่วไป

การทำบัญชีถือว่าประสบผลสำเร็จในเรื่องของอาชีพ คือ ต้นทุนการผลิตของเรา แต่ก่อนเราไม่ทราบเลยว่า เราทำนาปีนี้เราลงทุนไปเท่าไร ค่าเก็บเกี่ยวเท่าไร ค่าปุ๋ยค่ายาเท่าไร เราไม่ทราบเลย แต่เมื่อหันมาบันทึกบัญชีแล้ว เรารู้ต้นทุนการผลิตว่าเท่าไร มีกำไรเท่าไร และจะเป็นแรงเป็นกำลังใจให้เราทำสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ และเรื่องของค่าใช้จ่ายในครัวเรือน แต่ก่อนอยากซื้ออะไรก็ซื้อ อยากกินอะไรก็กิน บางครั้งมีสิ่งที่ไม่จำเป็นเยอะมาก แต่เมื่อเราหันมาทำบัญชีครัวเรือนแล้ว เราสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้ดีขึ้นอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงได้ ก็คือ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น สิ่งไหนที่เราทำใช้เองได้เราก็ทำ

อย่างไร

“จากบัญชีที่ฉันกับพ่อบ้านทำ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายของพ่อบ้านนั่นก็คือค่าเช่าที่ที่เขาขอซื้อมาเลี้ยงเพื่อนบ้าน แล้วก็กินกับเพื่อนบ้านด้วย แล้วก็ค่ากับแก๊สที่สูงถึงเดือนหนึ่งประมาณพันกว่าบาท ฉันทำบัญชีเห็นแล้วเสียตาย เพราะมันเป็นค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย” ...นี่เป็นส่วนหนึ่งจากความในใจ ของแม่บ้านที่ซื้อนิวยอร์ก พรหมโยธา ซึ่งประกอบกับเป็นห่วงที่รัฐบาลกับ ธกส. รณรงค์ให้ทำบัญชีครัวเรือน

เดิมครอบครัวเราวิ่งตามกระแสวิทยุเป็นหนี้ 40,000 บาท เพราะซื้อมอเตอร์ไซด์ จำนวน 1 คัน หลังจากที่เราตัดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยออกได้เราก็สามารถใช้หนี้มอเตอร์ไซด์หมด ปัจจุบันเป็นหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) อยู่ 30,000 บาท เพราะกู้มาทำบ้าน

ทำแล้วได้อะไร

ก่อนทำเรายังไม่ได้เห็นรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้อยากรู้ว่าเงินที่เราใช้จ่ายไปนี้ เราซื้ออะไรไปบ้าง พอใช้เงินไปหมดแล้วจึงมานึกขึ้นได้ว่า เราใช้เงินไปซื้ออะไร มันไปเสียกับอะไร มันทำให้เราไม่รู้เรื่อง

ทำให้เราทราบรายได้และรายจ่ายที่แน่นอน รวมทั้งทราบค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น ค่าเสื้อผ้า ค่าเสริมสวย ค่าของเล่น อันไหนที่ไม่จำเป็นเราก็สามารถตัดออกได้ ทำให้ครอบครัวของเรามีเงินเหลือเก็บมากขึ้น เงินส่วนนี้ก็เป็นเงินออมของครอบครัว ซึ่งสามารถนำมาใช้จ่ายได้ในเวลาที่จำเป็น

และนี่เป็นเหตุที่ทำให้เค้าทำบัญชีครัวเรือนขึ้นมา เพื่อดูว่าเงินมันถูกใช้ไปแลกเปลี่ยนกับอะไร พอรู้ก็ทำให้เห็นว่า ของที่ซื้ออะไรจำเป็นมาก อะไรจำเป็นน้อย หรืออะไรไม่จำเป็นเลยแต่ซื้อมาเพราะความอยาก

ข้อมูลที่ปรากฏในบัญชี

ช่วยทำให้เขาเริ่มตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นเลยออกไป แล้วตัดสิ่งจำเป็นน้อยออกไปอีก จนเหลือสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

กิจกรรมที่ช่วยเราปลดหนี้...ค่ะ

ยินดีต้อนรับสู่บ้านพอเพียง...ค่ะ

ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่เราปลูก

เหลือกินเราก็แจก เหลือแจกเราก็ขาย..เป็นรายได้ของครอบครัวค่ะ

จากเหตุการณ์ทั้งหมด...เรา...น่าจะสรุปได้ว่า

การทำบัญชีครัวเรือนเริ่มต้นจากศูนย์ จนถึงวันนี้ ทีมวิจัยได้มีการสรุปภาพรวมเป็นระยะๆ ซึ่งจากการนำเอาข้อมูลจากการทำบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเห็นว่า ทางออกในการแก้ปัญหาหนี้สินนั้น นอกจากจะลดรายจ่ายในครอบครัวด้วยตนเองแล้ว การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ก็เป็นหนทางออกที่น่าจะได้ลองทำ ดังนั้น จึงเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ได้แก่ กลุ่มผลิตของใช้ในครัวเรือน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มปลูกผัก กลุ่มจักสาน กลุ่มอาชีพเสริม นอกภาคเกษตร กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มปุ๋ยหมัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มกำลังอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการขับเคลื่อนของแต่ละกลุ่ม ก็คือ การออกไปเรียนรู้ การไปศึกษาดูงานในที่อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ แล้วกลับมาทดลองทำ ซึ่งรูปแบบอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากที่อื่น ก็เป็นได้ ขึ้นอยู่กับการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมของชุมชน

นี่แหละคือเรื่องราวของ “คนไทยเจริญ” คนในชุมชนที่กำลังค้นหาตัวตนของตัวเอง และเรียนรู้ทางออกจากปัญหานี้สิน ด้วยพลังปัญญาของคนในชุมชนเอง แม้วันนี้ทางออกจากปัญหายังไม่สว่างมากนัก แต่รอยยิ้มที่เกิดขึ้นจากการเริ่มรู้จักตัวเอง ก็ทำให้ชุมชนก้าวเดินด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น

การรณรงค์ให้คนไทยออมเงินตามสโลแกน “มีออม...ไม่มีอด” นั้น ถือเป็นโครงการดีมีประโยชน์ที่คนไทยควรให้ความสนใจ ควรจะปฏิบัติ แต่บางคนก็อาจแย้งว่าทุกวันนี้ก็ชักหน้าไม่ถึงหลังอยู่แล้ว...จะเอาที่ไหนมาออม !! ซึ่งกับหลายคนก็เป็นความจริงที่น่าเห็นใจ แต่กับบางคนอาจเป็นเพราะยังขาดการจัดการเงินที่ดี...

น่าจะลอง “จัดการเงิน” ด้วยการ “ทำบัญชี”

“ จดแล้วไม่จน ”

เริ่มทำต้นปีใหม่ 2554 นี้ยังทันนะครับเจ้านาย

การผสมผสานการทำบัญชีครัวเรือนเข้ากับเกษตรอินทรีย์ของมุกดา

เหตุผลของการมาทำเกษตรอินทรีย์

แต่ก่อนเป็นเกษตรกรบุคคลธรรมดาทั่วไป คือทำนาเสร็จก็มุ่งหน้าลงกรุงไปรับจ้างที่เมืองหลวงเพราะที่นาไม่เอื้อต่อการทำนาปี ไม่มีน้ำ ดินก็เป็นดินทรายปลูกอะไรก็ได้ผลนอกจากรอนานาปีอย่างเดียว ก่อนลงไปทำงานก็นาแล้งปลูกข้าวไม่ได้ผลเท่าที่ควร ขายข้าวก็ไม่ได้ราคาพอกับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ซื้อเงินติดเขามาเลยต้องลงไปทำงานหาเงินมาใช้หนี้เขา ลงไปทำงานก็ต้องกู้เงินเขามาอีกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตอนทำงาน พอได้งานทำก็ค่าแรงถูกๆเพราะจบไม่สูงเหมือนเด็กๆเขา สถานที่ทำงานก็ไม่ปลอดภัยทำให้สามปีเกิดโรคนี้ สุขภาพไม่แข็งแรงเหมือนเดิม สภาพทางครอบครัวก็ไม่อบอุ่นทำให้ลูกๆมีปัญหาต่างๆของวัยรุ่น ขอบุคคลนี้ก่อนพอเข้าใจคือไม่ยอมพูดถึงมันอีกแล้วเพราะตอนนี้สบายใจทำได้แล้วละ เป็นเพราะเหตุนี้เลยตัดสินใจพักหลักการทำงานอยู่ที่บ้านเราถึงได้ไม่มากแต่ได้อยู่กับลูกกับบ้านเฝ้าเองมีความสุขดี

พอมายู่บ้านจะได้อยู่หลายๆที่กะไรอยู่ จึงคิดที่จะทำโครงการเกษตรอินทรีย์ โดยเข้ากลุ่มทำนาเกษตรอินทรีย์กับกลุ่ม “กำแมด”

มุกดา บุญศรี หมอดิน (085 — 2046504)

บ้านแสนศรี ตำบลกำแมด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

หลังจากเปลี่ยนแปลงแนวคิดเป็นอย่างดี

หลังจากตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์ดูเหมือนจะไม่ได้ตั้งใจเลยเพราะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้เลย เนื่องจากหวังเอาไว้มากเพราะก่อนทำได้มีการพูดคุยกันในครอบครัว คือ ตนจะค้นคว้าหาความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์เอง แต่ได้ข่าวน้อยมากจนตกใจ จากเคยได้ 4,500 kg / 13 ไร่ (346kg/ไร่) มาได้เพียง 2,100 kg / 13 ไร่ (161 kg/ไร่) ลดลงมากกว่าครึ่งทางสามสี่และแม่บอกว่า “ไม่ทงไม่ทำมันแล้วนาเกษตรอินทรีย์เดี๋ยวข้าวไม่พอกิน จะขายอย่าไปหวังเลย เลิก!” เมื่อได้ยินอย่างนี้แล้วเลยเกือบทำให้เราใจออกแล้ว แต่ด้วยเป็นคนดื้อนิดหน่อยเพราะคิดว่านาอินทรีย์ดี ถึงตีมากๆเลยออกตระเวนหาความรู้ อบรมทุกอย่างที่เขามีให้อบรม จนกลายมาเป็น “หมอดิน” ปรับปรุงที่ดินตน ทำน้ำหมักใช้แทนปุ๋ยอินทรีย์แบบที่เขาทำอัดเม็ดมาช่วยเพื่อเป็นการลดต้นทุนแล้วได้ผลดีขึ้นมากอีกระดับหนึ่ง ได้ข้าว 2,700 kg (207kg/ไร่) ปีต่อๆมาก็พัฒนาปรับปรุงที่นาตัวเองจนได้ข้าว 35,310 kg และคิดว่าปีต่อไปต้องดีขึ้นอีกและคิดว่าเราตัดสินใจถูกต้องแล้ว (ปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมแล้วจะดีขึ้นเอง)

บัญชีครัวเรือน & เกษตรอินทรีย์

ก่อนอื่นตอนแรกไม่เต็มใจทำหรอกเพราะ ธกส. มาขอความร่วมมือในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เพราะคิดว่าเป็นการยุ่งยากเสียเปล่าๆ คิดว่ามันไม่มีประโยชน์ ทำบ้างไม่ทำบ้างแต่พอหลังๆมานำข้อมูลมาสรุปเลยทำให้ได้รู้ว่าที่จริงประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ได้มีประโยชน์โดยตรงแต่มีประโยชน์ทางอ้อม คือ ได้รู้ว่าเราใช้เงินเยอะเกินไปทั้งที่รายได้ยังเท่าเดิมอยู่ ซื้อเก็บทุกอย่างที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างว่านั่นแหละถ้าไม่ซื้อก็ไม่ใช้ไม่มีกินจึงมีการทำประชาคมในครอบครัวว่าจะทำอะไรดี เพราะตอนนั้นเรายังไม่หมด รายได้พอดีกับรายจ่าย เอาเป็นว่า เราจะลดการซื้อของลงจากเคยซื้อทุกอย่างมาเป็นซื้อแค่บางอย่างพอ ok นะ จากซื้อมาเป็นน้ำตาลแทน ลดค่าบุหรีลง ค่ากาแฟ น้ำยาล้างจานก็ทำใช้เองด้วย รวมถึงน้ำยาซักผ้า สบู่ โดยใช้สมุนไพรเป็นหลัก แล้วนำเงินส่วนนั้นมารวบรวมกันเพื่อนำไปล้อมรั้วและบาดาล ขุดบ่อเลี้ยงปลา หันมาทางนี้แล้วคงจะทำอย่างอื่นไปไม่ได้นอกจากการทำเกษตร ปลูกผัก พริก ข้าว ปลูกกล้วยตามคันนา

อยากบอกว่าประโยชน์ของกล้วยมีมากมายหลายอย่าง ในที่นี้จะยกตัวอย่างประโยชน์จากปลีกล้วย ปลีกล้วยเมื่อสุกกล้วยแล้ว ก็ตัดออกแล้วเอาถุงพลาสติกคลุมเอาไว้เอาน้ำมัน พยายามหมักก็ตัดออกอีกพอได้น้ำยางกล้วยพอประมาณแล้วนำมาผสมกับน้ำในอัตราส่วน 1 : 10 หมักไว้ 2 – 3 วัน นำมาฉีดพ่นฆ่าเพลี้ยได้เป็นอย่างดี อยากให้เข้มน้ำก็เพิ่มปริมาณของน้ำยางอีก เป็นน้ำยาปราบศัตรูพืชที่ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ของเรา

ทำงานเพื่อชุมชนตนเอง

ทำงานกับกลุ่ม “ชาวนากำเม็ด” ได้รับการอบรมบ่อยๆเลยได้เป็น “หมอดินชุมชน” คอยแนะนำชาวบ้านในการปรับปรุงสภาพของดินให้เหมาะสมกับพืชชนิดต่างๆ ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

และตอนนี้ทำงานกับ “ปปส.” กำลังจะจัดตั้งกลุ่มเยาวชนก้านกล้วยขึ้นมา เพื่อจะรวบรวมเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านให้เป็นกลุ่มหากิจกรรมที่มีประโยชน์ทำและทำให้เกิดรายได้ เด็กไม่คิดฟุ้งซ่าน การสอดส่องดูแลในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด ก็มีประสิทธิผลดีขึ้นเพราะลูกเราก็มีเพื่อน เราจะรักและดูแลแต่ลูกเราอย่างดีก็ไม่ถูก เราต้องดูแลเพื่อนของลูกเราด้วยเพื่อความเป็นอยู่ของชุมชนเราเอง

คิดอย่างไร

แรกต้องคิดสุจริตก่อน ก็จะได้สุจริตตามมาด้วย พูดอะไรต้องทำอย่างนั้นและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงของเรา

การผสมผสานการทำบัญชีครัวเรือนเข้ากับเกษตรอินทรีย์ของนางย้อย

ความเป็นมา

นางย้อย เกิดปี 2509 มีบุตร 2 คน เป็นชายล้วน ตอนนี้อยู่ในวัยกำลังศึกษา แต่ก่อนเงินทุนที่ใช้ในครัวเรือนและส่งลูกเรียนคือได้มากจากการขายวัวควายที่เลี้ยงไว้และการขายข้าวนาปี พอลูกเรียนสูงขึ้นค่าใช้จ่ายก็มากขึ้น อุปกรณ์การศึกษาแต่ละชิ้นมีราคาแพงไปด้วย แล้วตอนนี้วัวก็ไม่ใช่ราคาเท่าที่ควรจะเป็น ทำนาที่แล้งหลายปีติดต่อกัน น้ำมันมีราคาสูงขึ้น ค่าครองชีพก็สูงขึ้นตามไปด้วย จากเคยซื้อปลาทุงละ 10 บาท กลายมาเป็น 20 – 30 บาท เมื่อค่าใช้จ่ายสูงเกินรายรับเลยมีความจำเป็นต้องมีการกู้ยืมมาใช้เป็นทุนในการใช้จ่ายในการประ ทังชีวิต ใช้เป็นทุนในการทำงานในปีต่อไป เพราะไม่ได้ขายข้าวเพราะแล้งมาก ใช้เป็นทุนในการส่งลูกเรียนเพราะอยากให้ลูกเรียนสูงๆเท่าที่จะส่งได้ อยากให้ลูกสบายไม่ต้องลำบากเหมือนแม่ในตอนนี้นะ เงินที่กู้มาเลยกลายเป็นหนี้เสีย เพราะตอนนี้ยังไม่มีช่องทางที่จะใช้หนี้ได้ ในตอนนี้ก็ต้องรอให้ลูกเรียนจบก่อนมีการมีงานทำ รอให้ภาคอีสานเทศกาลแล้วเสียทีจะได้มีเงินใช้หนี้เขาให้หมดเสียที ขอให้ข้าวเป็นราคาหลายๆกว่านี้เพราะมันทำนาลำบากมาก ต้นทุนก็สูง

นางย้อย ศรีวงษ์ราช

99 ม. 11 ต.กำแมด อ.กุดชุม จ.ยโสธร (083 — 6351273)

ทำอะไรจึงจะหมดหนี้ ?

อันดับแรกเราต้องรู้จักตัวเราเองก่อน ทำความรู้จักกับตนเองคือ ต้องรู้ว่ามีรายรับมาจากไหนบ้างในวันหนึ่งๆ แล้ววันหนึ่งๆใช้จ่ายไปกับอะไรบ้าง ก็จะทำให้รู้จักตัวเองมากขึ้น

หลังจากนั้นต้องเริ่มหาหนทางลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น อาทิ เช่น เริ่มมองเห็นว่า พ่อบ้านน่าจะเปลี่ยนจากโรงทอผ้ามาเป็นยาเส้นได้นะ แต่ก็ต้องมีการปรึกษาพูดคุยกันให้เข้าใจ ผักสวนครัวเราน่าจะปลูกกินเองได้ ปลูกไว้ในสวนหลังบ้านจะได้ลดค่าใช้จ่ายประจำวันลงไม่ต้องไปซื้อจากตลาด และเราก็จะได้กินผักกินผลไม้ปลอดสารพิษด้วย

ลำดับต่อไปหาทางเพิ่มรายได้ คงเป็นเพราะเราบรมครูแลบุตรของเราเป็นอย่างดี ในยามที่ครอบครัวตกอยู่ในสภาวะที่ยากลำบากลูกของเราที่เคยอาสาที่จะเอาเงินมาช่วยพ่อแม่ลดภาระในครอบครัวจากการหารายได้เสริมจากเวลาว่างหลังจากเรียนหนังสือ ใช้ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาให้เกิดประโยชน์ด้วยการไปทำงานที่ร้านติดตั้งจานดาวเทียมในตัวอำเภอ แม้จะเป็นเงินที่จำนวนไม่มากแต่ก็ช่วยได้เยอะมาก และเป็นยาใจให้กับพ่อแม่ด้วยเงิน 2,000 บาท ไม่มากในสายตาคนอื่นแต่มากด้วยน้ำใจของคนในครอบครัวเดียวกัน

แรงบันดาลใจนี้ได้แต่ใจมา

ตอนเป็นหนี้แล้วเริ่มคิดว่าจะหาทางใดที่จะต้องลงทุนน้อยลงแล้วมีคนมาชวนเข้าเกษตรอินทรีย์ เขาบอกว่าดีเลยชักชวนกันหาสถานที่มีการอบรมแบบนี้เพื่อเป็นการหาความรู้ใส่ตัวเอง มีการอบรมเสริมความรู้เรื่อยๆ เริ่มทำปุ๋ยใช้เอง ทำน้ำหมักใช้เอง ลดต้นทุนได้เยอะมากผลผลิตก็ออกมาดี ผลตอบแทน(ขายข้าวก็ได้ราคา) มีผักปลอดสารพิษกินในครอบครัว และบุคคลที่ต้องขอบคุณท่านเป็นอย่างมากคือ “ท่านพ่อใหญ่เริ่ม” แห่งโครงการเกษตรพอเพียง ที่ท่านชักชวนให้ไปพบทางออกแห่งสวรรค์ที่แท้จริง

ชื่อเจ้าของความรู้ นายอรุณ หวางษ์ นางวิสัย หวางษ์

มีลูก 2 คน 1. นางสาวนันท์ หวางษ์

2. เด็กหญิงนิติกุล หวางษ์ ชื่อผู้
สัมภาษณ์ หรือผู้ถอดองค์ความรู้ (แกนนำบัญชีครัวเรือน)

ประวัติความเป็นมา

แต่ก่อนพ่ออรุณ เคยใช้สารเคมีเหมือนกับเพื่อนบ้าน พอใช้หลายปีก็ทำให้ดินแข็ง ไม่มีอะไรดีขึ้น ก็เลยตัดสินใจเลิกใช้เด็ดขาด หันมาทำอินทรีย์ เพราะว่าเห็นนาติดกันเขาทำเป็นอินทรีย์ก็เลยคิดที่จะทำอย่างเขาบ้าง เกิดแรงบันดาลใจให้เป็นอินทรีย์

ประสบการณ์

พอตกมาปี พ.ศ. 2544 ได้ไปสมัครเข้ากลุ่มชุมชนโรงสีรักษ์ธรรมชาติ บ้านโสกชุมปูน ตำบลนาโเส โดยมีการแนะนำในการทำเกษตรอินทรีย์ และประมาณปี พ.ศ. 2548 เข้าสมัครเป็นสมาชิก สปก. แบบปรับเปลี่ยน ในเวลาต่อมาเขาให้จดบัญชีครัวเรือนครั้งแรกก็เหมือนบังคับ เพราะชี้แจงจตมมากเลย แต่พอทำไปจดไปก็รู้ว่ามันได้ประโยชน์กับตัวเองมาก จึงเริ่มจดอย่างจริงจัง รู้ว่ารายรับรายจ่ายมาก เราจะลดอะไรก่อนดี และจึงเริ่มทำน้ำยาอเนกประสงค์ครั้งแรก สามารถลดรายจ่ายได้จริงๆ

ปัญหา - อุปสรรค

ปัญหาแรกทำใจมากเลย เพราะข้าวไม่งามเลย แต่ก็คิดว่าอนาคตในวันข้างหน้าจะต้องดีขึ้นกว่าเดิม ชีวิตและสุขภาพจะดีขึ้น บางปีฝนดี - บางปีฝนก็ไม่ดีแต่ก็ทำได้ และไม่เคยท้อถอย เพราะว่าอยากเป็นอินทรีย์ตัวจริง ที่จะไม่แตะต้องสารเคมีเลย

ผลสำเร็จ

ผลสำเร็จก็คือ ปลูกพืชที่เป็นสิ่งฟื้นฟูสภาพดิน และพืชผักสวนครัวที่ไม่ใช่สารเคมี ปลูกกินเองและปลูกขายส่งชาวอินทรีย์ขายได้ทั่วประเทศ เดี่ยวนี้เป็นอินทรีย์เกือบจะหมดทั่วหมู่บ้านแล้ว

สรุปว่างานนี้ความรู้นี้ ครอบครัวได้รับสุขภาพดีขึ้น และปลดหนี้ได้ด้วย ชุมชนได้หันมาทำเป็นเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เกือบหมดแล้ว เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ไขปัญหา มีอยู่มีกินแบบพอเพียง และไม่ฟุ่มเฟือย ประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีรายได้ อยู่แบบอินทรีย์ สปก. ฟังตนเอง

“ปฏิบัติการเชิงรุก”

ปลูกจิตสำนึก

การศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา นางอารีย์ ศรีสุข 40 หมู่ที่ 6 ต.นาเวียง

อ.ทรายมูล จ.ยโสธร

ผู้ให้ข้อมูล นางอารีย์ ศรีสุข

ผู้ถอดความรู้ นางนัยณัฐ คำแสน

ความเป็นมา สาเหตุ ความจำเป็น และแรงบันดาลใจ

นางอารีย์ ศรีสุข อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 6 ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีสมาชิกในบ้านทั้งหมด 5 คนคือ 1)นางปัทม ทองเพ็ญ อายุ 73 ปี 2) นายเสรี ศรีสุข สามี อายุ 49 ปี ประกอบอาชีพ ทำนา และทำงานรับจ้าง(ก่อสร้างและซ่อมแซมบ้าน)เป็นอาชีพเสริมในช่วงหลังฤดูทำนา 3) นายรังษี ศรีสุข อายุ 23 ปี บุตร ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ปี 4 คณะพัฒนาการท่องเที่ยว 4) นางสาวสุวรรณา ศรีสุข อายุ 19 ปี บุตรสาว ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ที่ราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ปี 1 คณะเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะบ้านไม้ชั้นเดียว มีทรัพย์สินดังนี้ 1) ที่ดินทำนา จำนวน 20 ไร่ 2) โรงสีข้าวขนาดกลาง 3) วัว จำนวน 6 ตัว 4) รถจักรยานยนต์ จำนวน 1 คัน 5) รถไถเดินตาม จำนวน 1 คัน

นางอารีย์ ศรีสุข ได้เริ่มจดรายการใช้จ่ายเงินของครอบครัวมาหลายปีแล้ว แต่เริ่มมีการจดอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก ได้มีหน่วยงานของรัฐ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และ สกว. ได้เข้ามาเผยแพร่และให้ความรู้และบอกวิธีเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนและประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน ประกอบกับช่วงนั้นนางอารีย์คิดว่าตนเองมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการที่ส่งลูกเรียนหนังสือ ถึงสองคนพร้อมๆกัน เพราะว่าลูกที่กำลังเรียนหนังสือถึงสองคนเฉพาะค่าใช้จ่ายส่วนนี้ตกเดือนละประมาณ 10,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นภาระที่หนักมากสำหรับตนที่มีรายรับประจำแค่ประมาณเดือนละ 3,650 บาท จากค่าตอบแทนของตนในตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส่วนสามีก็นำรายได้เข้ามาทุกเดือน แต่ก็ไม่แน่นอนว่าจะได้เดือนละเท่าไรจากการรับจ้างทำงานก่อสร้างและต่อเติมบ้าน ส่วนรายได้ที่มีเข้ามานอกจากนี้จะมีรายได้จากการขายข้าวเปลือกที่ทำนาปีละครั้ง รายได้จากการขายเบ็ด ขายไก่ ขายวัว ขายข้าวสารในโรงสี ขายรำข้าว ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน

ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุและแรงบันดาลใจที่กระตุ้นให้นางอารีย์ได้จัดทำบัญชีครัวเรือนมาตลอดจนถือเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งในชีวิตประจำวันไปแล้ว

กระบวนการ ขั้นตอนของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

การจัดทำบัญชีครัวเรือน นางอารีย์ บอกว่า เนื่องจากเมื่อก่อนตนเองได้มีการจดค่าใช้จ่ายเงินของตนเองมาตลอดอยู่แล้วแต่เป็นการจดเฉพาะที่เป็นการใช้จ่ายที่เป็นเงินก้อนใหญ่ๆเท่านั้นและจะไม่ละเอียดเหมือนในปัจจุบัน ปัจจุบันในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของตนจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไปแล้ว เพราะตนคิดว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องทำ ไม่ถือว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก โดยมีวิธีการจดคือ จะมีบัญชี 3 ประเภท คือ 1. เป็นบัญชีลงรายละเอียดทุกรายการที่มีการรับจ่ายซึ่งนางอารีย์ ได้จัดทำในสมุดบัญชีครัวเรือนที่ทางธกส.ได้แจกให้ (เอกสารแนบในภาคผนวก) 2. เป็นบัญชีแยกเฉพาะค่าไฟฟ้า 3. เป็นบัญชีแยกเฉพาะค่าน้ำประปา ซึ่งบัญชีประเภทที่ 2 และ 3 จะมีการจดเดือนละครั้งตามที่จ่ายจริง สาเหตุที่นางอารีย์ ได้แยกบัญชีประเภทที่ 2 และ 3 ออกมาก็เพื่อต้องการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายแต่ละเดือนว่ามีเดือนใดใช้จ่ายมากผิดปกติหรือไม่ ถ้าเดือนใดใช้ไฟหรือน้ำมากผิดปกติก็จะได้หาสาเหตุ และก็จะได้ใช้ไฟหรือน้ำอย่างประหยัดในเดือนต่อมาส่วนวิธีการการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางอารีย์ มีวิธีการและขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. จดรายการรับ-จ่ายในทุกสิ้นวัน (วันไหนลืมถ้านึกได้ต้องรีบไปเขียน)
2. ทุกสิ้นเดือนจะมีการสรุปรายรับ รายจ่าย เพื่อดูตัวเลขการรับจ่าย พร้อมทั้งมีการไล่ดูรายการจ่ายแต่ละรายการเพื่อจะดูว่ารายการใดที่จำเป็นและไม่จำเป็น หรือจำเป็นน้อย
3. สิ้นปีก็จะมีการสรุปรายรับ รายจ่าย เพื่อดูตัวเลขอีกครั้งมีทั้งหมด 3 ขั้นตอนในการทำบัญชีครัวเรือน คือ จดทุกวัน สรุปทุกสิ้นเดือนและสิ้นปี ถ้าวันไหนลืมนึกได้ต้องรีบไปเขียน

ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือน

การทำบัญชีครัวเรือนทำให้นางอารีย์ ได้รู้รายรับของครอบครัว ซึ่งนอกจากรายรับประจำที่ได้รับจากค่าตอบแทนในตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังได้ทราบรายรับอื่นๆ ซึ่งเป็นรายรับที่ไม่แน่นอน เช่น ได้จากค่าแรงสามเณร จากการขายรำ จากการขายข้าวสาร ซึ่งรายได้เหล่านี้ เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นทุกเดือน แต่ยอดเงินไม่แน่นอน แต่เมื่อมีการจดบันทึกทุกเดือนเราก็สามารถเฉลี่ยได้ว่า ในแต่ละเดือนมีรายได้เข้ามาในครอบครัวประมาณเท่าไร นอกจากนี้ก็จะมีรายได้ที่อาจจะเกิดไม่ทุกเดือนอาจจะนานๆครั้งหรือติดๆกันเลยก็มี คือ รายได้จากการขายเป็ด ขายไก่ ขายวัว หรือแม้แต่รายได้จากการเลี้ยงโชคเล็กๆน้อยๆ นางอารีย์ บอกว่า ตนมักจะได้ยินหลายๆคนบ่นว่า แตกเบงค์พันใช้วันสองวันก็หมด ไม่รู้หมดไปได้อย่างไร ไม่เห็นได้ของเป็นชิ้นไปอัน หมดไปกับอะไรบ้างก็ไม่รู้ แต่สำหรับตนแล้วนี่คืออีกประโยชน์หนึ่งที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือน คือ สามารถรู้รายจ่ายของตนว่าในแต่ละวันแต่ละเดือนว่าได้ใช้จ่ายอะไรไปบ้างที่นอกเหนือจากรายจ่ายประจำคือส่งให้ลูกที่เรียนหนังสือทั้งสองคนรวมแล้วเดือนละ 10,000 บาท นอกจากนั้นก็จะเป็ค่าใช้น้ำมันรถจักรยานยนต์ประมาณเดือนละ 500 บาท ค่าของกินของใช้ในชีวิตประจำวัน ค่าชำระหนี้สิน ค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งค่าไฟค่อนข้างจะเยอะหน่อยเพราะว่ามีโรงสีข้าวที่ต้องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีการสีข้าวเกือบทุกวัน ค่าช่วยงานสังคม เช่น งานแต่ง งานบวช งานประเพณีที่มีการขอรับบริจาคจากทุกครัวเรือน

สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ประจำก็ไม่เยอะ และรายได้อื่นๆที่มีเข้ามาไม่แน่นอนกับการที่ส่งลูกเรียนถึงสองคนพร้อมๆกันนั้น บางครั้งหาเงินไม่ทันนางอารีย์ ก็จำเป็นต้องหาเงินจากญาติบ้างเป็นครั้งคราว นอกจากนั้นก็ยังมีส่วนกับทางสถาบันการเงินและกองทุนในหมู่บ้านซึ่งรวมแล้วประมาณ 90,000 บาท การได้เห็นตัวเลขที่แน่นอนของการเป็นหนี้ของตัวเองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพราะว่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้นางอารีย์ได้วางแผนในการใช้เงินในอนาคตต่อไป

โดยสรุป ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือนคือ

1. ทำให้ทราบรายรับของครอบครัว
2. ทำให้ทราบรายจ่ายของครอบครัวว่าในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี มีรายจ่ายอะไรบ้าง และอะไรเป็นรายจ่ายที่จำเป็นและรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็น สำหรับรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็นก็หาวิธีลด หรืออาจงดไปเลย โดยดูจากความสำคัญว่าอะไรสำคัญมากอะไรสำคัญน้อย หรืออะไรที่ไม่สำคัญเลยตามลำดับ เพื่อออมเป็นเงินสำรองในครอบครัว และสิ้นปีมาก็จะได้นำไปใช้หนี้โดยไม่ต้องหาเงินใครอีก ซึ่งในแต่ละปีครอบครัวของนางอารีย์ ก็มีการปลดหนี้ลงเรื่อยๆ
3. ทำให้ทราบยอดเงินและวันชำระเงินของการเป็นหนี้ของครอบครัว ทำให้ยังต้องมีการประหยัดและออมเงินมากขึ้นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนางอารีย์ บอกว่า ตนได้พยายามชักชวนเพื่อนหลายคนให้ทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง เพื่อจะได้ทราบรายรับ รายจ่ายของครอบครัวเหมือนอย่างที่ทำ บางคนที่ทำตามแต่ก็ทำได้ไม่นาน ประมาณเดือนสองเดือนก็เลิก โดยให้เหตุผลว่าลืมนั่งบ้าง ซี้เกียบบ้าง ไม่มีสมุดบ้าง ไม่มีเวลาบ้าง ส่วนบางคนก็ไม่แม้แต่จะเริ่มทำโดยให้เหตุผลว่าจดหรือไม่จดก็ได้จ่ายอยู่แล้ว นี่คือเหตุผลต่างๆที่ได้รับจากคนที่นางอารีย์ ได้ชักชวนให้ทำซึ่งอาจถือว่าเป็นอุปสรรคในการทำบัญชีครัวเรือนของแต่ละคน แต่สำหรับนางอารีย์ แล้วถือว่าไม่มีอะไรที่เป็นปัญหา หรืออุปสรรคในการทำบัญชีครัวเรือนเลย ถ้าลืมนั่งก็ต้องรีบไปลงเมื่อนึกได้ ลงทุกวันจนเป็นกิจวัตรประจำวันไปแล้ว

บทสรุป

การทำบัญชีครัวเรือน เราสามารถดูได้ถึงรายรับ รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน แต่ละเดือน ซึ่งจะสามารถเปรียบเทียบกันว่าในแต่ละเดือนรายรับกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นสมดุลกันหรือไม่เมื่อไหร่ก็ตามที่รายจ่ายมากกว่ารายรับครอบครัวจะเป็นหนี้ทันที เพราะฉะนั้น ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือน นางอารีย์ กล่าวว่า ตนได้เปรียบเทียบรายรับ รายจ่ายของครอบครัวอยู่ตลอดเวลา เพราะว่าจะไม่ยากที่จะติดหนี้เพิ่มมากขึ้นไปกว่าที่มีอยู่เนื่องจากตนก็มีรายได้ไม่มากนักถ้าหากมีหนี้สินมากเกินไปก็กลัวว่าจะไม่สามารถหาเงินมาใช้หนี้ได้ และนอกจากพยายามที่จะไม่ให้หนี้เพิ่มแล้วตนก็พยายามใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดโดยการพยายามดูรายการจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือไม่ค่อยสำคัญถ้าตัดได้ก็ตัด ทำให้มีเงินออมสำรองไว้บ้างเพื่อที่ใช้ในการปลดหนี้ให้เหลือน้อยที่สุด

ภาพการสัมภาษณ์นางอารีย์ ศรีสุข

การศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษานางทองดา ศรีจันทร์ 30 หมู่ที่ 7 ต.

นาเวียง อ.ทรายมูล

ผู้ให้ข้อมูล นางทองดา ศรีจันทร์

ผู้ถอดความรู้ นางนัยณัฐ คำแสน

ความเป็นมา สาเหตุ ความจำเป็น และแรงบันดาลใจ

นางทองดา ศรีจันทร์ อายุ 60 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพหลักคือการทำนา และมีการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 7 ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร สามีเสียชีวิตแล้ว มีบุตร 3 คน คนโตเป็นผู้ชายได้แต่งงานมีครอบครัวแล้วและได้พาครอบครัวไปทำงานที่ต่างจังหวัด ส่วนอีกสองคนเป็นผู้หญิงยังโสดทั้งคู่ และทั้งสองคนได้เดินทางไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันนางทองดา จึงอาศัยอยู่เพียงคนเดียว ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสองชั้น ข้างบนเป็นไม้ ข้างล่างครึ่งหนึ่งเป็นปูนอีกครั้งหนึ่งเป็นใต้ถุนโล่ง มีทรัพย์สินดังนี้ 1) ที่ดินทำนา จำนวน 3 แปลง ที่สามารถทำนาได้ประมาณ 10 ไร่ นอกนั้นเป็นป่าทึบ 2) ที่ดินในหมู่บ้าน อีกจำนวน 3 งาน 3) มีวัวจำนวน 4 ตัว 4) รถจักรยานยนต์ จำนวน 1 คัน มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินตลอดปีตามฤดูกาล

นางทองดา ได้เริ่มมีการจดรายรับ รายจ่ายของตนเองลงในสมุดที่เหลือจากการใช้งานบ้าง เหลือจากที่ลูกเรียนหนังสือบ้าง มาเป็นเวลาประมาณ 10 ปีมาแล้ว ซึ่งแรกๆ จะมีการจดเฉพาะที่มีการรับและจ่ายที่เป็นเงินก้อนใหญ่ๆ เพื่อให้รู้ว่าตนเองได้มีการจ่ายอะไรไปบ้างในสำคัญๆ แต่ต่อมาเริ่มจดละเอียดขึ้น หลังจากนั้นได้มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาใช้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตนจึงเห็นว่าควรจดทุกรายการที่มีการรับและใช้จ่ายเงิน แต่ก็ยังใช้สมุดที่ตัวเองได้หามาเองแต่สีช่องตารางที่ละเอียดขึ้น จนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่ทำให้นางทองดา ได้มีการจดบันทึกรายรับ รายจ่าย ตั้งแต่นางทองดา还不知道ว่าทางรัฐได้มีการรณรงค์ให้มีการทำบัญชีครัวเรือนนั้น เนื่องจากว่า นางทองดา ต้องการทราบรายรับ รายจ่ายของตัวเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงิน และปลดหนี้ต่อไป

กระบวนการ ขั้นตอนของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วว่า นางทองคำ ได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาตลอดระยะเวลาเป็น 10 กว่าปีมาแล้ว การจัดทำบัญชีครัวเรือนของนางทองคำ จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ยั่งยืนทำไหวทน มีบ้างที่บางครั้งก็ลืมจดเนื่องจากตัวเองก็แกตัวลงทุกวัน แต่ก็จะมีรีบไปจดทันทีที่นึกได้ สำหรับกระบวนการ ขั้นตอน การทำบัญชีครัวเรือนของนางทองคำ จะมีการตั้งเฉพาะค่าไฟฟ้ามาไว้ต่างหากหนึ่งเล่ม (แต่ก็นำไปลงรวมในเล่ม รวมทุกรายการที่มีอยู่อีกเล่มหนึ่งต่างหาก) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ไฟฟ้าในแต่ละเดือนว่ามีการใช้ไฟฟ้าไปเท่าไร มีการใช้ไฟเยอะผิดปกติหรือไม่ ถ้ามีก็จะได้หาสาเหตุต่อไปพอสิ้นปีมาก็จะมีการสรุปว่าในหนึ่งปีรายจ่ายที่เกิดขึ้น ในส่วนนี้เป็นเงินเท่าไร ส่วนบัญชีอีกเล่มหนึ่งจะเป็นบัญชีครัวเรือนที่ลงรายละเอียดทั้งหมดที่มีการรับและจ่ายเงิน โดยมีวิธีการขั้นตอนดังนี้

1. มีการจดบันทึกรายการรับ-จ่ายทุกสิ้นวัน แต่ถ้าเป็นรายการใหญ่ๆ เช่น ได้จากการขายวัว ได้จากการขายข้าวเปลือก ได้จากการขายผ้า ลูกส่งมาให้จากกรุงเทพฯ ก็จะจดบันทึกวันที่มีการรับ การจ่าย
2. ทุกสิ้นเดือนก็จะมีการรวมไว้เป็นยอดรวมของแต่ละเดือน แต่บางครั้งก็ไม่ว่างให้สิ้นเดือนถ้าโอกาส หรือเวลาเหมาะสมก็จะหยิบขึ้นมารวมตัวเลขไว้บ้างเพื่อดูว่ายอดเงินเท่าไรแล้ว
3. พอสิ้นปีก็มีการสรุปทั้งปี แต่เนื่องจากว่าการสรุปทุกสิ้นปีจะเป็นการรวมตัวเลขที่ค่อนข้างเยอะ นางทองคำจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าไร โดยส่วนมากการดูในสิ้นปีจะดูที่ว่าในแต่ละวันแต่ละเดือนตนเองได้ใช้จ่ายค่าอะไรบ้างเป็นส่วนใหญ่

ทั้งสามขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนอย่างง่ายของนางทองคำในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของนางทองคำ ซึ่งทำให้ผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก

ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือน

ปัจจุบันรายรับของนางทองคำ หลักๆแล้วมาจากการที่ลูกส่งมาให้จากกรุงเทพฯ โดยเฉลี่ยประมาณ เดือนละ 3,000 บาท นอกจากนั้น ก็จะเป็นรายได้จากการขายข้าวเปลือก จากการขายวัว จากการขายผ้า และอื่นๆอีกเล็กน้อย ซึ่งจากการทำบัญชีครัวเรือนทำให้นางทองคำสามารถเฉลี่ยได้ว่าในแต่ละปีมีรายได้จากลูกๆ ที่ไปทำงานกรุงเทพฯ เอาให้เป็นเงินเท่าไร เพราะลูกแต่ละคนให้ไม่เท่ากัน และแต่ละคนก็ไม่ได้ให้ทุกเดือน บางคนก็ส่งมาให้ทางไปรษณีย์ บางคนก็มาให้เวลาลากลับมาบ้านเมื่อมีเทศกาลต่างๆ ซึ่งถ้ามีการจดบันทึกไว้ นางทองคำก็สามารถที่เฉลี่ยได้ว่ามีรายได้จากส่วนนี้เป็นเงินเท่าไร ส่วนรายได้ที่เป็นเงินก้อนอีกอย่างคือรายได้จากการขายข้าวเปลือก ถ้ามีการจดบันทึกก็จะสามารถดูได้ว่าในแต่ละครั้งที่มีการขายข้าวเปลือกได้เงินจำนวนเท่าไร พอสิ้นปีมาก็สามารถสรุปได้ว่าปีในแต่ละปีมีการได้จากการทำนาเป็นเงินเท่าไร ซึ่งจะต้องนำไปบวกลบกับเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนไปสุดท้ายก็สามารถสรุปได้ว่ามีผลกำไรเท่าไร ขาดทุนหรือไม่

สำหรับรายจ่ายของนางทองคำ ก็จะเป็นรายจ่ายในการลงทุนทำนา รายจ่ายในการซื้อของอุปโภค บริโภค แต่ก็ไม่ค่อยเยอะเพราะว่าตนอาศัยอยู่เพียงคนเดียวอาหารการกินก็พอหาได้บ้าง ถึงซื้อก็ซื้อไม่มาก ของใช้ในครัวเรือนเช่นสบู่ น้ำยาล้างผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม ตนก็ทำเองตามที่ทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) ได้มาอบรมวิธีการทำ แต่ที่ถือว่าเป็นรายจ่ายค่อนข้างหนัก คือ รายจ่ายเพื่อการทำบุญ เนื่องจากในตอนเช้านางทองคำ จะมีการประกอบอาหารไปวัดทุกวัน แต่นางทองคำก็บอกว่าทำแล้วก็สบายใจดี ซึ่งถือว่าเป็นการทำบุญ ส่วนอีกรายจ่ายหนึ่งคือการใช้จ่ายเพื่อสังคม เช่น การช่วยงานบุญบวชงานแต่งงาน จากการที่มีการจดบันทึกทุกวันทำให้นางทองคำสามารถทราบได้ว่าในแต่ละวัน แต่ละเดือน ตนได้มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

โดยสรุป ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือนคือ

1. ทำให้ทราบรายรับของครอบครัว
2. ทำให้ทราบรายจ่ายของครอบครัวว่าในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี มีรายจ่ายอะไรบ้าง และอะไรเป็นรายจ่ายที่จำเป็นและรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็น สำหรับรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็นก็หาวิธีลด หรืออาจงดไปเลย โดยดูจากความสำคัญว่าอะไรสำคัญมากอะไรสำคัญน้อย หรืออะไรที่ไม่สำคัญเลย เพื่อออมเงินไว้แล้วนำไปฝากไว้ที่ธนาคาร ซึ่งปัจจุบันนางทองคำ ก็มีเงินฝากไว้ส่วนหนึ่ง ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นเงินที่ลูกๆ ให้ ถ้าลูกๆ ให้แต่ละครั้งส่วนหนึ่งตนก็จะนำไปฝากไว้ที่ธนาคาร ส่วนหนึ่งก็เก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งก็ไม่มากนักโดยนำมารวมกับรายได้ส่วนอื่นเช่น ขายผ้า ขายข้าวเปลือก ก็จะเก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

นางทองคำ บอกว่า การทำบัญชีครัวเรือนนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ยากเลย สำคัญตรงที่ว่าจะเริ่มต้นทำหรือยัง เท่านั้นเอง สำหรับตนแล้วถือว่าไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่จะมีบ้างที่หลงลืมไปบ้างเนื่องจากตนก็แกตัวลงทุกวัน แต่เมื่อนึกได้ต้องรีบไปลง บางครั้งลืมเป็นวันสองวัน พอดิได้ก็นั่งนึกว่าในวันสองวันนั้นได้ใช้จ่ายอะไรไปบ้าง แล้วก็ต้องรีบจดไว้ทันที

บทสรุป

ปัจจุบัน นางทองคำ มีหนี้สินเพียง 35,000 บาท แยกเป็น จากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน 30,000 บาท และจากกองทุนในหมู่บ้าน เป็นเงิน 5,000 บาท และมีเงินออมส่วนหนึ่งที่ฝากไว้กับธนาคาร ซึ่งนางทองคำ บอกว่า การทำบัญชีครัวเรือนทำให้เราสามารถดูได้ถึงรายรับ รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน แต่ละเดือน ซึ่งจะสามารถเปรียบเทียบกันว่าในแต่ละเดือนรายรับกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นสมดุลกันหรือไม่เมื่อไหร่ก็ตามที่รายจ่ายมากกว่ารายรับครบถ้วนจะเป็นหนี้ทันที สำหรับนางทองคำแล้ว การทำบัญชีครัวเรือน ทำให้นางทองคำใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ดูรายจ่ายจากที่ตนเองได้จดบันทึกแล้วทำให้คิดว่าเราต้องประหยัดในส่วนใด และอะไรไม่จำเป็น ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งในการใช้หนี้ในแต่ละงวด (ปี) นางทองคำก็จะนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการออมไว้ไปชำระและคิดว่าไม่นานจะสามารถปลดหนี้ได้หมด

การศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา นางพิกุล สายรัตน์ 98 หมู่ที่ 7 ต.นาเวียง

ผู้ให้ข้อมูล นางพิกุล สายรัตน์

ผู้ถอดความรู้ นางนัยณัฐ คำแสน

ความเป็นมา สาเหตุ ความจำเป็น และแรงบันดาลใจ

นางพิกุล สายรัตน์ อายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพหลักคือการทำนา และมีอาชีพเสริม คือการจักรสาน รับจ้างซักผ้า และรับจ้างดูแลต้นไม้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเวียง อยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 7 ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร มีสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งหมด 4 คน คือ 1) นายสุทัศน์ สายรัตน์ อายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพหลักคือ ทำนา และมีอาชีพเสริมคือการรับจ้างทั่วไป 2) นางสาวนิภาพร สายรัตน์ อายุ 17 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปวช. ปี 2 3) ด.ช.อลงกรณ์ สายรัตน์ อายุ 11 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 4) ตัวนางพิกุล ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้สองชั้นใต้ถุนโล่ง ข้างบนเป็นไม้แต่ก็ยังไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าไรนัก มีทรัพย์สินดังนี้ 1) ที่ดินทำนา จำนวน 21 ไร่ 2) รถจักรยานยนต์ จำนวน 1 คัน มีการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่และ มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินตลอดปีตามฤดูกาล

นางพิกุล ได้เริ่มมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยได้รับการให้ความรู้และส่งเสริม และสนับสนุนสมุดที่ใช้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจาก สหกรณ์การเกษตรอำเภอทรายมูล ซึ่งทางสหกรณ์ฯได้ชี้แจงถึงวิธีการทำและประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำให้นางพิกุลอยากลองทำดูและในเวลาต่อมาก็ได้มีแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสกว.ให้บันทึกรายรับ รายจ่ายซึ่งค่อนข้างละเอียด ทำให้นางพิกุลเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น พอได้ทำบัญชีครัวเรือนแล้วทำให้ได้ทราบรายรับ รายจ่ายของครอบครัว โดยเฉพาะรายจ่ายรู้สึกว่ามันมากมายพอสมควร ซึ่งบางรายการก็เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ถ้าตัดออกก็ไม่น่าจะกระทบต่อการใช้ชีวิตมากนัก ซึ่งก็อาจจะทำให้สามารถมีเงินออมได้บ้าง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้นางพิกุล มีแรงกระตุ้นที่จะทำบัญชีครัวเรือนต่อไป

กระบวนการ ขั้นตอนของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

การจัดทำบัญชีครัวเรือน นางพิกุล ได้มีการจัดทำตามขั้นตอนที่ตัวเองสะดวก คือ ในส่วนของรายรับจะรอลง ณ สิ้นวัน แต่ถ้าเป็นรายจ่าย บางรายการที่เป็นเงินก้อนใหญ่ๆ นางพิกุลจะลงทันทีที่มีการจ่ายออกไป แต่พอสิ้นวันก็จะมาดูและลงเพิ่มในส่วนของการรายการเล็กๆน้อยๆที่ยังไม่ได้บันทึก บางวันก็จะลืมบ้างแต่ก็รีบมาลงทันทีที่นึกได้ หลังจากนั้นพอสิ้นเดือนก็จะมีการสรุปเป็นรายเดือนอีกกว่าในแต่ละเดือนได้มีการใช้จ่ายอะไรไปบ้าง รวมทั้งสิ้นเป็นยอดเงินรับเท่าไร ยอดเงินจ่ายเท่าไร พอสิ้นปีก็จะมีการรวมตัวเลขของแต่ละเดือนว่าในหนึ่งปีมียอดเงินรับเท่าไร ยอดเงินจ่ายเท่าไร

สำหรับวิธีการการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางพิกุล มีวิธีการและขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. จดรายการรับ-จ่ายในทุกสิ้นวัน ถ้าเป็นรายการจ่ายที่เป็นเงินก้อนใหญ่ๆ ก็จะมีการจดบันทึกไว้ทันที (วันไหนลืมถ้านึกได้ต้องรีบไปเขียน)
2. ทุกสิ้นเดือนจะมีการสรุปรายรับ รายจ่าย เพื่อดูตัวเลขการรับจ่าย พร้อมทั้งมีการไล่ดูรายการจ่ายแต่ละรายการเพื่อจะดูว่ารายการใดที่จำเป็นหรือไม่จำเป็น
3. สิ้นปีก็จะมีการสรุปรายรับ รายจ่าย เพื่อดูตัวเลขอีกครั้งมีทั้งหมด 3 ขั้นตอนในการทำบัญชีครัวเรือน คือ จดทุกวัน สรุปทุกสิ้นเดือนและสิ้นปี ถ้าวันไหนลืมนึกได้ต้องรีบไปเขียน

ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือน

ปัจจุบันรายรับของนางพิกุลที่เป็นรายได้หลักๆ คือ การรับจ้างซักผ้า ได้เดือนละ 1,500 บาท รายได้จากการรับจ้างดูแลต้นไม้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเวียง ได้เดือนละ 1,500 บาท รวมเป็นเงิน 3,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ประจำที่ได้รับ ส่วนสามีของนางพิกุลก็มีรายได้จากการทำงานรับจ้างทั่วไป มีรายได้เข้ามาทุกเดือนแต่ยอดเงินไม่แน่นอน เฉลี่ยเดือนละประมาณ 3,000 บาท นอกจากรายได้ดังกล่าวแล้วก็มีรายได้อื่นอีกคือ รายได้จากการขายข้าวเปลือก และรายได้อื่นอีกเล็กน้อยๆ จากการที่มีการจดบันทึกทุกวันก็ทำให้นางพิกุลได้ทราบข้อมูลด้านรายรับของครอบครัว ว่ามีรายรับจากส่วนใดบ้าง บางรายการถึงแม้จะได้รับไม่แน่นอนแต่เมื่อมีการจดบันทึกทุกวันก็สามารถเฉลี่ยได้ว่าในแต่ละวันมีรายได้เท่าไร เดือนละเท่าไรและปีละเท่าไร

สำหรับรายจ่ายของครอบครัวนางพิกุล มีรายจ่ายหลักๆ คือ จ่ายค่าขนมลูกไปโรงเรียน เฉพาะค่าขนม ไม่รวมค่ากิจกรรม ทั้งสองคนตกวันละ 50 บาท คิดเป็นเดือนก็เดือนละประมาณ 2,000 บาท ซึ่งรวมค่ากิจกรรมแล้ว นอกจากนี้ก็มีค่าใช้จ่ายเพื่อลงทุนในการทำนา รายจ่ายค่าน้ำมันรถ รายจ่ายค่าอุปโภค บริโภค รายจ่ายเพื่องานสังคม นางพิกุล กล่าวว่า ในส่วนของรายจ่ายค่าลูกไปโรงเรียนถือเป็นรายจ่ายประจำทุกวัน เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีเงินสดสำรองไว้ตลอด

โดยสรุป ผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือนของนางพิกุล คือ

1. ทำให้ทราบรายรับของครอบครัว
2. ทำให้ทราบรายจ่ายของครอบครัวว่าในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี มีรายจ่ายอะไรบ้าง และอะไรเป็นรายจ่ายที่จำเป็นและรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็น สำหรับรายจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็นก็หาวิธีลด หรืออาจงดไปเลย โดยดูจากความสำคัญว่าอะไรสำคัญมากอะไรสำคัญน้อย หรืออะไรที่ไม่สำคัญเลย เพื่อออมเงินไว้เป็นเงินสำรองไว้ให้ลูกไปโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การทำบัญชีครัวเรือน ของนางพิกุล พบว่า ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบจะเป็นเรื่องของการลืมจด เพราะตัวเองเป็นคนที่ค่อนข้างขี้ลืม บางครั้งลืม 2-3 วัน แต่ก็จะมีจดมาจดทันทีที่นึกได้ นอกจากนั้นก็ถือว่าไม่มีปัญหาอะไร

บทสรุป

จากการทำบัญชีครัวเรือนแล้ว ทำให้ทราบว่า การใช้จ่ายเงิน และ รายรับของครอบครัวนางพิกุลเป็นอย่างไร ซึ่งในส่วนของการรายรับนั้นมีรายรับที่แน่นอนเดือนละ ประมาณ 3,000 บาท และมีรายจ่ายที่แน่นอน ประมาณเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งเป็นรายจ่ายที่นางพิกุลต้องมีเงินสดสำรองไว้ทุกวัน นอกจากนั้นก็จะเป็นรายจ่ายที่ใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ซื้อกับข้าว จ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า ฉะนั้น จากการทำบัญชีครัวเรือนทำให้นางพิกุลนำข้อมูลมาดูย้อนหลังได้ว่ามีค่าใช้จ่ายส่วนใดที่ไม่จำเป็นบ้างถ้าตัดออกจะกระทบต่อการดำรงชีวิตหรือไม่ ถ้าตัดออกไม่ได้จะสามารถลดได้หรือไม่ และรายจ่ายส่วนใดที่สามารถตัดออกได้เลย เนื่องจากดูแล้วว่าเป็นการใช้จ่ายที่ไม่คุ้มค่า สิ้นเปลืองเปล่าๆ เพื่อที่จะนำเงินไปเก็บออมไว้เป็นทุนการศึกษาให้ลูกที่กำลังเรียนหนังสือ ซึ่งอนาคตยิ่งจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนางพิกุลคิดว่าคงจะสามารถแก้ปัญหาการเกิดหนี้สินได้ และจะทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

ผลการถอดองค์ความรู้

บ้านหนองแคน เลขที่ 40 หมู่ 7 ตำบลนาโสน อำเภอกุดชุม จังหวดยโสธร

นายผดุง เวฬุวนารักษ์ (หรือว่าจารย์ผดุง) อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ 7 ตำบลนาโสน อำเภอกุดชุม
จังหวดยโสธร เป็นภาษาชาวบ้านเรียกกันสำหรับผู้ที่ผ่านมาการบวชหรือว่าการทดหรือว่าลดน้ำบุญทด

ภรรยา ชื่อ พรจิตร เวฬุวนารักษ์ มีลูกชายหนึ่งคนกำลังซุกซน

ผู้สัมภาษณ์ พ่อบัวสอน มาสขาว บ้านหนองผือน้อย หมู่ที่ 8 ต.นาโสน อ.กุดชุม จ.ยโสธร

ประวัติหมู่บ้านพอสังเขป

เมื่อปีพ.ศ. 2467 ได้มีชาวบ้านจำนวนหนึ่งอพยพมาจากบ้านนาโส หมู่ที่ 6 ตำบลไผ่ อำเภอยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะนั้น โดยการนำของหลวงพ่อด้อย มาสขาว มาก่อตั้งวัดอยู่ทางทิศเหนือของหนองแคนซึ่งเป็นหนองน้ำ และได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปีพ.ศ. 2470 โดยมีนายเลียง มาสขาว นายหล้า มาสขาว นายนิ มาสขาว นายสอน มาสขาว นายทอง มาสขาว นายคำภา มาสขาว นายรินทร์ แก้วใส นายเหลา แก้วใส นายพร มาสขาว นายอ่อน มาสขาว นายโค มาสขาว นายใบ ศรีวะสุทธิ์ นายกัญหา พันธุ์เดช นายบุญ แก้วใส นางบับ มาสขาว นายกัญหา มาสขาว นายเชียง ขุนคำ และยังมีลูกหลานย้ายตามมาอีกจำนวนหนึ่งมาครั้งแรกโดยมาตั้งคอกเลี้ยงควาย อยู่ทิศใต้ของกุตหน้าลายซึ่งเป็นหนองน้ำ ซึ่งเป็นที่นาของพ่อใหญ่จารย์เคียง มาสขาวและเป็นที่นาของนางมา มาสขาว ปัจจุบันซึ่งตั้งอยู่ทิศเหนือของบ้านหนองแคน

ปัจจุบัน ในขณะที่เป็นแม่บ้านใหม่ๆ พื้นที่โดยรอบเป็นป่าทึบมีป่าอยู่โดยรอบหมู่บ้าน เต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิดปัจจุบันมีนายคำพุ ศรีมันตะ เป็นผู้ใหญ่บ้านขึ้นกับ อบต. นาโส

ที่อยู่

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2549 ได้มีนักส่งเสริมของโรงสีชมรมรักษัธรรมชาติ 1 คน ได้มาเป็นนายขงพ่อทอง - แม่โฮม มาสขาว อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ 7 ตำบลนาโส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร มีชื่อว่านาย ผดุง เวฬุวนารักษ์ (หรือว่าจารย์ดุง) เป็นภาษาชาวบ้านเรียกกัน สำหรับผู้ที่ผ่านการบวชหรือว่าการทดหรือว่าลดน้ำบุญทด

ภรรยา ชื่อพรจิตร เวฬุวนารักษ์ ลูกชายหนึ่งคนกำลังซุกซน ขณะที่สัมภาษณ์อยู่ก็วิ่งเข้ามาหาพ่อพอมมีถามโน่นถามนี่ตามประสาเด็ก

ผู้สัมภาษณ์คือนายบัวสอน มาสขาว เริ่มถามเลยนะ เชิญครับพ่อคือเสียงจากจารย์ดุง

ชื่อเรื่อง

ได้ข่าวว่าได้ทำการเลี้ยงหมูหลุม ไหนลองเล่าให้ฟังหน่อยคิดอย่างไรจึงอยากเลี้ยง

จารย์dungตอบแบบไม่ได้ลังเลเพราะเป็นผู้ชำนาญการอยู่ฝ่ายส่งเสริมมาก่อนแล้ว ได้ไปศึกษาดูงานหลายแห่งไปทั้งในนามกลุ่มและนำกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ไปดูแล้วเป็นมันน่าสนใจมากเพราะทำงานไม่มีอะไรยุ่งยาก

หมูหลุม

วิธีทำสู่ผลสำเร็จและขั้นตอน

จารย์ดุงเล่าว่า

1. เตรียมสถานที่กว้างประมาณ 4 เมตร ยาว 10 เมตร ขุดลงลึกประมาณ 1 เมตร หรือลึกมากยิ่งขึ้นดีเพราะจะได้เก็บแกลบไว้ทำปุ๋ยได้มาก แล้วมุงด้วยหญ้าหรือสังกะสีอย่างใดอย่างหนึ่งตามกำลังทรัพย์ จารย์ดุงว่า แล้วล้อมด้วยไม้หรือก่อบล็อกปูนได้ก็ยิ่งดีสำหรับจารย์ดุงล้อมด้วยไม้เพราะอยู่กับป่าไม้หลากหลายพันธุ์ ดอกขนาดดังกล่าวจะเลี้ยงหมูได้ประมาณ 40 ตัว

สิ่งที่จะต้องเตรียม

1. แกลบธรรมชาติ
2. น้ำหมักชีวภาพ
3. เตรียมหาหมูไว้ทุกพันธุ์-ทุกเพศ
4. เตรียมกระสอบปุ๋ยไว้
5. เตรียมทุนไว้สำหรับอาหารหมู
6. เตรียมแรงงาน
7. เตรียมทำบัญชีฟาร์มหรือบัญชีรายรับ-รายจ่าย

จารย์ดุง เล่าว่า ตอนแรกก็ลองผิดลองถูกหมูไม่ค่อยโตเร็วเพราะขาดประสบการณ์ เพราะไม่เคยเลี้ยงหมูมาก่อน พอทำไปสักรุ่นที่ 2 จึงได้รู้ว่าปัญหาอุปสรรคมันคืออะไร

1. ต้องมีเวลาให้หมูกินอาหาร ส่วนอาหารกินผักที่เรามีโยนลงไปเลย เช่น ผักบุ้งที่มีในนา ผักกระถินริมรั้ว ผักในหนองน้ำ แดงที่เหลืตามไร่ เพราะที่นาของจารย์ดุงปลูกทุกอย่างที่กินได้ หรือกินทุกอย่างที่ปลูก ที่นักร้องเสริมมักใช้คำนี้

ปลูกทุกอย่างที่กินได้ กินทุกอย่างที่ปลูก

ช่วงที่จะมีรายรับ

คือ หนึ่งเดือนจะเริ่มมีรายได้แล้ว ไม่ใช่ขายหมูนะ จารย์ดุงเล่าอย่างตื่นเต้น ขายอะไร ถามต่อ ขายหมู เพราะหมูที่ได้มันจะเป็นปุ๋ยที่ยอดเยี่ยมจริงๆ มันมีทั้งน้ำชีวภาพ เศษพืชผัก แกลบ และขี้หนู บางคนก็เอาไปใส่พืชผัก บางคนก็เอาไปใส่นาแทนปุ๋ย และก็เป็นอินทรีย์วัสดุที่มีมากช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ ไม่มีสารพิษ ให้ความปลอดภัยกับผู้บริโภค

ส่วนราคาหมู

กระสอบละ 30 บาท ไม่พอขาย ตกเกือบละประมาณ 2,000 ส่วนเนื้อหมูจะขายเป็นชุดหรือยกคอกเลย 3 เดือนขายครั้งจะตกประมาณ 40 ตัว จะมีน้ำหนักประมาณ 2,400 กก./60 บาท เท่ากับ 144,000 หักค่าหัวอาหารออกประมาณ 50,000 กำไรจะเหลือ 94,000 บาท ถ้วน

ส่วนรายได้ อย่างอื่นจะตามมาคือ มีผู้มาศึกษาดูงาน และมีเครือข่าย มีเพื่อนมาก

แรงจูงใจที่จะทำเรื่องนี้

เมื่อประมาณ ปี 2549 เข้าทำงานฝ่ายส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์โรงสีชมรมรักษารัฐธรรมนูญ บ้านโสภณชุมปูน มีโอกาสได้ไปศึกษาเรียนรู้ และมั่นใจว่าการที่จะทำให้กลุ่มสามารถลดปลดหนี้ได้พอจะเห็นทางแล้ว ก็เลยตัดสินใจทำเลย อย่าลังเลใดใดทั้งสิ้น อย่าผัดวันประกันพรุ่ง ต้องกล้าคิดกล้าทำ พร้อมทั้งเป็นอาชีพที่มั่นคง เมื่อก่อนนายผดุง เวฬุวนารักษ์ ก็เป็นหนี้สินเฉกเช่นเดียวกันกับชุมชนแต่เนื่องจากได้หาความรู้ใส่ตัวโดยการหมั่นเรียนรู้ตามศูนย์ต่างๆ

ดังภาษีดีसानว่า

ค้นบ่ออกจากบ้านบั้งชื้อนแดนไกล

ค้นบั้งไปร่ำเรียนสืบมีความรู้

ค้นว่ามีความรู้เต็มพุงเพียงปาก

สอนตัวเองบั้งได้ไผ่ลียงว่าดี

พอจะแปลได้ว่า ถ้าไม่ไปศึกษาเรียนรู้ตามศูนย์ต่างๆจะไม่ได้อะไรเลย มีความรู้แต่ไม่ลงมือทำจะไม่
มีค่าอะไรเลยนี่คืออุดมการณ์ของผู้ที่ชื่อ ผดุง หรือจารย์ดุงของพี่น้องชุมชนบ้านหนองแคน

เรื่องนี้มีความหมายสำคัญ

การจะทำอะไรก็ตามให้ตั้งใจทำ ตั้งสติให้มั่นให้มีความจริงจังจริงจัง ให้ทำโดยจิตวิญญาณที่สำคัญ
ถ้าจะทำกิจกรรมใดได้ก็แล้วแต่อย่าลืมมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อการเป็นข้อมูลในการประกอบกิจการ
นั้นๆ ว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไรบ้าง สามารถจะถอดเป็นบทเรียนจากประสบการณ์ให้คนอื่นได้รับรู้ จะเป็น
อานิสงค์ ต่อคนอื่น เป็นวิทยาทาน ซึ่งจะทำให้ท่านผู้ตั้งใจทำอย่างคุณผดุง เวฬุวนารักษ์ ทำอะไรก็มักจะ
ประสบความสำเร็จโดยมีภรรยาที่ชื่อพรจิตร เวฬุวนารักษ์และเด็กชายกฤษฎา เวฬุวนารักษ์คอยให้กำลังใจอยู่
ตลอดเวลา

จากผู้สัมภาษณ์ ขอให้ท่านผู้จะเอาเป็นแบบอย่างก็ให้ไปปรึกษาหรือดูงานได้ที่
ของ นายผดุง เวฬุวนารักษ์ ที่บ้านหนองแคน เลขที่ 40 หมู่ 7 ตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม
งิ้ว 35140 โทรติดต่อได้ที่ 087-0923840

ชื่อ ความรู้เรื่องเกษตรเข้มข้นหรือเกษตรอินทรีย์

บ้านหนองผือน้อย หมู่ที่ 8 ต.นาโเส อ.กุดชุม จ.ยโสธร

นางหนูไกร แสงศรี หรือแม่น้อย

นางหนูไกร แสงศรี หรือแม่น้อย เป็นเกษตรกรอีกคนหนึ่ง ที่มีความขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ที่เป็นสมาชิกเกษตรอินทรีย์ ที่ได้รับรองมาตรฐานจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ชมรมรักธรรมชาติ แม่หนูไกร หรือแม่น้อย มีลูกชาย 2 หญิง 1 ส่วนคุณพ่อประธาน เป็นคนที่สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงนัก จึงรับหน้าที่ดูแลวัว ควาย ที่มีอยู่ประมาณ 10 กว่าตัว

ส่วนลูกชาย 1 หญิง 1 ไปทำงานที่กรุงเทพฯ มีลูกชายคนเดียวที่คอยช่วยแม่ มีชื่อว่า นายชาญนาวี แสงศรี มีชื่อเล่นว่า วิ เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ หลังจากออกจากโรงเรียนการทหารมา ก็เป็นทั้งช่างแอร์ และช่วยแม่ทำเกษตรผสมผสาน สามารถที่จะผลิตพืชสวนส่งตลาดที่ใจกลางเมืองยโสธร ทุกวันเสาร์ของเดือน จนมีรายได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 1,000 บาท

สินค้าที่ส่งขายมีทั้งผักบุ้ง ผักกาด ผักหอมกุ่ม ผักคะน้า ผักกะยา ถ่านไม้ แม้เปิด ไร่ ก็มีจำหน่ายตลอดปี จนชาญนาวี สามารถออกรถเพื่อบรรทุกของเครื่องมือในการทำงานและพืชผลเกษตรอินทรีย์ที่ปลูกไว้ไปขายในตัวเมืองได้

แปลงเกษตรอินทรีย์

นอกจากนั้นยังมีฝรั่งเข้าศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์อยู่ตลอดฤดู ในขณะเดียวกัน แม่น้อย ก็ได้มีการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน หลังจากได้เข้าร่วม โครงการ พักชำระหนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2547 จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร (ธกส) ไปศึกษาดูงาน จนเป็นที่เข้าใจและมองเห็น ความสำคัญของการทำบัญชีและยึดถือปฏิบัติมาจวบจนปัจจุบัน

นายบัวสอน มาสขาว มีโอกาสได้สอบสัมภาษณ์ แม่น้อย แม่น้อยเล่า มาว่า เมื่อก่อนมีหนี้สินจากการยืมเงินโดยมีผู้ชักชวนให้ยืมเช่น เงินในโครงการ (กขคจ.) 10,000 บาท เงินกองทุนเงินล้าน 20,000 บาท เงิน ธกส. 80,000 บาท ได้นำเงินที่กู้ยืมไปซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการทำนา เช่น ซี้อรถไถนาเดินตาม จำนวน 65,000 บาท เครื่องสูบน้ำ 9,000 บาท อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ ใช้ในการเกษตรบ้าง ส่งลูกเรียนหนังสือบ้าง ตอนนั้นแล้วรวมเป็นหนี้ทุกโครงการรวมเป็นเงินจำนวน 110,000 บาท เฉพาะจะขายข้าวไม่พอใช้หนี้แน่นอนเลยตัดสินใจเข้ามาทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างจริงจังเมื่อปี 2547 เป็นต้นมา

กรอบความรู้

หลังจากแม่น้อยได้เข้าอบรมในโครงการพักชำระหนี้ของ ธกส. แล้วมีความคิดเห็นอย่างไร จึงได้เข้ามา ทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสานพร้อมทั้งทำบัญชีครัวเรือนด้วย

แม่น้อยบอกว่าหนี้เป็นแสน ไม่รู้จะใช้หมดอย่างไร โดยเฉพาะค่านายเคมี ก็ไม่น่าจะพอสำหรับขายข้าว เพราะราคา ข้าวไม่มีความแน่นอนเลย อยากขึ้นก็ขึ้น อยากลงมันก็ลงเอาดื้อๆ

แม่น้อยบอกว่าได้เข้าอบรมโครงการเกษตรอินทรีย์ แล้วยังมีความมั่นใจมาก เพราะข้าวก็มีราคาแน่นอนและมีการ ประกันราคาข้าว อีกทั้งยังทำให้ผู้บริโภคปลอดภัย ทั้งยังไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทำให้โลกน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

การทำบัญชีก็ได้ทำให้ได้รู้จักการออมของการใช้จ่าย อันได้มีพอประหยัดได้ก็ประหยัด

ได้ก็ต้องรู้จักข้อมูลที่ทำขึ้นหลังจากสรุปประจำเดือน โดยเฉพาะค่านายเคมีแม่น้อยบอกว่ามีราคาแพงมากถ้า เปรียบเทียบกับการที่เราจะทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง

แต่ละปีแม่น้อยจะสั่งซีพีไก่อมาประมาณอย่างน้อย 1 คันรถหลัก ราคาเมื่อก่อนรถละ 4,000 - 5,000 บาท เท่านั้น ถ้าซื้อปุ๋ยเคมีไม่น้อยกว่า 20,000 บาทเลย ประหยัดได้มาก เงินที่เหลือก็นำไปใช้หนี้ ธกส. ได้สบาย เลย

ทำอะไรบ้าง

ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานจากกลุ่มอินทรีย์

ปลูกผักปลอดสารทุกประเภท

ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทุกเรื่อง ขายข้าวได้เท่าไร ขายผักได้เท่าไร

ซื้อปุ๋ย หมายถึง วัสดุที่ใช้เพื่อทำปุ๋ยอินทรีย์ แม่ค่อยบอกว่า ประกอบด้วย

1. ชีไก่ 2. แกลบ
3. ลำ 4. น้ำหมัก
5. เศษพืช เช่นใบไม้ ใบหญ้า ฟางเน่า หาดินที่นาของตัวเอง

เมื่อได้วัสดุทุกอย่างมาแล้ว ทำบัญชีจ่ายไว้แล้ว ก็ลงมือผสมเข้ากันทั้งหมดที่เตรียมไว้ อย่างน้อยประมาณ 2 อาทิตย์ หรือ สัมผัสด้วยมือรู้สึกว่าไม่ร้อนก็สามารถใช้ได้เลย

ชีไก่ วัสดุหลักในการทำปุ๋ยอินทรีย์

วิธีใช้

แม่ค่อยบอกโดยละเอียดว่า ควรจะหว่านให้ทั่วที่นา ที่เราคิดว่าจะทำการปักดำ แล้วไถกลบเลย ส่วนจะทำการปักดำนั้นเมื่อใดก็ได้ ถ้ามีน้ำฝนหรือถ้าไม่มีน้ำฝนเราก็มีหนองน้ำ เครื่องสูบน้ำเราก็มี จัดการสูบน้ำได้เลย ถ้ากลัวมีความพอดีดำแล้ว ขณะเดียวกันแม่ค่อยก็จะเตรียมดินเพื่อปลูกผักปลอดสารไปพร้อมๆกัน แม่ค่อยบอกว่า ส่วนผักนั้นถ้าอากาศร้อนจะไม่เป็นผลดี ให้หาอะไรก็ได้มามุงกันแดด เช่น ฟางแห้ง หรือใบมะพร้าวใบหญ้าได้ทั้งนั้น จะให้ตีไปซื้อแกลบที่ตลาดเลยกันแดดได้เป็นอย่างดี

แม่น้อยพูดเสียจนเมื่อยปาก ผู้ถามชักหิวน้ำมองไปเห็นมะพร้าวอ่อน แม่น้อยบอกว่าจัดการได้เลย อยู่ที่สวนไม่มีหิว ฝรั่ง มะกอกน้ำ มะเฟืองหวาน มะพร้าวน้ำหอม กล้วย เป็นต้น

มีเยอะเยอะ อันดับแรกแม่น้อยบอกได้ เพื่อน เพราะมีคนมาศึกษาดูงานเยอะมากตลอดปีเลย มีทั้งฝรั่งมานอนค้างที่ละหลายๆคืน และมีความพอใจในอาชีพและภูมิไ้ที่ได้มีส่วนร่วมช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น และสิ่งที่ไม่ได้คือ มีความดีใจที่ได้ทำตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิไ้ที่มีส่วนทำให้เพื่อนมนุษย์ได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย

ส่วนเงินแม่น้อยบอกว่าที่ได้ใช้หนี้เขาไปหมดก็สบายใจมาก จนเดี๋ยวนี้ไม่อยากจะรวยอยากอยู่อย่างนี้ มีลูกหนึ่งคน พ่อบ้านอีกหนึ่งคน คอยให้กำลังใจ ส่วนบ้านแม่น้อยบอกว่า สร้างไว้ให้ตุ๊กแกมันอยู่ เพราะทั้งสามท่านจะนอนอยู่ที่นาโดยปราศจากไฟฟ้า น้ำประปา ไม่ต้องเปลืองค่าใช้จ่ายใดๆเลย

ปัญหาและอุปสรรค

ก็มีบ้าง เช่น กล้วยปลูกไว้ประมาณ 2 ไร่ มาปีนี้แห้งเหี่ยวตาย เพราะอากาศมันร้อน จึงได้ยกเลิกปลูก กล้วยหันมาปลูกพืชอย่างอื่นแทน

เรื่องน้ำ ก็มีปัญหายู่คือมันอยู่ไกล เฉพาะน้ำบาดาลก็มีปัญหากับอากาศร้อนเหมือนกัน

สรุปว่า

งานนี้ ความรู้ี้ มีความสำคัญกับแม่น้อยมาก ถ้าไม่มีการศึกษาดูงานจากโครงการจะไม่มีโอกาสหาทางออกได้เลย เมื่อก่อนแม่น้อยเคยหนีไปทำงานรับจ้างที่ กทม. แต่ก็ไม่มีโอกาสชำระหนี้สินทั้งหมดได้เลย

มีความหมายสำหรับครอบครัวคือ มีความอบอุ่นที่ได้อยู่กับพ่อบ้านและลูก ถึงแม้จะอยู่ช่วยงานเพียงคนเดียวก็ตาม แต่ลูกอีกสองคนก็มาหาบ่อยมาก มาช่วยดำนานะ เกี่ยวข้าวอยู่ตลอดเวลา

มีวิธีเดียวที่ชาวนาเราจะอยู่รอด โดยหันหน้าเข้ามาจับกลุ่มกันทำให้เป็นเรื่องจริงจังให้เหนียวแน่นให้ได้ แม่น้อยยังได้กล่าวคำกลอนให้ฟังดังนี้ ก่อนจะขอตัวต่อนัวว ความ 10 ตัวเข้าคอกแล้วแม่น้อยก็ขอตัว

ครับ ท่านผู้อ่านก่อนที่ผมจะจบการสัมภาษณ์แม่น้อย หรือชื่อจริงว่า นางหนูไกร แสงศรี ก็ขอให้พวกเราชาวเกษตรกรหันมาเอาแบบอย่างแม่น้อยไปใช้บางส่วนก็ดี ถ้าหากพวกเราชาวเกษตรกรมีการตั้งกลุ่มให้มั่นคงแน่นอน ประเทศชาติของเราจะต้องเจริญรุ่งเรืองในเรื่องอาหารสู่ชาวโลกแน่นอน พร้อมทั้งเป็นการช่วยลดภาวะโลกร้อน ผลบุญอันนั้นย่อมย้อนมาสู่เราชาวเกษตรอินทรีย์แน่นอนครับ

ความเป็นเลืือเหลืออะไรในวันนี้
นอกจากนี้ท่วมเมืองเป็นเรื่องเศร้า
เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงไม่เบา
ที่อับเฉาให้เรื่องรongsตั้งทองทา

แม่น้อยกับลูกกำลังประกอบแอร์แว

เตรียมหน่อกล้วยเพื่อทำการปลูก

หนองน้ำในการทำเกษตรอินทรีย์

การเลี้ยงกบ

นายนิก เสาร์ทอง เลขที่ 22 บ้านสันติสุข หมู่ 11 ตำบลนาโละ อำเภอกุดชุม

ใกล้ตัว

บกรั้งน้ำไม่เปลืองน้ำ เมื่อเลี้ยงแล้วจะทำให้เกิดอาหารพร้อมจะได้ขาย จะเกิดรายได้เพิ่มจึงเป็นเหตุให้เกิดการเลี้ยงกบขึ้น

สาเหตุที่ต้องมาทำกิจกรรมเลี้ยงกบ เพราะว่า กบ เป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่ายไม่ยุ่งยากกับการมีขั้นตอนอะไรมากมาย ไม่กินอาหารมาก พร้อมโตเร็ว ทนต่อความต้องการของคน ที่จะทำเป็นอาหาร และยังเป็นที่ต้องการของคนด้วยและเป็นสิ่งที่พร้อมที่จะใช้ได้ทุกเวลาเมื่อต้องการ และกบเป็นสัตว์ครึ่ง

ขั้นตอน

ไปซื้อกบแม่พันธุ์ พ่อพันธุ์มาแล้วก็เลี้ยงไว้สักพักเพื่อให้คุ้นเคยต่อสถานที่ สักพักหนึ่งแล้วก็ดูว่าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สมบูรณ์ดีจึงทำฝนหลอกเข้ามาโดยการฉีดน้ำเข้าไปในบ่อแล้วจับพ่อพันธุ์แม่พันธุ์มาหากันแล้วมันจะผสมพันธุ์กัน เมื่อกบผสมพันธุ์กันแล้วมันก็จะออกไข่

เมื่อออกไข่แล้วก็จับพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ออกหมดแล้วรอดูว่ามันจะแตกตัวอ่อน เมื่อแตกตัวอ่อนแล้ว ตุ่นไข่แดงไปให้มันกิน

พร้อมกันนั้นเราทำบัญชีควบคุมไปด้วย เพื่อจะได้รู้ข้อมูลในด้านการใช้จ่าย สิ่งที่เราทำอยู่นี้มันเพิ่มค่าใช้จ่ายหรือลดค่าใช้จ่ายกันแน่

เพราะมีคนเขาว่าอย่าเลี้ยงเลยพวกสัตว์ต่างๆนี้มันสิ้นเปลือง จึงเป็นการทำทนายให้นายนิก เสาร์ทอง อยากทำดู พอทำแล้วมันก็ได้สิ้นเปลืองอะไรมากมายเลย พอครบมันโตมาสักระยะหนึ่ง เราก็อใช้ฟล่อ

แมลงให้เป็นอาหารกบเพื่อลดค่าใช้จ่ายในด้านอาหาร นายนึกเล่าว่า มันไม่ได้สิ้นเปลืองอะไรมากมายหรอกครับ พอดูจากบัญชีครัวเรือนไม่เป็นปัญหาเลย การเพราะพันธุ์กบเลี้ยงนี้ถ้าจะทำเป็นธุรกิจก็ได้ จะจำหน่ายได้ทุกระยะ เช่น จำหน่ายตั้งแต่ยังเป็นลูกอ๊อดอยู่ก็ได้ไม่อันตรายหรือจะจำหน่ายช่วงเป็นตัวเล็กก็ได้ มีคนมาติดต่อขอซื้อไปเลี้ยงกียะยะ แต่เราไม่ทำจำหน่ายตัวเล็ก จะจำหน่ายเมื่อตัวใหญ่เท่านั้น

ในด้านปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงนี้ก็มีบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทำอะไรก็มีปัญหาหมดนั่นแหละครับแต่เราก็ดูว่าจะมากหรือน้อยเท่านั้นเอง ปัญหาของการเลี้ยงกบนี้จะมีปัญหาในเรื่องกับมันรังแกตัวเล็กเมื่อขนาดไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้นนายนึก บอกว่าเราต้องดูแลพอสมควร ช่วงที่กบยังเล็กอยู่ต้องคัดตัวที่มีขนาดเล็กออกแล้วก็หมดปัญหา เราต้องเตรียมบ่อสำรองไว้เพื่อจะได้คัดแยกออก หรือถ้าเพื่อนงานขึ้นมาอีกให้มีรายได้โดยไม่ต้องคัดก็ทำการขายลูกอ๊อดเลยก็ได้ แต่มันเปลืองและต้องทำบ่อยๆ เพาะเลี้ยงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไว้เยอะก็ได้ แต่นายนึกไม่ทำอย่างนั้น นายนึกทำแบบพอเพียงเอาแค่ว่าพออยู่พอกินเท่านั้น ทำเป็นเศรษฐกิจพอเพียงสบายกว่าไม่ยุ่งยาก นี่คือนิยามของการเลี้ยงกบ

บ่อเลี้ยงกบ

นายนิก เป็นคนขยันบริเวณบ้านก็ปลูกมะนาวเป็นร้อยกว่าต้นทั้งได้รับผลผลิตแล้วก็มี

นอกจากนั้นก็มีพืชผักอีกหลายอย่าง พืชชนิดหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับนายนิกก็คือไม้ไผ่เศรษฐกิจ ออกทั้งปี ขอให้มีความ

ความขึ้นอยู่ตลอด นายนิกบอกว่าการปลูกพืชต่างๆไม่ต้องให้ปุ๋ย ไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ไม่มีค่าใช้จ่าย

ในเรื่องปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเลย นายนิกใช้น้ำหมักสมุนไพรในการไล่แมลงที่เป็นศัตรูพืชผักหรือฮอร์โมนในการเสริมสร้างและบำรุงพืชผลต่างๆ เช่น นมขี้ เป็นการทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง นายนิกยังเลี้ยงหมูอีกเพื่อเป็นการเสริมรายได้ทาง และขี้หมูก็ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้กับพืชผักต่างๆได้ดี

ผลสำเร็จของนายกิก และนางบัวสอน เสาร์ทอง สามี-ภรรยา มีอยู่มีกินมีใช้พร้อมแบ่งปันให้กับชาวบ้าน ญาติพี่น้องได้อยู่ได้กินด้วยกันไม่ซื้อหรือขายในสิ่งที่ไม่จำเป็นรวมทั้งได้ปลดหนี้สินเป็นบางส่วน

แม่บัวสอน เสาร์ทอง

สรุป

สรุปว่างานนี้มีส่วนสำคัญและมีคุณค่าสำหรับนายกิกและนางบัวสอนมากมาย ในชีวิตนี้ถ้าไม่รู้จักคำว่าบัญชีครัวเรือนแล้วคงหาทางเลือกไม่พบ พร้อมทั้งยังเป็นต้นแบบให้กับชาวบ้านอีก ได้นำไปปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จได้

ผลการถอดองค์ความรู้

ชุมชน

บ้านหนองผือน้อย หมู่ที่ 8 ต.นาโเส อ.กุดชุม จ.ยโสธร

ชื่อเรื่อง กลุ่มโรงปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

นายบัวสอน มาสขาว

นายบัวสอน มาสขาว หรือมีชื่อเล่นว่า สอน มีสมาชิกในครัวเรือน 6 คน ที่อยู่ด้วยกัน 3 คน อีก 3 คน ไปทำงานในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ

คุณแม่หนูพิช มาสขาว หรือมีชื่อเล่นว่า หนู เป็นแม่บ้านที่คอยให้กำลังใจในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานกลุ่มต่างๆ

งานที่ฟอสสอนทำมีอยู่ 5 หน่วยงานเช่น

ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านหนองผือน้อย เมื่อวันที่ 27 ต.ค. 2552

งานที่ 2 เป็นกรรมการผู้ประสานมูลนิธิ ภูมิพลังไทย โดย ปปส.

งานที่ 3 เป็นผู้ประสานระดับจังหวัด โดย พมจ.

งานที่ 4 เป็นคณะกรรมการจังหวัด โดย สกว.

งานที่ 5 เป็นคณะกรรมการระดับอำเภอ โดย ศตจ. ปชช.

รับรางวัล ไบรรับรองมาตรฐานจาก มพช. ระดับ 3 ดาว

กรอบเนื้อหา

ประมาณปี พ.ศ. 2537 มีครอบครัวของ นายบัวสอน มาสขาว ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เคยกินอยู่อย่างเรียบง่าย ตามมีตามเกิดตามแบบคนอีสาน มาเป็นการอยู่กินแบบทุนนิยม จะทำอะไรก็ต้องมีเงินเป็นตัวชี้วัด พ่อบัวสอน ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่พักผ่อนอยู่กินแบบคนมีเงินมีทองหรือแบบคนรวยนั่นเอง เห็นครอบครัวอื่นเขามีรถยนต์ มีทีวี มีตู้เย็น มีบ้านหลังสวย คุณพ่อบัวสอน ก็อยากจะมีเหมือนกันกับเขา

ด้วยเหตุนี้ พ่อบัวสอน จึงตัดสินใจไปสมัครงานที่บริษัทแห่งหนึ่ง ที่รับคนไปทำงานที่เมืองนอก ตั้งอยู่แถวๆชอยรางน้ำ กรุงเทพฯ ในขณะเดียวกันก็ได้นำที่นาไปจำนองกับนายทุนปล่อยเงินกู้ ร้อยละ 5 บาท ต่อเดือน ได้กู้ยืมเงินประมาณ 80,000 บาท

หลังจากกู้ยืมเงินได้ ก็ได้วิ่งเต้นอยู่ประมาณ 3 เดือน จึงได้เดินทางไปทำงานที่ประเทศไต้หวัน ทำงานอยู่ประเทศไต้หวันอยู่ได้หนึ่งเดือนได้รับเงินเดือนอยู่ประมาณ 7,000 บาท มาบวก ลบ คุณ หาร ดูมันไม่พอใช้หนี้ที่กู้ยืมเขามา จึงได้รู้ว่าเราถูกหลอก

เพราะตามสัญญากันว่าเราจะได้รับเงินเดือนพร้อมโอทีจะตกอยู่ประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน พอคิดได้ก็ตัดสินใจออกจากการทำงานเพื่อกลับเมืองไทย จึงให้เจ้าหน้าที่สถานทูตไทย ส่งกลับเมืองไทย เริ่มจากปี 2537 มาถึงปี 2544 เรื่องหนี้สินเริ่มทวีคูณขึ้นเรื่อยๆทั้งต้นทั้งดอกตกประมาณ 500,000 บาท เลยตัดสินใจยกที่นาให้กับนายทุนปล่อยเงินกู้ไปเป็นบางส่วน ยังคงมีหนี้สินติดตัวประมาณแสนเศษๆ

วันที่ 14 ธันวาคม 2544 ตรงกับวันศุกร์ ได้มีโครงการอบรมในโครงการเกษตรกรรมไร้สารพิษ-ชีวิตคู่คุณธรรม ที่ หน่วยงานกลีกรมไร้สารพิษ จัดขึ้น ที่วัดสาทรธรรมร่วมใจ อำเภอป่าตอง โดยการชักชวนจากคณะกรรมการเครือข่าย ศูนย์บ้านร่มเย็น ส่งไปได้ศึกษาเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์จากองค์กรเครือข่ายหลายหน่วยงาน มีฐานให้ได้ศึกษาหาความรู้ประมาณ 5 ฐาน ที่มีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เป็นอันมาก คือ การทำบัญชีครัวเรือน ส่วนฐานศึกษาอื่นๆก็ได้ศึกษาและนำมาปฏิบัติจนจบจนปัจจุบันนี้

1. แรงจูงใจที่อยากจะทำบัญชีครัวเรือน (แรงบันดาลใจ)

เพราะมีหนี้สินอยู่หลังจากเข้าอบรมโครงการประมาณ 150,000 บาท ได้ยินได้ฟังวิทยากรจัดทำเป็นกลุ่มเพื่อหาทางออกร่วมกันที่จะให้หมดหนี้สิน คุณพ่อบัวสอน เลยตัดสินใจเริ่มทำบัญชีครัวเรือนประมาณเดือนมกราคม 2545 หลังจากได้ศึกษาเรียนรู้ที่ศูนย์อบรมกลับมาที่บ้าน ได้ตั้งกลุ่มขึ้นมา ชื่อกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีสมาชิกอยู่ 24 คน มีคณะกรรมการบริหารจัดการเรียบร้อย หลังจากที่ได้สมาชิกกลุ่มแล้ว คุณพ่อบัวสอนก็ได้ส่งสมาชิกเข้าไปอบรมทุกคน เกือบจะหมดทั้งหมู่บ้าน นอกจากคนในกลุ่มแล้วยังมีคนที่มีความสนใจก็ได้ส่งเข้าไปอบรมกันแทบหมดทั้งหมู่บ้าน

2. ทำอย่างไรบ้าง

2.1 กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

กระบวนการขั้นตอนของงาน ตั้งแต่คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม คุณพ่อบัวสอน เป็นเลขาของกลุ่ม ได้วางแผนที่จะไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ที่จะมาทำประกอบด้วย

1. แกลบเผา 2. แกลบธรรมดา 3. ลำอ่อน 4. กากน้ำตาล 5. คายข้าว

ในการจัดซื้อแต่ละครั้งมีการจดบันทึกเข้าบัญชีครัวเรือน ว่าซื้อแกลบเผากี่บาท ซื้อแกลบธรรมดากี่บาท ซื้อลำอ่อนกี่บาท ซื้อคายนี่บาท ซื้อมูลสัตว์กี่บาท และให้บันทึกเป็น รายจ่าย-รายรับ

น้ำหมักชีวภาพ

ผลการได้ทดลอง ในปี 2545 (ผลสำเร็จ)

มีค่าใช้จ่าย ประมาณ 30,000 บาท

ได้ปุ๋ยประมาณ 50 ตันโดยแบ่งให้สมาชิก 24 คน ได้ปุ๋ยคนละ 2 ตัน 8 ร้อยกิโลกรัมกว่าๆ ซึ่งเมื่อก่อนครอบครัวหนึ่งจะใช้ปุ๋ยอย่างน้อยครั้งละ 20 กระสอบ กระสอบหนึ่งประมาณ 500 บาท เท่ากับ ครอบครัวละประมาณ 10,000 บาท ที่จะต้องซื้อปุ๋ยเคมีตกครอบครัวละ 10, 000 บาท ที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ลงทุนครัวเรือนละ 1,250 บาท

คนในชุมชน บ้านหนองผือน้อย จึงหันมาทำปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองและได้เข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์กันทั้งหมู่บ้าน โดยมี พ่อบัวสอน เป็นผู้นำพาซึ่งความสำเร็จในครั้งนี้

เมื่อปี พ.ศ. 2547 คุณพ่อบัวสอนก็ได้รับโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจตำบลละ 1 ล้านบาทได้ทำโครงการ 4 โครงการ ดังนี้

1. โครงการโรงงานปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
2. โครงการโรงน้ำยาเอนกประสงค์
3. โครงการกักกระตุกของกลุ่มแม่บ้าน
4. โครงการผลิตอาหารสัตว์

ส่วนพ่อบัวสอน ได้บริหารจัดการอยู่ 2 โครงการ

1. โครงการทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด มีโรงงานและเครื่องอัด 1 เครื่อง
2. เครื่องบดสมุนไพรเพื่อทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า และสบู่เหลว

ทุกโครงการได้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไว้ทุกโครงการ

ปัญหาและอุปสรรค

คนในชุมชนยังไม่เข้าใจอย่างละเอียด คิดว่าทำแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาได้หนี้สินก็ยังคงเหมือนเดิมเพราะว่าทำบัญชีแล้วจะมีคนมาช่วยปลดหนี้ให้

สำหรับพ่อบัวสอน ได้ทำบัญชีแล้วได้เปลี่ยนพฤติกรรมหลายอย่างเช่น

ลด ละ เลิก อบายมุข ทุกประเภท เมื่อก่อนเป็นคนดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน

พ่อบัวสอน คิดว่าการลด ละ เลิกทุกอย่าง ซึ่งเป็นการไม่ได้ลงทุนด้วยเงินเลยแต่มันได้กำไรเป็นตัวเงิน (เลิกทุกอย่างมันก็เป็นกำไรอยู่ในตัว) เพียงเราตั้งใจให้ดีให้มัน ยึดเอาศีล 5 มาปฏิบัติอย่างจริงจัง

การดำเนินชีวิตของคุณพ่อบัวสอน และครอบครัวในวันนี้

เข้าวัดฟังเทศ ฟังธรรม หมั่นทำบุญ เป็นผู้ให้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เลิกกินเนื้อสัตว์ใหญ่ เลิกเหล้า-บุหรี่ เลิกเล่นการพนัน นอนแต่หัวค่ำ ตื่นตีห้า สวดมนต์ให้พระ นุ่งสมาธิ 30 นาที เล่นโยคะหายใจเข้าออกลึกๆ 20 นาที หกโมงเช้า ดื่มน้ำอุ่นๆประมาณ 5 แก้ว (ก่อนแปลงฟัน) ดื่มหอกเอสารพิษออกจากลำไส้ทุกเช้า อาบน้ำ ล้างหน้า พยายามทำให้ได้ทุกวันจึงจะเห็นผล ถ้าทำได้อย่างยาวนานใดๆ

สรุปว่า งานนี้ความรู้มีความสำคัญ มีค่ามีความหมาย

การทำบุญซื้อครัวเรือนได้ทำให้เราารู้จักตัวเอง คุณค่าของตัวเอง
มีข้อมูลในครอบครัวสำหรับใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
เป็นการเตือนความจำหรือเป็นหลักฐานแสดงในการกู้ยืมเงินอีกด้วย

นอกจากคนในครอบครัวจะได้รับประโยชน์ และยังนำไปสู่คนในชุมชน เป็นผลสู่ประเทศชาติซึ่งนำไปสู่
ทางแห่งความมั่นคงมั่งคั่งของชาติ และได้นำไปสู่ปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียงแห่งพระราชดำรัสขององค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราอีกด้วย

เป็นทางเลือก ทางรอดในการแก้ปัญหาของสังคมอย่างมาก

พ่อบัวสอนเป็นหนี้หลังจากได้เข้าอบรมหลักสูตรการทำบุญซื้อครัวเรือน 150,000 บาท ได้นำมาปฏิบัติ
ตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมาและได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง จนทุกวันนี้มีหนี้สินเหลือประมาณ 40,000 กว่าบาท ค่อยๆแก้
และตั้งสติให้ดี อย่าใจร้อน อย่าอยากรวย อย่าเป็นผู้คอยแต่จะขอ-แต่รออยู่เลย

หันมาเป็นผู้ให้ ผู้เสียเปรียบ-เสียความรู้สึกและในที่สุดท่านจะเป็นผู้ได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะความสุขใจ
สงบในครอบครัวและอื่นๆอีกมากมายขอผลบุญนี้จึงนำท่านทั้งหลายเข้าสู่ผลสำเร็จแห่งการทำบุญซื้อครัวเรือนใน
ครั้งนี้ด้วย

ภาพการดำเนินงานกิจกรรมในครอบครัว

นายปรีดี ศรีระอุไร หรือพ่อสูง

นายปรีดี ศรีระอุไร หรือพ่อสูง ปัจจุบันเป็นคนภูมิลำเนา อยู่ที่ 26 หมู่ที่ 11 บ้านสันติสุข ตำบลนาโส อำเภอกุดชุม จ.ยโสธร โดยอยู่กินกับครอบครัว มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 3 คน ภรรยาชื่อ นางสาวพงษ์ ศรีระอุไร มีบุตรสาวคนหนึ่ง ชื่อ นางสาวนุจรี ศรีระอุไร ได้เรียนจบปริญญาตรีไปแล้ว และกำลังศึกษาต่อปริญญาโท

ผู้สัมภาษณ์ นายพมิตร์ มาสขาว 38 หมู่ 8 ต.นาโส อ.กุดชุม จ.ยโสธร

1. สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจ

แรงบันดาลใจที่พ่อสูง และครอบครัว อยากทำเรื่องนี้ก็เพราะว่า “เกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ หาทางออกไม่ได้ เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนมาก” และได้ถูกเพื่อนบ้านด้วยกัน พุดคุยฐานะทางครอบครัวมาก มีอยู่วันหนึ่งได้ฟังรายการทางคลื่นวิทยุกระจายเสียง และอ่านเจอในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับ “การทำเกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชบนหลังนา” ก็เลยเข้าไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อมาก็ได้ศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์มาเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เพราะต้องการจะพึ่งตนเองภายในครอบครัว และไม่อยากจะให้ใครมาดูแลเราได้อีก และอีกอย่างเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการกิน ลดต้นทุนในการผลิตที่สูงให้ต่ำลง โดยอาศัยสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ นำมาประยุกต์ใช้ดัดแปลงเป็นขั้นตอนในการทำ โดยไม่ต้องพึ่งนายทุน และอีกอย่างได้แนวความคิดมาจาก การไปดูงานเกี่ยวกับการบรรยายเกษตรอินทรีย์จากวิทยากรชุมชนต่างๆ ที่เข้ามาบรรยายให้ฟัง ฝ่ายส่งเสริมเข้ามาแนะนำให้กระทำเกี่ยวกับอาชีพนี้ ครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 จนเขายอมรับว่าเป็นเกษตรต้นแบบและเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และอีกอย่างโครงการนี้ เรียกว่า โครงการ **Home Stay** ซึ่งได้รับเครือข่ายมาจากโรงเรียนโสกชุมพล ต.นาโส อ.กุดชุม จ.ยโสธร

กระบวนการ ขั้นตอนของงานที่ได้กระทำมาดังนี้

1. ปุ๋ยเกษตรอินทรีย์

ขั้นตอนการกระทำ คือ การนำเอาของสดพวกเปลือกผลไม้ หรือเศษอาหาร, แกลบ, ชีว, ชีว, ต้นกล้วย, เปลือกผลไม้, พืชชอบน้ำที่มีน้ำหนักรวมกัน นำมาหมักรวมกัน เป็นเวลาตั้งแต่ 2 อาทิตย์ขึ้นไป สามารถนำมาใช้ได้เลย

วิธีการหมักน้ำหมักชีวภาพ อัตราส่วนการหมัก

กากน้ำตาล 1 ส่วน : เศษอาหาร 3 ส่วน
แล้วนำมาหมักรวมกัน

2. สารไล่แมลง

ขั้นตอนการทำ คือ จะใช้พวกสมุนไพรพื้นบ้าน นำมาหมักรวมกัน ได้แก่ ข่าแก่, สะเดา, ตะไคร้หอม, สาบเสือ, ต้นดอกดาวเรือง, สาบเสือ, สาบกา, ใบน้อยหน่า, หางไหล เอามาหมักกับเครื่องหอ หรือบอระเพ็ด ให้หวานตามทุ่งนาที่หนอนกอกกล้วย หรือพวกแมลงที่ชอบกินผลไม้

3. เลี้ยงหมูแม่พันธุ์ เพื่อขายแม่พันธุ์ ส่งให้ตลาดที่รับซื้อต่อไป หรือเพื่อนบ้านที่ต้องการแม่พันธุ์ก็จะขายให้ ส่วนนี้หมูก็จะนำมาหวานหรือทำเป็นปุ๋ยต่อไป เพราะหมูจะมีธาตุไนโตรเจนสูงซึ่งจะเป็นธาตุอาหารหลักตัวแรกที่พืชต้องการ โดยจะเอาหมูไปหวานหรือนำไปหมักก็ได้

4. เลี้ยงวัวแม่พันธุ์ เพื่อขายแม่พันธุ์ ส่งให้ตลาดที่รับซื้อเหมือนกัน ส่วนชีวะจะนำมาหมักเป็นปุ๋ยต่อไปหรือจะนำไปหวานใส่พืชสวนครัวที่เราปลูกก็ได้

5. การปลูกพืชผลไม้ ที่ได้

ปลูกอยู่ในขณะนี้ ก็มีประมาณ 100 กว่าชนิด นับไปตั้งแต่ปลูกพืชบนหลังนา รายได้ก็ตกประมาณปีละ 200,000 บาท ก็พอทำให้ครอบครัวอยู่ได้ และก็ได้ส่งลูกเรียนต่อปริญญาโทอีก ทุกวันนี้ก็ทำให้ครอบครัวอยู่แบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องไปขอความช่วยเหลือจากใครอีกเลย

6. การปลูกพืชระบบบรรณเกษตร โดยไม่ต้องไปตัดต้นไม้ต้นอื่น ออก เพราะเป็นการปลูกแบบซ่อม เวลาเราจะลงมือทำการเพาะปลูก ก็จะต้องเลือกพืชหรือต้นไม้ที่ต้องการแสงแดดมากน้อยอย่างไร เพื่อเลือกให้เข้ากับสถานที่ ถ้าหากจัดเลือกให้เหมาะกับสถานที่แล้ว พืชหรือต้นไม้ที่เราปลูกจะ ได้มีความสวยงาม

7. เครื่องสูบน้ำระบบแอร์เว

(Air were) ซึ่งเป็นเครื่องสูบน้ำขึ้นบริเวณที่สูง จะสูบน้ำได้ประมาณ 3-4 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเครื่องสูบน้ำโดยอาศัยดันฟองอากาศให้เกิดการอัดตัวเข้าไปในท่อ จะไม่มีลมดันออกมาแม้แต่น้อย จะทำการสูบน้ำได้เป็นอย่างดี จะประหยัดน้ำมันได้เป็นอย่างดี เริ่มเอามาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เครื่องสูบน้ำระบบนี้ก่อนที่จะนำมาใช้ก็ได้ทำการศึกษาด้วยตนเอง แล้วซื้อเครื่องยนต์มาดัดแปลงลงมือทำด้วยตนเอง ครั้งแรกก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ก็ได้ดัดแปลงมาเรื่อยๆประมาณ 3 ปีจึงสำเร็จ ปัจจุบันได้มีเพื่อนที่ทำเกษตรด้วยกันขอเอาระบบนี้ไปใช้หลายคน เช่น บ้านโนนยาง บ้านกำแมด และที่อื่นๆหลายแห่ง

ผลสำเร็จของงาน

ได้รู้จักความพอเพียง รู้จักประหยัดมัธยัสถ์ รู้จักคุณค่าของการดำรงชีวิตโดยพึ่งตนเอง ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ตลอดจนนักศึกษา นักวิชาการหลายแห่งที่เข้ามาขอถ่ายทอดความรู้ ได้ส่งลูกเรียนจบปริญญาตรี และกำลังศึกษาต่อปริญญาโท ตลอดจนมีรูปแบบเกษตรที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่นที่เข้ามาขอความรู้ มีกำลังใจที่จะต่อสู้ต่อไป มั่นใจในการบริโภค สามารถนำเอามาประยุกต์ใช้แล้วนำไปขยายให้กับเพื่อนเกษตรกรที่มีความสนใจในด้านนี้ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

การทำนาได้ผลผลิตน้อยลง เพราะบริเวณที่ดินมีดินไม่ดีส่วนมากจะเป็นดินเหนียวหรือดินทาม ก็เลยทดลองเอาปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ไปประยุกต์ใช้กับที่ดินบริเวณนี้ดู ผลผลิตตามมาก็เลยทำให้ผลผลิตขึ้นไปเรื่อยๆประมาณ 3-4 ปี จนทำให้ที่ดินอยู่ตัว และที่นาก็ได้ปลูกพืชหมุนเวียน เช่นพวกพืชตระกูลถั่ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้แล้วนำไปขยายให้กับเพื่อนเกษตรกรที่มีความสนใจในด้านนี้ต่อไป

สภาพครอบครัว

ทำให้สภาพครอบครัวมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ชีวิตของชุมชนดีขึ้นเรื่อยๆ และได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดแข่งขันประจำปีภาคอีสานมาทุกปี จนทุกวันนี้ได้รับคำชมเชยว่าเป็นหมู่บ้าน “ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง”

ด้านการทำบัญชีครัวเรือน

1. ทำให้ครอบครัวมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายแล้ว อย่างน้อยผลที่ตามมาก็ได้ทำให้รู้จักแยกแยะให้ออกว่า เรามีรายรับ-รายจ่าย เท่าไหร่ และส่วนที่เหลือก็จะเก็บเป็นเงินฝาก เพื่อเอาไว้ใช้จ่ายในครอบครัวเวลาจำเป็น และได้ส่งลูกเรียนอีกด้วย

2. การจัดทำบัญชีระยะแรกรู้สึกว่ายากลำบากนิดหน่อย แต่ต่อมาระยะหลังก็ดีขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความเคยชิน แลที่สำคัญก็คือ ทำให้เรามีแรงจูงใจในการออมเงินเพื่ออนาคตข้างหน้าต่อไป

มะม่วงเกษตรอินทรีย์

“รู้รับ รู้จ่าย ง่ายนิดเดียว”

เมื่อ 10 ปีก่อน พ่อจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีคิดของตัวเองใช้สมุดมาทำช่องตาราง ช่อง วันที่ เดือน ปี ช่องรายรับ ช่องรายจ่าย ยอดคงเหลือในแต่ละเดือน แล้วมาสรุป เมื่อจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ผมทราบว่าอนาคตของคนเราสามารถที่จะกำหนดได้ ถ้าเรารู้จักการวางแผน

เมื่อปี 2550 ภรรยาของกระผมต้องเข้าโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็มากขึ้น เพราะต้องไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล ในจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อรักษาตัวหายก็ต้องให้พักฟื้นอยู่ที่บ้าน ซึ่งที่บ้านของคุณพ่อเป็นร้านขายของชำ การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องใช้ทุนในการหมุนเวียนในแต่ละสัปดาห์ คุณวิไล สราญรัมย์ ซึ่งเป็นน้องสาวของคุณพ่อได้ไปให้คำแนะนำคุณพ่อ ให้จดบันทึกบัญชีครัวเรือน ให้เป็นรูปแบบที่ถูกต้องมากขึ้นการจดบันทึกก็เลยต้องเป็นหน้าที่ของคุณแม่ และคุณพ่อสลับกันไป คุณพ่อมีลูกชาย 1 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลิงนกทา โชคดีที่คุณพ่อมีลูกชายที่เป็นเด็กดี รายจ่ายที่ต้องให้ลูกชายใช้จ่ายในการไปโรงเรียนจึงไม่หนักใจเท่าไรนัก รายจ่ายในส่วนที่เป็นค่าน้ำมัน ตอนนี้พ่อจะใช้จักรยานยนต์เฉพาะเวลาที่ไปซื้อของในระยะทางไกลๆ ถ้าระยะทางใกล้ๆ พ่อจะใช้วิธีถีบจักรยาน ไป - กลับ เป็นการประหยัดน้ำมันอีกวิธีหนึ่ง และยังได้เป็นการออกกำลังกายได้อีกด้วย สุขภาพก็แข็งแรงด้วย

ถ้าถามว่าประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนคืออะไร คุณพ่อบอกว่า อย่างแรกคือคุณพ่อภูมิใจในตัวเอง ที่ได้รู้ว่า คุณพ่อไม่มีค่าบุหรี ค่าเหล้า เพราะพ่อไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี แต่แม่จะชอบซื้อหอยมาก ซื้อหอยเดือนละประมาณ 1,000 - 2,000 บาท แต่เมื่อพ่อให้จดบันทึกบัญชีครัวเรือน ก็ช่วยลดค่าหอยของแม่ลงได้จากที่แม่เคยซื้อ เดือนละ 2,000 บาทก็ลดลงเหลือซื้อเดือนละ 800 บาท เพราะคุณแม่ได้เห็นถึงรายจ่ายที่ต้องเสียไปจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า ถ้าวัดรายจ่ายส่วนนี้ได้พ่อยังเหลือไว้ลงทุนขายของอีกตั้ง 1,200 บาท ในแต่ละเดือน และถ้าแม่ไม่ซื้อหอยเลย คุณพ่อบอกว่ารายจ่ายส่วนนี้ ให้หนูคิดเป็นเงินออม เดือนละ

2,000 บาท หนูคิดดูก็แล้วกันว่า ปีหนึ่ง แม่จะมีเงินเก็บเท่าไร เดือนละ 2,000 บาท ถ้า 12 เดือนก็จะเป็นเงินจำนวน 24,000 บาท พ่อยังบอกอย่างซ้ำๆว่า ถ้าแม่เก็บเงินจำนวนนี้ ไปซื้อสร้อยคอทองคำก็ได้สร้อยคอทองคำหนักตั้ง 1 บาท คุณพ่อยังพูดติดตลกว่า “มือพารวย หายพาจวน “ ถ้าไม่ยากจนก็ลดเลิกซะที

จดทำบัญชี รู้จักหนี้ รู้จักตัวเอง

“คนขยัน ไม่มีวันอดตาย คือคำที่ใช้ได้อยู่เสมอ”

นอกจากคุณพ่อประยูร จะมีร้านขายของชำ และรับทำอาหารตามสั่ง แล้วคุณพ่อก็ยังมีอาชีพทำนา เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ปลุกผักสวนครัว ไข่กุน และยังเหลือพอที่จะขายได้มีรายได้เข้าครอบครัวอีกด้วย แรงงานภาคเกษตรของคุณพ่อจึงไม่มีใคร เพราะครอบครัวของคุณพ่อ มีสมาชิกอยู่ด้วยกัน 3 คน แม้จะดูแลกิจการร้านค้า ลูกชายก็ต้องไปโรงเรียน งานทำนาส่วนใหญ่จึงตกเป็นหน้าที่ คุณพ่อคนเดียว รายจ่ายในด้านการผลิต เป็นค่าแรงงานเสียส่วนมาก เพราะคุณพ่อไม่มีแรงงานคนมาคอยช่วยเหลือ

ค่าใช้จ่ายในการทำนาแต่ละครั้ง คิดได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิต ค่าปุ๋ย 1,600 บาท

ค่าน้ำมัน 2,000 บาท

ค่าจ้างแรงงาน 5,000 บาท

ค่าขนย้าย 500 บาท

โดยเฉลี่ยต้นทุนการผลิตประมาณ ปีละ 7,000 - 10,000 บาท

ขายข้าวได้ปีละ 35,000 - 40,000 บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วมีกำไร 35,000 บาท ต่อปี

ภาระหนี้สิน

กู้เงินจาก ธกส. 80,000 บาท

ปีนี้ส่งชำระเงินคืนเงินกู้ 20,000 บาท

คงค้างหนี้ ธกส. 60,000 บาท

ด้วยความที่อายุมากขึ้นเมื่อพ่อจดบันทึกบัญชีครัวเรือนแล้ว พ่อคิดว่าพ่อไม่ควรที่จะสร้างภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น และอีก 3 ปี ภาระหนี้สินต้องหมดไป

ประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนตอย่างนี้เอง เพราะทำให้พ่อสามารถประเมินสถานการณ์ รู้จักหนี้สิน รู้จักตัวเอง ทุกวันนี้พ่อมีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่ในระหว่างที่ปรับเปลี่ยนด้านการผลิต ได้รับความรู้จากเกษตรอำเภอเรื่องการใช้เกษตรอินทรีย์ พ่อจึงนำมาปรับใช้เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ภาพที่ทุกคนเห็นในตอนเช้าคือคุณพ่อประยูร ถีบจักรยานไปทุ่งนา ให้อาหารหมู - อาหารกบ อาหารปลา รดน้ำผักสวนครัวที่ปลูกไว้ บนคันนา ตอนเย็นก็เอากล้วยน้ำว่าไปขาย คุณพ่อมีรายได้จากการทำสวน เพื่อนบ้านก็ได้กล้วยน้ำว่าจากสวนคุณพ่อซึ่งมีรสชาติหวานหอม ให้ประโยชน์ต่อร่างกาย

บัญชีของใคร ทำง่าย เข้าใจดี

แบบฟอร์มของบัญชีครัวเรือน ที่เข้าใจง่ายทำให้การจดบันทึกสนุกผมเคยจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเมื่อปี 2550 โดยมีแกนนำครู ข.โนนหมู่บ้าน นางช้างเผ่า มาให้จดบันทึก ซึ่งรูปแบบของบัญชีครัวเรือน ที่เข้าใจง่ายเป็นแบบฟอร์มของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่มีความชัดเจนในรายละเอียด แยกไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถบันทึกลงไปและสรุป รายรับ - รายจ่าย ครัวเรือนใช้บันทึกยอดเงินรวมของจำนวนเงินที่ได้รับ และจำนวนเงินที่ได้จ่ายของแต่ละเดือน ความชัดเจนในรูปแบบทำให้ผมเกิดความสนใจและไม่ใช่ว่าเรื่องที่น่าเบื่ออีกต่อไป ยิ่งผมมีอายุมากผมยิ่งต้องระมัดระวังและคอยจดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้มีความรอบคอบ กิจการร้านค้าที่ต้องใช้ทุนอีกผมจึงจะประมาณไม่ได้ และไม่เคยที่จะลืมจดบันทึก ภรรยาและลูกชายของผมก็มีส่วนที่จะแสดงความคิดเห็น รู้รายรับ รายจ่าย ที่จำเป็นของครอบครัวสิ่งไหนที่สามารถทำกันเองได้ก็ทำ สิ่งไหนที่ต้องลดลงได้ก็ลด และก็ต้องเลิกไปในที่สุด ผมยอมรับว่าชีวิตผมมีแบบแผนมากขึ้น “เรื่องของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เราไม่ควรมองข้าม การรู้จักอดออมและการไม่ก่อหนี้ก็เป็นหนทางเลือกที่ทำให้ชีวิตมีความสุขได้ ” บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะเขารู้จักการวางแผนอนาคตที่ดี มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และต้องรู้จักตนเอง พึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ตนเองได้”

ผมขอขอบใจน้องๆและลูกหลานที่มาสัมภาษณ์ในวันนี้ ยิ่งทำให้ผมเห็นว่าการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของผมน่าจะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อยแก่เพื่อนคนอื่นๆ หลังจากจบบทสัมภาษณ์คุณพ่อก็นำข้าวต้มมัดชุดมะพร้าวอ่อนและน้ำเย็นมาเลี้ยง ผู้เขียนและคุณวิไลก็กินจนเพลิน โดยไม่กลัวที่จะอ้วนหอมมะพร้าวชุด หวาน ข้าวต้มพอหนอย ทำให้พวกเราอึดท้องกันไปอีกนานพอตะวันลับขอบฟ้า ผู้เขียนกับคุณวิไลจึงขอลากลับ ก่อนกลับคุณพ่อยังบอกว่า ถ้ามีอะไรที่ดีๆเป็นประโยชน์อย่างนี้ก็อย่าลืมบอกกันบ้างหละ

ขอบคุณ คุณพ่อมากนะคะ สวัสดีค่ะ เดี่ยวจะส่งต้นฉบับไม่ทัน คุณพ่อมาส่งพวกเราที่หน้าทางเข้านาด้วยรอยยิ้มที่อบอุ่น

“แผนชีวิต คิดแล้วลงมือทำ”

“ชีวิตคนเราไม่ใช่เวลาเพียงสั้นๆที่จะต้องเรียนรู้”

“ถ้าเราปล่อยให้เวลาผ่านไป โดยไม่วางแผนชีวิตคงดูเหนื่อย”

นางบุญตั้ง มายนต์ บ้านเลขที่ 104 บ้านน้ำคำ หมู่ที่ 1 อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ดิฉันชื่อ บุญตั้ง มีอาชีพเป็นแม่บ้าน ดูแลลูกและครอบครัว เมื่อปี พ.ศ.2551 ชีวิตฉันประสบกับปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินในครอบครัว เนื่องจากสามีของดิฉัน ลงสมัครสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบล เสียค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเป็นเงินถึง 100,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่ดิฉันเก็บออมมาหลายปี หลังจากนั้นผลปรากฏว่าสามีแพ้การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เงินจำนวน 100,000 บาท ละลายไปในพริบตา โดยที่ไม่ได้อะไรกลับคืนมา และในปีเดียวกันลูกสาวคนโตก็สอบชิงทุนได้ เป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพระปกเกล้า จันทบุรี ดิฉันต้องกังวลใจมากเพราะต้องใช้เงินอีกจำนวนหนึ่งเพราะลูกต้องมีค่าใช้จ่ายอื่นๆอีกมากมาย กังวลใจมากจนรู้สึกเครียดไม่รู้จะปรึกษาใครดี ในช่วงเวลานั้นดิฉันรู้สึกหมดกำลังใจ เบื่อ อารมณ์หงุดหงิด ไม่อยากออกไปพบใคร

จนกระทั่งบัดนี้ได้มีโอกาสเข้ามาเป็นแกนนำ การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย “สกว.” ทำให้ดิฉันเข้าใจว่าการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์เหลือเกิน คล้ายๆกับเป็นกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนในการดำรงชีวิตเป็นอย่างดี วิถีพฤติทางการเงินของดิฉันจะต้องดีขึ้นและต้องมีหนทางแก้ไข เมื่อดิฉันสำรวจตัวเอง สำรวจรายจ่ายที่ใช้ไป สำรวจรายรับที่เข้ามาในครอบครัว ฉันจึงไม่รอช้าที่จะวางแผนชีวิต

“เมื่อคิดแล้วก็ลงมือทำ เพราะชีวิตคนเราไม่ใช่เวลาเพียงสั้นๆที่จะต้องเรียนรู้”

ถ้าเราปล่อยให้เวลาผ่านไป โดยไม่มีการวางแผนชีวิตคงจะดูเหนื่อย เหมือนที่ดิฉันเคยประสบมา พี่บุญตั้งเล่าให้ผู้เขียนฟังถึงเรื่องราวที่ผ่านมาและก็ไม่รอช้าที่จะจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

รู้จำรู้จด ช่วยลดหนี้

จำแล้วก็จด จดไว้ให้ตัวเองจำและกันลืม

ดิฉันเองก็เป็นคนที่ทำอะไรไม่ค่อยแม่นยำนัก ก็เลยอาศัยการจดบันทึกเพื่อช่วยให้ตัวเองจำได้ กันลืม วิธีจดก็ใช้วิธีการจดบันทึกใจความสำคัญแรกๆเลยที่เดียววิธีจดของดิฉันก็เป็นแบบที่เข้าใจง่าย (เข้าใจเฉพาะตัวเอง) ไม่ได้รู้วิธีการจดและรูปแบบที่ชัดเจน ก็อย่างที่ดิฉันเคยบอกว่า ดิฉันเจอปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินหนี้สินก็มีอยู่เป็นปกติ ลูกก็เรียนสูงขึ้น จำเป็นต้องใช้เงินเพิ่มขึ้น ทำให้ฉันเริ่มคิดและก็จดบันทึกบัญชีครัวเรือนไปพร้อมๆกัน เงินที่ฉันเก็บออมมาหลายปีตอนนี้มันก็ได้หมดไปกับการลงสมัครเลือกตั้งของสามี ฉันเหลือเงินก้อนสุดท้ายไม่ถึงหมื่นบาท หนี้ ธกส. หนี้กองทุนหมู่บ้านก็มี

เกือบหนึ่งปีที่ครอบครัวของดิฉันพบกับปัญหาทางการเงิน ยิ่งทำให้ฉันต้องจำและต้องจดบันทึกไว้กันลืม ฉันเริ่มเข้มงวดกับการดำรงชีวิตมากขึ้น โดยปรึกษาหารือกันในครอบครัวสามีก็ขยันหารายได้มาเพิ่มมากขึ้น ลูกๆของดิฉันดิฉันก็สอนให้รู้จักการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และให้ช่วยกันลดรายจ่ายส่วนที่ไม่จำเป็นลงไป โทรศัพท์ก็ใช้โทรเฉพาะมีธุระที่จำเป็นเท่านั้น เงินก็ส่งให้ลูกเดือนละ 2,000 บาท และก็คอยโทรถามว่าพอใช้หรือเหลือเก็บบ้างหรือไม่ เพื่อนบ้านบางคนยังบอกเลยว่าฉันเข้มงวดและโหดกับลูกมากเกินไป แต่ฉันก็ไม่สนใจฉันอธิบายกับลูกว่าที่ครอบครัวของเราต้องปรับตัวกันแบบนี้ เพราะเราเคยมีปัญหาในเรื่องการเงิน แม่อยากให้ลูกๆทุกคนรู้จักการใช้ชีวิตรู้จักการวางแผนชีวิตรู้จำรู้จด มันจะช่วยลดหนี้ ค่าบุหรี ค่าเหล้าของสามี ก็ให้ลดลงเหลือไม่เกินเดือนละ 300 บาท อะไรที่พอจะช่วยกันประหยัดได้ก็ให้ประหยัด ลูกสาวสองคน ที่อยู่บ้านก็ให้เรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน โดยให้ปั่นจักรยานไปโรงเรียน เป็นการประหยัดน้ำมัน และดีต่อสุขภาพทำให้ร่างกายแข็งแรงดีต่อรูปร่าง ไม่ต้องไปซื้อยาลดความอ้วนมากเกินไปให้สิ้นเปลืองอีก “ใครๆเขาก็ว่าฟุ้ง แต่พี่ก็มีกฎเกณฑ์ในชีวิตนะ” แต่ที่พี่ต้องทำแบบนี้ เพราะพี่มีภาระหนี้สินอยู่ตั้ง 2 รายการ พี่บุญตั้งเล่ารายละเอียดให้ผู้เขียนฟังถึงเรื่องนี้

หนี้ ธกส. 75,000 บาท

ปี 2552 ส่งใช้คืน 30,000 บาท

คงเหลือหนี้ ธกส. 45,000 บาท

เป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน 15,000 บาท

ปี 2552 ส่งใช้คืน 10,000 บาท

คงเหลือหนี้ กองทุนหมู่บ้าน 5,000 บาท

วิถีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองให้ได้

การรู้จักประมาณตน และไม่ประมาทก็ทำให้พอเพียงได้

ฉันเคยได้ยินคนเขาพูดกันในเรื่องของความพอเพียง ฉันยังสงสัยเลยว่าคำว่าพอเพียงหมายถึงอะไรบ้าง แล้วครอบครัวของฉันทำอย่างไรหนอถึงจะพอเพียง เมื่อจวบจนที่บัญชีครัวเรือนทำให้ฉันโล่งใจ เพราะบัญชีครัวเรือนช่วยเตือนสติเป็นอย่างดีให้ฉันรู้จำ รู้จุด และลดหนี้ได้บางส่วนที่ฉันกลัวพูดอย่างนี้ก็เพราะว่าฉันลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นก็เท่ากับว่าลดหนี้ไปได้บางส่วน เพราะค่าใช้จ่ายส่วนนี้ ถูกออมไว้เพื่อชำระหนี้ฉันลืมนึกไปว่าครอบครัวของฉันมีคนหลายวัยอยู่ร่วมกัน และฉันก็เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านฉันจึงต้องเป็นแบบอย่างในด้านสุขภาพแก่เพื่อนบ้าน แม่ของฉันอยู่ในวัยชราอายุ 75 ปีแต่ยังมีร่างกายที่แข็งแรง เพราะแม่มีวิธีการออกกำลังกายอยู่เสมอ ปลูกพืชสวนครัวไว้กินเอง กินพืชสมุนไพร และใช้สมุนไพรในการรักษาเบื้องต้นฉันจึงเข้าใจว่าทำไมแม่ถึงแข็งแรง ลูกๆของฉันก็ช่วยยายปลูกผักไว้กินเอง หลังเลิกเรียนปั่นจักรยานกลับมาถึงบ้านก็ช่วยกันทำงานบ้านเก็บกวาดบ้านให้เรียบร้อย สามีก้อออกไปทำงานรับจ้าง ฉันเองก็ไม่นิ่งดูตายหาอาชีพเสริมมารองรับ ลีนเดือนก็มาตรวจดู รายรับ รายจ่ายของครอบครัว ตอนนี้ฉันรู้สึกสบายใจขึ้นมากเพราะได้ผ่านช่วงเวลาที่ปัญหามาแล้ว ถ้าทุกคนรู้จักการประมาณตนและไม่ประมาทก็ทำให้เรารู้จักพอเพียงได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อนำมาปฏิบัติควบคู่กับการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ช่างเป็นเรื่องที่สอดคล้องกันและเป็นยววิเศษสำหรับฉันอย่างยิ่ง และถึงแม้ว่าฉันต้องใช้ความพยายามและความอดทนอีกนานกว่าที่จะเก็บออมเงินให้ได้ 100,000 บาทเหมือนที่เคยเสียไปแต่ฉันก็ไม่รู้สึกเสียใจ แม้ว่าสามีกจะแพ้ในการเลือกตั้ง แต่ฉันก็ไม่ยอมแพ้ชีวิต ไม่ยอมแพ้ที่จะจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ถ้าหากฉันไม่จดไม่จำ ไม่ทำทันทีในตอนนั้น ฉันก็คงไม่มีหนทางที่จะแก้ไขได้เร็วขนาดนี้

บทเรียนชีวิตครั้งนี้ แก้ไขได้ด้วยบัญชีครัวเรือน

บางครั้งบทเรียนหรือประสบการณ์ชีวิตของคนเราก็ต้องแลกมาด้วยความอดทน

เริ่มแรกของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ถ้าหากฉันไม่มีบทเรียน จากการเลือกตั้งครั้งนั้นและภาระที่เพิ่มขึ้นในเรื่องของค่าใช้จ่าย หนี้สินที่มีอยู่ มันก็คงไม่มีอะไรที่จะจุดประกายความคิดของฉันให้ทำบัญชีครัวเรือนอย่างแน่นอน ฉันดีใจที่ฉันได้รู้จักกับคณะทำงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. ที่มีโอกาสดีๆ ให้กับตัวฉันได้มีโอกาสบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตผ่านทางหนังสือเล่มนี้ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะพูดอย่างไรหรือใช้อักษรตัวไหนมาบรรยายได้ดีไปกว่านี้ ถึงประโยชน์ของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน นอกจากจะได้เป็นครู ข . แกนนำจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในหมู่บ้านแล้ว เวลาที่ฉันออกไปให้บริการตรวจสุขภาพคัดกรองโรคในชุมชนซึ่งเป็นงานของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านที่ฉันเป็นอยู่ ฉันก็ได้แนะนำให้เพื่อนบ้าน รู้จักการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ตามแบบฟอร์มที่สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาสอนให้ ทำง่าย เข้าใจง่าย ลีนเดือนก็สามารถตรวจดูได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก อย่างที่หลายๆคนเคยคิด

“บัญชีครัวเรือนจึงช่วยแก้ไขบทเรียนชีวิตของฉันได้เป็นอย่างดี”

ผู้เขียนได้อยู่สัมภาษณ์พี่บุญตั้ง จนถึงบ่ายจึงได้ลากลับ ซึ่งเรื่องราวที่พี่บุญตั้งบอกเล่าให้ฟัง ก็จะเป็นเรื่องราวของตัวเองที่ผ่านมาและเรื่องการทำงานในชุมชน พี่บุญตั้งยังบอกอีกว่ามันน่าแปลกจริงทำไมเวลาพูดถึงการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำไมยังมีคนไม่ใส่ใจและมองข้าม ผู้เขียนกับพี่บุญตั้งเลยมองหน้ากันแล้วหัวเราะ ก็เพราะเขายังไม่มีบทเรียนหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองนี่พี่ คนเราก็ออย่างนี้แหละถ้าหากไม่เจอกับตัวเองก็คงไม่รู้หรอก ผู้เขียนถามพี่บุญตั้งว่า ทุกวันนี้พี่ยังเข้มงวดเหมือนเดิมหรือเปล่า ระวังนะพี่ เกลือจะเรียกพี่เอานะ พี่บุญตั้งยิ้มแล้วตอบผู้เขียนว่า ถ้าหากพี่เป็นเกลือ เธอก็ไม่ต้องไปซื้อที่เหนมาหมักปลาร้า มาเอาที่พี่ได้เลย

ขอบคุณมากนะคะที่เล่าเรื่องราวดีๆให้ฟัง ขอเป็นกำลังใจให้พี่บุญตั้ง ลู้ ! ลู้ ! ค่ะ

จากครอบครัวที่ไม่มีอะไร

ดีขึ้นได้ด้วยการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

คุณน้าบุญชู หรือนางบุญชู แสงเมือง

อยู่บ้านเลขที่ 64 หมู่ 4 บ้านนาเชื่อง ตำบลน้ำคำ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

เปรี้ยว! ปิดน้ำด้วยนะลูก อย่าเปิดทิ้งไว้เนิ่นนานเปลือง เสียงของคุณบุญชูร้องบอกลูกชายที่เปิดน้ำทิ้งไว้ดังมาแต่ไกล

คุณน้าคะ วันนี้หนูจะมาขอสัมภาษณ์เรื่องราวของคุณน้าคะ เกี่ยวกับการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน คุณน้าพอจะมีเวลาสัก 2 ชั่วโมงไหมคะ เชิญเลยจ้า หนูภาคภูมิใจ คุณน้าได้เชิญด้วยอัธยาศัยไมตรีที่เป็นกันเองของคุณบุญชูทำให้ผู้เขียนกับ คุณน้าได้สบายใจมากขึ้น และบทสัมภาษณ์ในเช้าวันนี้จึงเริ่มขึ้นด้วยความเป็นกันเอง สบายสบาย เริ่มได้หรือยัง คุณน้าบุญชูถาม เอาตั้งแต่ตอนไหนดีกว่าน้าคะ ถ้าอย่างนั้นเอาตอนที่น้ำออกเรือนใหม่ใหม่ก็แล้วกันนะ

ตอนนั้นน้ำลำบากมากที่น้าก็มีน้อยไม่พอทำกิน น้ำต้องไปเช่าเขาทำหลายที่โดยการแบ่งข้าวให้เป็นค่าเช่า ตอนที่เจ้าปิง (ชื่อลูกชาย) มันเกิดนั้นแหละลูกก็ไม่มีใครเลี้ยงให้จะให้ยายเลี้ยงยายก็เลี้ยงหลานคนอื่นน้าผู้ชาย(สามีของคุณน้าบุญชู) ก็ต้องไปเป็นลูกจ้าง รับจ้างทั่วไป น้าก็ต้องดูแลลูกๆ ของตัวเองมีแต่สามีหาเงินเข้าบ้านรายได้จากการขายข้าวไม่เกินปีละ 6,000 บาท ที่เหลือก็เก็บไว้กิน บ้านก็หลังเล็กมุงด้วยหญ้าคาโทรทัศน์ พัดลมก็ไม่มี โชคดีที่เจ้าปิงมันยังเล็กไม่รู้จักขมมนมเนย เงินทองก็ไม่ใช้เก่งอย่างทุกวันนี้ใช้เงินเก่งขึ้น ไม่ช่วยประหยัด มอเตอร์ไซด์ก็ขี่ไปเที่ยวเล่นได้ทุกวัน น้าเองบอกตรงๆว่าบางคืนก็นอนไม่หลับ เป็นห่วงว่าครอบครัวจะกลับไปมีสภาพแบบนั้นอีก จึงได้ปรึกษากับสามีว่า ในช่วงเวลาทำกายภาพบำบัดช่วยจดบันทึกบัญชีครัวเรือนแทนได้ไหม เพราะถ้าขึ้นเป็นแบบนี้เราจะกลับไปเป็นเหมือนเดิมนะ ลูกเต๋าก็ช่วยบอกช่วยเตือนหน่อย สามีของน้าก็รับปากและเริ่มจดบันทึกต่ออีกครั้ง

จากบันทึกที่ทำเองทำให้มีเงินออม

จดเอง คิดเอง ทำเอง ออมเอง จนสามารถซื้อรถได้

ใครจะไปเชื่อว่าคุณน้าบุญจะเปลี่ยนชีวิตตนเองได้ในเวลาไม่ถึง 10 ปี น้าอดทน อดออมเก็บหอม รอมริบจากสิบเป็นร้อย จากร้อยเป็นพัน จากหมื่นก็เป็นแสนจนน้าสามารถซื้อรถได้ 1 คัน ในราคา 130,000บาท รถก็เป็นรถสุบส่วมก็ได้รถคันนี้แหละหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ลูกๆมันก็อายุที่ไม่ใช่รถ คันโก้ไว้ขับอวดสาวๆ พอลูกโตมาหน่อยก็เริ่มเรียนหนังสือ เริ่มใช้เงิน น้าก็ใช้ว่าจะฐานะดีมาจากไหน ปิงกับเปรี๊ยกก็เริ่มใช้เงินแล้ว ปิงเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคลูกชายคนนั้นมันชอบโก้โก้ ไม่มีเงินก็ต้องให้มี เพราะอยากเรียน เจ้าเปรี๊ยกก็เรียนชั้น ม.1 ที่ โรงเรียนเลิงนกทา ลูกสองคนเรียนพร้อมกัน สามีนองน้าก็ไม่มี เวลาพักผ่อน หาเงินไม่มีวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ พอซื้อรถก็เริ่มต่อเติมบ้านลูกชายมันบอกอายสาวๆเฟอร์นิเจอร์ เริ่มขนมาเต็มบ้าน เพราะตามใจลูก

ปี 2547 น้าก็เป็นอัมพฤกษ์ แข้งขาที่เคยเดินเหินได้สะดวกก็เริ่มไม่มีเรี่ยวแรง สามีนองก็ต้องหยุดงานมา ดูแลน้า ดูแลบ้าน ดูแลครอบครัว และลูกๆอีก เงินที่เก็บออมได้หลังจากซื้อรถต่อเติมบ้าน และซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้ลูกๆก็เริ่มหมดไป น้าเองก็ไม่ได้จดบันทึก เพราะกังวลกับสุขภาพของตัวเอง ครอบครัวของเรา เริ่มลำบากอีกครั้ง น้าก็เริ่มเครียด เงินทองที่มีก็เริ่มหมด

ลดหนี้ด้วยการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ถ้าบอกเราทุกคนในบ้าน ไม่ช่วยกัน ลักวันต้องหนี้เพิ่มแน่

ผลจากการทำกายภาพบำบัดต้องใช้เวลาดัง 3 ปี ทำให้ครอบครัวน้ำเดือดร้อน จนหนี้ต้องไปกู้ยืมเงินจาก ธกส. และกองทุนหมู่บ้านเพิ่มขึ้น สามีของน้ำต้องทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลลูกๆ แทน ปิงกับเปรี้ยวเริ่มเข้าใจพ่อแม่ ว่าต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองมากขึ้น น้ำบอกกับลูกๆ ตรงๆ ว่าถ้าขึ้นลูกใช้เงินแบบนี้เราจะไม่มีเงินเก็บเหมือนเมื่อก่อนนะ รายได้ของเราหายไป ใครจะช่วยแม่ลดรายจ่ายส่วนไหนบ้าง

ปิง ลูกชายคนโตตอบว่า “ผมจะไม่ขับมอเตอร์ไซด์เล่นให้เปลืองน้ำมันอีกแล้วครับครับ” “ผมก็จะไม่ไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์อีกครับแม่” เปรี้ยวตอบบ้าง แล้วเรื่องน้ำเรื่องไฟ จะช่วยกันประหยัดอย่างไร ไหนบอกมาซิ “จะไม่เปิดไฟเปิดน้ำทิ้งไว้อีกแล้วครับ” เปรี้ยวตอบ 2 ปีที่น้ำคอยกำชับสามี และคอยกำชับลูกให้ลดค่าใช้จ่ายที่มันไม่จำเป็นมันก็ได้ผลจริงๆ

ค่าน้ำมันมอเตอร์ไซด์ของ ปิงลดลงตกเดือนละ 400 บาท ในหนึ่งปีก็คิดเป็นเงิน 4,800 บาท

ค่าเล่นเกมคอมพิวเตอร์เปรี้ยวตกเดือนละ 200 บาท ในหนึ่งปี คิดเป็นเงิน 2,400 บาท

น้ำเป็นหนี้ของ ธกส. 50,000 บาท

ปีนี้ปี 53 ใช้คืน 30,000 บาท

คงเหลือเป็นหนี้ ธกส. 20,000 บาท

เป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน 15,000 บาท

ส่งใช้คืน 7,000 บาท

คงเหลือเป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน 8,000 บาท

สรุปได้ว่าก่อนจดบันทึกบัญชีครัวเรือน น้ำเป็นหนี้ 65,000 บาท หลังการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนน้ำทราบว่าเป็นหนี้ทั้งหมด 38,000 บาท ตอนนี้ น้ำแข็งแรงและหายแล้วเดินได้ตามปกติ

ปิงลูกชายคนโตก็เรียนจบ ส่วนเปรี้ยวตอนนี้อยู่ชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนเลิงนกทา ก็ยังดีที่ลูกๆ ยอมเข้าใจและช่วยครอบครัวลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป น่ายังดีใจอยู่นะ ที่การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของน้ำช่วยน้ำได้ในเวลาที่น้ำเดือดร้อน คุณน้ำบุญชูเล่าด้วยเสียงอันดังชัดเจนจนผู้เขียนจดรายละเอียดแทบไม่ทัน

เพิ่มรายรับ-ลดรายจ่าย หามาได้ก็เก็บออม

เพื่อนเรามาเล่าให้ฟัง ทำได้วิเศษจริงๆ น้าบุญชูบอกว่าน้ากับคุณวิไลเป็นเพื่อนกัน คุณวิไลแนะนำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้ถูกต้องตามรูปแบบอย่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยอบรม เพราะทำงานเข้าใจได้เร็วดี เพิ่มรายรับจากการหาแล้วเก็บออม ลดรายจ่ายจากส่วนที่ไม่จำเป็น ฟังตนเองให้ได้มากที่สุด คือการทำกินรู้ทิศทางของรายรับ-รายจ่ายไม่ประมาทและอดออมบ้าง อ้อ! อีกอย่างไม่ก่อหนี้เพิ่มแค่นั้นก็วิเศษแล้วละ ถึงตอนนี้ผู้เขียนเลยถามคุณน้าบุญชูว่า คุณน้ารู้สึกสบายใจหรือยัง ซึ่งก็ได้รับคำตอบจากคุณน้าว่าสบายใจมาก เพราะครอบครัวกลับมาดีขึ้น เงินทองที่สามีหามาได้ก็เหลือเก็บไว้เป็นหลักประกันยามแก่เฒ่าได้อีก น้าต้องขอบใจพวกเธอจริงๆ ที่แนะนำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้

ว่าแล้วคุณน้าบุญชูก็รีบไปหยิบสมุดจดบันทึกบัญชีครัวเรือนออกมาอวดพวกเรา น้านี้ไม่ออกเลยถ้าไม่มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนน้าจะรู้ได้อย่างไรว่า ครอบครัวจะเพิ่มรายรับจากส่วนไหน จะลดรายจ่ายจากส่วนไหน หามาได้จะเก็บอย่างไร จะจัดสรรเงินในครอบครัวอย่างไรบ้าง และที่สำคัญ รู้จำ รู้จด ยังลดหนี้ได้อีกด้วย พวกเราสัมภาษณ์คุณน้าบุญชู ใช้เวลาร่วม 2 ชั่วโมง ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากคุณน้าเป็นอย่างดีพร้อมกับได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ และวิถีคิดของคุณน้าเป็นกำไรอีกด้วย

คุณน้าบุญชูยังบอกทิ้งท้ายอีกว่า คนเราถ้าทำอะไรจริงจังก็มักจะประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก จากบทสัมภาษณ์ที่ผู้เขียนได้สัมภาษณ์คุณบุญชูทำให้รู้ว่าคุณบุญชูไม่เคยมองข้ามการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเลย

ยังไม่สายเกินไปถ้าหัวใจพร้อมที่จะ เริ่มต้น

ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ เพื่อไปแก้ไขอดีตที่ผ่านมา

ฉันคงไม่รอช้าที่จะไปแก้ไข อดีตที่ผิดพลาดของตัวเอง

นางภคจิรา ตราทอง บ้านเลขที่ 215 หมู่ที่ 7 บ้านนาง
ช้างเผ่า ตำบลน้ำคำ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

นางภคจิรา ตราทอง

คงไม่มีใครที่จะกล้าตีแผ่ชีวิตของตัวเองแบบนี้ แต่สำหรับฉันแล้วกล้าที่ตีแผ่เรื่องราวของชีวิตจริงของตัวเอง เพราะฉันพร้อมที่จะกล้าเปลี่ยนแปลงตัวเอง ฉันเป็นคนที่พ่อแม่คาดหวังมากที่สุด ในบรรดาพี่น้อง 3 คนเพราะฉันเป็นลูกคนโตของครอบครัว ซึ่งพ่อกับแม่ของฉันมีอาชีพทำนาเป็นหลัก พ่อกับแม่คาดหวังในเรื่องการมีครอบครัว เรื่องของอาชีพและรายได้ แต่ฉันก็ทำให้พ่อกับแม่ผิดหวังและเสียใจ เมื่อมีชีวิตครอบครัวก็พังเพราะฉันเป็นคนที่ไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักพ่อ มีชีวิตที่ตั้งอยู่บนความประมาท คือไม่รู้จักกิน ไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักอดออม มีความคาดหวังในโชคลาภวาสนาและลาภลอย ชอบเสี่ยงดวงในรูปแบบต่างๆ จนติดเป็นนิสัย ติดการพนัน เงินทองก็หมดไป โดยไม่รู้จักตัวหนักเข้าก็เป็นหนี้เป็นสิน พัวพันเป็นลูกโซ่ เสียเกียรติยศ เสียชื่อเสียง ขาดความเชื่อมั่น ความไว้วางใจจากครอบครัว ครอบครัวก็เดือดร้อน เจ้าหนี้ก็คอยทวงถามหนี้ ชีวิตเป็นทุกข์ หวาดระแวง พวาท้งยามหลับยามตื่น ไม่มีกระจิตกระใจ ที่จะทำอะไรทั้งนั้น ซึมเหม่อลอย ฉันจึงรู้ว่า “การเป็นหนี้มันคือความทุกข์มหาศาล”จนเกือบที่จะเสียผู้เสียคน สุขภาพจิตและสุขภาพกายก็เสื่อมโทรม 2 ปี ที่ฉันต้องทนทุกข์อยู่กับผีพนันเข้าสิง เพื่อนฝูงก็ชักจูงไปในทางที่ผิดเงินทองที่หามาได้ก็เอามาไปพลาญที่บ่อน เสียพนันจนเกือบจะเป็นบ้า และกว่าที่ฉันจะสำนึกผิด และคิดได้ มันก็เกือบจะสายเกินไป ฉันรู้สึกเสียดายเงินทองและเวลาที่เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ เจ็บปวดและเสียใจกับอดีตของตัวเองเท่านี้ยังไม่พอเกือบจะดับมอดอนาคตของลูกทั้ง 2 อีกด้วย จนกระทั่งวันหนึ่ง เมื่อปี 2549 ฉันถูกคัดเลือกจากหมู่บ้านให้เข้ามาเป็นครู ข เพื่อเข้ามาเรียนรู้ การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนและนับจากวันนั้นเป็นต้นมาชีวิตฉันจึงเปลี่ยนไป ในทางที่ดีขึ้น

บัญชีครัวเรือน ช่วยเตือนสติ

“ไม่มีใครไม่เคยทำผิดพลาด แต่เมื่อผิดแล้วก็ควรที่จะเริ่มแก้ไข

เพราะยังไม่มีคำว่าสายเกินไป ถ้าหัวใจเราพร้อมจะเริ่มต้น”

ถ้าคนเราไม่ใส่ใจในรายละเอียดของชีวิต

เริ่มคิดเริ่มจด เราก็คงไม่สามารถที่จะปลด

ทุกข์ออกจากใจไปได้

หลังจากที่ฉันได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดบันทึก บัญชีครัวเรือนที่ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดอบรมและฝึกสอนให้ ชีวิตฉันจึงได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น พฤติกรรมการใช้จ่ายของฉันก็เปลี่ยนไป จากการที่ฉันติดนิสัยการใช้จ่ายเงินที่ฟุ่มเฟือย ติดการเล่นพนันและชอบเสี่ยงดวงทุกรูปแบบ แรกๆฉันก็ไม่ได้จริงจังอะไร ไม่ได้จดเป็นประจำ รู้สึกอึดอัดขัดใจก็ทนทำไปอย่างนั้น แต่พอเริ่มจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจังฉันจึงรู้ว่า รอยร้าวในชีวิตฉันมันมีมากจนอดแทบไม่หมด อย่างเช่น คิดคำนวณดู

แล้ว 1 เดือน มี 30 วัน หอยออก 2 งวด งวดละ 1,500 บาท ก็จะตกเดือนละ 3,000 บาท มันเป็นตัวเลขที่มากพอสมควร สำหรับคนที่มียาได้ไม่มีเป็นรายเดือนอย่างฉัน หลังจากที่เคยซื้อหอยเดือนละ 2 งวด เดือนละ 3,000 บาท ทุกวันนี้ ฉันซื้อหอยเดือนละ 400 บาท แสดงว่าฉันเหลือเงินเก็บจากการที่เคยเอาไปซื้อหอยเดือนละ 2,600 บาท พฤติกรรมที่เคยสุขสบายจนเคยตัวกินสุร่อยสุร่ายก็หันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้กินเนื้อกินไข่ ปี 2551 ฉันแต่งงานกับคุณวันชัย ตราทอง ก็นับว่าเป็นความโชคดีของฉันที่ได้สามีดีๆเพราะคุณวันชัย เป็นคนที่มีความขยัน อดออม เขาสอนฉันให้รู้จักการวางแผนชีวิตเพราะภาระที่เพิ่มขึ้น ความรับผิดชอบก็มีมากขึ้น เพราะต้องเลี้ยงดูส่งเสียลูกทั้ง 4 คน ซึ่งกำลังอยู่ในวัยกิน วัยเรียนไล่เลี่ยกัน สามีดิฉัน เขามีความรู้ ความสามารถ ขยันที่จะหารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัว เขาคอยกำชับว่าวันนี้จดบันทึกบัญชีครัวเรือนหรือยังซึ่งทุกวันนี้ การจัดทำหรือการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน กลับเป็นเรื่องที่ดีและสนุกสำหรับฉัน พอมีรายรับ รายจ่ายเข้ามาฉันก็เริ่มจด เพราะประโยชน์ของการจดมันทำให้ฉันสามารถกำหนดทิศทางในชีวิตได้อย่างแม่นยำมากขึ้น รู้สึกเสียดายเงินทองที่เคยเสียไปกับรายจ่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ ฉันคาดไม่ถึงจริงๆว่าวันนี้ฉันสามารถยิ้มได้ มีความสุข สุขภาพกายและสุขภาพจิตก็ดีขึ้น เวลาเงินทองอาจจะไม่ได้เก็บได้ออมทั้งหมดแต่ก็ออมไว้บางส่วนเพื่อเป็นหลักประกันให้กับคนในครอบครัว

จดทำบัญชี ช่วยลดปลดหนี้ อย่างไร

เพียงแค่จัดทำบัญชีครัวเรือน ชีวิตก็เปลี่ยนไป

รายได้ในครอบครัวของฉันมาจากการทำนาเป็นหลัก เมื่อฉันเริ่มต้นครอบครัวกับคุณวันชัย เราสองคนสามีมรรยา ก็ได้วางแผนในชีวิตใหม่ นอกจากการทำนา สามีนิดฉันก็ไปทำ สัญญาเช่ารถไถจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ มารับจ้างไถนา ซึ่งในแต่ละเดือนครอบครัวของฉันจะมีรายได้จากการรับจ้างของคุณวันชัย คิดเฉลี่ยเดือนละ 5,200 บาท ฉันซึ่งว่างๆก็ทำสวนครัวปลูกผักไว้กินเองเหลือกินก็เอาไปขาย มีรายได้วันละ 100-200 บาท เก็บถั่วฝักยาว เก็บมะเขือ แดงกว่าให้ลูกเอาไปขาย ซึ่งก็เป็นการฝึกลูก ให้รู้จักการช่วยเหลือครอบครัว พอขายได้ก็แบ่งให้ลูกออมไว้ในกระปุกออมสิน ฝึกนิสัยการออมให้กับลูกด้วย

ลดรายจ่าย ในส่วนที่ไม่จำเป็นเช่น ค่าเหล้า ค่าบุหรีของสามี ค่าห่วยของตัวเอง ตัวอย่างเช่น ค่าบุหรีของสามี ถ้าสู่วันละ 1 ซอง ซองละ 42 บาท ใน 1 เดือน คิดเป็นเงิน เดือนละ 1,260 บาท ทุกวันนี้ให้สามี ฝีกสูบบุหรี่วันละ 5 บาท คิดเป็นเงินเดือนละ 150 บาท เมื่อหักค่าบุหรีที่เคยเสียไป ในแต่ละเดือน ครอบครัวของฉันก็จะเหลือเงินไว้ใช้จ่ายอย่างอื่นที่มันจำเป็นต่อครอบครัว เป็นเงินเดือนละ 1,110 บาท

เมื่อปี พ.ศ. 2549 ฉันมีหนี้กู้จากกองทุนหมู่บ้าน 37,000 บาท กู้มาต่อเติมบ้านพอเลิกกับสามีคนเก่าฉันจึงแบกรับภาระหนี้สินทั้งหมด แต่เมื่อหลังจากที่มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ฉันมีเงินเหลือเก็บสามารถส่งใช้เงินคืนเงินยืมกองทุนหมู่บ้าน ได้หมด

เมื่อปี พ.ศ.2553 เดือนมกราคมฉันขอกู้จากกองทุนหมู่บ้านได้อีก 60,000 บาทเพื่อมาลงทุนปรับปรุงที่นา และเช่ารถไถ ซึ่งต้องส่งเงินคืน ให้กองทุนหมู่บ้านในเดือนมกราคม 2554 จำนวน 13,500 บาท ในงวดแรก ซึ่งฉันคงต้องเพิ่มความระมัดระวัง ในการใช้จ่ายมากขึ้น และในปัจจุบันฉันมีหนี้คงเหลือ 60,000 บาท ก่อนทำบัญชีครัวเรือน ฉันมีหนี้ทั้งในและนอกระบบ 50,000 บาท ตั้งแต่ฉันจัดทำบัญชีครัวเรือน มาทำ 4 ปี ฉันสามารถลดหนี้ได้ 50,000 บาท ภายในเวลา 4 ปี ซึ่งฉันจึงรู้สึกว่าการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยอะไรฉันได้มากมายเลยทีเดียว สำหรับการชำระหนี้ ฉันก็ไม่รู้สึกหนักใจเหมือนแต่ก่อน เพราะประโยชน์จากการทำบัญชีครัวเรือน ฉันสามารถจัดสรร และบริหารเงินในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี รายจ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นก็กลับมาเป็นเงินออมของครอบครัว ทุกวันนี้ฉันสามารถพาลูกๆไปเที่ยวในงานหรือเทศกาลต่างๆได้เหมือนคนอื่นๆเราไม่ขัดสนเรื่องของการเงินอีกแล้ว สามีก็นำกำลังใจในการทำงานสองคนช่วยกันเก็บออม ฉันจึงค่อนข้างที่จะมั่นใจว่า อนาคตทางการศึกษาของลูกคงไปได้ไกลอย่างแน่นอน

บัญชีครัวเรือน สอนเพื่อนในชุมชน

เมื่อรู้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์

เราก็ไม่ควรที่จะเก็บไว้กับตัวเอง

ควรบอกต่อคนอื่นๆเพื่อขยาย

ประโยชน์ให้สูงสุด

ทำไมคนเราถึงต้องให้คนอื่นคอยมาบังคับ มาคอยกำหนดให้ทำโน่นทำนี่ เช่นเดียวกับ การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ก็มีหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามาบีบบังคับทุกที่ที่ประโยชน์เราเป็นคนได้รับโดยตรงอยู่แล้ว ฉันเองก็จัดอยู่ในคนประเภทนั้น ถ้าหากว่าฉันไม่มีโอกาสเข้ามาร่วมงานกับหน่วยงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เข้าไปเห็นการทำงานของทีมงานแล้วจึงรู้ว่า (สกว.) ทำงานหนักมาก และเป็นงานที่ทำเพื่อคนในชุมชนโดยแท้จริง ลักษณะการทำงานก็มีการประเมินผลและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง รูปแบบของสมุดจดบันทึกก็มีรายละเอียดที่ชัดเจนเข้าใจง่าย แยกเป็นหมวดหมู่อย่างมีระเบียบ ฉันจึงรู้สึกสนุกกับการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และไม่ใช่เรื่องน่าเบื่ออีกต่อไปเมื่อฉันได้ประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือน เห็นเหตุและผลที่ได้รับฉันจึงไม่ลืมที่จะบอกต่อ เริ่มจากญาติพี่น้องใกล้ตัวก่อน แล้วขยายไปสู่เพื่อน และท้ายที่สุดก็ลงในชุมชน ด้วยเหตุที่ฉันเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชนจึงค่อนข้างมาก ฉันจึงพยายามสอดแทรกเรื่องการจดทำบัญชีครัวเรือน ให้เข้าใจในหัวข้อของการสนทนาระหว่างคนกลุ่มย่อยไปจนถึงคนกลุ่มใหญ่และกว้างมากขึ้น ถ้าถามว่าฉันได้คำตอบแทนเป็นอะไร แต่คำขอบคุณมันก็เป็นที่น่าภาคภูมิใจมากแล้วสำหรับฉัน

“สร้างภูมิคุ้มกันให้ครอบครัว อุดรอยรั้วให้หมดไป”

“ถ้าลองสำรวจกันดีๆคนเรามีรอยรั้วเต็มไปหมด”

นางหนูกุล ไตรยวงศ์ บ้านเลขที่ 14/1 หมู่ที่ 7
ตำบลน้ำคำ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ฉันเป็นแม่บ้านที่มีภาระต้องดูแลคนใน
ครอบครัวทั้งครอบครัวของตัวเองและ

ครอบครัวของแม่ ดังนั้นเรื่องรายจ่าย ในครอบครัวจึงเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ด้วยหน้าที่ทางสังคม ฉันเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน งานสังคมส่วนรวมก็มีบ้างฉันเองมีรายได้จากเงินเดือนๆละ 3,750 บาท ส่วนรายได้หลักมาจากการขายข้าว สามีกทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งก็เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ซึ่งเทียบกับภาระหน้าที่ต้องดูแลทั้งสองครอบครัวจึงค่อนข้างที่จะเป็นปัญหาใหญ่ฉันได้ครุ่นคิดอยู่เสมอ บางเดือนรายรับไม่พอกับรายจ่ายยิ่งช่วงไหนที่ต้องส่งให้ลูกเป็นค่าเทอม ค่าหอพักแล้วแหละก็ ฉันต้องวิ่งวุ่นเพื่อจะหาเงินให้พอกับค่าใช้จ่าย ของลูกสาวคนโตซึ่งกำลังศึกษา ระดับปริญญาตรี อยู่ที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ลูกชายคนรอง ต้องให้พักการเรียนก่อน หลังจากเรียนจบ ปวช. ลูกสาวคนเล็กกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เฉพาะค่าเล่าเรียนของลูกๆก็เป็นปัญหาใหญ่อยู่แล้ว ไหนต้องค่าใช้จ่ายในครอบครัวอีกสองครอบครัว เงินที่ได้จากเบี้ยผู้สูงอายุของแม่ 500 บาทต่อเดือน และได้จากน้องชายอีก 500 บาท ค่าน้ำค่าไฟอีกอีกปีละ เงินเดือนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3,750 บาท ก็ถูกตัดเพราะกู้เงินออมสิน ก็ต้องส่งใช้ทุกเดือน ทุกวันที่ 1 และวันที่ 16 ก็ซื้อหอยอีก เมื่อก้มลงมองสำรวจตัวเองดีๆฉันจึงรู้ว่าคนเรามีรอยรั้วเต็มไปหมด ถ้าหากขึ้นฉันไปใช้เงินสุรุ่ยสุร่าย แบบนี้ ไม่คิดไม่วางแผนในการใช้จ่ายทุกเดือนก็จะชักหน้าไม่ถึงหลัง แบบนี้ หนี้สินก็ต้องพอกพูนเพิ่มยิ่งขึ้น เมื่อไม่มีก็ต้องขอกู้เพิ่มขึ้นอีกอนาคตมองไม่เห็นหนทางว่าจะแก้ไขได้แน่ โชคดีที่ได้น้องสาวคนหนึ่ง ชักชวนเข้ามาเรียนรู้และฝึกจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้ฉันได้สติ เริ่มที่จะอุดรอยรั้วของตัวเอง

บัญชีครัวเรือนจุดประกายความคิด

สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น

สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ

สิบมือคลำไม่เท่าลองทำดู

เริ่มแรกที่คุณภักจิรา มาชวนยังนึกขำอยู่เลยว่าคุณภักจิรา หาเรื่องปวดหัวใส่ตัวเอง แต่ก็ไม่กล้าขัดใจน้องสาวคนนี้ เลยยอมเข้ามาจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ที่มาทำเพราะเกรงใจคุณภักจิรา ก็ว่าได้ ได้ยินคุณภักจิราเล่าว่า การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เปลี่ยนชีวิตได้จริง ๆ ตอนนั้นก็ยังคิดว่ามันเปลี่ยนได้สักเท่าไรกัน แต่ด้วยความพยายามที่คุณภักจิราไม่ยอมแพ้ ทุกวันนี้เรามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ใครๆก็เลยอยากที่จะรู้จักตัวอย่างจากคุณภักจิรา ทำให้ดิฉันมีความคิดว่า ด้วยอายุและหน้าที่ในสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกๆ ถ้าหากฉันลองเปลี่ยนแปลงตัวเองดูบ้าง ครอบครัวจะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เริ่มแรกก็ยอมตัดใจลดการซื้อห่วย ยอมรับว่ายากมากลำบากใจเหลือเกินเคยซื้อเดือนละ 500 บาท เดือนหนึ่งซื้อสองครั้ง ก็เท่ากับ ซื้อเดือนละ 1,000 บาท เดือนนี้ค่อยๆลดลงเหลือเดือนละ 200 บาท ซึ่งก็แสดงว่าฉันมีเงินที่เคยซื้อห่วย เก็บไปใช้เป็นอย่างอื่นแทนตั้ง 800 บาท ซึ่งเป็นค่าขนมของลูกสาวคนเล็ก ตั้งเกือบ 2 เดือน

สามีก็ให้ลดบุหรีเคยสูบเดือนละ 150 บาท ก็ให้ลดลงเหลือเดือนละ 90 บาท ซึ่งเหลือเงินไปจ่ายค่าน้ำอีก 60 บาท ส่วนค่าไฟที่บ้านจ่ายเดือนละ 700 บาทเพราะว่ามีโรงสีข้าว ดิฉันก็คิดลดรายจ่ายลงมามาก โดยการประหยัดพลังงาน เช่น การสีข้าว จะเปิดรับข้าวมาสีช่วง 06.00 - 09.30 น. แล้วจึงปิดเครื่องสี มีเวลาเปิด - ปิดเครื่องสีข้าว ซึ่งลดรายจ่ายค่าไฟลงได้เดือนละ 200 บาทเลยทีเดียว และยังได้กำชับ

การเปิด - ปิดน้ำ และไฟในบ้านด้วยเปิดโทรทัศน์พัลลมก็ต้องเป็นเวลาดูแล้วก็ต้องปิดถอดปลั๊กทุกครั้ง ซึ่งแรกๆที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ฉันยังไม่มี ความคุ้นเคย ก็เริ่มให้คนในครอบครัวช่วยกันประหยัดพลังงาน เงินที่เคยส่งให้ลูกเดือนละ 2,000 บาท ก็ค่อยกำชับให้ลูกรู้จักเหลือไว้ออม อย่างน้อย เดือนละ 200 บาท ก็ยังดี ถ้าลูกสาวออมได้เดือนละ 200 บาท ในเวลา 1 ปี ลูกสาวก็จะมีเงินออม 2,400 บาท ที่บ้านมีจักรยานยนต์ 2 คัน แต่ถ้าไปตระ ทางเดียวกันหรือผ่านทางเดียวกันก็จะให้ไปคันเดียวกัน ก็จะเป็นการประหยัด

พลังงานประหยัดน้ำมันประหยัดเงินไปด้วย ฉันจึงเข้าใจว่าก็เพราะเหตุนี้เอง คุณภักจิราถึงได้เปลี่ยนวิกฤตชีวิตให้เป็นโอกาส เพราะการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ดีทีเดียว ฉันจึงได้เห็นประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้ครอบครัวมีระบบการจัดการที่ดีขึ้นเมื่อทุกคนช่วยกันคนละไม้คนละมือ ครอบครัวของเราจึงไม่มีความเดือดร้อนเท่าใดนัก

จดบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยลดหนี้ได้ไหม

การที่ครอบครัวของดิฉันมีอาชีพทำนาเป็นหลัก รายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายข้าว ผลผลิตและเนื้อที่ในการปลูกข้าว มี 56 ไร่ ซึ่งแน่นอนว่าต้นทุนในการผลิตในแต่ละปีย่อมมีมากอย่างเช่น

ค่าปุ๋ยเคมี 16,000 บาท

ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว 2,000 บาท

ค่าจ้างแรงงาน 1,500 บาท

ค่าน้ำมันปี ละ 3,500 บาท

สรุปได้ว่าใน 1 ปี ฉันต้องมีต้นทุนในการผลิตตกปีละ 23,000 บาท

ซึ่งทั้งหมดสามารถทราบได้จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยแท้จริง เมื่อต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้ฉันต้องเป็นหนี้ของสหกรณ์การเกษตรเลิงนกทา หนี้ของ ธกส. หนี้กองทุนหมู่บ้าน ในแต่ละปีฉันขายข้าวได้ปีละ 111,500 บาท หักค่าใช้จ่ายการผลิต คือหักต้นทุนการผลิต 23,500 บาท คงเหลือ ปีละ 88,000 บาท

ในส่วนหนี้สินที่ต้องใช้คืนในแต่ละปีมีดังนี้

หนี้กู้มาจากสหกรณ์การเกษตรเลิงนกทา 120,000 บาท

ส่งใช้คืนปีละ 30,000 บาท

คงเหลือเป็นหนี้ของสหกรณ์ 90,000 บาท

หนี้ ธกส. 30,000 บาท

ส่งใช้คืน 20,000 บาท

คงเหลือ 10,000 บาท

หนี้กองทุนหมู่บ้าน 16,000 บาท

ส่งใช้คืน 8,000 บาท

คงเหลือเป็นหนี้กองทุน 8,000 บาท

ถ้าหากถามว่าการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน แล้วหนี้ลดได้ไหม ฉันก็ตอบได้ถึงความแตกต่างว่าช่วยลดหนี้ได้จริง เพราะฉันสามารถกันเงินส่วนอื่น จากรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มาเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องใช้ชำระหนี้ ซึ่งปัจจุบันฉันยังคงมีหนี้สินทั้งหมด 108,000 บาท ทำให้ฉันรู้สึกว่าการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนฉันมีหนี้สินเท่าไร และหลังจากมีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนแล้วฉันมีหนี้สินคงเหลือเท่าไร ถ้าหากว่าฉันไม่มีการจดบันทึก ฉันก็คงไม่รู้หรอกนะว่าฉันจะแก้ไขหนี้ความฟุ่มเฟือยได้อย่างไร ทุกวันนี้เต็มใจที่จะจดเพราะทำให้ฉันได้รู้รอยร้าวของตัวเอง และควรจะอุดรอยร้าวตรงส่วนไหน โดยจะไม่ปล่อยยให้เพิ่มขึ้นต่อไป

“จดบัญชี ลดหนี้ ชี้อนาคตของลูกได้”

“หากรู้ว่าการจดบัญชีครัวเรือนแบบนี้ ทำไมฉันยังต้องใช้ให้ใครคอยบังคับด้วย”

ก็อย่างที่บอกตั้งแต่แรกแล้วว่าที่จดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นก็เพราะเกรงใจคุณภักจิรา ไม่กล้าที่จะขัดใจ แรกๆก็ทำไปเพราะความเกรงใจไปชักชวนใครๆเขาก็บอกว่าจะไปจดให้มันยุ่งยากทำไม เหมือนกับที่ตัวฉันเองเคยมองคุณภักจิราในตอนแรก แต่เมื่อวันหนึ่ง เหตุการณ์ในครอบครัวของ

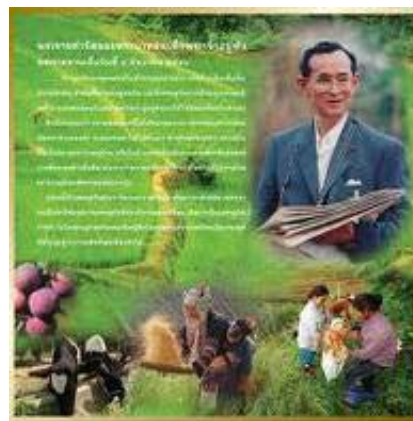
ฉัน วันเปิดเทอมลูก ฉันวิ่งวุ่นกับการหาค่าเทอมค่าหอพักและค่าใช้จ่ายอื่นๆอีกที่จำเป็น เพราะใช้เงินไม่เป็นไม่มี การวางแผน มันเป็นเหตุการณ์ที่ฉันจำได้แม่นเลยที่เดียวฉันต้องวิ่งไปหายืมจากพี่สาวที่โคราช มาเป็นค่าเทอมของลูก สามีก็บ่นหมดกำลังใจเพราะหาเงินมาได้ฉันก็เผลอรู้จักรอประหยดอดออมใช้จ่ายเกินตัวและไม่มีการจดบันทึกเขาก็ตำหนิฉันตรงๆ ฉันรู้สึกระอาใจ จึงได้ให้สัญญากับลูกๆและตัวเองว่า แม่ขอโทษต่อไปนี้แม่จะจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประจำเพื่อจะได้รู้จักอรรถประโยชน์ของครอบครัว และลูกๆทุกคนก็ต้องช่วยแม่ประหยัดอดออมใช้เงินอย่างรู้ค่าเพราะแม่ยังมีภาระที่ต้องรับผิดชอบอีกมากมาย ลูกสาวคนโตของฉันบอกว่าต่อไปนี้เงินที่แม่ส่งมาให้หนูหนูจะออมให้ได้เดือนละ 200 บาท ลูกชายคนรองและคนเล็กก็บอกว่าพวกเราจะช่วยแม่ประหยัดค่าน้ำและค่าไฟ โดยไม่เปิดน้ำและเปิดไฟทิ้งไว้รถจักรยานยนต์ก็จะไม่เอาไปขี่เล่นถ้าไม่มีความจำเป็น ให้สิ้นเปลืองน้ำมัน ฉันยอมรับว่าฉันดีใจมากที่ทุกคนในครอบครัวฉันให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ฉันรู้สึกเบาใจได้ดูทำนาปีนี้ ฉันก็เอาบันทึกบัญชีครัวเรือนมาให้สามิดูว่าจะวางแผนในการใช้จ่ายในการทำนาแบบไหน ที่จะช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ให้ได้ปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ซึ่งคำตอบจากสามีคือการหันมาทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยเคมีให้น้อยลงเอาปุ๋ยคอกและแกลบไปใส่ในที่นา ปีหน้าฉันคิดว่าจะให้ลูกชายคนรองที่เรียนจบชั้น ปวช. เข้าเรียนต่อระดับ ปวส. ส่วนลูกสาวคนโตก็คงใกล้จบปริญญาตรี ฉันไม่อยากให้ลูกเป็นชาวนาอย่างฉันเพราะอาชีพทำนาเป็นอาชีพที่มีความลำบาก ตั้งแต่เช้าจนค่ำ เวลาที่จะพักผ่อนมีน้อย ฉันตั้งใจเอาไว้ว่า ต่อไปนี้ฉันจะดำรงชีวิตอยู่ในความไม่ประมาท การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ไม่ใช่เรื่องที่น่าอายหรือน่าขำ เพราะการวางแผนชีวิตที่ดีๆก็ทำให้เรามีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน ฉันเริ่มมองเห็นว่าสิ่งที่คุณภักจิราทำนอกจากจะเป็นประโยชน์

แก่ตัวเองแล้วก็ยังเป็นประโยชน์กับครอบครัวฉันและคนอื่นๆทุกวันนี้ฉันก็จัดเองไม่มีใครมาคอยบังคับเหมือนแต่ตอนแรกเมื่อมองเห็นประโยชน์ฉันจึงไม่ลังเลใจ ถ้าหากวันนี้คุณภักจิราเลือกคนอื่นมาเป็นครู ข. ไม่ใช่ตัวฉัน ฉันคงไม่มีโอกาสได้รู้หรือว่าประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนดีจริง

“4 ปีที่เรียนรู้บัญชี ได้ข้อคิดที่ดี ดี มากมาย”

ฉันเริ่มเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน ก็เพราะมี คุณภักจิรา ชักชวน ด้วยความเกรงใจจริงๆ เข้ามาปีแรกๆยังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร จำได้ว่าเป็นปี 2549 นี้แหละ ถูกคัดเลือกมาเป็นแกนนำในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน มีคุณภักจิรา คุณเดือนเพ็ญ และหนูกุล ซึ่งเป็นแกนนำลงไปชักชวนชาวบ้านตอนนั้นให้สนใจชาวบ้านผู้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่ง

เล่มละ 20 บาท โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้ให้ความรู้และให้คำตอบแทนน้ำใจ จัดสรุปเป็นรายครัวเรือน แล้วมาแยกลงในแบบฟอร์มที่ สกว.จัดให้ ฉันยอมรับว่าเป็นงานที่ทำยากกับชุมชนเพราะบางบ้านก็ไม่เอาบางคนก็หัวเราะ ฉันแบ่งหน้าที่ให้กับคุณเดือนเพ็ญ โดยเธอสมุดไปแจกตามคุ้มหมู่บ้าน ให้คุณภักจิราเป็นคนคัดกรองข้อมูล ลงในแบบฟอร์มที่ทาง สกว.ให้บันทึก การตอบรับของชุมชนได้ประมาณ 70 % ในปีแรกไม่ค่อยได้ผลเท่าไรนักแต่ด้วยความที่เราสามคน ไม่ท้อไม่ถอยใจ เราก็ทำไปเรื่อยๆมันเป็นเรื่องยากที่จะไปเปลี่ยนความคิดของคนจำนวนมากให้คิดและมองไปในทิศทางเดียวกัน

“ตัวอย่างที่ดีมีค่ายิ่งกว่าคำสอน”

เมื่อ คุณภักจิรา เจอวิกฤตในชีวิตก่อนหน้านี้ที่จะมาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีแต่คนหัวเราะเยาะ แต่พอคุณภักจิราเริ่มมีการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนแล้วมีส่วนช่วยให้คุณภักจิรามีโอกาสชีวิตที่ดีอีกครั้ง จึงเป็นตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจนการทำงานในชุมชนจึงง่ายขึ้นเพราะคนในชุมชนมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริง ที่จริงแล้วดิฉันเคยถามผู้จัดบันทึกว่า แบบฟอร์มของใครเข้าใจง่ายกว่า ซึ่งได้รับคำตอบว่าแบบฟอร์มของ สกว.ทำงานง่ายเข้าใจง่าย สนุกเพราะเห็นได้ชัดเจนกว่าในแต่ละสัปดาห์ ในแต่ละเดือนมีอะไรบ้าง 4 ปี ทำให้ฉันเข้าใจว่า เวลาในการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมันค่อนข้างที่จะใช้เวลา ถ้าไม่มีการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนก็คงไม่ทำให้ฉันมองเห็นว่า การใช้จ่ายกับการออมมันใช้เวลาต่างกันมันคือความแตกต่างที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ทุกวันนี้ฉันยึดในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถ้ารู้จักการประมาณตนทำแต่พอดี รู้จัก รู้จำ รู้จักบันทึก เพื่อการวางแผน ฉันเชื่อเหลือเกินว่า คงไม่มีใครที่จะลำบากเดือดร้อน แล้วคุณหละลงมือจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนแล้วหรือยัง

ความรู้จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ชื่อ นางคำแ่วน กองสิน บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 13 ตำบลสวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ต้นแบบความรู้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามโครงการแก้ลด ปลดหนี้

นางคำแ่วน กองสิน ได้จัดทำบัญชีครัวเรือน ในปี 2552 เกิดจิตสำนึกที่อยากทำบัญชีครัวเรือน ย้อนหลังไปเมื่อปี หลายปีๆ ที่ผ่านมามีอาชีพหลักคือการทำนาปี อาชีพรอง การเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ประมาณต้นๆ ปี ได้รับทราบข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากสื่อต่างๆ จากทางราชการมากมาย เลยได้ปรึกษากับครอบครัว ทั้ง 4 คน ตกลงว่าจะบัญชีครัวเรือนเข้าร่วมกับโครงการ แก้ลดปลดหนี้ เพื่อจะได้รู้เกี่ยวกับรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนว่ารายรับมาจากอะไรบ้าง และได้ใช้จ่ายในเรื่องอะไรไปบ้าง ได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใดจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน และจะได้รับรู้จำนวนเงินที่ได้รับ และรายจ่ายของครอบครัวในแต่ละเดือนจะได้นำข้อมูลไปเปรียบเทียบกันแต่ละเดือน ว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร

เมื่อได้รับทราบข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้ว ได้ทำการปรึกษากับสมาชิกครัวเรือน

ว่าจะต้องมีการปรับปรุงระบบการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนใหม่ อะไรที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันให้ลดลง และให้รู้จักการออมมากขึ้น เช่นในการทำนาปี ย้อนไปหลายๆ ปี เคยใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียวก็นึกใช้โดยเด็ดขาด ได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท ร่วมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร

นางคำแ่วน กองสิน ได้นำเอาข้อมูลจาก

การจัดทำบัญชีครัวเรือนในเดือนก่อนๆ มาเปรียบเทียบกันดูหลายๆ ครั้งจนมั่นใจแล้วว่ากิจกรรมประเภทไหนที่จะทำให้มีเงินออม ได้บ้าง ปรึกษากับสมาชิกในครัวเรือนอีกครั้ง สมาชิกครัวเรือนมีมติกันว่าจะต้องปรับเปลี่ยนการอาชีพใหม่ที่ก่อให้เกิด รายได้ประจำ เช่น ปลูก การเลี้ยงสัตว์ไว้ที่บ้าน เบ็ดไข เลี้ยงปลา และ มีอยู่แล้วเช่น โค 3 ตัว กระบือ 2 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นแรงงาน และนำมูลสัตว์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เหลือใช้ขายเป็นการเสริมรายได้ในครัวเรือน

ประกอบ
ทำ การ
ใน
ประกอบ
ผักสวนครัว
สัตว์เลี้ยงที่

กิจกรรมลดรายจ่าย

ความรู้จากผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน

ชื่อ นางฉวีวรรณ วรรณจันทร์ บ้านเลขที่ 159 หมู่ที่ 7 ตำบลสวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ต้นแบบความรู้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามโครงการแก๊สลด ปลดหนี้

นางฉวีวรรณ วรรณจันทร์ ได้จัดทำบัญชีครัวเรือน ในปี 2553 เกิดจิตสำนึกที่อยาก

ทำบัญชีครัวเรือน ย้อนหลังไปเมื่อปี หลายปีๆ ที่ผ่านมามีอาชีพหลักคือการทำนาปี อาชีพรอง การเลี้ยงสัตว์ ปลุกผัก ประมาณต้นๆ ปี ได้รับทราบข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากสื่อต่างๆ และได้สอบถามผู้ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนว่าเมื่อได้รับการจัด

บัญชีครัวเรือนแล้วมีการเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนอย่างไรบ้างได้สอบถามไปหลายๆ คน ผลที่บุคคลนั้นๆ ตอบมาก็คือเป็นผลดีๆ ให้ครัวเรือนที่นำไปปฏิบัติจริงเท่านั้นและบุคคลอื่นๆ อีกมากมาย เลยได้ปรึกษากับครอบครัว ทั้ง 3 คน ตกลงว่าจะบัญชีครัวเรือนเข้าร่วมกับโครงการ แก๊สลดปลดหนี้ เพื่อจะได้รู้เกี่ยวกับรายรับ - รายจ่าย ของครัวเรือนว่ารายรับมาจากอะไรบ้าง และได้ใช้จ่ายในเรื่องอะไรไปบ้าง ได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน และจะได้รู้จำนวนเงินที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในครัวเรือน และรายจ่ายของครอบครัวในแต่ละเดือน จะนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกันแต่ละเดือน ว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร

เมื่อได้รับรู้ข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว ประมาณ 2 เดือน ได้ทำการปรึกษากับสมาชิกครัวเรือน ว่าจะต้องมีการปรับปรุงระบบการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนใหม่ อะไรที่ไม่จำเป็นในการใช้จ่ายประจำวันให้ลดลง และให้รู้จักการอดออมมากยิ่งขึ้น เช่น ในการทำนาปี ย้อนไปหลายๆปี เคยใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียวก็เลิกใช้โดยเด็ดขาด ได้สมัครเป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท ร่วมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เลี้ยงไก่ เลี้ยงโค ประกอบอาชีพการเกษตร

นางฉวีวรรณ วรรณจันทร์ ได้นำเอาข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละเดือนก่อนๆ มาเปรียบเทียบกันดูหลายๆ รอบจนมั่นใจแล้วว่าจะทำการปรับเปลี่ยนอะไรได้บ้าง ประกอบกิจกรรมประเภทไหนที่จะให้มีเงินออมได้บ้าง ทำการปรึกษากับสมาชิกในครัวเรือนอีกครั้ง สมาชิกในครัวเรือนมีความเห็นพร้อมกันว่าจะต้องปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพเสริมใหม่ที่ก่อให้เกิด รายได้ประจำ เช่น ปลุกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ไก่พื้นบ้าน เป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลุกหอม กระเทียม ตะไคร้ ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วดิน เพื่อลดรายจ่าย เหลือนำไปขาย และสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่แล้วเช่น โค 2 ตัว กระบือ 2 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน และนำมูลสัตว์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มากเหลือใช้ก็ขายให้กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท เป็นการเสริมรายได้ในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมลดรายจ่าย

ความรู้จากผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน

ชื่อ นางทัศนีย์ ศรีภูมา บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 2 ตำบล
สวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ต้นแบบความรู้จากการจัดทำ
บัญชีครัวเรือน ตามโครงการแก๊สลด ปลดหนี้

นางทัศนีย์ ศรีภูมา ได้จัดทำบัญชีครัวเรือน ในปี 2553 เกิดจิตสำนึกที่อยากทำบัญชีครัวเรือน
ย้อนหลังไปเมื่อปี หลายปีๆ ที่ผ่านมามีอาชีพหลักคือการทำนาปี อาชีพรอง การเลี้ยงสัตว์สุกร 5 ตัว ปลุกผัก
1 ไร่ สระน้ำเลี้ยงปลา 2 บ่อ ปลุกพริก 1 งาน พักทอง 2 งาน ทำนา 3 ไร่สร้างที่พักระหว่างทำงาน 1
งาน ปลุกพืชตระกูลถั่ว 2 งาน ปลุกพืชเครื่องเทศ 2 งาน เมื่อประมาณต้นๆ ปี ได้รับทราบข้อมูลการ
จัดทำบัญชีครัวเรือนจากสื่อต่างๆ และได้สอบถามผู้ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนว่าเมื่อได้รับการจัดบัญชี
ครัวเรือนแล้วมีการเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนอย่างไรบ้าง ได้สอบถามไปหลายๆ ครัวเรือน ผลที่บุคคลนั้นๆ ตอบ
มาก็คือ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีๆ ให้ครัวเรือนที่นำไปปฏิบัติจริงเท่านั้นและจากบุคคลอื่นๆ ความจริงแล้วก็รู้จัก
เกี่ยวกับเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมานานแล้ว แต่ก็ไม่มีความมั่นใจในตัวเองว่าสามารถทำได้ตามความตั้งใจ
ต่อมานานๆ เข้าก็ได้เฝ้าความคิดไปปรึกษากับครอบครัว ทั้ง 5 คน ตกลงว่าจะบัญชีครัวเรือนและเข้าร่วมกับ
โครงการ แก๊สลดปลดหนี้ เพื่อจะได้รู้เรื่องเกี่ยวกับรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนว่ารายรับมาจากอะไรบ้าง และ
ได้ใช้จ่ายในเรื่องอะไรไปบ้าง ได้รับประโยชน์มากขึ้นเพียงใด จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน และจะได้รับรู้จำนวน
เงินที่ได้รับจากการทำกิจกรรมใดบ้างในครัวเรือน และรายจ่ายของครอบครัวในแต่ละเดือนเท่าไร จะนำข้อมูลไป
เปรียบเทียบกันแต่ละเดือน ว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร

เมื่อได้รับรู้ข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว ประมาณ 3 เดือน ได้ทำการปรึกษากับสมาชิก
ครัวเรือน ว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนใหม่ อะไรที่ไม่จำเป็นในการใช้จ่าย
ประจำวันให้ลดลง และให้รู้จักการอดออมมากยิ่งขึ้น เช่น ในการทำนาปี ย้อนไปหลายๆ ปี เคยใช้ปุ๋ยเคมีอย่าง
เดียวก็เลิกใช้โดยเด็ดขาด ได้สมัครเป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท ร่วมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์
ชีวภาพ และนำหมักชีวภาพใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เลี้ยง
ไก่ เลี้ยงโค ประกอบอาชีพการเกษตร

นางทัศนีย์ ศรีภูมา ได้นำเอาข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละเดือนก่อนๆ มาเปรียบเทียบ
กันดูหลายๆ รอบจนมั่นใจแล้วว่าจะทำการปรับเปลี่ยนอะไรได้บ้าง ประกอบกิจกรรมประเภทไหนที่จะทำให้มีเงิน
ออมได้บ้าง ทำการปรึกษากับสมาชิกในครัวเรือนอีกครั้ง สมาชิกในครัวเรือนมีความเห็นพร้อมกันว่าต้อง
ปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพเสริมใหม่ที่ก่อให้เกิด รายได้ประจำ เช่น ปลุกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ไก่
พื้นบ้าน เป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลุกหอม กระเทียม ตะไคร้ ถั่วพักยาว ถั่วดิน เพื่อลดรายจ่าย เหลือนำไปขาย และ
สัตว์เลี้ยงที่มีอยู่แล้ว และนำมูลสัตว์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีมากเหลือใช้ก็ขายให้กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท
เป็นรายได้เสริมในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมลดรายจ่าย

ความรู้จากผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน

ชื่อ นางอภัสรา บุญอาจ บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 7 ตำบลสวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ต้นแบบความรู้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามโครงการแก๊สลด ปลดหนี้

นางอภัสรา บุญอาจ ได้จัดทำบัญชีครัวเรือน ในปี 2553 เกิดจิตสำนึกที่อยากทำบัญชีครัวเรือน ย้อนหลังไปเมื่อปีหลายปีๆ ที่ผ่านมามีอาชีพหลักคือการทำนาปี อาชีพรอง การเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ประมาณต้นๆ ปี ได้รับทราบข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากสื่อต่างๆ และได้สอบถามผู้ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนว่าเมื่อได้รับการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วมีการเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนอย่างไรบ้าง

ได้สอบถามไปหลายๆ คน ผลที่บุคคลนั้นๆ ตอบมาก็คือเป็นมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีๆ ให้ครัวเรือนที่นำไปปฏิบัติจริงเท่านั้นและจากบุคคลอื่นๆ ความจริงแล้วก็รู้จักเกี่ยวกับเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมานานแล้ว แต่ก็ไม่มีความมั่นใจในตัวเองว่าสามารถทำได้ ต่อมาหลายๆ เข้ามีโอกาสดูปรึกษากับครอบครัว ทั้ง 3 คน ตกลงว่าจะบัญชีครัวเรือนเข้าร่วมกับ

โครงการ แก๊สลดปลดหนี้ เพื่อจะได้รู้เกี่ยวกับรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนว่ารายรับมาจากอะไรบ้าง และได้ใช้จ่ายในเรื่องอะไรไปบ้าง ได้รับประโยชน์มากมายเพียงใด จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน และจะได้รู้จำนวนเงินที่ได้รับจากการทำกิจกรรมใดบ้างในครัวเรือน และรายจ่ายของครอบครัวในแต่ละเดือนเท่าไร จะนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกันแต่ละเดือน ว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร

เมื่อได้รับรู้ข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว ประมาณ 2 เดือน ได้ทำการปรึกษากับสมาชิกครัวเรือน ว่าจะต้องมีการปรับปรุงระบบการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนใหม่ อะไรที่ไม่จำเป็นในการใช้จ่ายประจำวันให้ลดลง และให้รู้จักการอด ออมมากยิ่งขึ้น เช่น ในการทำนาปี ย้อนไปหลายปีๆ เคยใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียวก็นึกใช้โดยเด็ดขาด ได้สมัครเป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษสวาท ร่วมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และนำหมักชีวภาพใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เลี้ยงไก่ เลี้ยงโค ประกอบอาชีพการเกษตร

นางอภัสรา บุญอาจ ได้นำเอาข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละเดือนก่อนๆ มาเปรียบเทียบกันดูหลายๆ รอบจนมั่นใจแล้วว่า จะทำการปรับเปลี่ยนอะไรได้บ้าง ประกอบกิจกรรมประเภทไหนที่จะทำให้มีเงินออมได้บ้าง ทำการปรึกษากับสมาชิกในครัวเรือนอีกครั้ง สมาชิกในครัวเรือนมีความเห็นพร้อมกันว่าจะต้องปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพเสริมใหม่ที่ก่อให้เกิดรายได้ประจำ เช่น ปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ไก่พื้นบ้าน เป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลูกหอม กระเทียม ตะไคร้ ถั่วลิสง ถั่ว

พุ่ม ถั่วดิน เพื่อลดรายจ่าย เหลือนำไปขาย และสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่แล้ว เช่น โค 2 ตัว กระบือ 2 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน และนำมูลสัตว์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มากเหลือใช้ก็ขายให้กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษสภาท เป็นการเสริมรายได้ในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

ชื่อ นางผืน แดนดี

ที่อยู่ 47 ม.6 บ้านหนองเม็ก ต.สวาท อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

สาเหตุที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

เพราะอยากจะรู้ว่าครอบครัวของเราใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ในการใช้จ่ายในครอบครัว ของแต่ละวันมากที่สุด ในการทำบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ว่าอะไรที่ครอบครัวของเราประหยัดได้เราก็ช่วยกันประหยัดรายจ่ายลง

ผลที่ได้รับจากการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

สามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงไปได้ ทุกคนในครอบครัวรู้จักประหยัดตระมัดระวังในการใช้จ่ายมากขึ้น รู้จักปลูกผักสวนครัว ไว้กินเองครอบครัวมีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในครอบครัวไปในทางที่ดีขึ้นมี การ ลด ละ เลิก

หลังจากปักดำแล้วทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกใช้เอง เพื่อลดรายจ่ายใช้ในการทำเกษตรในแต่ละปี ลดการใช้ปุ๋ยเคมี หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรได้เป็นอย่างดี มีการเลี้ยงสัตว์

- 1.ปลูกผักกินเอง เช่น ข้าว ตระไคร้ หอม ผักแมงลัก
- 2.เลี้ยงไก่
- 3.เลี้ยงปลา
- 4.มะละกอ มะม่วง มะพร้าว
- 5.ปลูกไม้ไว้กินหน่อและใช้ลำต้นทำประโยชน์

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านเหมือดขาว ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ชื่อเจ้าของความรู้ นางจรรยา เห่งชาลี

บ้านเลขที่ 146 หมู่ที่ 12 ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร เบอร์โทรศัพท์ 0811865019

เกิดวันที่ 11 มกราคม 2508

อายุ 45 ปี

อาชีพ ทำนา

คติประจำใจ ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางสาวพัชราภรณ์ ชาลีพุทธาพงศ์

กรอบเนื้อหาการสัมภาษณ์ หรือแนวคำถาม

- สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

สาเหตุที่จัดทำบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

- 1.1 เพื่ออยากทราบรายรับรายจ่ายของครอบครัวในแต่ละวันแต่ละเดือนว่ามีการจ่ายอะไรบ้าง
- 1.2 ต้องการไม่มีหนี้ หรืออยากปลดหนี้ ถ้าทำบัญชีครัวเรือนแล้วสามารถรับรู้รายรับรายจ่ายได้ทำให้ทราบถึงการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันถ้ารายจ่ายมากก็จะพยายามเป็นหนี้ให้น้อยลง
- 1.3 ทำให้ทราบว่าแต่ละวันจ่ายอะไรบ้าง อะไรที่พอประหยัดได้ก็จะทำเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

2. ทำอะไรบ้าง

กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่ต้นจนจบงาน ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

- 2.1 เริ่มทำบัญชีครัวเรือนเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2548 โดยการจดบันทึกรายรับ — รายจ่ายทุกวันที่มีการรับจ่าย จนถึงวันสุดท้ายของเดือน

- 2.2 นำผลสรุปของเดือนแรกมาบันทึกไว้ว่าเดือนนี้รวมรับไปเท่าไรรวมจ่ายไปเท่าไร อะไรที่จ่ายไปมากเดือนต่อไปสามารถลดได้หรือไม่ต้องมีเหตุผลในการจ่าย

2.3 นำผลรวมของแต่ละเดือนมารวมกันแล้วสรุปออกมาเป็นปีว่ารวมทั้งปีจำนวนเงินที่บาทรวมจ่ายทั้งปีจำนวนเงินกี่บาททบกันแล้วคงเหลือกี่บาทหรือเป็นหนี้เท่าไรสิ้นปีจะทราบ และแยกประเภทสิ่งของรายการที่เราจ่ายไปก็ได้ว่าจ่ายอะไรมากที่สุด สามารถลดรายจ่ายได้หรือไม่

3. ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง (ทำแล้วได้อะไรบ้าง ได้จำนวนเท่าไร)

หลังจากทำบัญชีครัวเรือนแล้วทำให้เราทราบว่าเราจะใช้จ่ายอะไรไปบ้าง สิ่งไหนที่ควรลดค่าใช้จ่ายลงได้ลดลงโดยไม่จำเป็น เช่น ค่าใช้จ่ายบัตรเติมเงินโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายในการชื้อน้ยาล้างจานเดือนหนึ่งประมาณ 60 บาท หนึ่งปีก็ 720 บาท ถ้าเราทำเองเพื่อใช้ในครัวเรือนโดยการซื้อหัวเชื้อมาผสม ก็ประหยัดได้ การทำนาก็ต้องมีการจดบันทึกรายรับ – รายจ่าย เริ่มจดตั้งแต่การเตรียมดิน ค่าไถนา ค่าปุ๋ย รวมแล้วต้นทุนสูงมากทำให้รายจ่ายสูง ก็จะลดต้นทุนจากการซื้อปุ๋ยเคมี มาทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ทำให้รายจ่ายลดลงมาก

ในอดีตมีหนี้สินในการซื้อรถไถนา – รถจักรยานยนต์ และอื่น ๆ รวม 120,000 บาท พอได้ทำบัญชีครัวเรือนทำให้หนี้สินลดลง โดยการลดรายจ่ายด้านอาหาร หันมาเลี้ยงปลา เบ็ด ปลุกพืชสวน ครัวใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นอย่างมีเหตุผล ที่สำคัญทุกคนในครัวเรือนต้องให้ความร่วมมือและเข้าใจ ต้องยึดคุณธรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ลดอบายมุขสิ่งเสพติด ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก่อนมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่นค่าใช้จ่ายให้ลูกไปโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ซื้อหอย เมื่อได้ทำบัญชีครัวเรือนและหันกลับมาดูย้อนหลังค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปสูงมากทำให้รายรับไม่พอกับรายจ่าย การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ทราบว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นมีอะไรบ้าง ทำให้เรารู้จักการวางแผนการใช้จ่าย ปัจจุบันนี้ค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารไม่ค่อยได้ซื้อเพราะได้เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็น ปลุกพืชสวนครัวไว้กิน ไม่ซื้อหอย ไม่ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือย ทำให้มีหนี้ปัจจุบัน จาก 120,000 บาท คงเหลือ 36,000 บาท

4. ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขในการดำเนินงาน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนิน คือมีรายได้น้อยแต่รายจ่ายมีมาก ซึ่งปัญหานี้สินเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในอนาคตไม่ทราบว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ก็แก้ด้วยการประหยัด ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขยันหารายได้เพิ่มขึ้น เช่นรับจ้างทั่วไป เลี้ยงวัวเป็นอาชีพเสริม ทำนาปรัง ค่าใช้จ่ายอะไรที่ไม่จำเป็นก็ไม่ซื้อ และปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือส่วนมากลูกจะไม่เข้าใจว่าเราทำบัญชีครัวเรือนทำไม ทำแล้วลูกต้องการอะไรก็ไม่ได้ตามที่ต้องการ การแก้ไขก็คืออธิบายให้ลูกเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือนว่าทำให้เราทราบถึงรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือนว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับหรือไม่ ถ้ามากกว่ารายรับยังทำให้ครอบครัวมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ถ้าเรารู้จักประหยัดก็จะทำให้เราไม่มีหนี้สิน ทำให้ไม่ต้องดิ้นรนในการดำรงชีวิต

5. สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้

- มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร
- เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

สรุปว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อตนเองและการดำรงชีวิตครอบครัว ชุมชน รวมถึงระดับประเทศเพราะทำให้เราทราบถึงรายรับ – รายจ่าย ต่อตนเองทำให้เรารู้จักประหยัด อดออม ใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความอบอุ่นต่อครอบครัว ทำให้ไม่เกิดปัญหาในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่น ไม่เป็นปัญหาของสังคม ส่วนชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหลังจากทำบัญชีครัวเรือนไปแล้ว สรุปร่วมกันโดยคนในชุมชน เช่น เมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนแล้วคนในชุมชนนั้นเห็นเป็นตัวอย่าง นำไปใช้ในการดำรงชีวิตดูบ้าง เป็นแผนในการดำรงชีวิตในชุมชนนั้น

- เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

การทำบัญชีครัวเรือนทำให้เราทราบถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่อย่างพอเพียง ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เช่นเดียวกับครอบครัวของเราที่สามารถลดหนี้สินได้จากการทำบัญชีครัวเรือน เพราะเราได้ดูรายรับ – รายจ่ายของเราทุกวัน ทำให้เราคิดได้ว่าถ้าไม่ซื้อจะเป็นอะไรไหม นี่เป็นคำถามที่ถามตนเองอยู่เสมอ แต่ถ้าไม่ซื้อในสิ่งที่ไม่จำเป็นก็ไม่เห็นเป็นไร เราก็อยู่ได้ และรายจ่ายก็ลดลง แต่ก่อนมีหนี้สิน 120,000 บาท ปัจจุบันได้หันมาทำบัญชีครัวเรือนแล้ว หนี้สินคงเหลือ 36,000 บาท และคนในชุมชนก็นำไปเป็นตัวอย่างในการดำรงชีวิตหลายท่าน

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
 ชื่อเจ้าของความรู้ นายชม ปัทมะ

บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 5 ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย
 จังหวัดยโสธร เบอร์โทรศัพท์ 045798062

อายุ 65 ปี

อาชีพ ทำนา

คติประจำใจ พึ่งตนเอง ชยัน ประหยัด พัฒนา

ผลงานดีเด่นที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานภาครัฐ

1. เป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ปี พ.ศ. 2532
2. ได้รับรางวัลสิงห์ทอง จังหวัดยโสธร (ผู้นำอาชีพก้าวหน้า 2544)
3. เกษตรกรดีเด่นสาขาอาชีพไร่นาสวนผสม ปี พ.ศ. 2549

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางสาวพัชรภรณ์ ชาลีพุทธาพงศ์

กรอบเนื้อหาการสัมภาษณ์ หรือแนวคำถาม

1. สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

สาเหตุที่จัดทำบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

1.1 ต้องการทราบถึงรายรับ — รายจ่าย ประจำวันของแต่ละครอบครัวเรา

1.2 ต้องการทราบว่าสามารถปรับลดหนี้สินได้หรือไม่

2. ทำอะไรบ้าง

กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่ต้นจนจบงาน ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

1. การบันทึกบัญชีครัวเรือน หรือการลงบัญชีครัวเรือนทำได้โดย ลงวันที่ในช่องแรก และสองช่องที่เหลือ(รายรับ-รายจ่าย) ให้ลงตามความเป็นจริงเช่น วันที่1 รับเงินเดือนมา 5,000 บาท ก็ให้ลง “1” ในช่องแรกและในช่องที่สอง(รายรับ)ให้ลง “เงินเดือน 5,000 บาท” ง่าย ๆ สั้น ๆ พอเข้าใจว่า วันที่1 ได้รับเงินเดือนมาจำนวน 5,000 บาท ส่วนในช่องรายจ่ายก็ทำในทำนองเดียวกันเช่น วันที่2 จ่ายค่าซ่อมรถไป 500 บาท ก็ลง “2” ในช่องแรก และในช่องรายจ่ายให้ลง “ค่าซ่อมรถ 500 บาท” ถ้าวันไหนมีรายการหลายรายการก็ให้ลงในบรรทัดต่อเนื่องกันไป ให้ทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวันจนครบ 1 เดือน แล้วรวมยอดของช่องที่2(รายรับ) และช่องที่3 (รายจ่าย) เพื่อดูผลสรุปว่า ยอดรวมของรายรับกับรายจ่าย แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

2.ให้นำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมาในระยะเวลา 1 เดือน มาพิจารณาดูว่า รายรับ-รายจ่าย มีความสมดุลกันหรือไม่ รับมากกว่าจ่าย หรือ จ่ายมากกว่ารับ จึงต้องให้ความสำคัญในการพิจารณารายจ่ายให้ดีว่า พอละมีรายการไหนที่พอจะลดหรือตัดออกได้(รายการที่ฟุ่มเฟือย) ก็ให้หาทางปรับลดหรือตัดรายการรายจ่ายเหล่านี้ออกไป

3.ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง (ทำแล้วได้อะไรบ้าง ได้จำนวนเท่าไร)

หลักจากที่ทำบัญชีครัวเรือนแล้วจะช่วยให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในเดือนถัดไปได้ การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินจะช่วยให้สถานการณ์การเงินของครอบครัวดีขึ้นและทำให้เรามองเห็นหนทางในการนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครอบครัวได้ซึ่งวิธีดังกล่าวก็คือการวางแผนทางการเงินนั่นเองเพียงแต่นำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบที่ชาวบ้านพึงรู้เรื่องจนสามารถนำการทำบัญชีครัวเรือนไปปฏิบัติจนได้รับประโยชน์จากการทำบัญชีครัวเรือนและทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น จะรอช้าอยู่ไย ขอให้คุณมีความตั้งใจและเริ่มลงมือทำตั้งแต่วันนี้เลย.....เพื่อครอบครัว. เช่นครอบครัวของผม อดีตให้เงินฟุ่มเฟือย มีรายจ่ายมากกว่ารายรับทำให้มีปัญหาเรื่องหนี้สิน หลังจากที่ทำบัญชีครัวเรือนแล้วเริ่มรู้จักประมาณตัวเอง และมองว่าถ้าสิ่งที่ไม่มีความสำคัญเราจะไม่ซื้อได้หรือไม่ ก็ทำได้ หลังจากที่ทำบัญชีครัวเรือน ก็เริ่มคิดปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินสวนผสม เพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ โดยการเลี้ยงปลา ทำไร่นาสวนผสม ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง จนปัจจุบัน ผมมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอดีตมีหนี้สิน เพราะบัญชีครัวเรือนทำให้ผมหันมาคิดได้และหันมาวางแผนโดยยึดหลักการออม

4. ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขในการดำเนินงาน

หลังจากที่เริ่มทำการปลูกพืชผักไร้ยาสวนผสมนั้นช่วงแรกขายเพิ่มขึ้นเพราะยังไม่เห็นผลตอบรับในการทำ และความพยายามทำช่วงแรกก็ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ไม่ท้อพยายามดำเนินการต่อไปจนทำให้สำเร็จ เขียนรายรับ — รายจ่ายบัญชีครัวเรือน มีรายจ่ายลดลง และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำบัญชีครัวเรือน และมีความคิดในการทำเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้หนี้สินลดลง

5. สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้

- มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร

- เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

การจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือ บัญชีรายรับรายจ่ายในครอบครัวของเรา ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการจดบันทึกรายการต่างๆ ที่เป็นเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสามัคคีภายในครอบครัว รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันกันในสังคม มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการจดบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้คนในชุมชนรู้จักการบริหารจัดการด้านการเงินและการวางแผนการทำงานทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวเรามีความสุขใช้ชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุมีผล รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ การเงินมีสภาพคล่อง รู้จักการเก็บออม ทุกคนรู้ถึงแหล่งที่มาของรายรับและการใช้ไปของค่าใช้จ่ายในแต่ละวันสามารถนำข้อมูลการใช้จ่ายมาวางแผนบริหารการเงินในอนาคต

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านไชยประสิทธิ์ ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ชื่อเจ้าของความรู้ นายภาค อูปยโส

บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 11 ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย

จังหวัดยโสธร เบอร์โทรศัพท์ 0883704800

อายุ 75 ปี

อาชีพ ทำนา

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางสาวพัชรภรณ์ ชาลีพุทธาพงศ์

กรอบเนื้อหาการสัมภาษณ์ หรือแนวคำถาม

1. สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

สาเหตุที่จัดทำบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

ทำให้ตนเองและครอบครัวทราบรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินคงเหลือในแต่ละวัน รายรับ หรือ รายได้ คือ เงิน หรือสินทรัพย์ ที่ได้รับการประกอบอาชีพ หรือผลตอบแทนที่ ได้จากการลงทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น รายได้จากการค้าขาย

2. ทำอะไรบ้าง

กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่ต้นจนจบงาน ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

1. กรอกข้อมูลมีรายรับจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า ตนเองและครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใด คงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้เท่าใด คือ รายจ่ายมากกว่ารายรับ

2. สำรวจว่ารายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น ส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้ลด ละ เลิก เช่น ซื้อบุหรี่ ซื้อเหล้า เล่นการพนัน เป็นต้น เมื่อนำรายรับ รายจ่าย มาบวกลบกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข จะทำให้เราคิดได้ว่าสิ่งไม่จำเป็นนั้นมีมากหรือน้อยสามารถลดได้หรือไม่ เลิกได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิกจะเกิดอะไร กับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

3. นำผลที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือนมารวมกันแล้วหักรายได้กับรายจ่ายและตรวจสอบดูว่ามียอดคงเหลือรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร ครอบครัวเรามีรายจ่ายมากกว่ารายรับทำให้ตกใจมากจึง เกิดความคิดว่าจะทำยังไงถึงจะมีรายรับมากกว่ารายจ่าย และการทำบัญชีครัวเรือนทำให้เราทราบถึงรายจ่ายของเรา ผมจึงมีแรงบัลดาลใจในการทำไร่นาสวนผสม โดยการปลูกต้นมะพร้าวไว้ที่นา และเลี้ยงปลา นำผลผลิตที่ได้ไปขายเองที่ตลาดทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง (ทำแล้วได้อะไรบ้าง ได้จำนวนเท่าไร)

การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวเราทราบถึงรายรับ — รายจ่ายในครัวเรือน ว่าในแต่ละวันเราจ่ายอะไรไปบ้าง ส่วนครอบครัวเราทำตอนแรกมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ทำให้ผมเป็นหนี้เป็นสิน แต่ตอนนี้ หลังจากการทำบัญชีครัวเรือน ทำให้เรารู้จักการออม ประหยัด และทำเศรษฐกิจไร่นาสวนผสมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของเรา ปัจจุบันจากที่ครอบครัวเรามีหนี้สินก็สามารถใช้หนี้สินได้ถึงจะไม่หมดและก็ลดลง โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เช่น การทำนา จากที่ใช้ปุ๋ยเคมีต้นทุนสูง เราจะหันมาทำปุ๋ยอินทรีย์แทน โดยการนำมะพร้าวและเศษซากพืชมาหมักและได้เป็นปุ๋ยก็นำไปใส่ในนาทำให้ไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมี เป็นการลดรายจ่ายให้กับครอบครัวเราอย่างมาก นำข้อมูลการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายเงิน โดยพิจารณาแต่ละรายการในแต่ละวันมีรายจ่ายใดที่มีความสำคัญมาก และรายจ่ายใดไม่จำเป็นให้ตัดออก เพื่อให้การใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมีพอใช้และเหลือเก็บเพื่อการออมทรัพย์สำหรับใช้จ่ายสิ่งจำเป็นในอนาคต บัญชีครัวเรือนถือเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ข้อคือ การพอประมาณ ถ้ารู้รายรับรายจ่าย ก็จะใช้แบบพอประมาณ แต่ มีเหตุผล รู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออม นั่นคือภูมิคุ้มกัน ที่เอาไว้คุ้มกันตัวเราและครอบครัว บัญชีครัวเรือนสามารถจัดได้หมด จึงนับว่ามีประโยชน์มาก

4. ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขในการดำเนินงาน

หลังจากที่ทำบัญชีครัวเรือนแล้วนำมาหักลบแล้วมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ทำให้เป็นหนี้เพิ่มขึ้น จึงลดรายจ่ายในครัวเรือนลงดู สิ่งไหนที่ไม่จำเป็นจะไม่ซื้อ และไม่ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือย ตอนแรกในการทำกรรยาจะไม่เข้าใจว่าทำไมต้องประหยัดขนาดนี้ด้วยเพราะถ้าทำอย่างนี้ก็จะไม่มีอะไรกินเลย ทำให้ทะเลาะกัน แต่ก็อธิบายให้เกิดความเข้าใจและนำบัญชีครัวเรือนมาอธิบายให้เข้าใจว่าทำไมต้องประหยัด อดออม ทำให้เขาเข้าใจและหันมาคิดช่วยกันว่าจะทำยังไงเพราะรายจ่ายมากกว่ารายรับ และลองยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงดู และประหยัดอดออมขึ้น จึงไปปลูกไร่นาสวนผสม ปลูกมะพร้าว เลี้ยงปลา ทำนาเกษตรอินทรีย์ ปัจจุบันหนี้สินลดลงมากและมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวอบรม รักสามัคคีกัน

5. สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้

- มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน
อย่างไร

- เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

นำข้อมูลการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมาเรามาจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณาแต่ละรายการในแต่ละวันมีรายจ่ายใดที่มีความสำคัญมาก และรายจ่ายใดไม่จำเป็นต้องจ่ายออก เพื่อให้การใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมีพอใช้และเหลือเก็บเพื่อการออมทรัพย์สำหรับใช้จ่ายสิ่งที่เป็นในอนาคต บัญชีครัวเรือนถือเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ข้อ คือ การพอประมาณ ถ้ารู้รายรับรายจ่าย ก็จะใช้แบบพอประมาณ แต่ มีเหตุผล รู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออม นั่นคือภูมิคุ้มกัน ที่เอาไว้คุ้มกันตัวเราและครอบครัว บัญชีครัวเรือนสามารถจัดได้หมด จึงนับว่ามีประโยชน์มาก การบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้ประชาชนได้ทำกัน นั้น เป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่า มีรายรับจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า ตนเองและครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใด คงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้เท่าใด คือ รายจ่ายมากกว่ารายรับ และสำรวจว่ารายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น ส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้ลด ละ เลิก เช่น ซื้อบุหรี่ยี่ห้อ เล่นการพนัน เป็นต้น เมื่อนำรายรับ รายจ่าย มาบวกลบกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข จะทำให้เราคิดได้ว่าสิ่งไม่จำเป็นนั้นมีมากหรือน้อยสามารถลดได้หรือไม่ เลิกได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิกจะเกิดอะไร กับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน หากเราวางแผนการรับการจ่ายเงินของตนเองได้ เท่ากับว่า รู้จักความเป็นคนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน ครอบครัวเราปัจจุบันนี้มีรายได้มากกว่ารายจ่ายเพราะการทำบัญชีครัวเรือนทำให้เราคิดได้ว่าการประหยัด อดออม สามารถทำให้เราลดหนี้สินของเราได้ เป็นผลทำให้ครอบครัวอบอุ่น ไม่ทะเลาะกัน อยู่กันอย่างมีความสุข

ต้นแบบความดี

หลากหลายวิธีแก้ปัญหาความยากจน

บนฐานข้อมูล “บัญชีครัวเรือน”

บัญชีครัวเรือน..... เหมือนเพื่อนคู่คิด

นางบุญมี ภายศรี หรือคุณ แต่ ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกขาน อาศัยอยู่กับ คุณแม่ และสามีพร้อมลูกสาวอีก 2 คน ในบ้านเลขที่ 19 บ้านบ่อปึง หมู่ที่ 4 ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร คุณแต่..... เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2512 ปีนี้อายุ 39 ปี นับถือศาสนาพุทธ อุปนิสัยเป็นคนร่าเริง จบการศึกษา ชั้น ป. 6 มีอาชีพ

เกษตรกรรม โดยทำนา ปีละ 2 ครั้งทั้งนาปีและนาปรัง นอกจากนี้ยังรับจ้างทั่วไปเพื่อหารายได้เสริมในครอบครัวและโดยเฉพาะสามีพอสิ้นฤดูการทำนา หรือช่วงที่รอเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตของข้าวทั้งนาปีและนาปรังเขาจะเดินทางไปขับรถแท็กซี่มีเตอร์รับจ้างที่กรุงเทพมหานครเป็นประจำอย่างนี้ติดต่อกันมาประมาณ 6 ปีแล้วและเมื่อกลับมาอยู่ที่บ้านในช่วงระยะเวลาสั้นๆเขาก็ไปค้าวัว ค้าควาย กับ คุณพ่อของเขาตามตลาดนัดโคกระบือ เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนั้นยังรับจ้าง หวานข้าว และไถนา ส่วนแม่ถึงจะมีอายุมากเกือบจะเจ็ดสิบปีแล้วแต่ท่านยังมีสุขภาพแข็งแรงดี สามารถรับจ้างถอนกล้าและดำนาได้เหมือนคนที่มีอายุสี่สิบห้าสิบซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระของคุณแต่ได้มากพอสมควร และในบางครั้งที่คุณแต่ และสามีไปทำนา ท่านก็จะหุงข้าวและทำกับข้าวไว้รอ และส่วนลูกสาวทั้งสองนั้น คนที่ 1 อายุ 13 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 6 คนที่ 2 อายุ 7 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 1

คุณแต่..... ได้แบ่งเวลาบางส่วนให้กับส่วนรวม โดยเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ดูแลช่วยเหลือ 10 - 12 ครอบครัว เป็นกรรมการ ร้านค้าชุมชน เป็นกรรมการ กองทุนข้าวเปลือก และกองทุนสุขภาพ

ทำนาแต่ละครั้ง.... ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก

“อยากรู้ ต้องลอง อย่ามองเผินๆ” “แรงบันดาลใจ”

คุณแต่.....เล่าให้ฟังว่า....ในการทำนาและโดยเฉพาะการทำนาปรังนั้นใช้เงินลงทุนมาก ไม่ว่าจะเป็นค่าข้าวปลูก ค่าปุ๋ย ค่าน้ำมันสูบน้ำ ค่าน้ำ ค่ารถเกี่ยว ค่าอาหารการกิน ค่าเหล้า ค่าเบียร์ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้

คุณแต่ บอกว่าไม่รู้ว่าจะจ่ายไปเป็นเงินจำนวนเท่าไร แต่เมื่อตอนขายผลผลิตได้เงินมาเลยไม่รู้จะทำนาขายข้าวได้กำไรหรือขาดทุนกันแน่ ซึ่งเมื่อเริ่มเกิดความสงสัยแบบนี้ขึ้นมา คุณแต่..... คิดว่าน่าจะลองจดบันทึกค่าใช้จ่ายในการทำนาปรังไว้ดูบ้างเผื่อจะได้รู้ว่าจ่ายค่าอะไรเท่าไรและเมื่อขายข้าวแล้วจะนำรายรับมาลบกับรายจ่ายดู แต่เมื่อจบวกลับกันแล้ว

สาเหตุ.....ที่ทำให้ต้องจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

คุณแต่บอกว่า รายจ่ายสูงมากแต่ยังพอมีกาไรบ้าง จึงทำให้มั่นใจมากขึ้นว่าทำนาปรังแล้วไม่ขาดทุน.....เมื่อปี 2550 เป็นปีแรกที่ คุณแต่ เริ่มทำการจดบันทึกรายรับรายจ่ายของ ครัวเรือนเนื่องเกิดความสงสัยว่าทำไมเงินที่ได้มาจากการรับจ้างและการขายข้าวและที่สามีส่งมาให้จึงไม่พอเพียงในการใช้จ่ายในบางเดือนดังนั้นจึงอยากทราบว่าในแต่ละเดือนและแต่ละปีนั้นมีรายรับเท่าไรและรายรับที่ได้นั้นมาจากการขายข้าวเท่าไร ค่าขายวัว ควายเท่าไร และจากการรับจ้าง เท่าไร และนอกจากต้องการทราบรายรับแล้วยังต้องการทราบรายจ่ายด้วยว่าใช้จ่ายไปกับเรื่องไหนบ้าง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการลงทุนในการปลูกข้าวทั้งนาปีและนาปรัง ซึ่งต้องใช้จ่ายมาก ไม่ว่าจะเป็นการซื้อข้าวปลูก ปุ๋ย ค่าน้ำมันในการสูบน้ำ ค่ายากำจัดศัตรูพืช ฯลฯ

“ผลสำเร็จของงาน.... อยู่กับการลงมือปฏิบัติ”

เบื้องต้นของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จดบันทึกในสมุดตัวเอง และต่อมาได้รับการสนับสนุนสมุดบันทึกรายรับ-รายจ่ายประจำวันจาก กลุ่มแม่บ้าน และก็ได้รับการสนับสนุนสมุดบันทึกครัวเรือนจาก สกว. เมื่อถามว่า ได้อะไรจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน คุณแต่ บอกว่า....

1. สมาชิกในครอบครัวได้ทราบร่วมกันว่ามีรายรับและรายจ่ายเท่าไรในแต่ละเดือน
2. ทราบถึงรายจ่ายในส่วนที่เป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือย
3. เป็นข้อมูลที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่ายได้เป็นอย่างดี
4. เป็นเพื่อนคู่คิดในการตัดสินใจการประกอบอาชีพ
5. เกิดการประหยัด มีเงินชำระหนี้

ปัญหาอุปสรรคในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

คุณแต่.... บอกว่าปัญหาสำคัญคือ

1. ความขี้เกียจ ไม่อยากบันทึก
2. ลืมบันทึกทุกวัน ทำให้ต้องคิดย้อนหลังว่าวันนั้นจ่ายค่าอะไรบ้าง

ครอบครัวมีชีวิตชีวา เพราะช่วยกันจดบันทึกบัญชีครัวเรือนว่า เพื่อเป็นกระจกเงาส่องสะท้อนการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินจน หนี้สินลดลง

จากเดิม เมื่อปี 2548 เป็นหนี้ จำนวน 180,000 บาท และในปัจจุบัน หนี้สินลดลงเหลือ 120,000 บาท

“เป็นหนี้เพราะซื้อรถ

ปลดหนี้ด้วย.....บัญชีครัวเรือน”

นางอรอน โสภากี..... หรือ “รอน” ชื่อนี้ที่ทุกคนในหมู่บ้านรู้จัก วัย 39 ปี อาศัยอยู่กับสามี และลูกชายอีก 2 คน พร้อมกับแม่และพ่อของสามี อาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ 89 บ้านบ่อปึง ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

“จ่ายบ่อยๆนานๆ ที่รับ เหตุการณ์บังคับให้จดบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยไม่รู้ตัว”

คุณ...รอน เล่าเรื่องความเป็นไปเป็นมาก่อนที่จะตัดสินใจจดบันทึกบัญชีครัวเรือนว่า....

.....เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมา ครอบครัวของคุณรอน นั้นมีเพียงรถบรรทุกหกล้อวิ่งรับจ้าง คันเดียวให้สามี ขับรับจ้างทั่วไป ทั้งบรรทุกข้าวและไม้ยูคาลิปตัสไปขายยังตลาด พอได้เงินมาจุนเจือครอบครัว แต่ตอนนั้นยังไม่ได้เริ่มบันทึกรายรับรายจ่าย และต่อมาเมื่อประมาณปี 2548 ครอบครัวก็ได้ซื้อรถเพิ่มอีกคันนั่นคือรถไถนา พอร์ต และต่อมาปี 2552 เปลี่ยนเป็นรถไถนาสี่ล้อ คูโบต้า ซึ่งในการซื้อรถนั้น คุณรอน..บอกว่าเงินตัวเองมีไม่พอต้องไปกู้เงินที่ ธกส.จึงทำให้เริ่มมีหนี้สิน แต่จะอย่างไรละ เพราะต้องการมีอาชีพทำและมีกิจการเป็นของตนเอง และได้นำรถออกมารับจ้างไถนาทั่วไป และในการรับจ้างไถนานั้นจำเป็นต้องจดจำนวนไร่และเจ้าของนาที่จ้างให้ไถ จึงเป็นจุดเริ่มต้นทำให้อยากจดบันทึกบัญชีรายจ่ายและรายรับของตนเองเนื่องจากต้องการทราบว่า นา จำนวน 1 ไร่ ใช้รถไถ ไถนาจะใช้น้ำมัน กี่ลิตร เพราะจะต้องใช้จ่ายทุกวัน แต่รายรับยังไม่ได้รับเพราะเจ้าของที่นายังไม่จ่ายเงิน บางรายก็รอจนเก็บเกี่ยวผลผลิต

นอกจากมีรถบรรทุกหกล้อ และรถไถนาแล้ว ครอบครัวคุณ รอน..... ยังมีกิจการโรงสีข้าวขนาดกลางอีก 1 โรง ซึ่งกิจการโรงสีข้าวนี้ ส่วนใหญ่แล้วคุณ รอน..... บอกว่าตัวเองเป็นผู้ดูแล เป็นหลัก โดยมีลูกชายทั้งสองคอยช่วยเหลือ โดยการไปเอาข้าวของชาวบ้านมาสีแล้วนำไปคั้น ฟรีค่าสีและค่าบริการ แต่ได้จำหน่ายรำข้าว.....ซึ่งคุณ รอน ก็จดบัญชีไว้เหมือนกันว่าวันไหนขายรำได้เท่าไหร่ และจ่ายค่ากระแสไฟฟ้ากี่บาทต่อเดือน

ซื้อรถไถนาใหม่ เป็นหนี้เพิ่ม

จะอย่างไร.....

.....คุณ รอน บอกว่า ตอนเปลี่ยนรถไถคันใหม่นั้นคิดหนัก เหมือนกันว่าจะใช้งวดไหนหรือไม่ แต่พอคิดไปคิดมาก็เริ่มสบายใจ ขึ้น เมื่อมาดูบัญชีครัวเรือนที่ตนเองบันทึกรายการรับและรายการจ่ายเอาไว้ในแต่ละเดือน พบว่าบางเดือนจ่ายมาก บางเดือนไม่มีรายรับเลย แต่เมื่อดูยอดรายรับรายจ่ายตอนสิ้นปีแล้วยังมีกำไรเหลืออยู่อีก จึงคิดว่าไม่น่าจะเป็นปัญหาในการส่งค่างวดรถไถคุณ รอนบอกว่าเมื่อประมาณปี 2548 กู้เงินจาก ธกส. มาซื้อรถไถนา เป็นเงิน 490,000 บาท และได้ส่งใช้ ธกส. ทุกปี ปัจจุบันเหลือหนี้อยู่ 140,000 บาทซึ่งคาดว่าจะหมดในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

การจัดบัญชีครัวเรือนของคุณ รอนนั้น เริ่มจดใส่สมุดของตัวเองก่อน แล้วต่อมาได้รับการแนะนำจาก ธกส. พร้อมทั้งสนับสนุนบัญชีครัวเรือนมาให้ใช้บันทึกด้วย และต่อมาก็ได้รับการแนะนำพร้อมทั้งสนับสนุนสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนจากทีม สกว. ซึ่งเป็นแบบบันทึกที่เก็บรายละเอียดรายการจ่ายและรายการรับไว้ครอบคลุมทุกด้านเลย และในการบันทึกนั้นจะสรุปรายรับจ่ายเป็นรายเดือนและรายปี อุปสรรคในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน คุณรอน บอกว่าใหม่ๆ เลยที่จะจดบันทึกลงในสมุดที่ทางทีม สกว. ให้นั้น ลำบากใจมาก เพราะ ไม่คุ้นเคย เคยแต่จดใส่สมุดตัวเองและของ ธกส. แต่พอจดทุกวันๆ ก็เกิดความเคยชินจนจดไปแล้วบางเดือนมีแต่รายจ่ายไม่มีรายรับเลยเกิดอาการท้อ

“สิ่งที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือน”

คุณ.....รอน บอกว่า.....

1. ได้รู้ว่าครอบครัวใช้จ่ายอะไรในแต่ละเดือนในแต่ละปี เท่าไหร่
2. เป็นเครื่องมือเตือนสติ ก่อนที่จะใช้จ่ายเงิน
3. ได้กำลังใจในการทำงานเพราะรู้รายรับจ่ายตนเอง
4. ได้ช่องทางหาเงินเพิ่ม
5. ได้ฝึกหลายๆ หาเงินช่วยครอบครัว
6. หนี้สินลดลง

สร้างครอบครัวให้สดใสด้วยบัญชีครัวเรือน

นางทองใบ เสอุดม หรือ “คุณป้าใบ” อาศัยอยู่กับสามีในบ้านเลขที่ 146 บ้านบ่อปึง ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

.....ปีนี้คุณป้าใบ อายุครบ 46 ปี บพท.ในหมู่บ้านเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) แกนนำกลุ่มสตรี กรรมการกองทุนหมู่บ้านกรรมการกองทุน กขคจ. ป้าใบ มีอาชีพ ทำการเกษตร คือการทำนา และรับจ้างทั่วไป และป้าใบ ได้เล่าเรื่องการประกอบอาชีพให้ฟังว่า ป้าเป็นคนขยันมากอีกคนหนึ่งในจำนวนหลายๆคนในโลกนี้ คือ มีนิสัยชอบทำงาน อยู่ว่างไม่เป็น ทำงานคือทำงานกินคือกิน สนุกสนานคือความสุข ของชีวิต ในการทำงาน ป้าใบ จะไม่ใช้บริการรถไถนา รับจ้าง แต่จะใช้บริการรถไถนาเดินตามของตนเอง จะไม่จ้างแรงงาน และจะช่วยกันสองสามีภรรยา เพราะ.....ต้องการลดรายจ่าย

และบริเวณพื้นที่บ้านของป้าใบ ก็จะปลูกผักสวนครัวเกือบทุกชนิด ไว้กิน และเลี้ยงไก่บ้าน เพื่อประหยัดรายจ่ายในส่วนที่พอจะประหยัดได้

..... ป้าใบ เล่าถึงประสบการณ์ การบันทึกบัญชีครัวเรือนให้ฟังว่า

เริ่มแรกๆ..... จะจดใส่สมุดธรรมดาของตัวเองก่อน และต่อมาก็มีโครงการนำร่องทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทำแผนแม่บทชุมชน และต่อมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของ ธกส. และหน่วยงานของ สกว.

การบันทึก บัญชีครัวเรือนอย่างไร

..... ป้าใบ.....บอกว่าจะบันทึกทุกวันในตอนเย็น ถ้าหากไม่หลงลืมและมีธุระจำเป็นอื่นๆ

เหตุที่ต้องจดบัญชีครัวเรือน

ป้าใบบอกว่า ป้ามีรายได้เข้ามาครอบครัว 2-3 ทาง คือ การขายข้าว การทำงานรับจ้างทั่วไป ค่าตอบแทน อสม. เงินที่กู้ยืมมาลงทุนทำการเกษตร และลูกชายส่งมาให้ เกรงว่าจะหลงลืม ว่าในแต่ละเดือนนั้น ครอบครัวมีรายได้เท่าไร และใช้จ่ายอะไรไปบ้าง เพราะลูกชายที่อยู่กรุงเทพที่ฝากเงินมาให้ จะถามแม่ประจำว่าแม่มีเงินไหม มีเท่าไร เงินที่ฝากมานำไปทำอะไร จึงต้องจดบันทึกรายรับจ่ายไว้เป็นประจำ

ปัญหาที่พบในการจัดบัญชีครัวเรือน คือ.....

1. บันทึกแล้วตกใจในรายจ่ายที่ไม่จำเป็นมียอดจ่ายสูงมาก.ในบางเดือน
2. ลืมลง เพราะมีงานเร่งด่วนเข้ามาแทรก ทำให้ต้องย้อนมาลงใหม่

..... ในส่วนของฐานะทางการเงินของครอบครัวนั้น ป้าใบ บอกว่า เมื่อ 4 ปีที่แล้วกู้ยืมเงินจาก ธกส. มา จำนวน 100,000 บาท เพื่อมาลงทุนในการประกอบอาชีพ และได้ส่งใช้คืนจนเกือบจะหมด แต่ในปี 2552 ได้กู้ยืมเงินจาก ธกส. เพิ่มเติม รวมกับของเดิมที่ค้าง เป็นเงิน 150,000 บาท เพื่อนำมาซื้อที่ดินจำนวน 7 ไร่ ในการขยายพื้นที่ทำนา เพิ่มรายได้ในอนาคต ปัจจุบันนี้ส่งใช้คืน ธกส. ไปแล้วบางส่วนคงค้างอยู่จำนวน 140,000 บาท

“จัดบัญชีครัวเรือนแล้วได้อะไร”

.....ป้าใบ บอกว่า จัดแล้วเกิดความสุขสบายใจ เพราะทำให้ได้รู้ที่มาที่ไปของรายรับจ่ายครอบครัว และตอบคำถามลูกได้แบบไม่ต้องคิดนาน เมื่อเห็นรายรับเข้าครอบครัวมากในบางเดือนแล้วมีความสุข และมีแรงใจในการต่อสู้กับงานเพื่อสร้างอนาคตครอบครัว

สร้างภูมิคุ้มกันให้ชีวิต คิดจดบัญชีครัวเรือน

นางอำไพ เสออุดม หรือ ตุง ชื่อที่เรียกขานกันในหมู่บ้าน วัย 35 ปี อาศัยอยู่กับสามี และลูกๆ ซึ่งเป็นชาย 2 หญิง 1 คน ในบ้านเลขที่ 145 บ้านบ่อปึง ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

คุณตุง..... มีอาชีพทำการเกษตร โดยการทำนาทั้งนาปรังและนาปี และปีหนึ่ง จะทำ 2 ครั้ง นอกจากการทำนาแล้ว ยังหารายได้พิเศษด้วยการ เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าประเภทยารักษาสุขภาพด้วย นอกจากนั้น คุณตุง ยังเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านบ่อปึง หมู่ที่ 4 อีกด้วย นอกจากนั้น ในบริเวณพื้นที่ในบ้าน ก็จะมีปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเอง ปลูกมะม่วงสามฤดู เลี้ยงไก่ ฯลฯ ไว้รับประทานเอง

เหตุที่จดบัญชีครัวเรือนนั้น เนื่องจาก สามีชอบถามที่มาที่ไปของรายรับและรายจ่ายครอบครัวอยู่เป็นประจำ ดังนั้นกลัวจะตอบสามีไม่ถูกก็เลยจดบันทึกไว้ในการจดบันทึกครั้งแรกๆ นั้น จะบันทึกลงในสมุดธรรมดา ซึ่งจะจดในตอนเย็นทุกวัน และต่อมาได้รับการสนับสนุนสมุดบันทึกรายรับจ่ายจาก ธกส. และสกว.

สิ่งที่ได้จากการจดบัญชีครัวเรือน

คุณ...ตุง บอกว่า เกิดการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายในหมวดที่ไม่จำเป็นลงทำให้สามารถลดรายจ่ายได้มากเลยเมื่อปี 2547 เป็นหนี้ 150,000 บาท และได้ส่งใช้มาเรื่อยๆ จนปัจจุบันลดลงเหลือ 100,000 บาท

แผนดำเนินชีวิต พืชหนี้ ด้วยบัญชีครัวเรือน

นายทองอินทร์ ภายศรี (นายกอิน)

จากการเริ่มต้นชีวิตการเป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่น

ทำให้เวลาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพและชีวิตครอบครัวต้องขาดหายไปและทำให้รายจ่ายบางอย่างที่ไม่จำเป็นเพิ่มเข้ามาในครัวเรือนโดยไม่รู้ตัวเมื่อรายรับลดลง รายจ่ายเพิ่มขึ้นจึงเป็นที่มาของการจัดบันทึกรายรับ รายจ่าย (บัญชีครัวเรือนเพื่ออยากทราบที่ไปที่มาที่แท้จริงของรายรับ รายจ่าย

นายทองอินทร์ ภายศรี (นายกอิน) ของชาวตำบลสงยาง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 74 หมู่ที่ 4 ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ปัจจุบัน อายุ 42 ปีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร อาชีพรองเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเป็นนายก อบต. 2 สมัยในปัจจุบัน อาศัยอยู่กับภรรยาและลูกสาว 2 คนรวม 4 ชีวิตเป็นครอบครัวเดี่ยวโดยแยกครอบครัวออกมาจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ตั้งแต่ลูกยังเล็กๆ อยู่กินกับครอบครัวอย่างอิสระ เสรี ประกอบอาชีพและมีภาระหนี้สินอยู่พอสมควร เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก อบต.และได้รับเลือกตั้ง โดยคะแนนเป็นที่หนึ่งของหมู่บ้านต่อมาเมื่อครบวาระ ปี 2548 ได้ตัดสินใจลงสมัครเป็นนายก อบต. ผลคือได้รับเลือกเป็นนายก อบต.สงยาง ปี 2548 - 2552 และล่าสุดเมื่อครบวาระแล้วจึงลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก อบต.สงยางอีกรอบเป็นสมัยที่ 2 เมื่อ วันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2552 ซึ่งไม่มีผู้ใดลงสมัครแข่งขัน (โดยได้รับโอกาสจากพี่น้องชาวตำบลสงยางให้เป็นนายก อบต.ต่ออีก 1 สมัยจนถึงปัจจุบัน

จากผลการทำงานเสียสละเพื่อชุมชนท้องถิ่นเคียงคู่กับภรรยาด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต จึงเป็นเหตุผลให้ นางประหยัด ภายศรี ผู้เป็นภรรยาได้รับการเสนอจากชาวบ้านให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านบ่อปึงหมู่ที่ 4 และผลคือชนะการเลือกตั้ง ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านหญิงคนแรกของตำบลสงยาง เมื่อ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2550

เนื่องจากเป็นครอบครัวผู้นำชุมชนจึงเป็นเหตุผลหนึ่งทำให้รายจ่าย ภาษีสังคมเพิ่มมากขึ้นรายรับจากงานหลักหรืออาชีพเสริมก็ลดลงและหดหายไปแต่รายจ่ายกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆจึงเป็นเหตุให้ต้องหันมาจัดบันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัวเพื่ออยากรู้ที่ไปที่มาโดยเริ่มจดในสมุดด้วยตนเองและเมื่อประมาณปลายปี 2550 จึงได้เริ่มให้ครอบครัวจัดบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองจากทุกคนในครอบครัวนำมาบันทึกรวมเป็นรายรับ รายจ่ายของครอบครัวอย่างจริงจังเพราะตนเอง (นายกอิน) ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)จังหวัดยโสธร

จดแล้วรู้แนวทางการใช้ชีวิต พืชชนิดนี้ด้วยวิธีพอเพียง

จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจังจึงทำให้รู้จักสาเหตุของการเป็นหนี้เพิ่มโดยไม่จำเป็นหลายสาเหตุ เช่น การซื้อเสื้อผ้า ตามฤดูกาลหรือเทศกาลต่างๆที่มีราคาแพงโดยไม่จำเป็น

การใช้จ่ายด้านภาษีสังคมที่มากเกินไปจนความพอดี

ค่าใช้จ่ายในการซื้ออยู่ซื้อกินที่ไปตามค่านิยมของสังคมทั้งๆที่บางอย่างน่าจะปลูกหรือเลี้ยงไว้กินเองได้ เช่น ข้า ตะไคร้ พืชผักสวนครัวที่ซื้อตามรถพุ่มพวงเพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่เมื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วรวมกันเป็น เดือน เป็นปีจึงทำให้รู้ว่า เป็นรายจ่ายที่มากของครอบครัวโดยไม่จำเป็น รายจ่ายจากการเลี้ยงโชคซื้อหอย / ล็อตเตอร์รี่เป็นเหตุหนึ่งของการทำให้ครอบครัวต้องมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น (จากที่มีอยู่เดิมพอประมาณ)

เมื่อจดแล้วรู้ที่มาแห่งรายจ่ายที่ไม่จำเป็นจึงนำไปสู่การแก้ไขโดยทันทีเพื่อพืชชนิดนี้ที่พอทุกพูน

จากการจดบัญชีครัวเรือนและรู้ที่มาของรายจ่ายที่ไม่จำเป็น จึงเป็นที่มาของการนำประโยชน์จากข้อมูลการจดบัญชีครัวเรือนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับครอบครัวดังนี้

แม่บ้านและลูกสาวลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยจากการซื้อเสื้อผ้าโดยซื้อเท่าที่จำเป็นครอบครัวแบ่งเวลาการทำหน้าที่ทางสังคมลดลงบ้างโดยหันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือนซึ่งบางครั้งยังได้แบ่งปันให้เพื่อนบ้านกินด้วย

ครอบครัวมีความอบอุ่นยิ่งขึ้นจากการร่วมกันปลูกพืชผักสวนครัวและดูแล เบ็ด โกว ปลาที่เลี้ยงไว้ ครอบครัวประหยัดลดรายจ่ายจากการซื้ออยู่ซื้อกินซึ่งแต่เคยอาศัยซื้อจากรถพุ่มพวงเป็นส่วนใหญ่ ครอบครัวมีรายได้เพิ่มไปในตัวถึงแม้ว่าไม่ค่อยได้ขายแต่ก็ไม่ต้องซื้อเพราะบริโภคพืชผักที่ปลูกและลี้ยงไว้กินเองเนื่องจากว่าเป็นครอบครัวผู้นำชุมชนมักมีชาวบ้าน (บางคน) มักมาขอพืชผักที่ปลูกไว้ไปกินจึงไม่ได้ขายแต่ก็ยินดีแบ่งให้ด้วยความเต็มใจและภูมิใจเพราะสิ่งที่ได้กลับมาคือคุณความดีและมิตรภาพที่ดีจากคนในชุมชน

ครอบครัวและลูกๆมีความสุขความอบอุ่นรู้จักคุณค่าของเงินและใช้จ่ายอย่างยับยั้งชั่งใจ

ครอบครัวช่วยกันทำมาหากินสร้างงานสร้างรายได้ตอนนี้เริ่มหันมาค้าขายบ้างร่วมกับการเลี้ยงปลา เลี้ยงหมูเพื่อเป็นออมเงินไปในตัวสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวมีความสุขความยินดีที่สามารถปลด หนี้สินที่มีเพิ่มขึ้นจากเดิมในช่วงก่อนจดบัญชีครัวเรือนสืบเนื่องมาจากได้รู้รายรับ รายจ่ายจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน (ถึงแม้ว่าในตอนนี้จะยังมีหนี้สินอยู่บ้างก็ตาม) ซึ่งคิดว่าน่าจะลดลงเรื่อยๆและจะหมดหนี้ไปได้ในอนาคต

ต้นแบบคน “ปลดหนี้” ทำนาอินทรีย์ขนานแท้

นายบุญมา พลชัย

ประวัติความเป็นมา

พ่อบุญมา พลชัย อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 283 หมู่ที่ 1 บ้านหนองคู ตำบลหนองคู อำเภอมือง จังหวัดยโสธร กับภรรยาและหลาน 2 คน ลูกทั้ง 3 คนของพ่อบุญมา อพยพไปทำงานต่างจังหวัด หลานอยู่ชั้นมัธยม ช่วยทำนาและหว่านปุ๋ยได้แล้ว ครอบครัวพ่อบุญมาทำนาแบบดั้งเดิมคือใส่ปุ๋ยคอกมาตลอด ควบคู่กับการเลี้ยงเป็ด ไก่ วัว ควาย ไม่เคยมีหนี้สิน และยังทำงานเพื่อชุมชนโดยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5 ปี เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและเป็น ส.อบต.ด้วย

เริ่มมีหนี้ได้อย่างไร

พ่อบุญมาเล่าถึงสาเหตุของการมีหนี้ว่า ทำนาตามมีตามเกิดมาตลอด ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ฤกส.มาเห็นเลยชวนไปอบรม ปี 2547 อยากมีที่นาเพิ่มเพื่อจะสร้าง “มูลมรดก” ไว้ให้ลูก เพราะเดิมมีที่นาเพียง 12 ไร่ เพื่อลูกๆหากินไม่รอดจะได้กลับมาทำนาที่บ้าน จึงยืมเงิน 2.5 แสนบาทจากธกส.มาซื้อที่นา 7 ไร่ ปีนั้นพักหนี้พอดี จึงเข้าอบรมที่ราชธานีโอศกและที่มุกดาหาร ความรู้และทักษะจึงมีมากขึ้น

เริ่มคิดปลดหนี้ได้อย่างไร

หลังอบรม ดูงานและฝึกปฏิบัติ มีความมั่นใจมากขึ้น จึงเริ่มปรับปรุงการทำนา ดังนี้
 ปรับที่นาให้เป็นแปลงใหญ่ๆ
 ขุดบ่อ/สระเลี้ยงปลา
 ทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ต่อมาชวนเพื่อนตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยจำหน่าย
 ปลูกอยู่ ปลูกกินเพิ่มขึ้น เหลือกินก็ขาย
 ทำไร่มัน ไร่ปอ บริเวณหัวนา 4-5 ไร่
 ส่วนที่ดินที่ซื้อเพิ่มก็ทำนาอินทรีย์ทั้งหมด

ผลที่เกิดขึ้น

หนี้เหลือ 1.5 แสนบาท ส่งทุกปีๆละ 2-3 หมื่น
 ทำนาได้ข้าวเพิ่มขึ้น 6,000-6,500 ก.ก./ปี
 ลดต้นทุนโดยใช้ควายไถนามาตลอด เพิ่งใช้รถไถ 1 ปี

ปั่นจักรยานไปนา ไปประชุม/ทำงานในหมู่บ้านประหยัดค่าน้ำมันประมาณ 30 บาทต่อวัน

ปลาในสระเหลือกินได้ขายปีละ 4-5 พันบาท

เลี้ยงไก่บ้าน ไก่ชนขายปีละ 2-3 พันบาท

ค้าขายตลาดวู้1-2 พันบาท/ครั้ง

เลี้ยงวัว 2 ตัว ควาย 2 ตัว เป็ดไก่รวม 100 ตัว

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง

มีความรู้ ทำให้ชีวิตมีคุณภาพมากขึ้น

มีชีวิตชีวาในโลกธรรมชาติ

ได้ระมัดระวังเรื่องกิน เรื่องพิษต่างๆ สุขภาพดี ไม่ป่วยเลย

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

ครอบครัวปลอดภัย ไม่กังวลเรื่องจ่ายหนี้

ได้ลดรายจ่ายลง มีรายได้ตลอดปี

มีความสุขสมบูรณ์

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม

ได้เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนหรือคนที่

สนใจ

ได้ช่วยให้สมาชิกหรือคนทั่วไปมีบุญอินทรีย์ใช้

ส่งผลให้คนในสังคมลดรายจ่าย สุขภาพดี

ข้อคิดอยากฝาก

“หากไม่อย่างมีหนี้สินพะรุงพะรัง หันมาทำเกษตรแบบผมเลย”

“การจดบัญชีครัวเรือน ...จดไปให้รู้ ...พอรู้ก็ลด...ไม่ต้องจดต่อก็ได้”

“ลดรายจ่าย ... โดยปั่นจักรยาน เหล้าไม่ดื่ม บุหรี่ไม่สูบ ไม่ซื้อหวย ลดกินผงชูรส”

รูปธรรมการ “ปลดหนี้” ของพ่อลำปาง สืบวงศ์

ประวัติ ข้อมูลครอบครัว

พ่อลำปาง สืบวงศ์ ปีนี้อายุ 67 ปี ทำทางยังแข็งแรง คล่องแคล่ว บุคลิกหน้าตาดีมีเลือดฝาด ดูดียังกับพระเอกหนัง(เพราะ เกิดรุ่นราวคราวเดียวกับนางเอก เพชรา เชาวราษฎร์) เล่าถึงชีวิตครอบครัวให้ฟังเป็นการทำความรู้จักกันให้มากขึ้น ว่า....

พ่อลำปาง กับภรรยา คือแม่.....อยู่กันตามลำพัง ลูกสองคนชายหญิงทำงานเป็นทหารอยู่ต่างจังหวัด ส่วนลูกสาวเป็นครูสอนอยู่โรงเรียนในเมืองยโสธร ตอนนี้อยู่ไม่มีหลานจึงช่วยกันทำนาทำเกษตรผสมผสานอยู่ที่บ้านดงบัง เลขที่ 225 หมู่ 5 ตำบลหนองคู อำเภอมือเมือง จังหวัดยโสธร ตั้งแต่ตื่นนอนถึงสองโมงเช้าจะอยู่ที่นา สองโมงถึงบ่ายสองจะเก็บพืชผักจากสวนมาขายในบ้าน และจากบ่ายสองโมงจนถึงเย็นจะออกไปนาไปสวนอีกครั้งหนึ่ง

มีหนี้...เพราะอยากรวย

ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้มา 16 ปี เพราะว่า “หนี้” เป็นเหตุพ่อลำปางเล่าถึงสาเหตุของการเกิดหนี้สินให้ฟังว่า.....อาชีวะเดิมพ่อลำปางทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในสหกรณ์เขตอำเภอมือเมือง ยโสธร เงินเดือน 7-8 พันบาท ต่อมาทำอาชีวะเสริมคือปลูกแตงโม คิดการใหญ่ปลูกทีละ 100 ไร่ ขายเมล็ดพันธุ์แตงโม กิโลกรัมละ 1.4 แสนบาท สั่งมาขายยอดเงินเป็นล้านต่อครั้ง จากภาวะตลาดทำให้ขาดทุน เกิดหนี้สินในขณะนั้นปี 2537 ประมาณ 4 แสนบาท จึงตัดสินใจลาออกจากงานซึ่งทำมา 12 ปี ได้เงิน แสนกว่าบาทมาใช้หนี้ ได้ส่วนหนึ่ง

การจัดการปัญหาหนี้

ธกส. แนะนำให้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม “ไทย-เบลเยียม” ความคิดขณะนั้นอยากได้เงินก้อนจากเขามาใช้หนี้ เริ่มแรกเขาให้เงินมาลงทุน 2.8 แสนบาท แต่เขาให้เราไปเรียนรู้วิธีทำการเกษตรธรรมชาติทุกสาขาที่ว่าได้จนเรารู้สึกอยากทำ จน “น้ำลายหก” หรือว่ากระหายอยากทำมากๆ พ่อลำปางได้เรียนรู้งานเกษตรอย่างละเอียดหลายสาขา ได้แก่

- ความรู้พื้นฐานการเกษตร ที่วิทยาลัยเกษตรยโสธร(ปอแดง)
- เรียนรู้เรื่องไก่ ที่เทคโนโลยี นวัตกรรม
- เรียนรู้เรื่องหมู ที่จังหวัดกาฬสินธุ์
- เรียนรู้เรื่องพืช เดือนละ 1 ครั้ง

ทุกอย่างเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและครบวงจร พอเล่าไปบอกว่า “ฮู้ฮ้อดว่าพีชหันใจจังได้” (รู้มากจนรู้ว่าพีชหายใจอย่างไร)

เรียนรู้มากพอ.....ขอลงมือทำ

หลังเรียนรู้ใหม่ๆ ไฟยังแรง เริ่มลงมือทำทุกอย่างที่ร่ำเรียนมา ปรากฏว่าขาดทุน เพราะการเลี้ยงปลาเกิดจากดินยังไม่ปรับสภาพ สวนมะพร้าวยังไม่เป็นผล หมูเป็นเพราะยังอ่อน ประสบการณ์ด้านตลาดหมูและการตลาดหัวอาหารหมู เป็นต้น จึงเริ่มพื้นที่ใหม่และ ทัศนวิเคราะหว่าเราไม่สามารถปลดหนี้ได้เพราะขาดความรู้ จึงส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง พอเล่าไปก็ไปเรียนรู้ต่อเนื่องไม่ได้ขาด ทุกอย่างจึงลงตัว เข้าที่เข้าทาง

ผลที่เกิดขึ้น

- มีหนี้ 3 แสน ส่งปีละ 5-6 หมื่น ดอกเบี้ย 8 หมื่น
- ที่นา 12 ไร่ แบ่งเป็นสวนมะพร้าว มะม่วงและอื่นๆ
- บ่อปลา 3-4 บ่อลึก 2 เมตร ที่เหลือทำนาโดยปรับที่นาเป็นแปลงขนาดใหญ่ 3 แปลง ได้ข้าวเหลือกินปีละ 2,400-3,600 ก.ก.
- ขายปลาได้ปีละ 1-2 หมื่นบาท
- ถ้าจะขายลูกปลาจะได้ 1 แสนบาทต่อปี

ประโยชน์ที่เกิดกับตัวเรา

- มีความรู้จริง
- มีบ้านอยู่ให้ตัวเอง
- สุขภาพแข็งแรง

ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัว

- ครอบครัวได้ชำระหนี้ มีทางออก
- ได้ช่วยกันทำงาน
- ครอบครัวมีคั่งด้วยอาหารดี มีกินทุกวัน
- ครอบครัวได้ลดรายจ่ายลงเกือบทุกอย่าง
- ครอบครัวมั่นคงและมีความสุข

ประโยชน์ที่เกิดกับสังคมส่วนรวม

เป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับบุคคลทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน
ได้แนะนำสิ่งดีๆ ให้พี่น้อง (แต่ไม่ทำก็ช่างเขา)

ข้อคิดที่อยากฝาก

“อยากให้ชาวบ้านทำทุกคน มันเปรียบเทียบเหมือนการเรียนหนังสือ ตอนแรกก็ลำบาก พอเรียนจบแล้วมันก็จะรู้ทิศทางชีวิต”

“กล้วยไม้ออกดอกซ้ำกันได้ แต่ถ้าออกดอกแล้วจะสวยงาม การเกษตรก็เหมือนกัน ผลที่ออกมาจะคุ้มค่าเสมอ”

“ทำงานหนัก ย่อมได้ดอกไม้อะไร หมายถึงมีคนยกย่องชมเชย มีความสำเร็จและมีความสุข”

ต้นแบบคน “ปลดหนี้”

นายอรุณสวัสดิ์ ไชยมี

ประวัติ ความเป็นมา

นายอรุณสวัสดิ์ ไชยมี อายุ 48 ปี อาศัยอยู่บ้านหนองคู เลขที่ 232 หมู่ 1 ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร กับ ภรรยา, ลูกสาวคนเล็กและหลานอีก 1 คนที่เกิดจากลูกสาวคนโต ซึ่งขณะนี้อายุ 22 ปีและหย่ากับสามี ผ่าลูกไว้ให้เลี้ยง

หลังปลดประจำการได้เป็นทหารผ่านศึก และเมื่อเริ่มต้นชีวิตคู่ ก็ออกเรือนปี 2529 พ่อแม่แบ่งที่ดินให้ 3 ไร่ เริ่มประกอบอาชีพทำนาและรับจ้างในช่วงว่างจากฤดูทำนา โดยส่วนใหญ่ไปทำงานในโกดังผลไม้ที่จังหวัด จันทบุรีและเชียงใหม่ ประมาณ 4 ปีที่ขึ้นล่องจันทบุรี-เชียงใหม่ ผ่าลูกไว้กับแม่ ขณะนั้นยังไม่มีหนี้สินเลย

เริ่มตั้งหลักใหม่ที่บ้านเกิด

ปี 2539 กลับมาอยู่บ้านอย่างถาวร ตอนนั้นยังไม่มีบทบาท เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ แต่ได้ร่วมในโครงการทำแผนแม่บทของ อาจารย์ประภาส สุทธิอาคาร ที่อำเภอคำเขื่อนแก้ว ช่วงนั้นดำเนินงาน ร่วมกับมูลนิธิวิสาหกิจชุมชน ได้หาทางออกให้กับตัวเองด้วยการ เรียนรู้จากข้อมูล เอาข้อมูลมาทำแผน รู้สาเหตุของความทุกข์ตั้งแต่ เรื่องของปุ๋ยเคมี การทำนาไม่รวย เรื่องหารแสวงหาช่องทางและรู้ช่องทางการทำมาหากิน การเพาะเห็ดฟางและอื่นๆ จึงร่วมกันทำนาอินทรีย์ต้นแบบตั้งแต่ปี 2542

ต่อมาโครงการเมนู 5 ของชิป ได้ระดมทุนกับเพื่อนมีสมาชิก 22 คนและของบประมาณรวมกลุ่มทำเห็ดฟาง(ซึ่งเคยศึกษาในหนังสือทำใน ครอบครัวแล้วได้ผลดี) ผลปรากฏว่าเห็ดได้ผลดี แต่เมื่อสรุปยอดต่อคน แล้วได้น้อย จึงร่วมกันหาทางออกใหม่ เป็นทำโรงสีปี 2545 โดยเริ่ม จากมีเงินเก็บจากเห็ด 5 หมื่น ยืมเงินกระตุ้นเศรษฐกิจ อบต.อีก 6 หมื่น และสมาชิกสมทบอีก 1 แสน ทำโรงสีมาจนถึงปัจจุบันและยังได้ผลดี เริ่ม หาหนี้ให้กับตัวเอง

ช่วงนั้นน้องชายอยากขายที่นาแปลงที่ติดกัน 8 ไร่ จึงยืมเงินจาก ธกส. 1.7 แสนมาซื้อที่นาน้อง รวมมีที่นา 11 ไร่ทำนาอินทรีย์ทั้งหมด ต่อมาได้สมัครเข้าอบรมหลักสูตรการทำธุรกิจ NEC เรียน 90 ชม. จึง ยืมเงินมาทำธุรกิจร้านอาหารอีก 5 หมื่นบาท เพื่อให้ภรรยาและลูกดูแล

ผลงาน...สถานการณ์และการจัดการหนี้

1. มีนา 11 ไร่ บางส่วนน้ำท่วม แต่“เกษตรอินทรีย์” ไม่ทำให้คน ตายแน่นอน” ในนามีสระหลุม เลี้ยงวัว 3 ตัว ขายข้าวปีละ 2 หมื่นบาท ใช้หนี้ ปัจจุบันเหลือหนี้ 8 หมื่นบาท

2. มีที่สวนมรดก 2 ไร่ ปลุกไม้ผลและผักทั้งหมดเช่น มะเฒ่า มะม่วง ละมุด มะพร้าว กระท้อน ไข่

3. เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาไว้กินในบริเวณบ้าน

4. ยืมเงินมาลงทุนร้านอาหาร 5 หมื่นบาท 2 ปี ส่งได้แต่ดอกเบี้ยปีละ 5 พัน ร้านกำลังจะเจ๊งเพราะ ภรรยาสุขภาพไม่แข็งแรง ร้านหยุดบ่อย ปัจจุบันหยุดยาวเพราะผ่าตัดกระดูก อาจจะเปลี่ยนเป็นร้านตัดผมชายให้ น้องและลูกสาวดูแล

ประโยชน์ที่เกิดกับตัวเอง

ไม่รวย แต่ไม่จน พออยู่ได้ ไม่ได้ดิ้นรน ทุกข์ร้อนเรื่องหนี้ มีความสุข แข็งแรง เพราะทำงานและกินอาหารปลอดภัยเป็นส่วนใหญ่ สบายใจ ภูมิใจได้เป็นผู้นำ ปัจจุบันเป็น ส.อบต. 2 สมัย

ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัว

ลดรายจ่ายด้านการลงทุนทำนา ด้านอาหาร ได้กินอาหารปลอดภัยเป็นส่วนมาก ได้กินสิ่งที่ปลูก ถ้าเหลือได้ขาย

ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนและสังคมส่วนรวม

ชาวบ้านได้รับการโรงสีจากกลุ่ม

แนะนำความรู้ชาวบ้าน และใช้ความรู้มาพัฒนาส่วนรวม

ช่วยลดโลกร้อนให้โลก

คนต้นแบบ “สอนลูก....ช่วยปลดหนี้”

นางโพธิ์ศรี กุดเป่ง

ประวัติ ความเป็นมา

นางโพธิ์ศรี กุดเป่ง หญิงหม้ายวัย 42 ปี มีลูกสาว 2 คน คนโตเริ่มเป็นวัยรุ่นอายุ 14 ปี คนเล็กอายุ 9 ปี อาศัยร่วมบ้านกับพ่อแม่ในบ้านเลขที่ 1/3 หมู่ที่ 5 บ้านเตาไห ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ในวัยเด็กอยู่กับยายพ่อแม่กับน้องสาวไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ พ่อทำงานแบกกระสอบ ชอบดื่มเหล้า เล่นการพนัน ชี้เกียจ ไม่เก็บเงิน พ่อชอบไว้ผมยาว ไว้หนวดเคราเหมือนศิลปิน ไม่อยากทำงานก็หยุด จนทุกวันนี้

ช่วงจบ ป.6 ยายเสียชีวิต พ่อแม่และน้องก็กลับบ้าน มาปลูกบ้านเป็นเพิงพออยู่ได้ ก็มาอยู่กับพ่อแม่ เริ่มรับจ้างทอผ้าลายซิดให้บ้านศรีฐานนำไปเย็บหมอน ตั้งเป้าให้ได้อาทิตย์ละ 1,000 บาท จนอายุ 18 ปี จึงไปทำงานพลอยกับญาติที่กรุงเทพฯ รู้สึกไม่ชอบจึงออกไปทำงานเย็บผ้า เสาร์-อาทิตย์เรียนแพทเทิน ต่อมาได้เป็นหัวหน้าแต่ติดที่ไม่ได้ภาษาอังกฤษ งานมีอุปสรรคจึงออกมาเย็บผ้าที่โรงงานวากโก้ ช่วงนี้แต่งงาน มีลูก 1 คน ต่อมาออกจากงานชวนสามีซึ่งเป็นคนจังหวัดหนองคายมาอยู่บ้าน ขณะนั้นใกล้คลอดลูกคนที่ 2

เมื่อกลับบ้านมีเงินเก็บ 20,000 บาท ที่เหลือน้อยเพราะต้องส่งให้พ่อแม่เดือนละ 1,500 บาททุกเดือน พอได้เงินค่าคลอดจากประกันสังคม 12,500 บาทมาซื้อจักรเย็บผ้า สามีไปรับจ้างตัดไม้ยูคา ก็พออยู่ได้ แต่ในที่สุดก็เลิกกับสามีเพราะ “เขาอยู่กับครอบครัวเราไม่ได้” ขณะนั้นลูกคนเล็กอายุ 1 ปี

จัดการกับชีวิตที่เหลือ..อย่างไร?

เมื่อเลิกกับสามี มีเงินเก็บ 5,000 บาท ต้องรับผิดชอบทุกอย่างในครอบครัว บางครั้งใช้หนี้พินให้พ่อ เริ่มยืมเงิน ธกส. ปีละ 10,000 บาท ใช้คืนทุกปี จนปีที่แล้วยืมมาซื้อที่นา 1.2 แสนบาท ต้องตั้งเป้าทำงานมากขึ้น เริ่มสอนลูกให้ช่วยทำงาน แม่ลูก 3 คนมีจักรเย็บหมอน 4 ตัว ตั้งแต่ตี 4 ทำงานบ้าน วางแผนเตรียมงานไว้ให้ลูกทำ ตีสี่ครึ่งปลุกลูกสาวคนโต เพราะบ้านนี้ฝึกนอนแต่หัวค่ำประมาณ 2 ทุ่มไม่ดูละคร ก่อนไปโรงเรียนลูกต้องตั้งเป้าหมายว่าจะเย็บได้กี่ชิ้นและลูกก็ทำได้ สอนวิธีหาเงินและวิธีเก็บเงินด้วยการทำให้ดู

ผลจากการทำงานหนัก

ช่วง 8 ปีตั้งเป้าหมายเก็บเงิน เกิดผลดังนี้

ซื้อที่ดิน ทำให้บ้านติดถนน ราคา 50,000 บาท

เก็บเงินเกือบ 2 แสนรวมเงินยืมธกส.ซื้อที่นา 3 แสนบาท

ปัจจุบันยังเหลือเงินเก็บ 40,000 บาท

เลี้ยงวัว 4 ตัว เป็นทุนสำรองครอบครัวอีกทางหนึ่ง

รายได้ของครอบครัว

1. ขายข้าวได้ปีละ 20,000 บาท แทบไม่เหลือเพราะพ่อเอาไปเล่นการพนัน บางครั้งพ่อยืมจากโต๊ะบุญซึ่งงานศพมาเลย

2. รับจ้างทำหมอนได้เดือนละ 12,000 บาทขึ้นไป

รายจ่ายที่ต้องดูแลทั้งครอบครัว

1. ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในครอบครัวทุกอย่าง
2. ค่าประกันชีวิตแม่ปีละ 9,050 บาท
3. ลงทุนทำนาทุกอย่างปีละ 10,000 บาทขึ้นไป
4. ใช้หนี้ ธกส.ปีละ 20,000 บาท

ข้อคิดที่ใช้ดำเนินชีวิต

1. ใช้ความลำบากมาเป็นพลังใจ
2. สู้อย่าถอย ไม่ย่อท้อ
3. พึ่งตนเอง
4. เป็นแบบอย่างให้ลูก สอนลูกแล้วลูกจะเชื่อฟัง

ประโยชน์ที่เกิดกับตัวเอง

เป็นคนขยัน เป็นคนสู้ ไม่ยอมแพ้ง่ายๆ

ตั้งเป้าหมายเป็นและทำได้

รู้วิธีซ่อนเงินคือฟากธนาคาร ถ้าเก็บเงินสดจะไม่เหลือ

งานแบบนี้ทำให้ได้อยู่กับลูก ไม่ต้องแยกกันเหมือนกับตัวเอง

ไม่คิดแต่งงานใหม่อีกแล้ว

ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัว

1. ได้ดูแลพ่อแม่

2. ครอบครัวอบอุ่น ลูกช่วยงานดีมาก

ต้นแบบคน “ปลดหนี้” ทำนาอินทรีย์ เพราะ...หนี้ปุ๋ยแพง

นายสมภาร ป้องกัน

ผู้ชายท่าทางใจดี มีใบหน้าเปื้อนยิ้มตลอดเวลาที่พูดคุยกับเราคนนี้ คือ นายสมภาร ป้องกัน อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 143 หมู่ที่ 4 บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร การศึกษาจบชั้น ประถมปีที่ 7 เป็นชาวนาโดยกำเนิด ปกติจะสนิทคุ้นเคยกันดีเพราะติดตามและชื่นชมฝีมือช่างไม้ อยู่เสมอ มาวันนี้มีโอกาสได้พูดคุยกันถึงรายละเอียดการทำนาเกษตรอินทรีย์พร้อมกับบรรยายทุกข์สุขยาก...นางสาว ป้องกัน ทั้งคู่มีแนวคิดการดำเนินชีวิตในวิถีพอเพียงและช่วยกันฝ่าอุปสรรคในการทำนาอินทรีย์มา จนประสบผลสำเร็จที่ทั้งคู่พอใจ ว่า.....

จุดเริ่มต้น....คนเบื่อค่าปุ๋ย

ทั้งสองคนช่วยกันเล่าว่า “เกิดมาและจำความได้ ก็ช่วยพ่อแม่ทำนา จนแต่งงานมีลูกมีเต้า จนมีลูกสะใภ้ก็ยังทำนา เมื่อเวลาขายข้าวแต่ละปีจะมีเงินเก็บบ้าง พอมาหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนออก เหลือเงินเก็บนิดเดียว ทั้งที่เงินขายข้าวก็หลายหมื่น บางครั้งก็หลุดหงิด ท้อแท้ก็เคยมี”

แรงบันดาลใจที่ทำให้เรื่องนี้

เมื่อราวปี 2543-2544 ช่วงนั้นชาวบ้านนิยมใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้ากันมาก เพราะเห็นผลเร็ว ไม่อยากเสียเวลาดำนาที่ใช้วิธีหว่านข้าวและใช้ยาฆ่าหญ้าแทน จะได้มีเวลาไปรับจ้างทำมอญหาเงินใช้จ่ายอีกทางหนึ่ง และในครอบครัวของเราที่ใช้เงินซื้อปุ๋ยมากที่สุดในปีนั้นคือ 10,000 บาท ใส่ข้าวแค่ 2 แปลงรวม 20 ไร่ อีกอย่างหนึ่งคือเห็นชาวบ้านเจ็บป่วยเพราะแพ้ยา บางคนถูกหมาส่งอนามัยขณะทำนาอยู่ก็มี และมีคนเจ็บป่วยจากสาเหตุแพ้ยาจนเสียชีวิตก็มี จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ

1. อยากลดต้นทุนปุ๋ยอยากลดสารเคมีในนาข้าว

เบื้องหลังความคิด

1. ไม่อยากให้ลูกหลานเสี่ยงอันตรายมากกว่านี้

อยากให้สิ่งแวดล้อมในนากลับมาเหมือนเดิม มีกบเขียด

รายการ	ชนิดพืช	พื้นที่	ผลผลิต	ราคา
ข้าว	ข้าวเหนียว	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวเจ้า	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท
ข้าว	ข้าวหอมมะลิ	1 ไร่	1,000 กก.	10,000 บาท

ใช้เทคนิควิธีการ...แสนง่าย

เริ่มฤดูทำนาปี 2545 ก็เริ่มต้นโดยการเลิกใช้ปุ๋ยเคมีทันที ใช้ปุ๋ยคอกอย่างเดียว เงินหมื่นก็ยังไม่เหลือ ใช้วิธีดำนาไม่ใช้วิธีหว่าน หญ้าก็เกิดไม่มาก เมื่อหญ้าเกิดก็ใช้มือถอนหญ้าแทนการใช้ยาฆ่าหญ้า ปีต่อมาก็ทำอีก จนเมื่อปี 2547 “คุณโจน จันได” มาตั้งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายกลุ่มรักษารักษาธรรมชาติของกลุ่มตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม ลุงสุทัศน์ซึ่งเป็นแกนนำก็มาชักชวน เลยพากันเข้ากลุ่ม หลังจากเป็นสมาชิกกลุ่มก็ได้รับการพัฒนาความรู้ เทคนิควิธีการต่างๆ มากมาย เช่น

รับการฝึกอบรมทั้งความรู้และทักษะวิธีการ

ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มสมาชิกทุกเดือน

ตรวจแปลงนาปีละ 2 ครั้ง

ศึกษาดูงานในเครือข่ายนอกพื้นที่

อบรมฟื้นฟูต่อเนื่อง

ฝึกวินัยด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือน หรือบันทึกเรื่องการลงทุน

นอกจากนั้นยังได้รับความรู้อื่นๆ ที่นำมาใช้ประโยชน์ในครอบครัว คือการลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น การทำน้ำหมัก การทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำน้ำยาล้างจาน ชักผ้า แสมพูลฯ

ผลสำเร็จเกินคุ้ม...ข้าฯแต่มั่นคง

แต่ละปีนาข้าว 20 ไร่ ได้ข้าว 7 ตัน ตอนที่ใส่ปุ๋ยเคมี หักค่าปุ๋ย ค่าน้ำมันและอื่นๆ 20,000 บาท คงเหลือเงิน 30,000 บาท เมื่อนานอินทรีย์ได้ผลเต็มที่ในปีที่ 3 ผลผลิตข้าวได้ 7-8 ตัน แต่เมื่อหักค่าน้ำมัน ค่าวัสดุทำน้ำหมักและอื่นๆ เพียง 5,000 บาทเท่านั้น จะเหลือเงินมากกว่าปีละ 120,000 บาท เพราะขายได้ราคาดี ต้นทุนก็น้อย

อุปสรรคมีแน่.....วิธีแก้คือปรับความคิด

1. ปัญหาผลผลิตต่ำ เริ่มแรกในช่วง 4 ปี ผลผลิตจะลดลงจากเดิม ต้องทำความเข้าใจตั้งแต่เริ่มแรก ต้องรับรู้ล่วงหน้าและทำให้ไว้ทั้งครอบครัว จะได้ไม่หมดกำลังใจและควรเข้าร่วมอบรมรับเอาความรู้ให้มีความมั่นใจสม่ำเสมอ และสำคัญที่สุดคือร่วมประชุมสมาชิกทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงปัญหา ช่วยกันหาวิธีแก้ ในเวทีนี้จะได้แรงบันดาลใจและกำลังใจมากที่สุด

2.ปัญหาราคาข้าวอาจจะได้น้อยกว่าที่เราคาดไว้ เรากำหนดเองไม่ได้แล้วแต่ตลาด ระบบกลุ่มจะสอนให้เราไม่คาดหวัง ไม่เรียกร้องให้เป็นทุกข์ ให้นึกถึงเป้าหมายระยะยาวที่สำคัญคือความปลอดภัยทั้งคนและสิ่งแวดล้อม

3.อุปสรรคอีกอย่างคือระบบน้ำในชุมชน หากมีระบบน้ำที่ดีจะทำงานง่าย หากไม่มีระบบน้ำคลองคนส่วนใหญ่ก็จะทำนาหว่านเพราะสะดวกรวดเร็ว แต่ปัญหาคือมีหญ้าขึ้นมากต้องใช้ยา วิธีแก้ระบบน้ำต้องแก้ทั้งชุมชน

4.ปัญหาอื่นๆคือยังมีคนทำน้อย ทำนาอินทรีย์นั้นไม่ยาก เพราะทำงานง่ายจึงอยากทำ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

คนทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ
คิดถึงอนาคตส่วนรวมอยู่เสมอ
มองเห็นประโยชน์แท้ๆ เชื่อและศรัทธาในงานนี้
กลุ่มต้องช่วยเหลือประคับประคองกัน เรียนรู้ต่อเนื่อง
มีแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน
มีเวลาได้รวมแลกเปลี่ยนกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดต่อตนเอง มีดังนี้

สุขภาพแข็งแรง มีความมั่นใจในความปลอดภัยด้านสุขภาพ
กินอย่างสบาย ไม่กังวลเรื่องอาหารปนเปื้อน
ฐานะมั่นคง เพราะจ่ายน้อย มีรายได้ ไม่มีหนี้สิน
มีความสุข ความสบายใจ

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดต่อครอบครัว มีดังนี้

สมาชิกครอบครัวปลอดภัย
ได้ปลูกฝังแนวคิดชาวนาที่พึ่งตนเองแก่ลูกชาย ลูกสะใภ้
ครอบครัวฐานะมั่นคง ไม่มีหนี้สิน
สมาชิกมีความสุข

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดต่อชุมชน มีดังนี้

เป็นแบบอย่างด้านเกษตรอินทรีย์ ยินดีถ่ายทอดแนะนำผู้สนใจ
เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่
มีส่วนช่วยรักษาระบบนิเวศน์ ช่วยลดภาวะโลกร้อน
เป็นแหล่งบริการอาหารธรรมชาติเช่น ผัก ปลา กบ เห็ด ในนาข้าว ในสระปลา ปลาหมึก
เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างไร
ได้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของครอบครัว
มีรายได้เพิ่มขึ้น แก้ปัญหาหนี้สินจนหมด
เป็นการฝึกนิสัยและฝึกวิถีคิดการพึ่งตนเอง
ถ้าทั้งชุมชนทำวิธีนี้ จะแก้ปัญหาหนี้สินในภาพรวมได้

ความรู้สึกดีๆ ที่อยากฝาก

“อยากให้คนทั้งหมู่บ้านทำเกษตรอินทรีย์แบบนี้ จะได้หมดหนี้สิน สุขภาพปลอดภัย จะได้รู้ว่าข้าวอินทรีย์
อร่อยกว่า หอมกว่าแค่ไหน”

ต้นแบบคน “ปลดหนี้” ...30 ปีที่รอคอย...

พ่อบุญมา-แม่สมหมาย ทองงาม

ประวัติ ความเป็นมา

ครอบครัวพ่อบุญมา-แม่สมหมาย อยู่กันตามลำพังสองคนในบ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 7 บ้านเตาไห ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ลูกชายหญิง 3 คน มีครอบครัวทำงานที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด นานๆ จะมาเยี่ยม ปีละหนสองหนเท่านั้น สองยายอายุ 59 และ 54 ปีช่วยกันทำมาหากิน กว่า 7 ปีหนี้ที่สะสมมา 30 กว่าปีก็หมดไป แบบไหน อย่างไร ลองมาติดตามกันเลย

เดิมสามีคือพ่อบุญมาเป็นคนชอบดื่มเหล้าขาวคือเป็กทุกวันก่อนกินข้าว ดิดบุหรี่ยาของ ซื่อห่วยทุกงวด มีโรคประจำตัวคือ ริดสีดวงทวาร บางครั้งเลือดออกต้องใส่ผ้าอนามัยและทำเบาะรองนั่งเพราะปวดมาก ช่วงนั้นปี 2545 มีหนี้ ธกส.อยู่ 30,000 บาท โดยส่งคืนปีละหมื่นและยืมออกมาใหม่เรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด

ต่อมาปี 2546 ทางสาธารณสุขชักชวนเข้าร่วมอบรมพัฒนาแนวคิดการพึ่งตนเองที่ “สวนล่างฝน” จังหวัดอำนาจเจริญ ทำให้พ่อบุญมาได้มีโอกาส อดและเลิกบุหรี่ สุรา และต่อมาได้เข้าอบรมที่วัดป่าสวนธรรมร่วมใจหลายครั้งจนสามารถเลิกได้ทุกอย่าง พร้อมกับได้แนวทางพึ่งตนเองมาใช้กับชีวิต โดยทำนาอินทรีย์ตั้งแต่นั้นเอง

เริ่มมีหนี้....อย่างคนมีภูมิ

ปี 2547 ภรรยา คือแม่สมหมาย เข้ารับการอบรมจนจบหลักสูตรด้วย เมื่อมีแนวคิดเดียวกัน จึงยืมเงินยาวจาก ธกส. 50,000 เพื่อปรับที่นา แบ่งเงินซื้อวัว 2 ตัว และเป็นทุนสำรองใช้จ่ายในครอบครัว และตั้งเป้าปลดหนี้ภายใน 5 ปี “ด้วยวิถีพอเพียง”

อยากปลดหนี้จริงจัง....ทำอย่างไร?

เข้ากลุ่มทำนาอินทรีย์ ตำบลศรีฐาน

มีสระปลาและปลูกพืชผักกินเอง

ทำอาชีพเสริมคือเลี้ยงวัวและขายไอศกรีม

ผลผลิตที่ได้

1. ทำนา 13 ไร่ได้ข้าว 3-5 ตัน ทุนลดลง มีเงินเหลือ
2. มีวัวเพิ่มขึ้นจาก 2 ตัวเป็น 8 ตัวภายใน 5 ปี
3. ขายไอศกรีมช่วงหน้าร้อน กำไรวันละ 300-500 บาท
4. ใช้หนี้ปีละ 10,000 บาท 5 ปีเหลือหนี้เท่ากับ 0 บาท
5. กว่า 30 ปีที่เป็นหนี้เรื่อยมา จบจากการเป็นหนี้แล้ว

วิธีลดรายจ่ายในครอบครัว

1. เมื่อเลิกเบ็กเหล้าจะประหยัด 30 บาท/วันหรือ 10,000/ปี
2. เมื่อเลิกบุหรี่ จะประหยัด 40 บาท/วันหรือ 15,000/ปี
3. เลิกซื้อหอยจะประหยัด 30-100 บาท/งวดหรือ 2,400/ปี
4. ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า บางครั้งทำสบู่ใช้เอง
5. ทำปุ๋ยหรือน้ำหมักใส่ผักใส่ตนเองประหยัด 13-15 กระสอบ
6. ไม่ซื้ออาหารสำเร็จ อาหารสำเร็จกิน 7. ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อเรื่องการแต่งตัวหรือเครื่องประดับ
8. ปลูกอยู่ปลูกกิน มีสวนครัวตลอดปี เหลือกินก็ขาย

ประโยชน์ที่เกิดกับตัวเอง

1. ได้กินอาหารสุขภาพ กินข้าวกล้อง หายจากโรคเครียดดวงตา
2. ได้เพื่อนหรือกลุ่มที่ชวนกันทำแต่สิ่งดี
3. ได้อบรมพัฒนาเรื่อยๆ

ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัว

1. ครอบครัวได้กินข้าวที่ดีๆ ปลอดภัย
2. ครอบครัวได้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงมาก
3. ครอบครัวไม่ขัดแย้ง มีศีลธรรม เข้าใจกัน

ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนและสังคมส่วนรวม

ช่วยให้สิ่งแวดล้อมส่วนรวมดี มีสวนต้นไม้ไว้ให้ลูกหลานดู รักษาสมดุลธรรมชาติไว้ กบเขียดในนามีมาก ได้กินผักในนาเป็นแบบอย่างที่ดี

อยากฝาก...

“ ถ้าวัดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยลงได้ เงินจะเหลือโดยไม่รู้ตัว สามารถปลดหนี้ได้แน่นอน ”

ต้นแบบคนดี “ปลดหนี้” ด้วย “ศีล 5”

นางคำปุ่น แก่นของ

ประวัติ ความเป็นมา

นางคำปุ่น แก่นของ อายุ 51 ปี อยู่คนเดียวในบ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 5 บ้านเตาไผ่ ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร สามมีโรคประจำตัวคือเบาหวาน ไปทำงานขายลูกชิ้นทอดที่พื้พยากลับมาตรวจและรับยา 2 เดือน/ครั้ง ลูกหญิง-ชาย ไปทำงานที่กรุงเทพฯ

เริ่มต้น..คนมีหนี้

เมื่อเริ่มสร้างครอบครัวก็ช่วยกันทำนา ไม่มีหนี้สิน พอลูกสาวคนโตอยู่ ป.1 เริ่มยืมเงิน ธกส.มาลงทุนทำนา ปีแรกและปีที่ 2 ยืมมาลงทุนปรับปรุงแปลงนาปีละ 5,000 บาทส่งปีต่อไป ต่อมาปีที่ 3 เป็นต้นมายืมปีละ 1 หมื่นและคืนครบทุกปี จนเมื่อปี 2551 ยืมแบบเงินยาว 50,000 บาท ปัจจุบันเหลือหนี้สิน 30,000 บาท

จัดการชีวิต...จัดการหนี้สิน

ปี 2547 เริ่มฟังวิทยุวัดป่าสวนธรรมร่วมใจ ชอบแนวความคิดการพึ่งตนเอง และพ่อบุญมากก็ชวนเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอยู่บ่อยๆ พอปี 2549 ได้เข้ารับการอบรมหลักสูตร 5 วัน เรียนการทำงานอินทรีย์ทุกอย่าง จึงเริ่มทำนาแบบใหม่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงปีที่แล้วได้ร่วมโครงการ “คนคุณธรรม ข้าวคุณค่า” รักษาศิลปปลูกข้าว

งานที่เริ่มทำ...นำความสุข

หลังจากอบรมเสร็จแล้ว มีความรู้และมั่นใจว่าทำได้ แปลงนาที่ปรับเรียบร้อยแล้วจึงเริ่มด้วยการ ไถนากลบฟาง หว่านพืชตระกูลถั่ว ทำน้ำหมักชีวภาพ ทำลูกกระเบิดใส่ยา เข้ารับการอบรม 3 ปีติดต่อกัน เริ่มปลูกพืชผักในนามากขึ้น

รายได้และผลงานที่เกิดขึ้น

1. ปีแรกได้ข้าว 50 กระสอบ จากที่เคยได้ 100 กระสอบ
2. ปีต่อมาเริ่มได้มากขึ้น จนถึง 120 กระสอบต่อปี
3. ลูกสองคนส่งมาให้ปีละ 20,000-30,000 หมื่นบาท
4. ใช้หนี้ปีละ 20,000 บาท จากเงินขายข้าว
5. รายได้จากสามีขายลูกขึ้นส่งมาบ้าน 30,000 บาท/ปี

วิธีลดรายจ่ายในครอบครัว

1. กินอาหารพื้นบ้านเป็นหลัก โดยการหาและปลูกกินเอง
2. รักษาศีล ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่มีสระปลา กินปลาเล็กปลาน้อย
3. เลิกกินผงชูรสอาหาร
4. เลิกซื้อหอย
5. ทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าเอง
6. ทำปุ๋ยหรือน้ำหมักใส่ผักใส่ตนเอง
7. ไม่ซื้ออาหารสำเร็จ อาหารสำเร็จกิน

ประโยชน์ที่เกิดกับตัวเอง

มีสติ รักษาศีล 5 เมื่อทำนาและในชีวิตประจำวันไม่ป่วย สุขภาพดี ได้พัฒนาจิต มีเพื่อนหรือกลุ่มที่ชวนกันทำแต่สิ่งดี ได้กินอาหารปลอดภัย มีความรู้ ได้อบรมพัฒนาเรื่อยๆ

ประโยชน์ที่เกิดกับครอบครัว

ครอบครัวได้กินข้าวที่ดีที่สุด ปลอดภัย ครอบครัวได้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงมาก

ครอบครัวไม่ขัดแย้ง มีศีลธรรม เข้าใจกัน

ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนและสังคมส่วนรวม

ช่วยให้สิ่งแวดล้อมส่วนรวมดี รักษาสมดุลธรรมชาติไว้ กบเขียดในนา มีมาก เป็นแบบอย่างที่ดี

อยากฝากไว้...

“อยากให้ทุกคนตั้งมั่นรักษาศีล จะได้มีสติ ไม่ฟุ้งซ่าน หาวิธีปลดแอกหนี้สินได้อย่างถูกต้อง”

บ้านป่าซาด หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ชื่อ ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางวรรณิ เมฆชัยภักดิ์

ชื่อ ผู้สัมภาษณ์ นางดวงใจ เจริญตา แกนนำบัญชีครัวเรือน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางวรรณิ เมฆชัยภักดิ์ อายุ 40 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่ที่ 19 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
สามีชื่อ นายพรมมี เมฆชัยภักดิ์ อายุ 45 ปี มีบุตร 3 คน หญิง 2 คน ชาย 1 คน มีอาชีพหลักคือทำนา
อาชีพรองคือ ทำไร่มันสำปะหลัง อาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป เลี้ยงห่าน เลี้ยงหมู เลี้ยงแพะ เลี้ยงไก่

สาเหตุที่ทำบัญชีครัวเรือน

เมื่อปลายปี พ.ศ.2552 แกนนำการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้ชักชวนทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้รายรับ
— รายจ่าย ของครอบครัวในแต่ละเดือนและหาทางแก้ไขในเรื่องการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เมื่อได้เริ่มจดบันทึกบัญชี
ครัวเรือนก็ได้รู้จักและเห็นถึงประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ในขณะเดียวกันเริ่มก็มีการเลี้ยงหมู แพะ ห่าน และไก่ เพื่อขายเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และทำไร่มัน
สำปะหลัง ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครอบครัวและที่ส่วนเหลือก็สามารถนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้
ให้แก่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวไม่มีหนี้สิน

ข้อเด่นของครอบครัว คือคนในครอบครัว ลด ละ เลิก อาทิเช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน
ทำให้สมาชิกภายในครอบครัวรู้จักประหยัดอดออมมากขึ้น

ผลสำเร็จของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ฐานะทางครอบครัวดีขึ้นมากเพราะทำให้เราได้รู้ว่ารายรับ
ภายในครอบครัวในแต่ละเดือนมีเท่าไร ครอบครัวใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในส่วนไหนบ้าง สิ่งไหนที่ไม่จำเป็นก็จะไม่ซื้อ
เมื่อจะซื้อของก็จะพิจารณาในการใช้จ่ายมากขึ้น เรียงลำดับความสำคัญในเรื่องต่างๆอย่างระมัดระวังมากขึ้นทำให้
เกิดความรอบคอบในการใช้จ่ายของคนในครอบครัว ขณะนี้ครอบครัวก็ปลอดจากภาระหนี้สิน และมีเงินเก็บ
เหลือใช้ จึงทำให้ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข

ปัญหาและอุปสรรค

สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทางสังคม สื่อโฆษณา สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นตัวผลักดันให้ต้องใช้จ่ายเงิน เพราะเกิด
ความอยากได้ อยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องพยายามบอกตัวเองเสมอๆ ว่าต้องทำเพื่อตัวเองเพื่อครอบครัว
ให้ได้

สรุป

หลังจากที่ได้เริ่มมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการดำเนินชีวิตในทางที่ดีขึ้น เมื่อเรารู้จักนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและครอบครัว ทำให้รู้จัก คำว่า “อด” และ”ออม” เพื่อให้ตนเองพออยู่พอกิน รู้จักดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของตนเองและสังคมส่วนรวม

บ้านป่าซาด หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ชื่อ ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางวิไล สิทามาตย์

ชื่อ ผู้สัมภาษณ์ นางดวงใจ เจริญตา แกนนำบัญชีครัวเรือน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางวิไล สิทามาตย์ อายุ 35 ปี อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
สามีชื่อ นายบุญมา สิทามาตย์ มีบุตร 2 คน หญิง 1 คน ชาย 1 คน ซึ่งบุตรกำลังศึกษาอยู่ทั้ง 2 คนสามีประกอบอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริม และมียายอีก 1 คนที่ต้องดูแล

สาเหตุที่ทำบัญชีครัวเรือน

มีแกนนำในหมู่บ้านมาแนะนำ และตนเองก็คิดอยากจะทำอยู่แล้ว เพราะรายจ่ายในแต่ละวันมีหลายอย่างให้ลูกไปโรงเรียนบ้าง ลีนเดือนก็จ่ายค่ารถ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ค่ากับข้าว ค่าโทรศัพท์ ค่าอาหารเสริม รวม ๆ แล้ว ประมาณเดือนละ 3,800 บาท

ขั้นตอนของการลดรายจ่ายของครอบครัว

มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูเป็นอาชีพเสริม และมีการจดบันทึกรายรับ รายจ่ายค่าอาหารสัตว์ เลี้ยงโค แม่พันธุ์ปลุกพืชผักสวนครัวไว้กินเองมีการพูดคุยปรึกษากันในครอบครัวเกี่ยวกับการใช้จ่ายอย่างประหยัดมีการนำปุ๋ยคอกจากการเลี้ยงสัตว์มาใช้ในนาข้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเก่าที่เหลือใช้ หรือใช้แล้วที่เป็นพลาสติกหรือถุง จะแยกเป็นสัดส่วนเพื่อเก็บไว้ขาย เสริมรายได้ของครอบครัวใช้น้ำอย่างประหยัด

ผลสำเร็จของงาน คือ ตั้งแต่เริ่มทำหลายปีที่ผ่านมา สรุปได้ว่าค่าใช้จ่ายก็ลดลง และมีเงินเก็บเพิ่มขึ้นการประกอบอาหารเราก็ไม่ต้องซื้อผัก สามารถลดการจ่ายลงได้ 20 บาทต่อวัน สัตว์ที่เลี้ยงไว้ก็ขายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่วนมูลสัตว์ก็ทำเป็นปุ๋ยเป็นการลดรายจ่ายด้านการซื้อปุ๋ยเคมีลงได้จากปีละ 3,000 บาท เหลือปีละ 2,500 บาท

ปัญหาและอุปสรรค

สิ่งยั่วยั่วต่าง ๆ ทางสังคม สื่อโฆษณา สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นตัวผลักดันให้ต้องใช้จ่ายเงินไป ความอยากได้ อยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ต้องพยายามบอกตัวเองเสมอๆ ว่าจงพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือย เพื่ออนาคตที่ดีของครอบครัว

สรุป

การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นมา เมื่อเรารู้จักนำมาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง กับครอบครัว ทำให้รู้จักคำว่า “อด” และ “ออม” เพื่อให้ตัวเองพออยู่พอกิน รู้จักดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของตัวเองและสังคมส่วนร่วม เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุตรหลานให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด

บ้านป่าซาด หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ชื่อ ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางไหวดี ศรีสุพรรณ

ชื่อ ผู้สัมภาษณ์ นางดวงใจ เจริญตา แกนนำบัญชีครัวเรือน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางไหวดี ศรีสุพรรณ อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 80 หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
สามีชื่อ นายบุญเท่ง ศรีสุพรรณ อายุ 56 มีอาชีพหลักคือทำนา อาชีพรองคือทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์

สาเหตุที่ทำบัญชีครัวเรือน

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2552 แกนนำการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้ชักชวนให้ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้รายรับ — รายจ่าย ของครอบครัวในแต่ละเดือนและหาทางแก้ไขในเรื่องการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เพื่อให้ตนเองได้รู้จักและเห็นถึงประโยชน์จากการปฏิบัติตาม โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ขณะนี้ครอบครัวปลอดจากภาระหนี้สิน เนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่ จึงมีการใช้จ่ายแต่ละวันค่อนข้างมากพอสมควร

ข้อเด่นของครอบครัวเราคือ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน

เมื่อเริ่มมีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงรู้ว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับ จึงได้คิดหาวิธีเพิ่มรายได้ขึ้นมา ให้เพียงพอต่อรายจ่าย โดยการทำไร่มันสำปะหลัง และปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายลงผลสำเร็จของงาน คือ เมื่อมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วฐานะของครอบครัวดีขึ้นมาจากการที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ในแต่ละเดือน ก็สามารถลดรายจ่ายลงได้ และมีรายได้เสริมขึ้นมา จึงทำให้ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข

ปัญหาและอุปสรรค

สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทางสังคม สื่อโฆษณา สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นตัวผลักดันให้ต้องใช้จ่ายเงินไป ความอยากได้ อยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องพยายามบอกตัวเองเสมอๆ ว่าต้องทำเพื่อตัวเอง เพื่อครอบครัวให้ได้

สรุป

การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นมาก เมื่อเรารู้จักนำมาปรับปรุงมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง กับครอบครัว ทำให้รู้จักคำว่า “อด” และ “ออม” เพื่อให้ตนเองพออยู่พอกิน รู้จักดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของตนเองและสังคมส่วนรวม

บ้านป่าซาด หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ชื่อ ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางชาลี แก้วลิ้มมา

ชื่อ ผู้สัมภาษณ์ นางดวงใจ เจริญตา แก่นำบัญชีครัวเรือน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางชาลี แก้วลิ้มมา อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 115 หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
สามีชื่อนายโน แสงสว่าง อายุ 49 ปี มีบุตร 2 คน ชาย 1 คน หญิง 2 คน มีอาชีพหลักคือทำนา อาชีพรองคือ
ทำไร่มันสำปะหลัง อาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป

สาเหตุที่ทำบัญชีครัวเรือน

เพื่อจะได้รู้ข้อมูลรายได้และรายจ่ายภายในครอบครัวว่าในแต่ละเดือน แต่ละปีมีรายรับ — รายจ่าย
เท่าไรรายจ่ายของครอบครัวไม่ค่อยสูง เพราะสมาชิกของครอบครัวมีจำนวนน้อย ข้อเด่นของครอบครัวเราคือ
เกิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก รายจ่ายส่วนใหญ่ของครอบครัวคือ ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ
รายจ่ายเพื่อการศึกษาบุตร จำนวน 1 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายจ่ายอยู่ในระดับปาน
กลาง เพราะทางโรงเรียนมีเครื่องแต่งกายและวัสดุ อุปกรณ์การเรียนให้

ผลสำเร็จของงานคือ เมื่อมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วฐานะของครอบครัวดีขึ้นมาก เพราะเราได้รู้ว่า
ครอบครัวมีรายรับเท่าไร จะใช้จ่ายอย่างไร เท่าไรเท่าที่จำเป็น ขณะนี้ครอบครัวปลอดจากภาระหนี้สิน และมี
บุตรสาวทำงานอยู่กรุงเทพฯ ช่วยส่งเงินให้ใช้จ่ายในครัวเรือน จึงทำให้ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข

ปัญหาและอุปสรรค

สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทางสังคม สื่อโฆษณา สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นตัวผลักดันให้ต้องใช้เงินไป ความอยากได้ อยาก
มีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องพยายามบอกตัวเองเสมอๆ ว่าต้องทำเพื่อตัวเอง เพื่อครอบครัวให้ได้

สรุป

การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นมาก เมื่อเรารู้จักนำมาปรับปรุงมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์กับตนเอง กับครอบครัว ทำให้รู้จักคำว่า “อด” และ “ออม” เพื่อให้ตนเองพออยู่พอกิน รู้จักดำเนิน
ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของตนเองและสังคมส่วนรวม

บ้านป่าขาด หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ชื่อ ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของนางดวงใจ เจริญตา(แกนนำบัญชีครัวเรือน)

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางดวงใจ เจริญตา อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 9 ต.ห้องแซง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
สามีชื่อ นายสมร เจริญตา อายุ 48 ปี มีบุตร 2 คน หญิง 1 คน ชาย 1 คน อาชีพหลักคือ ทำนา อาชีพรองคือ เลี้ยงโคและขายของชำ รับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริม

สาเหตุที่ทำบัญชีครัวเรือน

เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นตัวชี้วัด เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในขณะนั้นครอบครัวมีหนี้สินอยู่ 80,000 บาท ใช้จ่ายในครอบครัวต่อวันก็ค่อนข้างสูงมาก และลูกสาวยังเรียนไม่จบ
จุดเด่นของครอบครัว คือ พ่อบ้านเล็กเต็มเหล่า เลิกสูบบุหรี่ เลิกเล่นการพนัน และไม่ซื้อหวย ใช้จ่ายจะเน้นหนักเรื่องอาหารในแต่ละวัน พอประมาณต่อเดือน ได้ดังนี้

ค่าน้ำมันรถเพื่อการประกอบอาชีพ

รถยนต์	6,000 — 8,000 บาท
รถจักรยานยนต์	1,500 — 2,000 บาท
ค่าน้ำ	200 — 300 บาท
ค่าไฟ	500 - 700 บาท
ค่ากับข้าว	3,500 — 4,500 บาท
ค่าแก๊สหุงต้ม	300 บาท
ค่าโทรศัพท์	1,500 บาท
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น เครื่องปรุง อาหารเสริม	1,000 บาท

ขั้นตอนของการลดรายจ่ายของครอบครัว

มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ดเป็นอาชีพเสริม และมีการจดบันทึกรายรับ รายจ่ายค่าอาหารสัตว์เลี้ยงโคแม่พันธุ์ ของโครงการอยู่ดีมีสุขปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง บริเวณรั้วบ้าน ตามที่นา หรือพื้นที่ที่เหมาะสมเก็บเศษไม้ที่ทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ มาใช้เป็นฟืนสำหรับประกอบอาหารมีการพูดคุยหรือกันภายในครอบครัวว่าให้ระมัดระวังในการใช้จ่ายไม่จำเป็นและทำให้เกิดความสิ้นเปลืองมีการนำปุ๋ยคอกจากการเลี้ยงสัตว์มาใช้ในนาข้าว เพื่อลดต้นทุนการผลิตขยะในครอบครัวที่เป็นพลาสติกหรือถุง จะแยกเป็นสัดส่วนเพื่อเก็บไว้ขาย เสริมรายได้

ของครอบครัวใช้น้ำอย่างประหยัด การซักผ้าถ้าไม่จำเป็นจะไม่ใช้เครื่องซักผ้า จะซักด้วยมือเพื่อประหยัดน้ำและเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพพลที่ได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือน เริ่มทำปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ.2553 ที่เห็นผลชัดเจนที่สุดคือ ค่าไฟที่ลดลง ดังนี้

เดือน ตุลาคม ปี 2551	671	บาท
เดือน ตุลาคม ปี 2552	423	บาท
เดือน มิถุนายน ปี 2553	356	บาท
และภายใน 6 เดือนที่ผ่านมาค่าน้ำมันรยยนต์	1,800 — 2,200	บาท
ค่าน้ำมันรถจักรยานยนต์	1,000 — 1,200	บาท
ค่ากับข้าว	1,500 — 2,000	บาท
ค่าผลไม้ และเครื่องปรุง	1,000	บาท
ค่าน้ำ	50 — 100	บาท
ค่าแก๊สหุงต้ม	150 — 200	บาท

รายจ่ายของครอบครัวลดลง และมีรายได้เพิ่มจากการขายมูลสัตว์ ขายเปิด ไก่ ที่เลี้ยงไว้ ขายขยะที่แยกไว้ สามารถลดต้นทุนการอุปโภค บริโภคต่อวันลงได้ เพราะมีผักสวนครัวรั้วกินได้

ปัญหาและอุปสรรค

สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทางสังคม สื่อโฆษณา สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นตัวผลักดันให้ต้องใช้จ่ายเงินไป ความอยากได้ อยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องพยายามบอกตัวเองเสมอๆ ว่าจงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ใช้จ่ายไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่ออนาคตที่ดีของครอบครัว

สรุป

การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นมาก เมื่อเรารู้จักนำมาปรับปรุงมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง กับครอบครัว ทำให้รู้จักคำว่า “อด” และ “ออม” เพื่อให้ตนเองพออยู่พอกิน รู้จักดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุตรหลานให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด

ตัวอย่างการถอดองค์ความรู้ผู้บันทึกบัญชีครัวเรือน

นางวิภารัตย์ สุภาวะค์ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตร, (อสม.) อายุ ๓๕ ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลสามัคคี อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ ๓๕๑๒๐

โทร. ๐๘๖ — ๒๖๓๓๐๗๔

สมาชิกในครอบครัว จำนวน ๗ คน

สามี ๑ คน , บุตรชาย ๒ คน , มารดา ๑ คน , หลาน ๒ คน และตนเอง รวม ๗ คน
ที่ดินทำกิน

ที่นา จำนวน ๓๔ ไร่

สวนยาง จำนวน ๑๕ ไร่

หนี้สิน (จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท)

หนี้สินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

หนี้สินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางสาวจรรยา พรทิพย์ (แก่นนำบัญชีครัวเรือน)

กรอบเนื้อหาในการสัมภาษณ์หรือแนวคำถาม

(๑) สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจในการทำเรื่องนี้

การทำบัญชีครัวเรือนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านการเงินของครอบครัว

ก่อนทำบัญชีครัวเรือน นางวิภารัตย์ สุภาวะค์ มีพฤติกรรมการใช้จ่ายในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก เพราะมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน และไม่รู้รายรับ — รายจ่ายในแต่ละวัน เดือน ปี ซึ่งการใช้จ่ายเงินในครอบครัวไม่รู้ตัวเลขที่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคต ด้วยเหตุนี้ นางวิภารัตย์ สุภาวะค์ จึงหันมาบันทึกบัญชีครัวเรือน การบันทึกบัญชีครัวเรือนในตอนแรกเป็นการบันทึกแบบง่าย โดยการติใส่สมุด เมื่อสิ้นปีก็จะจัดทำงบกำไรขาดทุน

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ นางวิภารัตย์ สุภาวะค์ ได้เข้าเป็นลูกค้าและได้กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและทางธนาคารได้แนะนำให้ลูกค้าทุกคนจดบันทึกบัญชีครัวเรือน แต่ในขณะนั้นได้บันทึกบัญชีครัวเรือนแบบไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจัง ทำให้การบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ในเวลาต่อมารัฐบาลได้รณรงค์ในการทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น ทำให้นางวิภารัตย์ มีความสนใจและเริ่มที่จะบันทึกบัญชีครัวเรือนแบบต่อเนื่องและจริงจัง จนสามารถรู้รายรับ — รายจ่ายในครอบครัว มีเงินออมไว้ส่วนหนึ่ง รวมทั้งสามารถวางแผนการใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัวได้ในอนาคต

(๒) ทำอย่างไรบ้าง

กระบวนการขั้นตอนของงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่เริ่มต้นจนจบลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ นางวิภาวดี สุภาวดี ได้เป็นตัวแทนในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของหมู่บ้านให้กับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและเป็นครู ข. ของหมู่บ้านในปี ๒๕๕๓ ในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนของตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

บันทึกบัญชีครัวเรือนโดยการรวบรวมรายได้ — ค่าใช้จ่ายของแต่ละคนในแต่ละวันของครอบครัวมาบันทึกในตอนเย็นเมื่อบันทึกบัญชีครัวเรือนครบ ๑ เดือน ก็มาสรุปรายรับ — รายจ่ายของแต่ละเดือน เพื่อจะได้ทราบว่าในแต่ละเดือนมีรายรับ — รายจ่ายของครอบครัวเป็นเงินเท่าไร และมีความตั้งใจที่จะลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวให้น้อยลงเมื่อบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ครบ ๑ ปี ก็นำมาสรุปรายรับ — รายจ่ายประจำปี และจัดทำงบกำไรขาดทุนเพื่อที่จะได้ทราบว่า มีกำไร - ขาดทุนประจำปีเป็นจำนวนเท่าไร และยกยอดบัญชีไปในปีถัดไป ทำให้รู้ต้นทุนในการทำการเกษตรเป็นตัวเลขที่ชัดเจน

นอกจากนี้ นางวิภาวดี สุภาวดี ซึ่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แนะนำให้สมาชิกในกลุ่มรวมทั้งแนะนำญาติ พี่น้องให้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้รายรับ — รายจ่ายที่เกิดขึ้นในครอบครัว

(๓) ผลสำเร็จของงานมีอะไรบ้าง

ทำแล้วได้อะไรบ้าง ?

สามารถลดรายจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นเกิดการออมในครอบครัว ซึ่งเกิดจากนางวิภาวดี และครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ ขอบปลูกผัก , เลี้ยงปลาไว้รับประทานเอง

เกิดความผูกพันและความอบอุ่นในครอบครัว เนื่องจากการปรึกษาหารือกันและวางแผนเรื่องการใช้จ่ายร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เกิดความร่วมมือและการวางแผนการทำกิจกรรมของกลุ่มทอผ้า เนื่องจากการนำหลักการของการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมาใช้ในการจัดบันทึกบัญชีของกลุ่ม ทำให้สามารถสรุปรายรับ — รายจ่ายของกลุ่ม นำไปสู่ความสามัคคีและการบริหารทางการเงินที่โปร่งใสต่อกันผลที่เกิดจากการทำบัญชีครัวเรือนสามารถให้นางวิภาวดี ลดรายจ่ายได้หลาย ๆ ด้าน และเกิดการออมในครอบครัวจนสามารถลดหนี้สินจาก ๒๕๐,๐๐๐ บาท คงเหลือ ๒๐๐,๐๐๐ บาทและมีแผนที่จะลดหนี้สินให้หมดภายในปี ๒๕๕๕ ซึ่งจะชำระคืนภายใน ๒ ปี ๆ ละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ได้จำนวนเท่าไร ?

พืชที่ปลูกได้

- สวนยางที่กรี๊ดแล้ว ๕๐๐ ต้น ยังไม่ได้กรี๊ด ๔๐๐ ต้น
 - มะพร้าว ๑๐ ต้น
 - ข้าวโพด ๒๐๐ ต้น
 - ปลา ๒,๐๐๐ ตัว
- ไก่ ๕๐ ตัว
 - กลั้ว ๕๐ ต้น
 - วัว ๔ ตัว

จากการทำนา เริ่มจากการเตรียมดินจนเป็นเมล็ดข้าว ต้นทุน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท
ขายข้าวได้ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ได้กำไร ๗๐,๐๐๐ บาท

จากการกรี๊ดยางพารา กรี๊ดมาแล้ว ๒ ปี ปีละ ๒ เดือน ได้เดือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท
รวม ๖๐,๐๐๐ บาท

(๔) ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค ในการบันทึกบัญชีในช่วงแรก ๆ ก็ยังหลง ๆ ลืม ๆ เพราะยังไม่ชิน
แนวทางแก้ไข ฝึกฝนการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน

(๕) สรุปงานนี้ หรือความรู้นี้

มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไรเป็นทางเลือก
ทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญ เพราะจะได้รู้รายรับ — รายจ่ายของตนเองและครอบครัว
ในแต่ละวัน เดือน ปี การวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ค่าใช้จ่ายในการ
ลงทุนประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับศึกษาของบุตร ฯลฯ หลังจากทำบัญชีครัวเรือนแล้วทำให้เราและ
ครอบครัวทราบถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และค่าใช้จ่ายในส่วนใดบ้างที่สามารถลดลงได้ เช่น ค่าอาหาร
สามารถลดลงได้โดยการปลูกพืชผักสวนครัว , ข้าวโพด , เลี้ยงโค , ไก่ , ปลา ไว้รับประทานเอง และเมื่อมี
จำนวนมากก็นำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้ยังมีเงินเหลือเก็บออมด้วย

ในพื้นที่นา แบ่งเป็นปลูกผักสวนครัว , ข้าวโพด , เลี้ยงไก่ , เลี้ยงปลาในนาข้าว พื้นที่อีก ๑๕ ไร่
ปลูกสวนยางได้กรี๊ดแล้วจำนวน ๑๐ ไร่ เมื่อเวลาว่างหลังฤดูเก็บเกี่ยวก็ทอผ้าห่ม , ทอเสื่อไว้ใช้เองและ
จำหน่าย

ดิฉันต้องการอยากให้คนในชุมชนหันมาสนใจเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้เพิ่มมากขึ้น เพราะนั่น
หมายถึงการวางแผนค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในอนาคตของเรา

บทเรียนชีวิตแก่หนึ่ต้องมาทำบัญชีครัวเรือน

นางวิมาน อำพนพงษ์ (กลุ่มทอเสื่อกก , กลุ่มร้านค้าชุมชน) อายุ ๔๘ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ที่ ๑๕ บ้านหวาย ตำบลสามัคคี อำเภอลำลูกกา
รหัสไปรษณีย์ ๓๕๑๒๐

การศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔

โทร. ๐๘๔ – ๙๘๒๙๒๗๙

สมาชิกในครัวเรือน จำนวน ๖ คน มีดังนี้

๑. นายสำรอง อำพนพงษ์ (กำนันตำบลสามัคคี) เกษตรกรเป็นสามี
๒. นายวันชัย อำพนพงษ์ (บุตรชาย) เป็นผู้พิการ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖
๓. นางสาววรรณวิภา อำพนพงษ์ (บุตรสาว) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานที่วิทยาลัยการอาชีพลำลูกกา
๔. นางสาววิชุดา อำพนพงษ์ (บุตรสาว) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนลำลูกกา
๕. นางกอง อำพนพงษ์ (มารดาท่านกำนันตำบลสามัคคี)
๖. นางวิมาน อำพนพงษ์ (ตนเอง)

ที่ดินทำกิน

พื้นที่นา ๓๘ ไร่ (มีสระอยู่ ๓ บ่อ)

หนี้สิน (จำนวน ๑๒๒,๕๐๐ บาท)

หนี้สินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

หนี้สินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท

หนี้สินจากกองทุนผู้ผลิตข้าว จำนวน ๒,๕๐๐ บาท

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวจรรยา พรทิพย์ (แกนนำบัญชีครัวเรือน)

กรอบเนื้อหาในการสัมภาษณ์หรือแนวคำถาม

(๑) สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

ด้วยอุปนิสัยเป็นคนที่ยึดชอบใช้เวลาหาความรู้ตลอดเวลา รักษาชีพการทำการเกษตรเป็นชีวิตจิตใจ โดยมีความตั้งใจว่า ปลูกพืชผักที่กินได้และกินทุกอย่างที่เราปลูก จนเป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัวและในชุมชน จนส่งผลให้สามีได้รับเลือกเป็นกำนันประจำตำบลสามัคคีในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕

ในปี ๒๕๕๐ ตำบลสามัคคีได้เข้าร่วมโครงการร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม สุขภาวะ ซึ่งทางครอบครัวของนางวิมาน อำพนพงษ์ ก็ได้เข้าร่วมโครงการด้วย โครงการดังกล่าวได้ให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำการบัญชีครัวเรือน ซึ่งแต่ก่อนนางวิมาน อำพนพงษ์ ก็บันทึกใส่สมุดธรรมดา แต่เมื่อมีโครงการเข้ามา จึงหันมาบันทึกตามแบบฟอร์มบัญชีครัวเรือนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผลจากการบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ว่าการลงทุนไปแล้ว จะได้กำไรหรือขาดทุน (รู้รายรับ—รายจ่ายของตนเอง) และรู้ว่าการลงทุนในเรื่องการเมืองท้องถิ่นและการทำการเกษตรควบคู่กัน รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร มีรายได้ — และค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเลขที่แน่นอนเท่าไร นอกจากนี้ครอบครัวของนางวิมาน อำพนพงษ์ยังได้รับรางวัลครอบครัวตัวอย่างในระดับอำเภอเลิงนกทา และทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรก็ได้เอาสถานที่นาของนางวิมาน อำพนพงษ์ เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งกรมพัฒนาที่ดินก็ได้จัดตั้งเป็นธนาคารน้ำหมักชีวภาพต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

(๒) ทำอย่างไร

กระบวนการ ขั้นตอนของงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่ต้นจนจบงาน ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

ในแต่ละวัน นางวิมาน อำพนพงษ์ เป็นคนที่จ่ายเงินให้กับสมาชิกในครอบครัวและจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัว เมื่อถึงตอนเย็นก็จะบันทึกไว้ เมื่อครบ ๑ เดือน แล้ว ก็จะนำรายรับมาหักลบรายจ่าย ถ้ารายรับมากกว่ารายจ่ายถือว่าเดือนนั้นทางครอบครัวมีกำไร แต่ถ้าเดือนใดมีรายจ่ายมากกว่ารายรับจะต้องให้สมาชิกในครอบครัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการลดรายจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นลง

(๓) ผลสำเร็จของงานมีอะไรบ้าง

ทำอะไรได้อะไรบ้าง ?

เมื่อได้รู้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนที่ได้จากการสรุปในแต่ละเดือนแล้วก็พยายามลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นลง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดื่มเหล้าของลูกชายและสามี ของใช้ในครัวเรือนก็รวมกลุ่มทำใช้เองได้ ก็ทำใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า รวมทั้งการปลูกพืชผักสวนครัวต่าง ๆ ไว้รับประทานเอง และเมื่อมีจำนวนมากก็นำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ได้จำนวนเท่าไร ?

ผลสำเร็จจากการทำนาในแต่ละปีที่จะต้องใช้จ่าย เริ่มจากใช้ปุ๋ยเคมีที่ลดลง เพราะการทำน้าหมักชีวภาพ ค่าจ้างปักดำ น้ำมันรถไถ เกียวข้าว ตลอดจนเป็นเมล็ดเรียบร้อยแล้วในแต่ละปีตั้งบไว้ปีละ ๖๐,๐๐๐ บาท และได้ผลผลิตขายแล้ว ในแต่ละปี ดังนี้

ปี ๒๕๕๑ ขายข้าวได้ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ได้กำไร ๖๐,๐๐๐ บาท ใช้ปุ๋ยเคมี ๒๐ กระสอบ

ปี ๒๕๕๒ ขายข้าวได้ ๑๔๐,๐๐๐ บาท ได้กำไร ๘๐,๐๐๐ บาท ใช้ปุ๋ยเคมี ๑๕ กระสอบ

ปี ๒๕๕๓ ขายข้าวได้ ๑๖๐,๐๐๐ บาท ได้กำไร ๑๐๐,๐๐๐ บาท ใช้ปุ๋ยเคมี ๑๐ กระสอบและคงเหลือข้าวเหนียวไว้รับประทานอีก ๘๐ กระสอบ ข้าวเจ้า ๒๐ กระสอบ และมีเงินเก็บออมไว้อีกจำนวนหนึ่งเหลือจากการทำการเกษตร

การปลูกพืชผักที่ปลูกไว้รอบสระไว้รับประทานเองในนาตามแนวพระราชดำริ มีดังนี้

(๑) กล้าย จำนวน ๕๐ ตัน	(๖) หน่อไม้เลี้ยง ๓๐ กอ
(๒) มะละกอ จำนวน ๓๐ ตัน	(๗) สระปลูกบัวฉัตร ๑ บ่อ
(๓) ลิ้นฟ้า จำนวน ๒ ตัน	(๘) สระเลี้ยงปลา ๒ บ่อ
(๔) มะนาว จำนวน ๒๕ ตัน	(๙) ปลูกดอกไม้เยอบีร่า
(๕) ขนุน จำนวน ๑๐ ตัน	(๑๐) ดาวเรือง

สามารถส่งบุตรสาวจนเรียนจบปริญญาตรีและทำงานอยู่ที่วิทยาลัยการอาชีพเลิงนกทาและส่วนที่ฝากออมกับกองทุนสวัสดิการ — ออมทรัพย์ — กองทุนหมู่บ้านและในเวลานี้มีหนี้คงเหลือ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจะชำระคืนภายใน ๓ ปี ๆ ละ ๓๐,๐๐๐ บาท

(๔) ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการดำเนินงาน

ปัญหา อุปสรรค

คนในครัวเรือนยังใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์การหลงลืมในการบันทึกรายรับ – รายจ่าย ประจำวัน อาจทำให้ข้อมูลไม่เต็ม ๑๐๐

แนวทางการแก้ไข

ให้สมาชิกในครอบครัวลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงพยายามบันทึกบัญชีครัวเรือนให้เป็นกิจวัตร

(๕) สรุปวาทะนี้หรือความรู้

มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน อย่างไร เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไรมีความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้เรียนรู้ระบบทำบัญชีครัวเรือนแบบชาวบ้าน และเมื่อเราลงทุนในการทำการเกษตรหรือประกอบกิจการอื่น ๆ ก็จะต้องมีการจดบันทึกรายรับ – รายจ่าย เมื่อแล้วกิจกรรมก็จะมาหาทำไรชาตทุนคนทุกคนในครัวเรือนจะต้องให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการบอกว่าในแต่ละวันมีรายรับ – รายจ่ายอะไรบ้าง ส่งผลให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่น เพราะมีการปรึกษาหารือกัน (เป็นครอบครัวตัวอย่างในตำบลสามัคคี) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นลงได้ เพราะบางอย่างทำเองได้และรู้จักการประหยัดอดออมและวางแผนครอบครัวในอนาคตทำให้รู้ว่าในแต่ละเดือนมีรายรับ – รายจ่ายมากน้อยเท่าไรและจะได้รู้กำไรขาดทุนด้วยทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างมีระบบในครอบครัว

ถ้าชุมชนได้ให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะเป็นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน เพราะจะทำให้รู้ว่ามีรายได้เท่าไร ใช้จ่ายเงินไปเท่าไรในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการบริหารทางการเงินของหมู่บ้านอย่างโปร่งใส สร้างความรักความสามัคคี ลดการขัดแย้งของประชาชนในชุมชน

ผลการถอดองค์ความรู้การบันทึกบัญชีครัวเรือน

นางอัมพร ศรีมีวงศ์ อายุ ๔๑ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ที่ ๒ บ้านกุดปลาขาว ตำบลสามัคคี อำเภ...

จังหวัดยโสธร รหัสไปรษณีย์ ๓๕๑๒๐ โทร. ๐๘๙ - ๐๔๕๒๔๑๕

การศึกษา จบทันประถมศึกษาปีที่ ๖

สมาชิกในครัวเรือน จำนวน ๔ คน ประกอบด้วย

๑. นายเวช ศรีมีวงศ์ (สามี)
๒. เด็กชายจักรพันธ์ ศรีมีวงศ์ (บุตรชาย)
๓. นางเบ็อง จันดี (มารดา) เป็นผู้พิการ
๔. นางอัมพร ศรีมีวงศ์ (ตนเอง)

ที่ดินทำกิน

พื้นที่นา ๔ ไร่ ๒ งาน ๘ ตารางวา หนี้สิน จำนวน ๒๕,๐๐๐ บาท
หนี้สินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท หนี้สินจากกองทุน กขคจ. จำนวน ๕,๐๐๐ บาท
ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางปานเย็น ประสมรักษ์ (แก่นนำบัญชีครัวเรือน)

(๑) สาเหตุความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

เริ่มจัดทำบัญชีครัวเรือนเมื่อปี ๒๕๕๒ ในช่วงนั้นรัฐบาลมีโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนางอัมพร ศรีมีวงศ์ ก็เข้าร่วมโครงการด้วย โดยมีการขุดสระขนาดใหญ่และมีพันธุ์ไม้และการเลี้ยงปลา ทางหน่วยงานให้จัดบัญชีครัวเรือน เพื่อบันทึกผลงานการประกอบอาชีพเป็นประจำ

เมื่อปี ๒๕๕๐ ตำบลสามัคคีได้เข้าร่วมโครงการร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคม สุขภาวะ ซึ่งทางครอบครัวของนางอัมพร ศรีมีวงศ์ ก็ได้เข้าร่วมโครงการด้วย ประกอบด้วยในช่วงนั้นเป็นช่วงที่รายรับน้อยกว่ารายจ่าย เงินไม่พอใช้เพราะว่าต้องส่งลูกเรียนหนังสือ และสามีก็มีความรู้เรื่องแพทย์สมุนไพร ด้วยจะต้องใช้เงินมาก จึงอยากรู้รายรับ – รายจ่ายในชีวิตประจำวันว่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ทำไมมันถึงไม่พอใช้ในแต่ละเดือน จึงจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในการเตือนตัวเอง

(๒) ทำอย่างไรบ้าง

กระบวนการ ขั้นตอนของงาน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่ต้นจนจบ ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

ในครัวเรือนจะเริ่มบันทึกทุกวันที่ ๑ ของแต่ละเดือน เวลาได้รับเงินมาก็จะลงในช่องรายรับ พอมีรายจ่ายในครัวเรือนอะไร ก็จะลงในช่องรายจ่าย พอครบ ๑ อาทิตย์ ก็รวมและสรุปได้ว่าใน ๑ อาทิตย์ทางครอบครัวมีรายรับหรือรายจ่ายมากกว่ากัน ถ้ารายจ่ายมากกว่าก็ลดรายจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยลง เพื่อให้รายจ่ายลดลงสมดุลกับรายรับเมื่อรายรับมากกว่ารายจ่ายก็จะทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

(๓) ผลสำเร็จของงานมีอะไรบ้าง

ทำแล้วได้อะไรบ้าง?

ทำให้รู้รายรับ — รายจ่ายที่แท้จริง ทำให้เราเป็นคนที่จะคิดก่อนที่จะซื้อของ อะไรที่เราจะพอปลุกกินได้ เราก็จะปลุกกินเอง โดยไม่ต้องซื้อ ถ้ามีมากก็จะขายในชุมชน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้มาก นอกจากนี้การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการนำข้าวที่เป็นน้ำนมมาแปรรูปเป็นข้าวเม่าจำหน่ายกิโลกรัมละ ๑๐๐ — ๑๒๐ บาท ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้คุณค่าของการทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องส่งเสริมบุตรเรียนหนังสือ จนจบได้ทำงานและค่าขนมให้ลูกคนเล็กเดือนละ ๖๐๐ บาทจะลดลงเหลือ ๔๐๐ บาท ส่วนที่เหลือก็ไปเก็บออมกับกองทุนสวัสดิการชุมชน เดือนละ ๑๒๐ บาท

ได้จำนวนเท่าไร ?

ทำให้มีพืชผักไว้รับประทานในครัวเรือน

- ขนุน ๑๘ ต้น - ไข่ ๓๐ ตัว - มะขาม ๑๐ ต้น - คาวาย ๖ ตัว
- มะม่วง ๒๐ ต้น - มีสวนสมุนไพร - ปลาในสระ ๖,๐๐๐ ตัว

ทำให้มีเงินเก็บจากการทำบัญชีครัวเรือน จนได้ซื้ออุปกรณ์การเกษตรเป็นเงิน ๕๑,๑๓๐ บาท ในปีนี้โดยซื้อเป็นเงินสดคนในครัวเรือนให้ความร่วมมือดี เพราะแต่ก่อนเคยเป็นหนี้มาก แต่เดี๋ยวนี้คงเหลือไม่มากและจะลดให้เหลือ ๑๐,๐๐๐ บาททุกปี เพื่อรักษาเครดิตในการกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้าน

(๔) ปัญหา อุปสรรค และการแก้ปัญหาในการดำเนินงาน

ในบางครั้งก็ลืมจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในตอนเย็น เพราะมีภาระครอบครัว คือ จะต้องดูแลแม่ที่พิการอายุ ๗๔ ปี แต่ก็สามารถแก้ไขได้โดยการจดบันทึกย้อนหลัง เวลานี้ก็ขึ้นได้

(๕) สรุปว่างานนี้มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมาย สำหรับชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

ทำให้คนในครอบครัวทำงานร่วมกันมากขึ้นและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นลง รู้จักประหยัด อดออมและอยู่แบบพอเพียง มีอะไรก็แบ่งปันเพื่อนบ้าน ทำให้ชุมชนอยู่แบบเอื้ออาทรกันมากขึ้น

สภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันแบบนี้เราก็สามารถพึ่งตนเองได้ หรืออยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง

ทำให้รู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงินในเรื่องที่จำเป็นต่อครอบครัวหรือทิศทางที่จะให้ครอบครัวไม่

เป็นหนี้ในอนาคตต่อไปและถ้าชุมชนหันมาทำบัญชีครัวเรือนก็จะทำให้มองเห็นสภาพเศรษฐกิจชุมชน

*****จดบัญชีครัวเรือนตั้งแต่วันนี้เพื่อปลดหนี้ในอนาคต*****

ผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ดิฉันได้พื้นที่นาเป็นของตนเองแล้ว

นางพรพิศ สมนึก (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม.ของหมู่ที่ ๕ และ อสม. ดีเด่นระดับอำเภอ ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓) อายุ ๓๕ ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๑๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลสามัคคี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ๓๕๑๒๐
การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (กศน.)

โทร. ๐๘๕ – ๔๑๗๑๑๒๕

สมาชิกในครอบครัว จำนวน ๕ คน

สามี ๑ คน บุตรชาย ๑ คน บุตรสาว ๑ คน หลาน ๑ คนและตัวเอง

ที่ดินทำกิน

ที่นาจำนวน ๒๐ ไร่

สวนยางพารา ๖ ไร่

หนี้สิน จำนวน ๕๓๕,๐๐๐ บาท

หนี้สินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

หนี้สินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๓๕,๐๐๐ บาท

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นางพรณี ศรีสูงค์ (แก่นำนักบัญชีครัวเรือน)

(๑) สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำเรื่องนี้ (ทำไมจึงอยากทำเรื่องนี้)

เดิมครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา เลี้ยงสัตว์ แต่เมื่อแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพังและได้สร้างบ้านตัวเองจนสำเร็จ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้เข้าร่วมการทำบัญชีครัวเรือน โดยความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน
สุขภาวะ ที่วิทยาลัยเกษตรกรรมยโสธร (ครู ก.) และต่อมารัฐบาลได้รณรงค์ให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน
ประกอบกับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้มีนโยบายให้เกษตรกรที่จะเข้าสมัครเป็นลูกค้า
จะต้องจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ ๓ เดือน ทางธนาคารจึงจะอนุมัติให้กู้ยืมเงินได้ ดิฉันมีความต้องการอยาก
กู้เงินและอยากรู้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนว่ามากน้อยเท่าใด จะได้รู้รายรับ – รายจ่าย รู้ต้นทุน ตลอดจนกำไร
ด้วย และจะลดรายจ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลงได้ จะได้มีเงินเก็บไว้บ้างในยามจำเป็น รวมทั้งลดรายจ่าย
ของครอบครัว

(๒) ทำอย่างไร

กระบวนการขั้นตอน (ทำอะไรบ้างตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ลำดับเป็นข้อ ๆ ก็ได้)

มีการจดบันทึกรายรับ — รายจ่ายของครัวเรือนในตอนเย็นทุกวัน เมื่อครบจำนวน ๔ อาทิตย์ แล้วก็มาสรุปผลว่า และละเดือนมีรายรับ — รายจ่ายมาจากส่วนใดบ้าง
เมื่อรู้ปัญหาครอบครัว เราก็ต้องลดค่าใช้จ่ายลงและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน
คนครอบครัวต้องรู้จักประหยัด อดทน อดออม เพื่อให้รู้จักการวางแผนการใช้เงิน

(๓) ผลสำเร็จของงานมีอะไรบ้าง ได้จำนวนเท่าไร ?

ทำแล้วได้อะไรบ้าง ?

เมื่อเริ่มทำบัญชีครัวเรือนมา ทำให้รู้รายรับ — รายจ่ายของครอบครัว จนสร้างบ้านได้สำเร็จควบคู่กับการปลูกสวนยาง จำนวน ๖ ไร่ มาประมาณ ๕ ปี ใกล้จะได้กรี๊ดแล้ว ลงทุนปีละ ๗,๐๐๐ บาท
ผลสำเร็จของตนเองยึดหลักการพึ่งตนเอง มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ในบริเวณบ้าน เช่น เลี้ยงปลาในบ่อ ขนุน ขิง ข่า ตะไคร้ ทุกชนิดไว้กิน เพื่อลดรายจ่าย

ได้จำนวนเท่าไร ?

ทำให้มีพืชผักไว้รับประทานในครัวเรือน

- กลัวย ๕๐ ต้น - ต้นยางพารา ๔๘๐ ต้น - ขนุน ๗ ต้น

ในตอนต้นปีนี้ ผลจากการทำบัญชีครัวเรือน ดิฉันสามารถซื้อที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน ๒๐ ไร่ โดยเงินจากบัญชีครัวเรือน สามารถจ่ายค่าที่ดิน จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาทและคงเหลือ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

(๔) ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการดำเนินงาน

รายรับน้อยกว่ารายจ่าย เพราะทางครอบครัวได้ซื้อที่ดิน ที่นา จำนวน ๒๐ ไร่ ราคา ๘๐๐,๐๐๐ บาท ในตอนต้นปี ๒๕๕๓ การหลงลืมในการบันทึกรายรับ — รายจ่ายประจำวันในบางวัน แต่ก็นำมาบันทึกวันต่อไป

(๕) สรุปว่างานนี้หรือความรู้นี้

มีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนอย่างไร
เป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เรารู้จักตัวเราเองและความพอเพียงในการวางรากฐานครอบครัว วางแผนการส่งเสียบุตรให้ได้รับการศึกษาและการดำรงชีวิตอยู่บนเส้นทางที่ไม่ประมาท ถ้าชุมชนมีการทำบัญชีครัวเรือนทุกหลังคาเรือนก็จะแสดงให้เห็นว่าชุมชนเรามีการพึ่งตนเอง รู้จักรายรับ — รายจ่าย รู้กำไร รู้ขาดทุน และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปตั้งงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านต่อไปทำให้ดิฉันรู้จักประหยัดและอดออม สามารถกำหนดค่าใช้จ่าย เพื่อจะได้ชำระหนี้ให้หมดภายใน ๑๐ ปี ปีละ ๕๓,๕๐๐ บาท

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอรายมุล จังหวัดยโสธร 35170

ความรู้เรื่อง การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้ให้ข้อมูล นางละอองศรี ศรีมันตะ

บ้านเลขที่ 81 หมู่ที่ 2 บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอรายมุล จังหวัดยโสธร 35170

ผู้สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ศรีมันตะ

ประวัติส่วนตัวโดยย่อ

ปัจจุบัน อายุ 39 ปี เกิดวันที่ 22 สิงหาคม 2514 แต่งงานมีบุตร 3 คน อาชีพ เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป อาชีพเสริม บริการนวดแผนไทย เริ่มทำบัญชีมาแล้ว 2 ปี ก่อนทำบัญชีครัวเรือนได้รับคำแนะนำจากกรมตรวจสอบบัญชีครัวเรือนมาจากสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. เมื่อทำแล้วจึงรู้ว่าการจดบันทึก และไม่จดแตกต่างกันอย่างไร รายจ่าย รายได้ ตรงไหนเราจะได้ลดความจำเป็นลง

๑.สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำให้ทำเรื่องนี้

สาเหตุ จะได้รู้ว่าการจดบัญชีครัวเรือนแล้วจะได้ลดรายจ่ายตรงไหนลงและความจำเป็นน้อยลง ความจำเป็น ทำให้เป็นกิจวัตรประจำวัน

แรงบันดาลใจที่ทำในเรื่องนี้ ทำไมถึงอยาก จะทำเรื่องนี้

อยากทราบรายรับ รายจ่ายในครอบครัว แตกต่างกับเดือนก่อน จะได้ลดสิ่งไม่จำเป็นลงน้อยลงไป

๒.ทำอะไรบ้าง? กระบวนการ ขั้นตอนของงานกระบวนการขั้นตอนของงาน

- 1.ให้คำแนะนำกับผู้ทำบัญชีครัวเรือนให้เข้าใจ
- 2.การจดบัญชีรายรับ — รายจ่าย และความจำเป็น
- 3.ทำแล้วได้สรุปผลของงานที่ทำมาแล้ววิเคราะห์ข้อมูลได้ความรู้ใหม่ ๆ จะนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมต่อไป

๓.ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง?

- 1.มีภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ให้คนอื่นรับรู้
- 2.สามารถ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ลดลงไป
- 3.สามารถ แก้ไข ปัญหา ที่ได้เกิดขึ้น

๔.ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการดำเนินงานปัญหา อุปสรรค

ไม่มี

๕.สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้

ความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร เป็นทางเลือก ทางรอดการแก้ไข ปัญหาอย่างไรทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร เป็นประสบการณ์ที่ได้รับคุ้มค่ามาก ได้ถ่ายทอด ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้มาให้คนอื่นได้รับรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ใหม่ ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนรู้จักประหยัด และออมมากขึ้น

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 35170

ความรู้เรื่อง การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้ให้ข้อมูล นางวันนี เวฬุวนารักษ์

บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 1 บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 35170

ผู้สัมภาษณ์ นางละอองศรี ศรีมันตะ

ประวัติส่วนตัวโดยย่อ

เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2490 อายุ 60 ปี ปัจจุบันมีบุตร 3 คน มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายของนางวันนีมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ปลูกยางพารา อาชีพเสริมเลี้ยงไก่ไข่แม่พันธุ์ เลี้ยงปลา ปลูกผัก หลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จจะปลูกพืชหน้าแล้ง ปลูกถั่วลิสง ข้าวโพด พักทอง การดำเนินชีวิตแบบยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงของเรา ทำให้มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รู้จักออม รู้จักเก็บประหยัดหลังจากได้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวเกิดความสุขสามัคคี ประองตองกันครอบครัวอบอุ่นมีการใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยขึ้น รู้รายรับรายจ่ายของกันและกัน

๑.สาเหตุ ความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำให้เรื่องนี้

- อยากทราบว่าทำแล้วจะได้อะไรในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน
- อยากทำให้มีพื้นฐานไว้ว่าการประกอบอาชีพจะทำได้ในทิศทางใด
- ได้รับความรู้ใหม่ ๆ จากแกนนำที่แนะนำให้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนและถ่ายทอดความรู้ให้

๒.ทำอย่างไรบ้าง ? กระบวนการ ขั้นตอนของงาน กระบวนการขั้นตอนของงาน

- 1.แนะนำการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้เข้าใจก่อน
- 2.จัดบันทึกรายจ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพ
- 3.จัดบันทึก รายรับ — จ่าย มาเป็นระยะ ๆ
- 4.สรุป ผล วิเคราะห์ ผลงานผ่านมาเป็นอย่างไร
- 5.จะได้รู้ถึง รายรับ — รายจ่ายของแต่ละเดือน

๓.ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง?

ทำให้เราสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยพึ่งพาตนเอง ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประหยัดมากขึ้น ระวังระวังการใช้จ่ายมากขึ้น มีความรอบคอบ

ทำแล้วได้อะไรบ้าง

ทำแล้ว สามารถประมาณตน สามารถพึ่งพาตัวเองไปในทางที่ดี ๆ ได้หลังทำ

๔.ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการดำเนินงาน

การจดบันทึกยังให้แกนนำไปบันทึกให้ ผู้ให้ข้อมูลต้องให้ด้วยความจริงและตั้งใจ

๕.สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้

มีความหมายสำหรับชีวิตของตนเองและชุมชนอย่างไรเป็นทางเลือกทางรอดในการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างไร

รู้จักรับผิดชอบในความรู้ที่ได้รับมา

แนะนำคนอื่น รู้จักการทำบัญชีด้วย

ถ่ายทอดสิ่งแปลกใหม่ ให้กับชุมชน

สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับครอบครัว

ทางเลือกทางรอดในการแก้ปัญหาอย่างไร

อยากให้คุณภาพชีวิตในครอบครัวและชุมชนดีขึ้น

อยากให้สามัคคีในขั้นตอนการจดบันทึกสามัคคีและสามารถบอกต่อการรับจ่ายในครอบครัวแต่ละวัน

ผลการถอดองค์ความรู้ชุมชน

บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 35170

ความรู้เรื่อง การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้ให้ข้อมูล นางรัชณี อุปชัย

บ้านเลขที่ 249 หมู่ที่ 1 บ้านสร้างช้าง ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 35170

ผู้สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ศรีมันตะ

ประวัติส่วนตัวโดยย่อ

ปัจจุบันอายุ 36 ปี แต่งงานเมื่อ พ.ศ. 2538 มีบุตร 3 คน อาชีพ ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง รับจ้างทั่วไป อาชีพเสริม เย็บผ้า เริ่มคิดทำบัญชีครัวเรือน เมื่อปี พ.ศ.2549 — 2553 ทำได้ 4 ปีแรก ๆ ก็คิดเหมือนกันว่าจะทำไปทำไม แต่พอทำแล้วก็ทำให้เราได้รับ รายรับ — รายจ่าย ถ้ารายจ่ายเพิ่มมากขึ้น เราก็ดูจากรายรับว่าควรลดรายจ่ายส่วนไหนลง ใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็นจริง ๆ ปัจจุบันก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ปกติทั่วไป ใช้ชีวิตแบบพอเพียงไม่ใช้จ่ายเกินตัว

๑.สาเหตุความจำเป็น แรงบันดาลใจที่ทำให้ทำเรื่องนี้

แรกเริ่มมีหน่วยงานเข้ามาแนะนำในการทำบัญชีครัวเรือน อาทิเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ต่อมาก็มีหน่วยงานของรัฐเล็งเห็นความสำคัญของข้อมูล

แรงบันดาลใจที่ทำให้ทำในเรื่องนี้ ทำไมถึงอยากจะทำเรื่องนี้

พอได้รับคำแนะนำจากหลายหน่วยงาน ก็คิดอยากจะลองทำดูเผื่อว่า จะสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ทำแล้วเราสามารถรู้ถึงรายรับ — รายจ่าย ได้ฟังจากการบรรยายของวิทยากรแล้วมันน่าจะมี ผลดี ต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวมากยิ่งขึ้นเลยคิดอยากจะทำ

๒.ทำอย่างไรบ้าง? กระบวนการ ขั้นตอนของงาน

พอได้รับความรู้มา เราก็จัดลำดับในการทำบัญชีปรึกษากับสมาชิกในครอบครัวว่าจะทำยังไง แบบไหน พอลงตัวแล้ว เราก็ช่วยกันให้คำปรึกษาแนะนำ

ทำอะไรบ้าง ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบงาน

ทำบัญชีของครอบครัวลงตัวแล้ว ก็มีการแนะนำให้ครอบครัวอื่นต่อไป เป็นการถ่ายทอดความรู้บอกต่อกันไป

๓. ผลสำเร็จของงาน มีอะไรบ้าง ?

ทำให้เราสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยพึ่งพาตนเอง ใช้ชีวิตอยู่แบบพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประหยัดมากขึ้น ระวังระวังการใช้จ่ายมากขึ้น มีความรอบคอบ

ทำแล้วได้อะไรบ้าง

ได้ความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต อยู่กับชุมชน — สังคม โดยเราพึ่งพาตนเอง ใช้ชีวิตในกรอบไม่ล้ำเส้น ไม่เกินตัว สามารถนำความรู้ที่ได้ ถ่ายทอดบอกกับคนในชุมชนของเรา

๔. ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการดำเนินงาน

เวลามีปัญหา ก็จะปรึกษาคนในครอบครัว ขอคำแนะนำกับคนในชุมชน พอได้รับคำแนะนำแล้ว เราก็มาแก้ไขปัญหาลงมือทำทุกอย่างที่คลี่คลายลงได้

๕. สรุปว่า งานนี้หรือความรู้นี้มีความสำคัญมีคุณค่า

มีความรู้มาก เพราะทำให้ครอบครัว ชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับความรู้ มีความสามารถ กล้าคิด กล้าแสดงออก สามารถนำความรู้ที่ได้มา เอาไปแนะนำผู้ที่สนใจได้

ความหมายสำหรับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร ทางเลือกทางรอดในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

สามารถนำความรู้ที่ได้มาไปบรรยาย ให้กับคนในชุมชนได้เพื่อเป็นแนวทางในการ รู้จักประหยัด อดออม รอบคอบในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็น ในเรื่องของการลงทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดการ ลด ละ เลิก หนี้สินที่มีก็ลดลงคนในครอบครัวมีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น